การออกแบบระบบเลือกตั้ง:
คู่มือเล่มใหม่ของ International IDEA

การออกแบบระบบเลือกตั้ง: คู่มือเล่มใหม่ของ International IDEA

แอนดรูว์ เรย์โนลด์สฺ
เบน ไรลี
และ แอนดรูว์ เอลลิส

พร้อมด้วย
โฮเซ่ แอนโตนิโอ
ซีบับ
คาเรน ค็อกซ์
ตั้ง หลี่เซ็ง
เจอร์เกน เอลคริต
ไมเคิล กาลลาเกอร์
แอลเลน ฮิคเกน
คาร์ลอส ฮูเนอุส
ยูยีน ฮัสกี
สตีน่า ลาร์เซรุด
วิชัย ปฏิดาร
ไนเจล เอส. โรเบิร์ตสฺ
ริชาร์ด เวนกร็อฟฟ์
เจฟฟรีย์ เอ. เวลดอน

ชุดหนังสือคู่มือ

ชุดหนังสือคู่มือของ International IDEA ต้องการนำเสนอการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ข้อมูลและปัญหาความเข้าใจที่ลึกซึ้งในเรื่องสถาบันและกระบวนการประชาธิปไตย นานาคู่มือมุ่งไปที่ผู้จัดทำนโยบาย นักการเมือง นักเคลื่อนไหวภาคพลเมือง และผู้ปฏิบัติงานในภาคสนาม ทั้งยังควรแก่การสนใจของนักวิชาการ องค์กรชุมชนที่ช่วยเหลือระบอบประชาธิปไตยด้วย

สิ่งพิมพ์ของ เกี่ยวกับส่วนของ International IDEA เป็นอิสระจากผลประโยชน์ชาติใดชาติหนึ่งโดยเฉพาะหรือผลประโยชน์ทางการเมือง ความคิดเห็นที่นำเสนอไว้ในหนังสือนี้ไม่จำเป็นที่ International IDEA คณะกรรมการหรือสมาชิกสภาจะต้องเห็นด้วยเสมอไป แผนที่ที่นำเสนอในหนังสือนี้ก็มิได้แสดงเป็นนัยสถาบันในการบอกสถานะทางกฎหมายของเขตแดนหรือการรับรองเส้นเขตแดนนั้นๆ แต่อย่างใด รวมทั้งไม่สะท้อนด้านความคิดเห็นทางการเมืองของสถาบัน ถึงจุดที่ตั้งหรือขนาดของประเทศใดประเทศหนึ่งหรือเขตปกครองใดเขตปกครองหนึ่ง การจัดทำแผนที่ขึ้นมาสำหรับหนังสือเล่มนี้เพื่อเพิ่มความชัดเจนให้กับเนื้อหาทางวิชาการ

©ลิขสิทธิ์ของ International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2012
©ลิขสิทธิ์ของ สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล 2012
©ลิขสิทธิ์ของ International Institute for Democracy and Electoral Assistance 2005
ตีพิมพ์ซ้ำ 2008
การผลิตซ้ำหรือการแปลไม่ว่าจะเป็นเฉพาะบางส่วนหรือทั้งหมดจะต้องได้รับอนุญาตโดยส่งคำขอไปที่
Information Unit
International IDEA
SE-103 34 Stockholm
Sweden

International IDEA ยินดีส่งเสริมการเผยแพร่งานของสถาบันและพร้อมสนองตอบคำร้องขอหรือการขออนุญาตที่จะผลิตซ้ำหรือแปลหนังสือนี้โดยไม่ชักช้า
งานกราฟิคออกแบบโดย: Magnus Alkmar ปรับปรุงเป็นภาษาไทยโดย: พงศ์ศักดิ์ จันทร์อ่อน
ภาพถ่ายบนปก: Presens Bild
พิมพ์โดย: บริษัท เบสท์กราฟิค จำกัด กรุงเทพมหานคร
ISBN: 978-91-86565-54-1

This is a direct translation of the English version of "Electoral System Design: The New International IDEA Handbook", published by the International Institute for Electoral Assistance (International IDEA) in 2005. The accuracy of the translated text has not yet been veried by the publisher. In case of doubt, the original English version prevails (ISBN 978-91-85391-18-9).

หนังสือ "การออกแบบระบบเลือกตั้ง: คู่มือเล่มใหม่ของ International IDEA" นี้ แปลโดยตรงจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ จัดพิมพ์โดย International Institute for Electoral Assistance (International IDEA) ในปี ค.ศ. 2005 ความถูกต้องของข้อความที่แปลแล้วยังมิได้ผ่านการรับรองเป็นทางการโดยผู้จัดพิมพ์ หากมีข้อสงสัยข้อความส่วนใด ให้ยึดถือต้นฉบับภาษาอังกฤษเป็นหลัก (ISBN 978-91-85391-18-9)

การออกแบบระบบเลือกตั้ง:
คู่มือเล่มใหม่ของ International IDEA
ผู้แปลร่วม: สกุล สื่อทรงธรรม / อรวรรณ ยะฟา
บรรณาธิการร่วม: โคทม อารียา / สมศรี หาญอนันทสุข

จัดพิมพ์และเผยแพร่
สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
สำนักงานอธิการบดีชั้น 2 ห้อง 204
999 ถนนพุทธมณฑลสาย 4 ศาลายา นครปฐม 73170
โทรศัพท์ 02 849 6072-4 โทรสาร 02 849 6075
อีเมล์ : peace@mahidol.ac.th เว็บไซต์ www.peace.mahidol.ac.th

คำนิยม

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้บัญญัติว่า 'ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองของประเทศตน โดยทางตรงหรือผ่านการเลือกผู้แทนโดยเสรี' โดยนัยนี้ สหประชาชาติจึงเข้ามามีส่วนในด้านความช่วยเหลือเกี่ยวกับการเลือกตั้งนับแต่ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1945 ทำให้เกิดหลักการและความก้าวหน้าของประชาธิปไตยและสิทธิทางการเมือง

งานของสหประชาชาติในการเลือกตั้งแทบทุกครั้งสัมพันธ์ใกล้ชิดอย่างมากกับปฏิบัติการการรักษาและการสร้างสันติภาพสมัยใหม่ ตัวอย่างเช่น ในกัมพูชา เอล ซัลวาดอร์ และโมซัมบิก รวมทั้งที่เกิดขึ้นเร็วๆ นี้ ในอัฟกานิสถาน และอิรัก อย่างไรก็ดี ความเพียรพยายามเหล่านี้เป็นเพียงกิจกรรมเดียวของสหประชาชาติที่ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ในด้านการช่วยเหลือการเลือกตั้ง ซึ่งตอนนี้ได้สนับสนุนกระบวนการเลือกตั้งตามระบบประชาธิปไตยในกว่า ๕๐ ประเทศ

การออกแบบระบบเลือกตั้งเป็นส่วนประกอบสำคัญของกระบวนการเหล่านี้ ที่ไม่สามารถแยกออกจากบริบทที่กว้างขวางออกไปดังที่เห็นการออกแบบรัฐธรรมนูญและการจัดตั้งสถาบัน และยังเป็นส่วนสำคัญในการจัดการความขัดแย้ง การมีส่วนของตัวแทนหญิง-ชาย และการพัฒนาระบบพรรคการเมือง ถ้าทำได้ดี การออกแบบระบบเลือกตั้งอาจเพิ่มพลังขับเคลื่อนให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และทำให้มีตัวแทนที่ชอบธรรมซึ่งมีความสามารถในการสนองตอบความต้องการและคาดหวังในขอบเขตที่กว้างได้แจ้งเกิดโดยทันทีหรือในอนาคต ถ้าทำได้ไม่ดี มันก็จะฉุดดึงประชาธิปไตยหรือความมั่นคงทางการเมืองให้ถดถอยลงไปได้

เพื่อให้เกิดความสำเร็จ กระบวนการออกแบบระบบเลือกตั้งต้องสร้างความเข้าใจและไว้วางใจ ไม่เพียงในหมู่นักการเมืองและผู้บริหารการเลือกตั้งเท่านั้น แต่ต้องรวมถึงองค์กรภาคประชาสังคม นักคิดนักวิพากษ์ และเหนืออื่นใดคือในหมู่ประชาชนของประเทศที่กำลังเข้าสู่กระบวนการปฏิรูปการเมือง ระบบเลือกตั้งต้องได้รับการออกแบบให้ไม่เพียงใช้ได้ในสถานการณ์ปัจจุบันเท่านั้น แต่ควรต้องรองรับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้ด้วย ทั้งในด้านทัศนคติและพฤติกรรมความเปลี่ยนแปลงที่เป็นประโยชน์ต่อการเลือกตั้ง มันอาจอำนวยให้การพัฒนาประชาธิปไตยที่เข้มแข็งหรืออาจเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ประชาธิปไตยสะดุดก็ได้

ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงยินดีต้อนรับที่ International IDEA ได้ตีพิมพ์คู่มือเล่มใหม่นี้ขึ้นมา คู่มือนี้ได้ให้แนวความรู้ที่จำเป็นเกี่ยวกับระบบเลือกตั้งและผลกระทบที่ตามมา ให้แนวคิดที่ซับซ้อนแต่ชัดเจนเข้าถึงได้ ทั้งยังได้กล่าวถึงประเด็นสำคัญ ของการเปลี่ยนผ่านที่เป็นประชาธิปไตยและการปฏิรูปในทางที่เป็นไปได้ หนังสือมีสาระที่กระจ่างชัด เข้าใจง่ายและศึกษาครอบคลุมทั่วโลก คู่มือนี้จึงน่าจะเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับผู้มีส่วนพัฒนาประชาธิปไตยให้มีเสถียรภาพ ควรที่จะมีการเผยแพร่ให้ได้อ่านกันอย่างกว้างขวางในหมู่ผู้ปฏิบัติงานการเลือกตั้งในทุกประเทศ

คาริน่า เปเรลลี่
ผู้อำนวยการ ฝ่ายให้ความช่วยเหลือการเลือกตั้ง สหประชาชาติ

ปฐมกถา

นับถึงวันนี้ก็ 50 ปีแล้ว ตั้งแต่ผลงานของ มอริซ ดูแวร์แยร์ (Maurice Duverger) ได้ริเริ่มให้เกิดการศึกษาอย่างกว้างขวางในเรื่องระบบเลือกตั้งกับผลกระทบที่ตามมาของมัน อย่างไรก็ดี หลายปีที่ผ่านมาผลของการศึกษาว่าด้วยการเมืองที่แท้จริงของโลกนี้ก็มีข้อจำกัด โลกของนักรัฐศาสตร์การเมืองและของนักออกแบบกรอบการเลือกตั้งมักไม่ค่อยเชื่อมโยงกัน และขอบเขตสำหรับการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างก็มีข้อจำกัดในตัวเองในหลายส่วนเมื่อโลกต้องอยู่ในภาวะของสงครามเย็น

คริสต์ทศวรรษที่ 1990 ได้เกิดแรงปะทุของนวัตกรรมและการปฏิรูปในระบบเลือกตั้ง โดยเฉพาะในฐานะประชาธิปไตยใหม่ในแอฟริกา ยุโรปตะวันออก ละตินอเมริกา และอดีตสหภาพโซเวียต ได้มีการปฏิรูปการเมืองและระบบเลือกตั้งขนานใหญ่และมองหาทางเลือกกับประสบการณ์ของประเทศอื่น เพื่อตอบสนองความต้องการที่จะได้แนวทางและข้อมูลเปรียบเทียบ IDEA ในฐานะเป็นองค์การระหว่างประเทศก่อตั้งขึ้นใหม่ซึ่งมีเจตนารมณ์เป็นการเฉพาะที่จะส่งเสริมประชาธิปไตยและช่วยเหลือเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ด้วยประสบการณ์หลากหลายจากนานาประเทศ จึงได้ตีพิมพ์คู่มือเล่มแรกขึ้นมา 'คู่มือของ International IDEA ว่าด้วยการออกแบบระบบเลือกตั้ง' พ.ศ. 2540 นับแต่นั้นมา ได้มีการนำแหล่งข้อมูลนี้มาใช้และได้รับเสียงสะท้อนในทางบวกอย่างกว้างขวาง ผู้อ่านสามารถอ่านได้จากเว็บไซต์ของ IDEA จากแผ่นซีดีรอมและผลิตเป็นรูปเล่มในภาษาฝรั่งเศส สเปน อาหรับ และพม่า

แม้จะประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ได้มีนวัตกรรมและพัฒนาการในการออกแบบระบบเลือกตั้งเกิดขึ้นมากมายนับแต่ห้วงเวลาแห่งการตีพิมพ์ครั้งแรกมาแล้ว หลายประเทศได้เปลี่ยนระบบเลือกตั้งของตน และมีบทเรียนให้เรียนรู้ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีความเข้าใจอีกมากเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระบบเลือกตั้งกับระบบพรรค รวมถึงกรอบสถาบันประชาธิปไตยที่กว้างขึ้น โดยเฉพาะในระบอบประชาธิปไตยที่ใหม่กว่า มีการรับรู้ที่ชัดเจนขึ้นต่อความเปลี่ยนแปลงของระบบเลือกตั้งว่ามิใช่เป็นเรื่องทางเทคนิคที่ง่าย ๆ หากแต่เป็นกระบวนการทางการเมืองที่ต้องการข้อถกเถียงของสาธารณะและการสร้างความเห็นพ้องกันอย่างรอบคอบ ในบริบทนี้ การออกแบบระบบเลือกตั้งอาจเป็นเครื่องมือที่สำคัญในยุทธศาสตร์การจัดการความขัดแย้ง เป็นการช่วยวางรากฐานสำหรับประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

IDEA ได้ตีพิมพ์ การออกแบบระบบเลือกตั้ง: คู่มือเล่มใหม่ของ International IDEA เป็นส่วนหนึ่งของการฉลองครบรอบสิบปี ในขณะที่ยังคงขึ้นตรงต่อต้นฉบับที่ตีพิมพ์ครั้งแรก คู่มือเล่มใหม่นี้ยังมีการนำเสนอแก่นเนื้อหาที่ทันสมัย ข้อมูลที่สดใหม่ในกระบวนการการปฏิรูประบบเลือกตั้ง กรณีศึกษาใหม่ ๆ รวมทั้งส่วนที่เพิ่มเติมเข้ามาในประเด็นเฉพาะ เช่น คุณภาพของการเป็นผู้แทน การท้าทายของสถานการณ์หลังความขัดแย้ง และการใช้ประชาธิปไตยทางตรงเป็นทางเลือก ทั้งยังทำรายชื่อระบบเลือกตั้งในโลกที่ได้ผ่านการตรวจทานในรูปของแผนที่ ภาคผนวก และตาราง เราหวังผลให้เป็นคู่มือที่ผู้สนใจสามารถเข้าถึงได้และมีประโยชน์ ซึ่งจะช่วยผู้ที่อยู่ในแวดวงกระบวนการได้สร้างประชาธิปไตยกันอย่างแข็งขัน เรายินดีรับฟังข้อวิพากษ์วิจารณ์ คำแนะนำและความคิดเกี่ยวกับแง่มุมของคู่มือเล่มนี้

คาเรน ฟอกก์
เลขาธิการ International IDEA

คำนำจากผู้แปล

แรงบันดาลใจที่ทำให้ผู้แปลทุ่มเทเวลากว่าหกเดือนแปลหนังสือการออกแบบระบบเลือกตั้ง ของ International IDEA มี 3 ประการ

ประการแรก จากการได้ออกไปท่องอยู่กลางสนามเลือกตั้งหลายประเทศในเอเชีย แต่ละครั้งนอกจากจะต้องเรียนรู้ประวัติศาสตร์การเมือง ลักษณะของพรรคการเมืองและบทบาทของนักการเมือง ตลอดจนวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศเหล่านั้นแล้ว ยังต้องเรียนรู้ระบบเลือกตั้งที่ใช้ในขณะนั้นด้วย หากมีที่มาให้ศึกษาก็ต้องพยายามทำความเข้าใจด้วยการอ่านหรือพูดคุยแลกเปลี่ยนเพื่อให้การสอดส่อง (หรือบางครั้งถึงขั้นตรวจสอบ แต่เลี่ยงอธิบายด้วยคำว่า monitor เพื่อลดความเข้มข้นของพันธกิจ) สังเกตการณ์การเลือกตั้งได้ผล โดยที่ระบบเลือกตั้งแต่ละระบบจะให้ผลในบั้นปลายที่ต่างกัน จึงควรต้องรู้ข้อดีและข้อเสียของแต่ละระบบอย่างถ่องแท้ การแปลหนังสือเล่มนี้ย่อมช่วยให้นักสังเกตการณ์การเลือกตั้งและผู้สนใจระบบเลือกตั้งได้ประโยชน์โดยตรง

ประการที่สอง หนังสือเล่มนี้มีตัวอย่างการเลือกตั้งของประเทศที่คัดเลือกมาจากทุกทวีปซึ่งมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง แต่ละตัวอย่างก็เป็นการอธิบายถึงตัวระบบ (อาจรวมถึงการปฏิบัติ) อย่างแจ่มแจ้ง จึงคิดว่าหากบุคลากรด้านพัฒนาระบบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือองค์กรที่รับผิดชอบจัดการการเลือกตั้ง (Electoral Management Body – EMB) ได้มาอ่านเข้า และมีความคิดต้องการปฏิรูประบบเลือกตั้งเพื่อสรรหาคนดีคนเก่งหรือนักการเมืองที่มีสภาพพร้อมรับผิดเข้าไปทำงานการเมืองเพื่อบ้านเมืองแล้วไซร้ บุคลากรเหล่านั้นน่าจะได้มองเห็นช่องทางที่จะนำไปปฏิรูปได้หลากหลายทีเดียว โดยเฉพาะ กกต. ของไทยซึ่งรับผิดชอบการเลือกตั้งระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และการออกเสียงประชามติ โดยเชื่อว่า การถอดออกมาเป็นภาษาไทยจะช่วยให้ระบบเลือกตั้งที่มีการจำแนกไว้เป็นตระกูล ๆ และค่อนข้างซับซ้อนในทางปฏิบัติ จะเป็นที่สนใจใคร่รู้แพร่หลายมากขึ้น

ประการที่สาม น่าจะเป็นประเด็นถกเถียงกันต่อไปหรือไม่ ว่าระบบเลือกตั้งของไทย ได้ไปผูกติดไว้กับรัฐธรรมนูญหลายมาตราเกินไป ตัวเกณฑ์ปลีกย่อยที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มีผลต่อสิทธิทางการเมืองของประชาชนหรือไม่อย่างไร ทั้งยังทำให้ยากต่อการเปลี่ยนจากระบบที่เป็นอยู่ไปสู่ระบบใหม่ เช่น การกำหนดคุณสมบัติของผู้ลงคะแนนหรือผู้สมัคร การกำหนดจำนวน ส.ส. ในเขตเลือกตั้ง สิ่งเหล่านี้น่าจะเป็นตัวเกณฑ์หรือเงื่อนไขให้หน่วยงานที่บริหารจัดการการเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง ใช้เป็นตัวแปรหรือนำไปสร้างกติกาเพื่อพัฒนาระบบเลือกตั้งให้มีประสิทธิผลกว่าหรือไม่ อย่างเช่นมีการติติงกันมากว่า การเลือกตั้งก็เพื่อให้ได้คนดีมาบริหารบ้านเมือง แต่ก็ไปสร้างเงื่อนไขบังคับผู้สมัครต้องสังกัดพรรคการเมือง ซึ่งพรรคก็จะส่งผู้สมัครที่เป็นสมาชิกและมีความจงรักภักดีต่อผู้บริหารพรรคหรือหัวหน้าพรรค

เท่านั้น และมีปมปัญหาอีกหลายประการที่ขัดขวางมิให้คนดีได้เสนอตัวเข้ามาทำงานการเมืองเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ

ต้องเรียนเพื่อทราบไว้แต่ต้นด้วยว่า เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ สิ้นสุด ณ ปี ค.ศ. 2004 ปัจจุบันข้อมูลบางประเทศได้เปลี่ยนไปแล้ว (เช่น ไต้หวัน เคยมี ส.ส. 225 คน ปัจจุบันเหลือ 113 คน หรือไทยเราที่ตัวเลขจำนวน ส.ส. ก็ไม่นิ่งตามที่ปรากฏในตาราง) และเพื่อให้การอ่านราบรื่น ขอแนะนำว่า ให้อ่านในส่วนของการใช้คำย่อและคำศัพท์ เพื่อความคุ้นเคยเสียก่อน อันจะนำไปสู่ความเข้าใจเนื้อหาอย่างชัดเจน

ในส่วนของการใช้สีทั้งในตาราง ในแผนภูมิ และในแผนที่ ล้วนมีความสัมพันธ์กันกับระบบเลือกตั้งแต่ละระบบที่ใช้ในแต่ละประเทศ เวลาดูส่วนประกอบของเนื้อหาเหล่านี้หากสามารถจำสีหลักที่สัมพันธ์กับระบบเลือกตั้งซึ่งใช้กันมากในแต่ละทวีป ก็ยิ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจได้ดีขึ้น

ผู้แปลร่วมขอขอบคุณ บรรณาธิการร่วม รองศาสตราจารย์ ดร. โคทม อารียา แห่งสถาบันสิทธิมนุษยชน และสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล คุณสมศรี หาญอนันทสุข ผู้อำนวยการบริหาร มูลนิธิอันเฟรล หรือ เครือข่ายเอเชียเพื่อการเลือกตั้งเสรี ที่ได้ใช้ความเป็นมืออาชีพในยุทธจักรการเลือกตั้ง ขัดเกลาสำนวนและการใช้ศัพท์เทคนิคให้เข้าใจง่าย เนื้อหาสมบูรณ์ตรงกับต้นฉบับมากที่สุด ทั้งๆ ที่ทั้งสองท่านอยู่ในห้วงมีกิจกรรมเต็มมือ และอยู่ในวิกฤติจากภาวะมหาอุทกภัยกว่าสองเดือน ขอขอบคุณ ดร.ลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์ รองประธานสภาพัฒนาการเมือง ที่ให้ข้อถกเถียงแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการแปลและแนวทางการเผยแพร่ ขอบคุณทีมงานศิลปกรรม คุณพงศ์ศักดิ์ จันทร์อ่อน มูลนิธิอันเฟรล กับ คุณเฉลิม สมสอาด ช่างศิลปของเบสท์ กราฟิค เพรส ที่ช่วยกันประดิษฐ์รูปเล่มหนังสือนี้ให้สวยงามน่าจับต้องเท่าที่ตั้งใจไว้ และขอบคุณ Mr. Andrew Ellis แห่ง International IDEA ที่นอกจากให้การสนับสนุนด้านทุนจัดพิมพ์แล้ว ยังสละเวลามาให้กำลังใจและแนะนำให้การแปลดำเนินไปอย่างถูกต้องโดยมีอัตลักษณ์เป็นคู่แฝดตามต้นฉบับภาษาอังกฤษด้วย

สกุล สื่อทรงธรรม / อรวรรณ ยะฝา

กรุงเทพมหานคร กุมภาพันธ์ 2555

สารบัญ

คำนิยม.....I
ปฐมกถา.....II
คำนำจากผู้แปล.....III
ชื่อย่อและคำย่อ.....VIII

1. บทสังเขป.....1

ความนำ.....1
วิธีใช้คู่มือ.....3
ระบบเลือกตั้งคืออะไร.....6
ความสำคัญของระบบเลือกตั้ง.....6
ระบบเลือกตั้งกับระบบพรรค.....6
ระบบเลือกตั้งกับการจัดการความขัดแย้ง.....7
ผลทางจิตวิทยาและเชิงกลไก.....7
ความสำคัญของบริบท.....8
กรอบประชาธิปไตยที่กว้าง.....8
เกณฑ์การออกแบบ.....10
การจัดให้มีการเป็นตัวแทน.....11
ทำให้การเลือกตั้งเข้าถึงได้และมีความหมาย.....11
การจัดให้มีแรงจูงใจสำหรับการออมชอม.....12
การเอื้อให้มีรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพและเสถียรภาพ.....13
ทำให้รัฐบาลพร้อมรับผิด.....14
ทำให้ผู้แทนแต่ละคนพร้อมรับผิด.....14
ส่งเสริมพรรคการเมือง.....15
ส่งเสริมฝ่ายค้านและการตรวจสอบในองค์กรนิติบัญญัติ.....15
ทำให้กระบวนการเลือกตั้งยั่งยืน.....16
คำนึงถึงมาตรฐานระหว่างประเทศ.....16
สรุป.....17
กระบวนการการเปลี่ยนแปลง.....17
ใครเป็นคนออกแบบ.....18
อะไรคือกลไกการปฏิรูปและการแก้ไขเพิ่มเติม.....22
ข้อแนะนำเกี่ยวกับการโต้เถียงและการสานเสวนา.....24
ข้อแนะนำในการปฏิบัติใช้.....25
การประเมินผลกระทบของความเปลี่ยนแปลง.....25
แนวโน้มในการปฏิรูประบบเลือกตั้ง.....26
ส่วนประกอบการออกแบบ.....28

2. โลกของระบบเลือกตั้ง....31
ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก....31
ระบบการเป็นแทนแบบสัดส่วน....33
ระบบผสม....33
ระบบอื่นๆ....33

3. ระบบและผลสืบเนื่อง
ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก....41
ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากคืออะไร....41
คะแนนนำกำชัย (คนช. หรือ FPTP)....41
คะแนนเสียงเป็นพวง (คพ. หรือ BV)....45
คะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค (คพพ. หรือ PBV)....58
คะแนนเสียงเพื่อเลือก (คล. หรือ AV)....58
เลือกตั้งสองรอบ (ลสร.หรือ TRS)....65

ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน (ตส.)....72
การเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนคืออะไร....72
การเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ. หรือ List PR)....75
คะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ. หรือ STV)....90
ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน....98
ขนาดของเขตเลือกตั้ง....98
เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ....106
บัญชีรายชื่อเปิด ปิด และเสรี....107
การรวมญาติ (Apparentement)....115

ระบบผสม
สัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (Mixed Member Proportional - MMP)....116
ระบบคู่ขนาน....133

ระบบอื่นๆ
คะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้ (คอม. หรือ SNTV)....144
คะแนนเสียงที่มีข้อจำกัด (คจ. หรือ LV)....145
การนับแบบบอร์ดา (นบ. หรือ BC)....151

กลุ่มภายในระบบเลือกตั้งและระบบพันทาง
(Electoral System Tiers and Hybrid Systems)....151
ข้อพิจารณาว่าด้วยการเป็นตัวแทน....154
การเป็นตัวแทนของสตรี....154
การเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อย....155
การเป็นตัวแทนของชุมชน....157
จังหวะเวลาของการเลือกตั้ง....158
การลงคะแนนทางไกล....158
ประเด็นอัตราการมาใช้สิทธิ....159

ประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเลือกตั้งหลังความขัดแย้งและในระยะเปลี่ยนผ่าน

4. ระบบเลือกตั้ง กรอบเชิงสถาบันและการปกครอง....163
การเลือกตั้งประธานาธิบดี....164
คะแนนนำกำชัย (คนช.)....164
การเลือกตั้งสองรอบ (ลสร.)....167
การลงคะแนนตามลำดับความชอบ....169
ข้อกำหนดการกระจายคะแนนเสียง....171

การเลือกตั้งวุฒิสภา....172
ระดับชั้นต่างๆ ของการปกครอง....174
การเลือกตั้งองค์กรเหนือรัฐ....174
การเลือกตั้งสภาของสหพันธ์/มลรัฐและเขตปกครองตนเอง
(Autonomous Jurisdiction)....180
การเลือกตั้งผู้มีอำนาจหน้าที่ส่วนท้องถิ่น....180
ระบบเลือกตั้งกับพรรคการเมือง....187
ทางเลือกสำหรับประชาธิปไตยทางตรง....188

5. นัยด้านค่าใช้จ่ายและด้านการจัดการของระบบเลือกตั้ง....191

6. ข้อแนะนำสำหรับผู้ออกแบบระบบเลือกตั้ง....197

ตารางและตัวเลข
ตารางที่ 1: การเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งที่เกิดขึ้นเร็วๆ นี้....27
ตารางที่ 2: ระบบเลือกตั้งสำหรับองค์กรนิติบัญญัติแห่งชาติ....34
ตารางที่ 3: การกระจายทางภูมิศาสตร์ของระบบเลือกตั้งองค์กรนิติบัญญัติแห่งชาติ....36
ตารางที่ 4: ประเทศที่ใช้ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม....116
ตารางที่ 5: ประเทศที่ใช้ระบบคู่ขนาน....143
ตารางที่ 6: การแปรพันต่างๆ ในการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน....152
ตารางที่ 7: ทางเลือกระบบเลือกตั้งห้าระบบ: ข้อดีและข้อเสีย....153
ตารางที่ 8: นัยด้านค่าใช้จ่ายและด้านการจัดการที่อาจเกิดขึ้นของระบบเลือกตั้ง 12 ระบบ....195
ภาพที่ 1: ตระกูลระบบเลือกตั้ง....32
ภาพที่ 2: ตระกูลระบบเลือกตั้ง: จำนวนประเทศและเขตปกครอง....37

กรณีศึกษา

บริติชโคลัมเบีย....19
อินเดีย....49
ปาเลสไตน์....55
ปาปัวนิวกินี....62
คีร์กีซสถาน....68
แอฟริกาใต้....79
อินโดนีเซีย....84
สาธารณรัฐไอร์แลนด์....93
ชิล....100
บราซิล....110
เลโซโท....118
เม็กซิโก....123
นิวซีแลนด์....128
ไทย....134
เซเนกัล....139
ญี่ปุ่น....146
รัฐสภายุโรป....175
จีน....182

ภาคผนวก

ก. ระบบเลือกตั้งของ 213 ประเทศเอกราชและเขตปกครองที่เกี่ยวข้อง (ค.ศ. 2004)....204
ข. อภิธานศัพท์และคำเฉพาะ....212
ค. ค้นคว้าหาอ่านเพิ่มเติม....224
ง. ผลกระทบของระบบเลือกตั้งว่าด้วยการแปลคะแนนเสียงเป็นจำนวนที่นั่ง....228
จ. การปักปันเขตแดน....231
ฉ. เกี่ยวกับผู้เขียน....233
ช. กิตติกรรมประกาศ....239
ซ. เกี่ยวกับ International IDEA....240
ฌ. ดัชนีคำ....241

ชื่อย่อและคำย่อ

กกต.	คณะกรรมการการเลือกตั้ง
คจ.	คะแนนเสียงที่มีข้อจำกัด
คนช.	คะแนนนำกำชัย
คพ.	คะแนนเสียงเป็นพวง
คพพ.	คะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค
คล.	คะแนนเสียงแบบเพื่อเลือก
คอ.	คะแนนเสียงเดียวโอนได้
คอม.	คะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้
ตส.	ตัวแทนแบบสัดส่วน
ตสบ.	ตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ
นบ.	การนับแบบบอร์ดา
ลสร.	เลือกตั้งสองรอบ
ส.ว.	สมาชิกวุฒิสภา
ส.ส.	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
สสพ.	สมาชิกสัดส่วนแบบผสม
เอเอ็นซี	พรรคคองเกรสแห่งชาติแอฟริกัน

บทที่ 1

บทที่ 1

1. บทสังเขป

ความนำ

1. การเลือกระบบเลือกตั้งเป็นการตัดสินใจระดับโครงสร้างที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง สำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในเกือบทุกกรณี การเลือกระบบเลือกตั้งหนึ่งใด จะส่งผลอย่างลึกซึ้งต่ออนาคตชีวิตการเมืองของประเทศนั้นๆ และเมื่อเลือกไปแล้ว ระบบเลือกตั้งมักจะดำรงอยู่อย่างค่อนข้างคงที่ ตามผลประโยชน์ทางการเมืองที่แข็งตัว และสนองตอบต่อสิทธิประโยชน์ที่มีมาพร้อมกับระบบนั้น อย่างไรก็ดี ขณะที่ในระยะหลังนี้ มีการออกแบบระบบเลือกตั้งอย่างมีสติรอบคอบกันมากขึ้น แต่โดยประเพณีปฏิบัติแล้ว ไม่ค่อยได้มีการเลือกใช้ระบบเลือกตั้งอย่างมีสติรอบคอบสักเท่าไร บ่อยทีเดียวที่การเลือกจะเป็นโดยบังเอิญ เป็นผลรวมที่ไม่ปกติธรรมดาของปัจจัยแวดล้อม ของแนวโน้มในขณะนั้น หรือของความพลิกแพลงทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ผลกระทบของลัทธิอาณานิคม และผลจากการมีประเทศเพื่อนบ้านที่ทรงอิทธิพล จะเป็นปัจจัยที่สำคัญเป็นพิเศษอยู่บ่อยครั้ง

2. ประเทศประชาธิปไตยใหม่ใดๆ ต้องเลือก (หรือรับสืบทอด) ระบบเลือกตั้งระบบหนึ่ง เพื่อเลือกองค์กรนิติบัญญัติ บ่อยครั้งเหมือนกัน วิกฤติทางการเมืองภายในระบอบประชาธิปไตยที่ลงหลักปักฐานแล้ว อาจสร้างแรงขับเคลื่อนเพื่อการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง และแม้ยามที่ไม่มีวิกฤติทางการเมือง นักรณรงค์เพื่อปฏิรูปการเมือง ก็อาจพยายามนำการเปลี่ยนระบบเลือกตั้ง ไปเป็นวาระทางการเมืองได้เหมือนกัน การตัดสินใจที่จะเปลี่ยน หรือแม้จะดำรงไว้ซึ่งระบบเลือกตั้งนั้นมักเป็นผลจากสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้

• ถ้าไม่ใช่เพราะ ตัวละครทางการเมืองขาดข้อมูลและความรู้พื้นฐาน จนทำให้ไม่เข้าใจโดยถ่องแท้ว่าการเลือกและผลสืบเนื่องจากการเลือกระบบเลือกตั้งต่างๆ นั้น เป็นอย่างไร
• ก็เป็นเพราะในทางกลับกัน ตัวละครทางการเมืองใช้ความรู้เกี่ยวกับระบบเลือกตั้งที่ตนมี เพื่อ

สนับสนุนการออกแบบระบบ ที่พวกเขาคิดว่าจะทำให้พรรคการเมืองของตนได้เปรียบ

ระบบที่เลือกแล้วเมื่อนำมาใช้จริง อาจส่งผลสืบเนื่อง ทั้งที่ไม่ได้คาดคิดและที่ได้ทำนายไว้ ระบบที่เลือกอาจไม่ใช่ระบบที่ดีที่สุดต่อการเมืองที่ดีในระยะยาวสำหรับประเทศนั้นๆ เสมอไป และบางครั้ง อาจมีผลสืบเนื่องที่เสียหายร้ายแรงต่ออนาคตประชาธิปไตยของประเทศ

3. ดังนั้น ภูมิหลังของเลือกระบบเลือกตั้งจึงอาจมีความสำคัญพอๆ กันกับระบบที่เลือก การเลือกระบบเลือกตั้งเป็นกระบวนการพื้นฐานทางการเมือง มากกว่าที่จะเป็นประเด็นซึ่งผู้เชี่ยวชาญอิสระจะคิดค้น "คำตอบที่ถูกต้อง" มาให้เพียงคำตอบเดียว อันที่จริง การพิจารณาข้อได้เปรียบทางการเมืองมักจะเป็นองค์ประกอบในการเลือกระบบเลือกตั้ง -- ในบางครั้งจะเป็นข้อพิจารณาเพียงข้อเดียวด้วยซ้ำ---ขณะที่ในทางปฏิบัติ รายการที่มีให้เลือกของระบบเลือกตั้งก็ถูกจำกัดลง อย่างไรก็ดี บ่อยครั้งเหมือนกัน การเห็นแก่ผลประโยชน์ระยะสั้นมักบดบังไม่ให้เห็นผลสืบเนื่องระยะยาวของระบบเลือกตั้งหนึ่งใด รวมทั้งประโยชน์อันเกิดแก่ระบบการเมืองโดยกว้าง ดังนั้นขณะที่ตระหนักถึงข้อจำกัดในทางปฏิบัติ คู่มือนี้ยังพยายามศึกษาประเด็นของการเลือกระบบเลือกตั้ง ในลักษณะที่กว้างและครอบคลุมที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. คู่มือนี้มุ่งโดยเฉพาะสำหรับผู้เจรจาต่อรองทางการเมือง ผู้ออกแบบรัฐธรรมนูญ และผู้ซึ่งเกี่ยวข้องในการถกเถียงเรื่องสถาบันทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยใหม่ ที่เริ่มก่อตั้งและอยู่ในห้วงเปลี่ยนผ่าน อย่างไรก็ดี ในเมื่อการบรรจงสร้างสถาบันทางการเมือง เป็นงานที่สำคัญยิ่ง ไม่เพียงแต่สำหรับระบอบประชาธิปไตยใหม่เท่านั้น หากรวมถึงระบอบประชาธิปไตยที่ลงหลักปักฐานแล้ว ที่กำลังหาทางปรับปรุงระบบ ให้สามารถสะท้อนถึงความเป็นจริงทางการเมืองใหม่ให้ดียิ่งขึ้นด้วย คู่มือนี้จึงพยายามสนองความใส่ใจของบรรดาผู้ที่อยู่ในระบอบประชาธิปไตยที่ลงหลักปักฐานแล้ว และอาจกำลังออกแบบหรือออกแบบใหม่ซึ่งระบบเลือกตั้งด้วย โดยคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายเช่นนี้ การอ้างถึงวรรณกรรมทางวิชาการก็จะทำโดยสังเขป ในขณะเดียวกันคู่มือก็พยายามกล่าวถึงประเด็นที่ซับซ้อนที่มีอยู่ในสาขาวิชานี้ด้วย หากพบว่าคู่มือนี้ดูง่ายเกินไปในบางตอนและในบางตอนก็ดูซับซ้อนเกินควร ก็อธิบายได้ว่า มาจากความพยายามที่จะให้เกิดดุลยภาพระหว่างวัตถุประสงค์สองประการคือ ความกระจ่างชัดเจนกับเนื้อหาที่ครอบคลุม

ในขณะที่บริบทของระบอบประชาธิปไตย ทั้งที่เกิดขึ้นใหม่และที่ลงหลักปักฐานแล้ว ซึ่งทำการเลือกสถาบันนั้น จะแตกต่างหลากหลายกันได้มาก ทว่าวัตถุประสงค์ระยะยาวก็มักจะเหมือนกันคือ เพื่อเลือกรับสถาบันที่เข้มแข็งเพียงพอที่จะส่งเสริมประชาธิปไตยอันมีเสถียรภาพ แต่ก็ยืดหยุ่นเพียงพอที่ตอบสนองการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ละรูปแบบของประชาธิปไตยมีเรื่องราวที่ต้องเรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกัน

การออกแบบสถาบันเป็นกระบวนการที่มีวิวัฒนาการอยู่ตลอด และคู่มือนี้พยายามจะถอดบทเรียนที่ได้จากตัวอย่างการออกแบบสถาบันที่เกิดขึ้นจริงจากทั่วโลก

5. การออกแบบรัฐธรรมนูญจำนวนไม่น้อยเกิดขึ้นเมื่อเร็วๆ นี้ ขบวนการเคลื่อนไหวของโลกสู่การปกครองที่เป็นประชาธิปไตยในคริสต์ทศวรรษที่ 1980 และ 1990 ได้เร่งเร้าการค้นหาต้นแบบที่ยืนนานของสถาบันผู้แทนที่เหมาะสม รวมทั้งการประเมินผลระบบเลือกตั้งกันใหม่ กระบวนการนี้ได้รับแรงสนับสนุนจากความตระหนักว่า การเลือกสถาบันทางการเมืองอาจมีผลกระทบที่มีนัยสำคัญต่อระบบการเมืองโดยรวม ตัวอย่างเช่น ได้มีการยอมรับมากขึ้นว่าระบบเลือกตั้ง อาจได้รับการออกแบบทั้งเพื่อให้มีตัวแทนทางภูมิศาสตร์ท้องถิ่น และให้มีการส่งเสริมความเป็นสัดส่วน อาจช่วยพัฒนาพรรคการเมืองระดับชาติให้มีความเข้มแข็งและเจริญเติบโตได้ ตลอดจนประกันว่าจะมีตัวแทนของสตรีและของชนกลุ่มน้อยในระดับภูมิภาค รวมทั้งอาจช่วย 'เสริมสร้าง' ความร่วมมือและความรอมชอมในสังคมที่แบ่งแยก โดยการใช้ข้อจำกัดและแรงจูงใจหนึ่งใดอย่างสร้างสรรค์ ในปัจจุบัน ระบบเลือกตั้งถูกมองว่าเป็นสถาบันหนึ่ง ที่มีอิทธิพลสูงสุดในบรรดาสถาบันทางการเมืองทั้งหลาย และที่มีความสำคัญยิ่งยวดต่อประเด็นการปกครองโดยกว้าง

6. ในขณะที่คู่มือนี้มุ่งไปที่ระบบเลือกตั้งระดับชาติ ทางเลือกที่นำมาอภิปรายยังใช้ได้สำหรับชุมชนใดๆ ที่ต้องการจัดการลงคะแนน ดังนั้น คู่มือจึงมีคุณค่าไม่เพียงแต่สำหรับผู้ออกแบบสถาบันระดับชาติ ท้องถิ่น และสถาบันเหนือชาติเท่านั้น หากยังรวมถึงสมาคมวิชาชีพ สหภาพแรงงาน และองค์กรภาคประชาสังคม เป็นต้นด้วย

วิธีใช้คู่มือ

7. โดยอาศัยการวิเคราะห์การเลือกและผลสืบเนื่องอย่างละเอียด และการแสดงให้เห็นว่าระบบเลือกตั้งทำงานทั่วโลกประชาธิปไตยอย่างไร คู่มือนี้มุ่งที่จะให้ได้ผลสัมฤทธิ์สองประการคือ เพื่อขยายความรู้และสร้างความกระจ่างแจ้งแก่การอภิปรายสาธารณะทางการเมือง และเพื่อให้นักออกแบบโครงสร้างทางการเมือง รัฐธรรมนูญ และกฎหมายการเลือกตั้ง ได้มีเครื่องมือในการออกแบบ โดยอาศัยการเลือกที่มีข้อมูล จึงหลีกเลี่ยงผลของความไร้เสถียรภาพและสมรรถภาพในด้านใดด้านหนึ่ง ของการเลือกระบบเลือกตั้งหนึ่งใดโดยเฉพาะ

8. คู่มือเริ่มต้นด้วยการพูดถึงความหมายของระบบเลือกตั้งว่าจริง ๆ แล้วหมายถึงอะไร (และไม่ได้หมายถึงอะไร) และเหตุใดจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จทางการเมืองและเสถียรภาพของชาติ มีการเสนอหลักเกณฑ์สิบประการ ไว้ให้ใช้ยามที่พยายามเลือกระบบเลือกตั้ง ว่าระบบไหนจะดีที่สุดสำหรับสังคมนั้นๆ (ย่อหน้าที่ 27-45) ต่อจากนั้นก็อภิปรายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทบทวนและเปลี่ยนแปลง เมื่อวางเค้าโครงไว้เช่นนี้แล้ว คู่มือจะพรรณนาถึงระบบต่างๆ และผลสืบเนื่องที่อาจเป็นไปได้ในบทที่ 2 และ 3 จุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละระบบก็เขียนโดยอาศัยประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ และข้อเขียนของนักวิชาการในสาขาวิชานี้

9. มีระบบเลือกตั้งที่ต่างกันจำนวนมากที่ใช้อยู่ในขณะนี้ และอีกหลายระบบที่เป็นการเอาหลายรูปแบบมาผสมผเสกัน แต่เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น เราจึงได้จำแนกระบบเลือกตั้งเป็น สามตระกูลใหญ่ๆ

ได้แก่ ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก (Plurality/Majority System) ระบบสัดส่วน (Proportional System) และระบบผสม (Mixed System) ภายในตระกูลเหล่านี้มี 'ตระกูลย่อย' เก้าตระกูล ดังนี้ คะแนนนำกำชัย (คนช. หรือ First Past The Post-FPTP) คะแนนเสียงเป็นพวง (คพ. หรือ Block Vote-BV) คะแนนเป็นพวงสำหรับพรรค (คพพ. หรือ Party Block Vote-PBV) คะแนนเสียงเผื่อเลือก (คล. หรือ Alternative Vote-AV) และระบบเลือกตั้งสองรอบ (ลสร. หรือ Two-Round System-TRS) เหล่านี้ล้วนอยู่ในตระกูลระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก ต่อมาคือ การเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ. หรือ List Proportional Representation-List PR) คะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ. หรือ Single Transferable Vote-STV) อยู่ในตระกูลระบบสัดส่วน และสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (สสผ. หรือ Mixed Member Proportional-MMP) และระบบคู่ขนาน (Parallel System) อยู่ในตระกูลระบบผสม นอกจากนี้ยังมีระบบอื่น เช่น คะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้ (คอม. หรือ Single Non-Transferable Vote-SNTV) คะแนนเสียงจำกัด (คจ. หรือ Limited Vote-LV) และการนับแบบบอร์ดา (นบ. หรือ Borda Count-BC) ซึ่งไม่เหมาะที่จะจัดให้เข้ากับตระกูลใดตระกูลหนึ่ง (ดูรูปที่ 1) และอาจจะแยกออกมาได้เป็นอีกสามตระกูลย่อย

10. สาแหรกของตระกูลนี้ได้รับการออกแบบมาเพื่อให้มีแนวทางที่ชัดเจน และกระชับในการเลือกระหว่างระบบต่างๆ ในขณะที่สาแหรกนี้มีรากฐานมาจากสัญนิยมอันยาวนาน แต่ก็พยายามให้ครอบคลุมระบบเลือกตั้งทั้งหมดที่มีใช้ในการเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติระดับชาติในโลกนี้ โดยไม่คำนึงถึงประเด็นความเป็นประชาธิปไตยและความชอบธรรม การจำแนกระบบกระทำบนพื้นฐานของกระบวนการ มากกว่าผลลัพธ์ ในขณะที่ผลลัพธ์ในประเทศที่ใช้ระบบสัดส่วนมักจะมีความเป็นสัดส่วน มากกว่าผลลัพธ์ในประเทศที่ใช้ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก แต่ก็ไม่เป็นเช่นนี้เสมอไป

11. ภายหลังการพรรณนากลไกและผลสืบเนื่องของระบบเลือกตั้งแต่ละระบบแล้ว บทที่ 3 จะนำไปสู่การพูดถึงประเด็นต่างๆ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับระบบเลือกตั้งทั้งหมด เช่น การเป็นตัวแทนของสตรีและชนกลุ่มน้อย การเป็นตัวแทนของชุมชน จังหวะเวลาการเลือกตั้ง การมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และการลงคะแนนนอกเขตหรือนอกประเทศ จุดเน้นของคู่มือนี้อยู่ที่การเลือกตั้งองค์กรนิติบัญญัติ เช่น สภา (นิติบัญญัติ) แห่งชาติ สภาผู้แทนราษฎร(สภาล่าง) ของรัฐสภา หรือสภาคองเกรส แต่ทางเลือกระบบเลือกตั้งเพื่อเลือกตั้งประธานาธิบดี เลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในระบบสภาคู่ และการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็มีกล่าวถึงในบทที่ 4 และเรายังได้พิจารณาประเด็นเฉพาะของการเลือกตั้งขององค์กรเหนือชาติ เช่น รัฐสภายุโรป รวมทั้งพิจารณานัยของการเลือกตั้งในสหพันธรัฐรูปแบบต่างๆ ทั้งที่สมมาตรและอสมมาตร รวมทั้งในเขตอำนาจปกครองตนเองด้วย

บทที่ 5 เป็นเรื่องของค่าใช้จ่ายและการบริหารที่มีนัยสำคัญต่อการเลือกระบบเลือกตั้ง และเราสรุปในบทที่ 6 ด้วยคำแนะนำบางประการสำหรับผู้ออกแบบระบบเลือกตั้ง โดยคัดกรองจากประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญจำนวนหนึ่งผู้ซึ่งได้เคยช่วยร่างรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้ง

จากทั่วโลก ภาคผนวกประกอบด้วยตารางระบบเลือกตั้งจากประเทศเอกราชและเขตปกครองตนเอง 213 แห่ง อภิธานศัพท์ บรรณานุกรมสำหรับการอ่านค้นคว้าเพิ่มเติม และตัวอย่างของผลของระบบเลือกตั้งและการแบ่งเขตเลือกตั้ง

12. กรณีศึกษา 18 กรณีมีโปรยไว้ให้อ่านเป็นระยะตลอดทั้งเล่ม ซึ่งเป็นความพยายามที่จะทำให้ทฤษฎีที่เป็นนามธรรมของการออกแบบระบบเลือกตั้งได้มีรากฐานบนความเป็นจริง ผู้เขียนกรณีศึกษาซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองของประเทศที่ตนได้รับการร้องขอให้ตอบคำถามต่อไปนี้ ระบบเลือกตั้งคืออะไรและเป็นมาอย่างไร ในทางปฏิบัติระบบนั้นทำงานอย่างไร ในแง่มุมใดบ้างที่ระบบทำงานได้ดี มีเหตุอะไรบ้างที่ทำให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ และถ้าเคยมีการเปลี่ยนแปลงในช่วงใดช่วงหนึ่งที่ผ่านมา ทำไมถึงต้องเปลี่ยน และระบบใหม่ได้ตอบข้อเรียกร้องตามที่คาดหวังไว้หรือไม่

13. คู่มือนี้มิได้มุ่งหมายที่จะให้คำตอบทั้งหมดแก่การออกแบบระบบเลือกตั้ง หากหวังที่จะให้ข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอต่อการตัดสินใจเลือกที่รอบคอบ และหวังที่จะเปิดพื้นที่การอภิปรายให้กว้างออกไปว่า ระบบเลือกตั้งใดจะใช้งานได้ดีที่สุดในประเทศนั้นๆ คู่มือนี้ไม่ใช่การบ่งบอก ไม่มีสูตรสำเร็จ สูตรเช่นนั้นไม่มีอยู่ เช่นจะไม่มีการบอกผู้อ่านว่า สังคมที่ประกอบด้วยมุสลิมร้อยละ 60 คริสเตียนร้อยละ 40 และมีระบบสามพรรค พร้อมด้วยประวัติศาสตร์ของการใช้ความรุนแรงจากการแบ่งแยกดินแดน ควรจะมีระบบเลือกตั้งหนึ่งใดโดยเฉพาะ สิ่งที่ได้ทำคือแนะนำลักษณะของทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่ โดยหวังว่าการทำเช่นนี้ ก็คือการเสนอโครงสร้างสำหรับการตัดสินใจที่รอบคอบ จากตัวอย่างและกรณีศึกษา ผู้อ่านจากประเทศหนึ่งน่าจะสามารถระบุว่า ปัญหาและความจำเป็นในทำนองเดียวกันนี้ ได้รับการตอบสนองอย่างไรในที่อื่นๆ ของโลก ทุกประเทศย่อมแตกต่างกัน แต่ความเป็นหนึ่งเดียวของแต่ละประเทศมักวางอยู่บนการปรุงแต่งของปัจจัยพื้นฐานทางสังคมการเมือง ตัวอย่างเช่น วิธีที่สังคมและวัฒนธรรมหนึ่ง กำหนดแนวคิดของการเป็นตัวแทน ความเด่นชัดของความเป็นชาติพันธุ์ หรือประวัติศาสตร์ของความขัดแย้งภายใน จากเหตุผลนี้ ขอแนะนำให้ผู้ออกแบบระบบเลือกตั้งเริ่มต้นที่เกณฑ์การเลือก (ดูย่อหน้าที่ 27-45) และพยายามจัดลำดับความสำคัญของประเด็น ซึ่งมีความสำคัญต่อประเทศของตนโดยเฉพาะ จากนั้นจึงอาจเดินหน้าสู่ทางเลือกที่มีอยู่ ตลอดจนผลสืบเนื่องที่น่าจะเกิดขึ้นต่อการเลือกนั้นๆ และกระบวนการของการปรึกษาหารือและถกเถียง ที่จะพึงมีก่อนการรับไว้ซึ่งระบบเลือกตั้งใหม่ ดังนั้น การแสวงหาระบบเลือกตั้งที่เหมาะสมที่สุด จึงเกี่ยวข้องกับการประเมินตัวเลือกที่มี ตามเกณฑ์ที่เลือกไว้ (โดยคำนึงถึงประวัติศาสตร์ เวลา และความจริงทางการเมืองอยู่เสมอ) เพื่อระบุทางเลือกหนึ่งหรือมากกว่านั้น ที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศนั้นๆ นอกจากนั้น ยังเกี่ยวข้องกับการติดตามกระบวนการไปโดยตลอด จนกระทั่งว่าการเลือกในขั้นสุดท้าย เป็นที่ยอมรับว่ามีความชอบธรรม

ระบบเลือกตั้งคืออะไร

14. ในระดับพื้นฐานที่สุด ระบบเลือกตั้งแปลงคะแนนเสียงที่ได้จากการเลือกตั้งทั่วไป ให้กลายเป็นที่นั่งที่ได้มาโดยพรรคการเมืองและผู้สมัคร ตัวแปรสำคัญคือสูตรการเลือกตั้งที่ใช้ (นั่นคือจะใช้ระบบใดระหว่างระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก ระบบสัดส่วน ระบบผสม หรือระบบอื่นๆ และจะใช้สูตรคณิตศาสตร์ใดในการคำนวณการจัดสรรที่นั่ง) โครงสร้างของบัตรเลือกตั้ง (นั่นคือ ผู้ลงคะแนนจะลงคะแนนให้ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง และผู้ลงคะแนนจะทำการเลือกหนึ่งเดียวหรือการเลือกเป็นชุดตามลำดับความชอบ) และขนาดของเขตเลือกตั้ง (ไม่ใช่จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้ง แต่หมายถึงจำนวนผู้แทนที่จะได้รับเลือกตั้งเข้าไปนั่งในองค์กรนิติบัญญัติจากเขตเลือกตั้งนั้น) ควรต้องย้าด้วยว่า แม้คู่มือนี้ไม่ได้เน้นในเรื่องการบริหารการเลือกตั้ง (เช่น การกระจายของที่เลือกตั้ง การสมัครรับเลือกตั้ง การลงทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ใครเป็นผู้จัดการเลือกตั้ง เป็นต้น) ประเด็นเหล่านี้ก็มีความสำคัญยิ่งยวด และข้อดีที่พึงมีของการเลือกระบบเลือกตั้งหนึ่งใด จะถูกบั่นทอนหากไม่ให้ความสนใจแง่มุมการบริหารเท่าที่ควร การออกแบบระบบเลือกตั้งยังมีผลกระทบต่อกฎหมายเลือกตั้งในด้านอื่นๆ ด้วย การเลือกระบบเลือกตั้งมีอิทธิพลต่อวิธีการปักปันเขตเลือกตั้ง การจัดทำทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การออกแบบบัตรเลือกตั้ง การนับคะแนนเสียง และอีกหลายแง่มุมของกระบวนการเลือกตั้ง

ความสำคัญของระบบเลือกตั้ง

15. สถาบันทางการเมืองกำหนดรูปร่างของกติกาการปฏิบัติใช้ประชาธิปไตย และมักจะมีการเสนอไว้ว่า สถาบันทางการเมืองที่ปรับแต่ง ทั้งในทางที่ดีและไม่ดี ได้ง่ายที่สุด ก็คือระบบเลือกตั้ง ในการแปลงคะแนนเสียงที่ได้จากการเลือกตั้งทั่วไปให้กลายเป็นที่นั่งในองค์กรนิติบัญญัติ การเลือกระบบเลือกตั้งสามารถกำหนดอย่างมีผลได้ว่า ใครจะเป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง และพรรคการเมืองใดจะขึ้นสู่อำนาจ ในขณะที่หลายแง่มุมของกรอบทางการเมืองของประเทศมักจะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงยากแก่การแก้ไข ส่วนการเปลี่ยนระบบเลือกตั้งมักจะเกี่ยวข้องเพียงการออกกฎหมายใหม่

16. แม้ในกรณีที่ผู้ลงคะแนนแต่ละคนจะลงคะแนนเหมือนกันพอดี และในกรณีที่แต่ละพรรคการเมืองได้รับคะแนนเสียงในจำนวนเท่ากันพอดี ระบบเลือกตั้งหนึ่งอาจนำไปสู่รัฐบาลผสมหรือรัฐบาลเสียงข้างน้อย ในขณะที่อีกระบบหนึ่งอาจเปิดทางให้พรรคการเมืองพรรคเดียวควบคุมเสียงข้างมาก ตัวอย่างที่นำเสนอไว้ในภาคผนวก ง. จะทำให้เห็นภาพว่า ระบบเลือกตั้งที่ต่างกันสามารถแปลงคะแนนเสียงที่ได้ สู่ผลที่ต่างกันอย่างน่าประหลาดใจได้อย่างไร

ระบบเลือกตั้งกับระบบพรรค

17. ผลสืบเนื่องของระบบเลือกตั้งอีกจำนวนหนึ่ง ไปไกลกว่าจากผลกระทบเบื้องต้นดังกล่าว

บางระบบก็ส่งเสริม หรือแม้บังคับให้เกิดการจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้น บางระบบยอมรับเฉพาะผู้สมัครที่เป็นปัจเจกบุคคลเท่านั้น ชนิดของระบบพรรคที่พัฒนาขึ้น โดยเฉพาะในด้านจำนวนและขนาดเชิงสัมพัทธ์ของพรรคการเมืองในองค์กรนิติบัญญัติได้รับอิทธิพลจากระบบเลือกตั้งเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับความสามัคคีภายในและวินัยของพรรค บางระบบอาจส่งเสริมการมีมุ้งเล็กมุ้งใหญ่ โดยที่ปีกต่างๆ ของพรรคการเมืองหนึ่งจะไม่ลงรอยกันเสมอ ในขณะที่อีกระบบหนึ่งอาจส่งเสริมให้พรรคการเมืองพูดเป็นเสียงเดียวกันและกดทับความเห็นต่าง ระบบเลือกตั้งอาจมีอิทธิพลต่อวิธีการหาเสียงของพรรค และต่อพฤติกรรมของผู้นำทางการเมือง จึงช่วยกำหนดบรรยากาศกว้างๆ ทางการเมือง ระบบเลือกตั้งอาจช่วยส่งเสริมหรือคอยหน่วงเหนี่ยวการสร้างพันธมิตรระหว่างพรรค อีกทั้งอาจให้แรงจูงใจแก่พรรคและกลุ่มการเมือง ให้มีฐานที่กว้างและเปิดกว้าง หรืออาจให้หาฐานความดึงดูดใจที่แคบลงสู่กลุ่มชาติพันธุ์หรือวงศาคณาญาติ

ระบบเลือกตั้งกับการจัดการความขัดแย้ง

18. ผลกระทบที่ต่างกันเหล่านี้ เน้นย้าบทบาทสำคัญที่ระบบเลือกตั้งมักจะมีในส่วนของการจัดการความขัดแย้ง เป็นที่ชัดเจนว่า ระบบเลือกตั้งสามารถซ้าเติมหรือบรรเทาความตึงเครียดและความขัดแย้งในสังคมได้ในระดับหนึ่ง ความตึงเครียดมีอยู่ระหว่างระบบที่ให้ความสำคัญพิเศษแก่การเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อย กับระบบที่ส่งเสริมรัฐบาลเข้มแข็งพรรคเดียว ในอีกระดับหนึ่ง หากมีการมองว่าระบบเลือกตั้งขาดความเที่ยงธรรมและกรอบการเมืองไม่เอื้อให้ฝ่ายค้านรู้สึกว่าพรรคตนมีโอกาสชนะการเลือกตั้งรอบหน้าแล้วไซร้ ผู้แพ้อาจรู้สึกว่าถูกบังคับให้ต้องปฏิบัติการนอกระบบ โดยใช้วิธีที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ใช้การเผชิญหน้า และแม้แต่การใช้ยุทธวิธีรุนแรง ในท้ายที่สุด เนื่องจากการเลือกระบบเลือกตั้งจะเป็นตัวกำหนดความง่ายหรือความซับซ้อนของการลงคะแนน จึงมีผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อชนกลุ่มน้อยและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส นี่เป็นเรื่องสำคัญเสมอมา และยิ่งสำคัญมากในสังคมที่มีผู้ลงคะแนนที่ไม่รู้หนังสือหรือขาดประสบการณ์จำนวนมากทีเดียว (ดูบทที่ 5 ว่าด้วยผลต่อค่าใช้จ่ายและการบริหาร)

ผลทางจิตวิทยาและเชิงกลไก

19. โดยทั่วไป ระบบเลือกตั้งถูกมองว่าต้องมีผลทั้ง 'เชิงกลไก'และ 'ทางจิตวิทยา' ผลกระทบเชิงกลไกปรากฏชัดเมื่อระบบเลือกตั้งที่ต่างกันมีแนวโน้มที่จะส่งเสริมระบบพรรคที่ต่างกัน ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากมักจะมีผลเชิงจำกัดในเรื่องจำนวนพรรค ในขณะที่ระบบสัดส่วนมีแนวโน้มไปทาง 'ยอมกัน' มากกว่า เป็นผลให้เกิดพรรคการเมืองในจำนวนที่หลากหลายมากกว่า ผลกระทบทางจิตวิทยาของระบบเลือกตั้งมีส่วนเสริมผลเชิงกลไกนี้ ภายใต้กฎคะแนนนำกำชัย ผู้ลงคะแนนที่อยากสนับสนุนพรรคเล็ก ก็มักสองจิตสองใจว่าจะหลีกเลี่ยงการทำให้คะแนนเสียงของตน 'สูญเปล่า' ได้อย่างไรดี เนื่องจากมีเพียงผู้สมัครคนเดียวเท่านั้นที่จะได้รับเลือกตั้งจากเขตเดียวเบอร์เดียว ผลความลังเลใจนี้ก็คือ ผู้ลงคะแนนหลายคนจะไม่เลือกตรงตามใจของตน หากจะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครอีกคนหนึ่ง (ปกติเป็นผู้สมัครจากพรรคใหญ่) ผู้ที่เขาเชื่อว่ามีโอกาสดี

ทีเดียวที่จะชนะการเลือกตั้ง ผลโดยรวมคือการทำให้พรรคใหญ่เข้มแข็งขึ้นบนความสูญเสียของบรรดาพรรคเล็ก โดยเปรียบเทียบแล้ว ระบบสัดส่วนหรือระบบที่เปิดทางให้มีการเลือกได้หลายคน น่าจะเอื้ออำนวยแก่พรรคเล็ก ดังนั้น แรงกดดันให้ลงคะแนนอย่างมียุทธศาสตร์ก็จะลดลง

ความสำคัญของบริบท

20. เป็นเรื่องสำคัญที่จะตระหนักว่า ระบบเลือกตั้งหนึ่งใดไม่จำเป็นว่าจะใช้ได้เหมือนกันในประเทศที่ต่างกัน แม้ว่าจะมีประสบการณ์ร่วมกันบ้างในภูมิภาคต่างๆ ของโลก แต่ผลของระบบเลือกตั้งชนิดใดชนิดหนึ่ง ขึ้นอยู่อย่างมากกับบริบททางสังคมการเมืองซึ่งนำระบบนั้นไปใช้ ตัวอย่างเช่น ในขณะที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากมีแนวโน้มที่จะจำกัดพิสัยของการเป็นตัวแทนทางนิติบัญญัติ ขณะที่ระบบสัดส่วนส่งเสริมการเป็นตัวแทนนั้น ภูมิปัญญาสามัญที่ว่า กฎคะแนนนำ/เสียงข้างมาก จะทำให้เกิดระบบสองพรรค ส่วนระบบสัดส่วนทำให้เกิดระบบหลายพรรคนั้น ดูจะล้าสมัยไปทุกที ในระยะหลังนี้ ระบบคะแนนนำกำชัย มิได้เอื้อต่อการรวมพรรคในระบอบประชาธิปไตยที่ลงหลักปักฐานแล้ว เช่นที่แคนาดาและอินเดีย ทั้งยังไม่นำไปสู่การเกิดพรรคที่เข้มแข็งและมีอายุยืนในปาปัวนิวกินี ส่วนระบบสัดส่วนนำไปสู่การเลือกตั้งของระบอบพรรคเดียวที่ครอบงำ เช่นในนามิเบีย แอฟริกาใต้ และที่อื่นด้วย กล่าวอย่างกว้างๆ แล้ว ผลสืบเนื่องของการเลือกระบบเลือกตั้งขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น สังคมมีโครงสร้างอย่างไรในเชิงของอุดมการณ์ ศาสนา ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ ภูมิภาค ภาษาหรือการแบ่งชนชั้น ประเทศเป็นประชาธิปไตยที่ลงหลักปักฐาน อยู่ในระยะเปลี่ยนผ่าน หรือเป็นประชาธิปไตยใหม่ มีระบบพรรคการเมืองที่ลงหลักปักฐาน หรือพรรคการเมืองเพิ่งเกิดใหม่หรือยังไม่เป็นรูปเป็นร่าง รวมทั้งดูว่ามีพรรคการเมือง 'จริงจัง' สักกี่พรรค และขึ้นอยู่กับว่าผู้สนับสนุนพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งกระจายหรือกระจุกตัวในทางภูมิศาสตร์

กรอบประชาธิปไตยที่กว้าง

21. เป็นเรื่องสำคัญเช่นกันที่จะไม่มองระบบเลือกตั้งแบบแยกโดด การออกแบบและผลของระบบขึ้นอยู่อย่างมากกับโครงสร้างอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกรัฐธรรมนูญ ระบบเลือกตั้งเป็นเสมือนผ้าสี่เหลี่ยมเล็กๆ ผืนหนึ่งในบรรดาหลายผืนที่เอามาเย็บต่อเข้า ผ้าผืนใหญ่ของระบบการปกครองของกฎระเบียบ และของจุดต่างๆ ที่จะเข้าสู่อำนาจ การออกแบบระบบเลือกตั้งที่ประสบความสำเร็จมาจากการมองกรอบสถาบันการเมืองโดยรวม การเปลี่ยนส่วนใดส่วนหนึ่งของกรอบนี้น่าจะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานของสถาบันอื่นๆ ภายในกรอบด้วย

22. เป็นต้นว่า ระบบเลือกตั้งที่เลือกกันขึ้นมา จะเอื้อหรือส่งเสริมการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างหัวหน้าพรรคการเมืองกับนักกิจกรรมในพื้นที่นั้นอย่างไร หัวหน้าพรรคการเมืองควบคุมผู้แทนของพรรคที่ได้รับเลือกตั้งได้มากน้อยเพียงใด มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญสำหรับการลงประชามติ การริเริ่มของพลเมืองหรือ 'ประชาธิปไตยทางตรง' ซึ่งอาจมาเติมเต็มประชาธิปไตยแบบตัวแทนหรือไม่ และรายละเอียดของระบบเลือกตั้งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ หรือเป็นภาคผนวกของรัฐธรรมนูญ หรือเป็นกฎหมายธรรมดา เรื่องนี้กำหนดว่าระบบจะตั้งมั่นสักเพียงใด หรือจะเปิดรับการเปลี่ยนแปลงโดยเสียงข้างมากของผู้ได้รับเลือกตั้งสักเพียงใด (ดูย่อหน้าที่ 49)

23. มีสองประเด็นในเรื่องนี้ที่ควรแก่การพิจารณาในรายละเอียด ประเด็นแรกคือระดับขั้นการรวมศูนย์อำนาจ ประเทศเป็นสหพันธรัฐหรือเป็นรัฐเดี่ยว และถ้าเป็นสหพันธรัฐ แต่ละหน่วยที่ประกอบเป็นสหพันธรัฐมีความสมมาตร (symmetrical) หรืออสมมาตร (asymmetrical) ในเชิงอำนาจ ประเด็นที่สองคือ การเลือกระหว่างระบบรัฐสภากับระบบประธานาธิบดี ทั้งสองระบบมีผู้สนับสนุนของตน และประเพณีนิยมของประเทศที่ต่างกันอาจมีอิทธิพลต่อการเลือก หรือแม้กระทั่งตัดการโต้เถียงไปได้เลย แต่ความสัมพันธ์ที่ต่างกันระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารมีนัยที่สำคัญต่อการออกแบบระบบเลือกตั้งสำหรับทั้งสองฝ่าย การโต้เถียงบ่อยๆ เรื่องการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีหรือหัวหน้าฝ่ายบริหารในระดับท้องถิ่นโดยตรง ก็เกี่ยวเนื่องกับประเด็นทั้งสองนี้

24. โดยส่วนใหญ่ขององค์กรนิติบัญญัติที่มีสองสภาในระบบการปกครองแบบสหพันธรัฐนั้น ทั้งสองสภามาจากการเลือกตั้งโดยวิธีต่างกัน (หรือไม่ทาบสนิทกัน) เรื่องนี้ฟังขึ้นด้วยเหตุผลสำคัญสองประการ ซึ่งเกี่ยวกับทฤษฎีที่รองรับลัทธิสหพันธรัฐ เหตุผลแรก สภาที่สอง(หรือสภาบน) ขององค์กรนิติบัญญัติของสหพันธรัฐมีไว้เพื่อเป็นตัวแทนของภูมิภาคหรือของมลรัฐของประเทศ และแต่ละมลรัฐมักจะมีจำนวนผู้แทนเท่ากันโดยไม่คำนึงถึงจำนวนประชากรหรือขนาดของดินแดน (ตัวอย่างเช่น วุฒิสภา ของสหรัฐอเมริกา หรือสภาแห่งชาติของจังหวัด ของแอฟริกาใต้) เหตุผลที่สอง จะสร้างองค์กรนิติบัญญัติที่มีสองสภาไปทำไมกัน เว้นแต่จะมีระดับขั้นความแตกต่างระหว่างบทบาท และอาจรวมถึงอำนาจของสภาทั้งสองด้วย การใช้ระบบเลือกตั้งเดียวกันสำหรับทั้งสองสภา ก็น่าจะผลิตซ้ำและเสริมแรงอำนาจของเสียงข้างมากที่ควบคุมสภาล่างอยู่ โดยเฉพาะถ้าการเลือกตั้งของทั้งสองสภาจัดขึ้นพร้อมกัน จากข้อสังเกตข้างท้าย (ดูย่อหน้าที่ 189-192) สภาบนเปิดโอกาสในบางระดับขั้น ที่จะสร้างนวัตกรรมการเลือกตั้ง โดยรวมชุมชนของผลประโยชน์ซึ่งอาจไม่มีตัวแทนอย่างเต็มที่ในการเลือกตั้งระดับชาติของสภาล่าง แต่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งในระดับสามหรือมากกว่านั้นคือ การเลือกตั้งสภาบนและสภาล่างขององค์กรนิติบัญญัติ และการเลือกตั้งสถาบันการปกครองในระดับภูมิภาค มีความจำเป็นมากที่จะพิจารณาระบบที่ใช้ไปพร้อมๆ กัน ตัวอย่างเช่น เป็นไปได้ที่จะส่งเสริมการเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อยในระดับภูมิภาค ในขณะที่อาจจะไม่ส่งเสริมหรือห้ามการเป็นตัวแทนดังกล่าวในระดับชาติ ไม่ว่าเรื่องนี้จะเป็นที่ปรารถนาหรือไม่ ก็ควรปล่อยให้เป็นการถกเถียงทางการเมืองและการเลือก

25. จนกระทั่งเมื่อเร็วๆ นี้ มีตัวอย่างเพียงไม่กี่กรณีของระบอบประชาธิปไตยที่ทนทานอยู่ได้โดยใช้ระบบประธานาธิบดี อย่างไรก็ดี มาบัดนี้ ความมุ่งมั่นผูกพันกับระบบประธานาธิบดี เช่นที่ละตินอเมริกา และบางส่วนของเอเชียอาคเนย์ ทำให้ต้องตั้งคำถามใหม่ว่า แง่มุมใดของการออกแบบสถาบัน จึงจะช่วยให้ระบบประธานาธิบดีทำหน้าที่ได้ดี มีหลักฐานบางประการจาก

ประสบการณ์ของละตินอเมริกา ที่ว่าอาจมีปัญหาเรื่องเสถียรภาพในประเทศที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีประธานาธิบดี และระบบพรรคการเมืองแตกเป็นเสี่ยง ๆ และว่าอาจมีความตึงเครียดระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติที่แตกแยกกัน เมื่อระบบการเลือกตั้งประธานาธิบดีเป็นระบบเลือกตั้งสองรอบ ฝ่ายนิติบัญญัติใช้การเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ.) และการเลือกตั้งมิได้มีการจัดขึ้นพร้อมกัน อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าจะมีส่วนช่วย หากจะเลือกรับระบบเลือกตั้ง ซึ่งน่าจะทำให้พรรคหรือพรรคร่วม ที่สนับสนุนประธานาธิบดีนั้น เป็นกลุ่มก้อนหรือบล็อกที่มีนัยสำคัญ ของสมาชิกองค์กรนิติบัญญัติที่มาจากการเลือกตั้ง แม้ว่าไม่จำเป็นที่บล็อกดังกล่าวจะมีเสียงข้างมากเด็ดขาด

26. การเลือกตั้งประธานาธิบดีด้วยระบบคะแนนนำ และการเลือกตั้งประธานาธิบดีกับฝ่ายนิติบัญญัติพร้อมกัน มักถูกมองว่าช่วยให้ระบบพรรคการเมืองเน้นไปที่การมีผู้แย่งชิงอำนาจ ที่มีจำนวนลดน้อยลงและมีความพร้อมมากขึ้น อย่างไรก็ดี อาจมีอันตรายอย่างจริงจัง ถ้าจะใช้ระบบคะแนนนำเพื่อเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง ซึ่งมีอำนาจมากในฐานะหัวหน้าฝ่ายบริหาร ในกรณีที่ประเทศมีความหลากหลาย หรือมีการแบ่งแยกเชิงชาติพันธุ์ โดยไม่มีกลุ่มใดที่จะมีเสียงข้างมากเด็ดขาด ผลลัพธ์ที่ได้อาจยำแย่สำหรับความชอบธรรม หรืออันที่จริง สำหรับความสำเร็จของกระบวนการสันติภาพ ระบบเลือกตั้งประธานาธิบดีอาจมาเสริมระบบสหพันธรัฐ โดยให้ผู้สมัครที่ประสบความ สำเร็จต้องได้รับคะแนนเสียงเพื่อที่จะได้ชัยชนะ ไม่เพียงแต่ในระดับชาติเท่านั้น หากต้องได้รับคะแนนเสียงในสัดส่วนที่มีนัยสำคัญในมลรัฐของสหพันธรัฐไม่น้อยกว่าจำนวนหนึ่งของมลรัฐด้วย (เช่นในอินโดนีเซีย หรือไนจีเรีย ดูย่อหน้าที่ 187-188)

เกณฑ์ในการออกแบบ

27. เมื่อจะออกแบบระบบเลือกตั้ง ทางที่ดีที่สุดน่าจะเริ่มจากรายการของเกณฑ์ซึ่งสรุปว่า คุณต้องการบรรลุผลใดบ้าง ต้องการหลีกเลี่ยงอะไร และในความหมายกว้างๆ ต้องการให้ฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารมีหน้าตาอย่างไร เกณฑ์ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ ครอบคลุมหลายด้าน แต่ก็เป็นรายการที่ไม่ครบถ้วน และผู้อ่านอาจเพิ่มรายการที่ใช้ได้พอกันอีกหลายรายการ เป็นความจริงที่ว่า เกณฑ์ที่จะบรรยายต่อไปนี้บางตัว อาจซ้ำซ้อนหรืออาจดูว่าขัดแย้งกัน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากมันย่อมจะขัดแย้งกัน เป็นธรรมชาติของการออกแบบสถาบัน ที่ต้องนำความปรารถนาและวัตถุประสงค์ที่ช่วงชิงกัน มาชั่งน้ำหนักและแลกกัน

ตัวอย่างเช่น เราอาจต้องการให้ผู้สมัครอิสระมีโอกาสได้รับการเลือกตั้ง และในขณะเดียวกันต้องการสนับสนุนให้พรรคการเมืองเติบโตเข้มแข็ง หรือผู้ออกแบบระบบเลือกตั้งอาจคิดว่าเป็นความปรีชาสามารถที่จะบรรจงสร้างระบบที่ให้ผู้ลงคะแนนมีระดับขั้นการเลือกผู้สมัครกับพรรคการเมืองอย่างกว้างขวาง แต่ในกรณีนี้อาจทำให้บัตรเลือกตั้งมีความซับซ้อน จนยุ่งยากสำหรับผู้ลงคะแนนที่ด้อยการศึกษา กุศโลบายในการเลือก (หรือการปฏิรูป) ระบบเลือกตั้ง คือการจัดตามลำดับเกณฑ์ซึ่งมีความสำคัญสูงสุด แล้วประเมินว่าระบบเลือกตั้งใด หรือการผสมผสานระบบแบบใด จึงจะสนองตอบวัตถุประสงค์เหล่านี้ได้ดีที่สุด

การจัดให้มีการเป็นตัวแทน

28. การเป็นตัวแทนอาจมีได้อย่างน้อยสี่รูปแบบ หนึ่ง การเป็นตัวแทนทางภูมิศาสตร์ มีนัยว่าแต่ละภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นเมืองหรือนคร จังหวัดหรือเขตเลือกตั้ง มีสมาชิกขององค์กรนิติบัญญัติซึ่งภูมิภาคนั้นเลือก และในท้ายที่สุดเป็นผู้พร้อมรับผิดต่อพื้นที่ของตน สอง การแบ่งแยกทางอุดมการณ์ ภายในสังคมพึงมีตัวแทนในองค์กรนิติบัญญัติ ไม่ว่าโดยผ่านผู้แทนจากพรรคการเมืองหรือผู้แทนอิสระ หรือทั้งสองแบบ สาม องค์กรนิติบัญญัติอาจเป็นตัวแทนของสถานการณ์ทางการเมืองแบบพรรคที่ดำรงอยู่ในประเทศ แม้พรรคการเมืองจะมิได้มีฐานทางอุดมการณ์ หากผู้ลงคะแนนจำนวนครึ่งหนึ่ง ลงคะแนนให้พรรคใด แต่พรรคนั้นไม่มีหรือแทบไม่มีที่นั่งในองค์กรนิติบัญญัติ จึงไม่อาจกล่าวได้ว่า ระบบนั้นเป็นตัวแทนเจตนารมณ์ของประชาชนได้เพียงพอ สี่ แนวคิดของการเป็นตัวแทนเชิงพรรณนาถือว่า ในบางระดับขั้น องค์กรนิติบัญญัติควรจะเป็น 'คันฉ่องของชาติ' ซึ่งควรมอง รู้สึก คิด และกระทำ ในทางที่สะท้อนถึงประชาชนโดยรวม องค์กรนิติบัญญัติที่มีลักษณะเชิงพรรณนาอย่างเพียงพอ พึงประกอบด้วยผู้หญิงและผู้ชาย เยาวชนและคนชรา คนมั่งมีและคนจน และสะท้อนถึงการนับถือศาสนา ชุมชนทางภาษา และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคม

ทำให้การเลือกตั้งเข้าถึงได้และมีความหมาย

29. การเลือกตั้งเรียบร้อยด้วยดี แต่มันอาจมีความหมายน้อยนิดต่อประชาชน ถ้าการลงคะแนนยุ่งยาก หรือถ้าในที่สุดแล้ว เสียงของประชาชนมิได้ก่อให้เกิดความแตกต่างในวิธีการปกครองประเทศแต่อย่างใด ปัจจัยที่กำหนด 'ความง่ายของการลงคะแนน' มีอาทิ บัตรเลือกตั้งมีความซับซ้อนเพียงใด ผู้ลงคะแนนเดินทางไปยังที่เลือกตั้งได้สะดวกเพียงใด บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นปัจจุบันแค่ไหน และผู้ลงคะแนนมั่นใจว่าการลงคะแนนของตนเป็นความลับเพียงใด

30. มีการคิดกันด้วยว่า การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง อย่างน้อยในฐานะที่เป็นการเลือกอย่างเสรีนั้น จะมีมากขึ้น ถ้าผลของการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือในเขตเลือกตั้งของผู้ลงคะแนนโดยเฉพาะ น่าจะทำให้เกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญต่อทิศทางการปกครองในอนาคต หากคุณรู้ว่าผู้สมัครที่คุณชอบไม่มีโอกาสที่จะชนะในเขตเลือกตั้งของคุณ อะไรเล่าจะเป็นแรงจูงใจให้ไปลงคะแนน ในระบบเลือกตั้งบางระบบ 'คะแนนเสียงสูญเปล่า' (หมายถึง บัตรดีที่ไม่ได้นำไปใช้สำหรับเลือกตั้งผู้สมัครคนใด ซึ่งต้องจำแนกจากบัตรเสียที่ไม่นำไปนับ) อาจมีจำนวนที่เป็นสัดส่วนสำคัญของคะแนนเสียงรวมทั้งประเทศ

31. ท้ายที่สุด อำนาจจริง ๆ ขององค์กรที่มาจากการเลือกตั้ง ย่อมช่วยกำหนดว่าการเลือกตั้งนั้นมีความหมายใดหรือไม่ การเลือกตั้งที่กลวงของระบบอำนาจนิยม ซึ่งไม่ได้เสนอทางเลือกที่แท้จริง และองค์กรนิติบัญญัติมีอิทธิพลที่เป็นจริงน้อยมาก ต่อการจัดตั้งรัฐบาลหรือต่อนโยบาย

รัฐบาลนั้น จะมีความสำคัญน้อยกว่าการเลือกตั้งองค์กรนิติบัญญัติซึ่งมีอำนาจที่เป็นจริง ในการกำหนดองค์ประกอบใจกลางในชีวิตประจำวันของประชาชน

32. แม้ภายในระบบประชาธิปไตยเอง การเลือกระบบเลือกตั้งอาจมีอิทธิพลต่อความชอบธรรมของสถาบันได้ ตัวอย่างเช่น วุฒิสภาของออสเตรเลียที่ได้รับเลือกตั้งระหว่างปี ค.ศ. 1919 และ 1946 โดยระบบเลือกตั้งที่ไม่ได้เป็นสัดส่วนอย่างมาก (คะแนนเสียงเผื่อเลือก (คล.) ในเขตเดียวหลายเบอร์) ซึ่งให้ผลลัพท์ที่เอียงกระเท่เร่และไม่มีลักษณะเป็นตัวแทน จึงมีแนวโน้มที่จะบ่อนทำลายความชอบธรรมที่เป็นจริงของวุฒิสภาเอง ทั้งในสายตาของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและของนักการเมืองและนักสังเกตการณ์บางคนเสนอไว้ว่า เรื่องนี้ยังบ่อนทำลายการสนับสนุนของสาธารณชนที่มีต่อสถาบันของการปกครองแบบสหพันธรัฐโดยทั่วไปด้วย ภายหลังการเปลี่ยนแปลงระบบ คล. ไปสู่ระบบสัดส่วนที่เที่ยงธรรมมากกว่า (คะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ.)) ใน ค.ศ. 1948 จึงเริ่มมีการรับรู้ว่าวุฒิสภาน่าเชื่อถือและเป็นตัวแทนมากขึ้น ดังนั้น ความเคารพต่อวุฒิสภาและความสำคัญโดยเปรียบเทียบของการตัดสินใจก็เพิ่มมากขึ้นด้วย

การจัดให้มีแรงจูงใจสำหรับการออมชอม

33. เราอาจไม่มองว่าระบบเลือกตั้งเป็นวิธีการประกอบขึ้นซึ่งองค์กรการปกครองเพียงอย่างเดียว หากยังมองว่าเป็นเครื่องมือการจัดการความขัดแย้งภายในสังคมด้วย บางระบบ ภายใต้บางสถานการณ์ จะเกื้อหนุนให้พรรคการเมืองร้องขอความสนับสนุนด้านการเลือกตั้งจากทุกฝ่ายรวมทั้งที่อยู่ภายนอกแกนฐานคะแนนเสียงของตนด้วย ตัวอย่างเช่น แม้ว่าพรรคการเมืองหนึ่งจะได้รับการสนับสนุนจากคนผิวดำเป็นหลัก ระบบเลือกตั้งหนึ่งใดอาจสร้างแรงจูงใจให้พรรคนั้นร้องขอความสนับสนุนจากผู้ลงคะแนนผิวขาว หรือคนอื่นๆ ด้วย ดังนั้น นโยบายของพรรคจะมีลักษณะแยกส่วนและกีดกันน้อยลง และสร้างความสามัคคีและรวมทุกฝ่ายมากขึ้น แรงจูงใจจากระบบเลือกตั้งในทำนองเดียวกันนี้ อาจทำให้พรรคมีลักษณะกีดกันทางชาติพันธุ์ ทางภูมิภาค ภาษา หรืออุดมการณ์น้อยลง ตัวอย่างที่แสดงว่า ระบบเลือกตั้งต่างๆ ได้ทำงานในฐานะเครื่องมือของการจัดการความขัดแย้งได้อย่างไรนั้น จะเสนอไว้ตลอดคู่มือนี้

34. เมื่อมองอีกด้านหนึ่งของเหรียญ ระบบเลือกตั้งอาจสนับสนุนให้ผู้ลงคะแนนมองภายนอกกลุ่มของตนเอง และคิดที่จะลงคะแนนให้พรรคการเมือง ซึ่งโดยประเพณีแล้ว จะเป็นตัวแทนของกลุ่มคนที่ต่างออกไป พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเช่นนี้ เอื้อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันและการสร้างชุมชน ระบบที่ให้ผู้ลงคะแนนมีมากกว่าหนึ่งคะแนนเสียง หรืออำนวยให้ผู้ลงคะแนนเรียงผู้สมัครตามลำดับความชอบ จะจัดพื้นที่ให้ผู้ลงคะแนนตัดข้ามเส้นที่แบ่งสังคมไว้ล่วงหน้าแล้ว ตัวอย่างเช่น ในการเลือกตั้งที่ไอร์แลนด์เหนือ ตามข้อตกลงกู๊ดฟรายเดย์ ในปี ค.ศ. 1998 การโอนคะแนนเสียงภายใต้ระบบคะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ. หรือ STV) เป็นประโยชน์ต่อพรรคการเมืองที่ส่งเสริมสันติภาพ (pro-peace) ในขณะที่ยังคงให้ผลลัพธ์ที่เป็นสัดส่วนอย่างกว้างๆ อย่างไรก็ดี ในการเลือกตั้ง ค.ศ. 2003 การเลื่อนไหลของคะแนนเสียงตามลำดับ

ความชอบแรกไปสู่พรรคสายเหยี่ยว มีแนวโน้มที่จะมีน้ำหนักเหนือปรากฏการณ์ดังกล่าว

การเอื้อให้มีรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพและเสถียรภาพ

35. ความคาดหวังที่จะได้รัฐบาลที่มีประสิทธิภาพและเสถียรภาพ มิได้กำหนดโดยระบบเลือกตั้งเพียงลำพัง แต่ผลพวงที่ระบบหนึ่งๆ ทำให้เกิดขึ้น อาจทำให้เกิดเสถียรภาพได้ในหลายแง่มุมที่สำคัญ ประเด็นหลักคือว่า ผู้ลงคะแนนรับรู้ว่าระบบเที่ยงธรรมหรือไม่ รัฐบาลสามารถออกกฎหมายและปกครองอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ และระบบที่ใช้หลีกเลี่ยงการเลือกปฏิบัติต่อพรรคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์หนึ่งใดโดยเฉพาะหรือไม่

36. การรับรู้ว่าผลการเลือกตั้งเที่ยงธรรมหรือไม่นั้น แปรผันอย่างมากจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง สองครั้งสองคราในสหราชอาณาจักร (ในปี ค.ศ. 1951 และ 1974) ที่พรรคการเมืองผู้ได้รับคะแนนเสียงทั้งประเทศมากกว่า กลับได้จำนวนที่นั่งน้อยกว่าคู่แข่ง แต่นี่กลับถูกมองว่าเป็นเรื่องตลกของระบบที่โดยพื้นฐานแล้วใช้ได้ดี (ระบบคะแนนนำกำชัย (คนช. หรือ FPTP) ดูย่อหน้าที่ 76-79) มากกว่าจะเป็นความไม่เที่ยงธรรมอย่างโจ่งแจ้งซึ่งควรจะทบทวนกันใหม่ ในทางตรงกันข้าม ผลทำนองเดียวกันในนิวซีแลนด์เมื่อปี ค.ศ. 1978 และ 1981 พรรคเนชั่นแนลสามารถรักษาตำแหน่งไว้ได้ แม้ว่าจะได้คะแนนเสียงน้อยกว่าพรรคแรงงานที่เป็นฝ่ายค้านอยู่บ้าง ซึ่งยอมรับกันว่าเป็นจุดเริ่มต้นของขบวนการปฏิรูป ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง (ดูกรณีศึกษาว่าด้วย นิวซีแลนด์)

37. คำถามที่ว่ารัฐบาลในวันนี้สามารถออกกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น ส่วนหนึ่งก็เชื่อมโยงกับว่า รัฐบาลสามารถรวบรวมเสียงข้างมากเพื่อทำงานได้ในองค์กรนิติบัญญัติหรือไม่ และเรื่องนี้กลับไปเชื่อมโยงสู่ระบบเลือกตั้ง ตามกฎคร่าวๆ ทั่วไป ระบบเลือกตั้งแบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก น่าจะทำให้องค์กรนิติบัญญัติมีพรรคการเมืองหนึ่งที่มีคะแนนเสียงมากกว่าพรรคฝ่ายค้านทั้งหลายรวมกัน ในขณะที่ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน (ตส.) น่าจะนำไปสู่รัฐบาลผสม แม้กระนั้น ก็ต้องไม่ลืมว่า ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนอาจทำให้เกิดพรรคการเมืองพรรคเดียวที่มีเสียงข้างมาก ส่วนระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากอาจปล่อยให้ไม่มีพรรคใดมีเสียงข้างมากเพื่อทำงานได้ หลายอย่างขึ้นอยู่กับโครงสร้างของระบบพรรคและธรรมชาติของสังคมนั้นนั่นเอง

38. ท้ายที่สุด เท่าที่เป็นไปได้ ระบบควรจะดำเนินไปในลักษณะที่เป็นกลางในการเลือกตั้งต่อทุกพรรคและผู้สมัครทุกคน และไม่ควรเลือกปฏิบัติอย่างโจ่งแจ้งต่อกลุ่มการเมืองใด การรับรู้ว่าการเมืองเรื่องการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยเป็นสนามที่เอนเอียงไม่เสมอกัน คือสัญญะว่าระเบียบการเมืองนั้นอ่อนแอ และการขาดเสถียรภาพอาจรออยู่ข้างหน้าแล้ว ตัวอย่างที่น่าตื่นเต้นในเรื่องนี้เกิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1998 ในการเลือกตั้งที่เลโซโท (Lesotho) ซึ่งพรรคคองเกรสเพื่อประชาธิปไตยของเลโซโท ชนะทุกที่นั่งในองค์กรนิติบัญญัติ โดยได้รับเสียงสนับสนุนเพียง

ร้อยละ 60 ของคะแนนเสียงทั้งหมด ตามระบบคะแนนนำกำชัย (คนช.) ประชาชนได้ลุกฮือขึ้นมาหลังจากทราบผล แล้วลงเอยด้วยการที่ ประชาคมพัฒนาแอฟริกาทางใต้ ร้องขอให้ทหารเข้ามาแทรกแซง แสดงให้เห็นว่าผลการเลือกตั้งดังกล่าวไม่เพียงแต่ไม่เที่ยงธรรม หากยังอันตรายด้วย และระบบเลือกตั้งต่อมาก็ถูกเปลี่ยนจากเหตุดังกล่าว (ดูกรณีศึกษาว่าด้วย เลโซโท)

ทำให้รัฐบาลพร้อมรับผิด

39. สภาพพร้อมรับผิดเป็นหลักเป็นฐานอย่างหนึ่งของรัฐบาลแบบตัวแทน ถ้าขาดเสียแล้วก็อาจนำไปสู่การไม่มีเสถียรภาพในระยะยาว ระบบการเมืองที่พร้อมรับผิด คือระบบที่รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อผู้ลงคะแนนในระดับขั้นที่สูงสุดเท่าที่จะทำได้ ผู้ลงคะแนนพึงสามารถมีอิทธิพลต่อรูปลักษณ์ของรัฐบาล ไม่ว่าจะโดยการปรับเปลี่ยนพรรคร่วมรัฐบาลที่ครองอำนาจอยู่ หรือโดยการเขี่ยพรรคที่ปกครองอยู่ให้พ้นจากอำนาจหากพรรคนั้นไม่ทำตามที่ประกาศไว้ก็ตาม การออกแบบระบบเลือกตั้งอย่างเหมาะสมจะเอื้ออำนวยวัตถุประสงค์ข้อนี้

40. อาจจะอธิบายจากความคิดธรรมดาทั่วไปอย่างง่ายๆ ว่า ตามประเพณีแล้ว อาจมองได้ว่าระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก เช่น ระบบคะแนนนำกำชัยนั้น ได้นำไปสู่ชัยชนะของพรรคเดียวที่ได้เป็นรัฐบาล ในขณะที่ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนมักจะสัมพันธ์กับรัฐบาลผสมหลายพรรค ตราบเท่าที่ตรรกะกว้างๆ ของความสัมพันธ์แบบนี้ยังคงถูกต้อง แต่เราจะเห็นตัวอย่างมากพอเมื่อเร็วๆ นี้ว่า ระบบคะแนนนำกำชัยทำให้มีคณะรัฐมนตรีมาจากหลายพรรค (เช่น ในอินเดีย) หรือการใช้ระบบตัวแทนแบบสัดส่วนนำไปสู่รัฐบาลที่เข้มแข็งจากพรรคเดียว (เช่น ในแอฟริกาใต้) เรื่องนี้ทำให้เกิดข้อสงสัยต่อสมมุติฐานว่า ระบบเลือกตั้งชนิดหนึ่งจะนำไปสู่การได้รัฐบาลเฉพาะแบบหนึ่งโดยอัตโนมัติ ทว่า ระบบเลือกตั้งนั้นมีผลกระทบอย่างสำคัญต่อประเด็นการปกครองอย่างกว้างๆ ทั้งในระบบรัฐสภาและระบบประธานาธิบดี

ทำให้ผู้แทนแต่ละคนพร้อมรับผิด

41. สภาพพร้อมรับผิดในระดับปัจเจกบุคคล หมายถึงความสามารถของผู้เลือกตั้งในเขตเลือกตั้งหนึ่งที่จะตรวจสอบอย่างมีประสิทธิผลว่า ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งไปแล้วทรยศต่อสัญญาที่ให้ไว้ในระหว่างการหาเสียง หรือแสดงว่าไร้ความสามารถ หรือเกียจคร้านในตำแหน่งหน้าที่ จึงจะ 'โยนคนเฮงซวยทิ้งไป' บางระบบเน้นบทบาทของผู้สมัครที่ได้รับความนิยมในท้องถิ่น มากกว่าผู้สมัครที่ส่งมารับเลือกตั้งโดยพรรคที่เข้มแข็งในส่วนกลาง

ตามประเพณีนั้น ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก ถูกมองว่าช่วยให้ผู้ลงคะแนนมีความสามารถสูงสุด ในการขจัดผู้แทนในฐานะปัจเจกบุคคลผู้ไม่เป็นที่น่าพอใจออกไป อีกนั่นแหละ เรื่องนี้ยังใช้ได้ในบางครั้ง อย่างไรก็ดี การเชื่อมโยงดังกล่าวจะเบาบางหากผู้ลงคะแนนจะผูกพันในเบื้องต้นกับพรรค แทนที่จะเป็นตัวผู้สมัคร ดังเช่นที่เป็นในสหราชอาณาจักร ในขณะเดียวกัน ระบบบัญชีรายชื่อแบบเปิดและแบบเสรี กับคะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ. หรือ STV) ถูกออกแบบเพื่อให้ผู้ลงคะแนนเลือกตัวผู้สมัครได้ในบริบทของระบบสัดส่วน

ส่งเสริมพรรคการเมือง

42. น้ำหนักของหลักฐานจากทั้งระบอบประชาธิปไตยที่ลงหลักปักฐานและที่เกิดใหม่ ได้ชี้แนะว่าการสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตยในระยะยาว นั่นคือ ประชาธิปไตยจะมีขีดความสามารถที่จะรับความท้าทายภายในต่อเสถียรภาพของระเบียบทางการเมืองเพียงใดนั้น ต้องการการเติบโตและการดำรงไว้ซึ่งพรรคการเมืองที่มีประสิทธิผลและเข้มแข็ง ดังนั้น ระบบเลือกตั้งควรส่งเสริมเรื่องนี้ มากกว่าการคงไว้หรือส่งเสริมการแตกเป็นเสี่ยงๆ ของพรรค ระบบเลือกตั้งสามารถกำหนดกรอบขึ้นโดยเฉพาะ เพื่อกีดกันพรรคที่ได้รับการสนับสนุนน้อยนิดหรือต่ำสุด การพัฒนาบทบาทพรรคเพื่อเป็นสื่อเกื้อหนุนหัวหน้าพรรคในฐานะปัจเจกบุคคล เป็นอีกแนวโน้มหนึ่ง ซึ่งการตัดสินใจในการออกแบบระบบเลือกตั้ง อาจเอื้ออำนวยหรือหน่วงไว้ก็ได้

ผู้เชี่ยวชาญเกือบทั้งหมดเห็นด้วยว่า ระบบเลือกตั้งควรส่งเสริมการพัฒนาพรรคการเมือง ที่มีฐานบนค่านิยมและอุดมการณ์ทางการเมืองที่กว้าง ตลอดจนที่มีนโยบายอันเจาะจง มากกว่าที่มีความใส่ใจในชาติพันธุ์ เชื้อชาติ หรือภูมิภาคที่แคบ นอกจากจะลดภัยของความขัดแย้งทางสังคมแล้ว พรรคซึ่งมีฐานบน 'การตัดข้ามเส้นแบ่งแยก' อย่างกว้างๆ น่าจะสะท้อนความคิดเห็นระดับชาติ ได้ดีกว่าพรรคที่มีฐานหลักบนความใส่ใจต่อภูมิภาค หรือในเรื่องที่แบ่งฝ่ายแบ่งนิกาย

ส่งเสริมฝ่ายค้านและการตรวจสอบในองค์กรนิติบัญญัติ

43. การปกครองที่มีประสิทธิผลไม่ขึ้นอยู่กับผู้ที่อยู่ในอำนาจเท่านั้น แต่ ยังขึ้นอยู่กับผู้ที่คัดค้านและตรวจสอบฝ่ายปกครองในระดับเกือบเท่ากันด้วย ระบบเลือกตั้งควรช่วยให้มั่นใจว่า จะมีกลุ่มฝ่ายค้านที่ใช้การได้ ซึ่งสามารถประเมินการออกกฎหมายอย่างมีวิจารณญานได้ การตั้งกระทู้ต่อสมรรถนะของฝ่ายบริหาร คุ้มครองสิทธิเสียงข้างน้อย และเป็นตัวแทนของราษฎรในเขตเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิผล กลุ่มฝ่ายค้านควรมีผู้แทนในจำนวนที่เพียงพอต่อการมีประสิทธิผล (สมมุติว่าเชื่อได้ในสมรรถภาพที่จะหาผู้มาหย่อนบัตรเลือกตั้งให้) และในระบบรัฐสภา ฝ่ายค้านก็น่าจะสามารถเสนอตัวเป็นทางเลือกที่จริงจังที่จะมาแทนรัฐบาลในขณะนั้นได้ด้วย เป็นที่ชัดเจนว่า ความเข้มแข็งของฝ่ายค้านขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นนอกเหนือจากการเลือกระบบเลือกตั้งอีกหลายปัจจัย แต่หากระบบเองทำให้ฝ่ายค้านไร้ความสามารถ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็จะอ่อนแอลงโดยธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น เหตุผลสำคัญประการหนึ่งสำหรับการเปลี่ยนระบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์ไปเป็นระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (สสผ. หรือ MMP) นั้น คือการเป็นตัวแทนที่ต่ำระดับอย่างเป็นระบบของพรรคฝ่ายค้านเล็กๆ ภายใต้ระบบคะแนนนำกำชัย (คนช. หรือ FPTP) ในขณะเดียวกัน ระบบเลือกตั้งไม่ควรสนับสนุนทัศนคติแบบ 'ผู้ชนะกินรวบ' ซึ่งทำให้ผู้ปกครองมืดบอดต่อความคิดเห็นอื่น มองข้ามความจำเป็นและความต้องการของผู้ลงคะแนนให้ฝ่ายค้าน และมองว่าทั้งการเลือกตั้งและตัวรัฐบาลเอง ในฐานะการแข่งขันแบบ

ผลรวมเป็นศูนย์ (zero-sum)

ในระบบประธานาธิบดี ประธานาธิบดีต้องการการสนับสนุนที่วางใจได้ของกลุ่มสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติที่ใหญ่พอ อย่างไรก็ตาม บทบาทของสมาชิกอื่นในการคัดค้านและตรวจสอบการเสนอกฎหมายของรัฐบาลก็สำคัญเช่นกัน การแบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารมีผลให้ภารกิจการตรวจสอบฝ่ายบริหารตกอยู่แก่สมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติทั้งหมด ไม่แต่เฉพาะฝ่ายค้านเท่านั้น ดังนี้ จึงสำคัญที่จะคำนึงเป็นพิเศษ ถึงองค์ประกอบของระบบเลือกตั้งที่เกี่ยวกับความสำคัญโดยเปรียบเทียบ ของความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับผู้สมัคร พร้อมไปกับความสัมพันธ์ระหว่างพรรคกับสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งด้วย

ทำให้กระบวนการเลือกตั้งยั่งยืน

44. การเลือกตั้งมิได้มีขึ้นบนหน้ากระดาษของตำราวิชาการ หากเกิดในโลกแห่งความเป็นจริง และโดยเหตุผลนี้ การเลือกระบบเลือกตั้งในระดับหนึ่ง ย่อมขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายและความสามารถในการบริหารจัดการของประเทศที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าประเทศแหล่งทุนมักให้การสนับสนุนด้านงบประมาณมิใช่น้อย สำหรับการเลือกตั้งครั้งแรกหรือแม้แต่ครั้งที่สอง ในประเทศกำลังเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย แต่คงจะไม่สนับสนุนในระยะยาวแม้ว่าจะมีความต้องการเช่นนั้น กรอบทางการเมืองที่ยั่งยืนจะต้องคำนึงถึงทรัพยากรของประเทศ ทั้งในแง่ของผู้คนที่มีทักษะในการเป็นผู้บริหารการเลือกตั้ง และในแง่อุปสงค์ด้านการเงินจากงบประมาณของชาติ

ตัวอย่างเช่น ประเทศที่ยากจนอาจไม่สามารถรับภาระการเลือกตั้งหลายครั้ง ตามระบบเลือกตั้งสองรอบ (ลสร. หรือ TRS) หรือไม่สามารถจัดการนับคะแนนในระบบตามลำดับความชอบที่ซับซ้อนได้โดยง่าย อย่างไรก็ตาม ความเรียบง่ายในระยะสั้น อาจไม่ได้ทำให้คุ้มค่าใช้จ่ายในระยะยาวเสมอไป ระบบเลือกตั้งอาจมีราคาถูกและง่ายที่จะบริหารจัดการ แต่ก็อาจไม่ตอบความต้องการที่เร่งด่วนของประเทศ และถ้าระบบเลือกตั้งไม่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ ผลลัพธ์อาจกลายเป็นหายนะได้ ในอีกด้านหนึ่ง ระบบซึ่งปรากฏในตอนแรกว่า ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการสูงกว่าเล็กน้อย และยากต่อความเข้าใจมากกว่า อาจช่วยให้เกิดเสถียรภาพของประเทศในระยะยาว และนำสู่ทิศทางที่ดีในการผนึกความเข้มแข็งแก่ประชาธิปไตย

คำนึงถึงมาตรฐานระหว่างประเทศ

45. ท้ายที่สุด การออกแบบระบบเลือกตั้งทุกวันนี้ เกิดขึ้นในบริบทกติการะหว่างประเทศ สนธิสัญญา และเครื่องมือทางกฎหมายระหว่างประเทศอื่น ๆ เกี่ยวกับประเด็นทางการเมือง ในขณะที่ไม่มีชุดที่สมบูรณ์ของมาตรฐานระหว่างประเทศว่าด้วยการเลือกตั้ง ที่เห็นพ้องกันอย่างเป็นสากลเพียงชุดเดียว แต่ก็มีความเห็นพ้องกันว่ามาตรฐานดังกล่าว จะรวมถึงหลักการของการเลือกตั้ง ที่เสรี เที่ยงธรรม และจัดเป็นระยะๆ โดยให้หลักประกันการมีสิทธิเลือกตั้งแก่ผู้ใหญ่ทุกคนโดยถ้วนหน้า การลงคะแนนโดยลับ และปลอดจากการคุกคามขู่เข็ญ ตลอดจนผูกพันกับหลักการหนึ่งคนหนึ่งคะแนนเสียง ยิ่งไปกว่านั้น ในขณะที่ยังไม่มีบทบัญญัติว่า ระบบเลือกตั้งแบบใดแบบหนึ่งเหนือกว่าแบบอื่นๆ แต่ก็มีการยอมรับมากขึ้นเรื่อยๆ ถึงความสำคัญของประเด็นที่ได้รับผลกระทบจากระบบเลือกตั้ง เช่นการเป็นตัวแทนของพลเมืองทุกคนอย่างเที่ยงธรรม ความเสมอภาคของหญิงชาย สิทธิของชนกลุ่มน้อย ข้อพิจารณาพิเศษสำหรับผู้พิการ เป็นต้น เรื่องเหล่านี้มีความเป็นทางการอยู่ในเครื่องมือทางกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 และในอนุสัญญาและข้อผูกพันต่างๆ พันธะสัญญา เกี่ยวกับการเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตย ที่ตราขึ้นโดยองค์กรระดับภูมิภาค เช่น สหภาพยุโรป และองค์การเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (OSCE)

สรุป

46. เกณฑ์สิบประการที่บรรยายไว้ข้างต้น หลายครั้งก็ขัดแย้งกันเองหรือแม้กระทั่งใช้ร่วมกันไม่ได้ ผู้ออกแบบระบบเลือกตั้งต้องใช้กระบวนการของการจัดลำดับความสำคัญอย่างระมัดระวังว่า เกณฑ์ใดบ้างมีความสำคัญสูงสุดในบริบททางการเมืองนั้น ก่อนที่จะไปสู่การประเมินว่าระบบไหนจะให้ผลดีที่สุด วิธีการที่เป็นประโยชน์ต่อไปคือการทำรายการสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยงให้ได้ในทุกกรณี เช่น ความหายนะทางการเมืองซึ่งอาจนำไปสู่ความแตกสลายของระบอบประชาธิปไตย ตัวอย่างเช่น ประเทศที่มีการแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ เหนืออื่นใดอาจต้องหลีกเลี่ยงการกีดกันชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยจากการมีตัวแทน เพื่อส่งเสริมความชอบธรรมของกระบวนการเลือกตั้งและหลีกเลี่ยงการรับรู้ว่าระบบเลือกตั้งนั้นไม่เป็นธรรมโดยเปรียบต่าง ในขณะที่ประเด็นเหล่านี้ยังมีความสำคัญ ประชาธิปไตยในที่อื่นที่กำลังเติบใหญ่ อาจมีลำดับความสำคัญต่างกันออกไป บางทีเพื่อเป็นประกันว่ารัฐบาลสามารถออกกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยปราศจากความกลัวการถูกล็อก หรือประกันว่าผู้ลงคะแนนสามารถโค่นผู้นำที่หมดความน่าเชื่อถือหากต้องการเช่นนั้นได้ การจัดลำดับความสำคัญระหว่างหลักเกณฑ์ที่แข่งขันกันเช่นนี้ ต้องเป็นเรื่องของตัวละครภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการออกแบบสถาบันเท่านั้น

กระบวนการการเปลี่ยนแปลง

47. กระบวนการที่ใช้ออกแบบหรือปรับเปลี่ยนระบบเลือกตั้ง จะมีผลอย่างมากต่อชนิดของระบบที่จะเลือกตามมา ต่อความเหมาะสมกับสถานการณ์ทางการเมือง และต่อระดับของความชอบธรรมและการสนับสนุนของประชาชนที่จะให้แก่ระบบดังกล่าวในที่สุด

น้อยครั้งมากที่การออกแบบระบบเลือกตั้ง จะเริ่มจากความว่างเปล่าโดยไม่มีกรณีที่เกิดขึ้นก่อน แม้ในความพยายามออกแบบสำหรับอัฟกานิสถานและอิรัก ก็มีกรณีที่เกิดขึ้นก่อนของประวัติการแข่งขันแบบหลายพรรคที่พอยกมาใช้ (แม้จะเป็นกรณีนานมาแล้วและให้ความกระจ่างเพียงเล็กน้อยว่าอะไรอาจใช้ได้ในอนาคต)

คำถามสำคัญบางข้อของการออกแบบระบบเลือกตั้ง ได้แก่ ใครเป็นคนออกแบบ นั่นคือ ใครยกความคิดเรื่องการเปลี่ยนระบบเลือกตั้งขึ้นเป็นวาระทางการเมือง และใครรับผิดชอบในการร่างข้อเสนอระบบใหม่หรือแก้ไขเพิ่มเติม และใช้กระบวนการใด อะไรคือกลไกที่อยู่ในกรอบทางกฎหมายและทางการเมือง เพื่อการปฏิรูปและแก้ไขเพิ่มเติม อะไรคือกระบวนการอภิปรายและสานเสวนาที่จำเป็น เพื่อให้แน่ใจว่าระบบที่นำเสนอใหม่หรือแก้ไขเพิ่มเติม จะเป็นที่ยอมรับว่าชอบธรรม เมื่อตัดสินใจเปลี่ยนแปลงแล้ว จะนำระบบไปปฏิบัติใช้อย่างไร

ใครเป็นคนออกแบบ

48. มีหลายวิธีที่ระบบเลือกตั้งอาจเกิดขึ้นมาได้

หนึ่ง มาจากการสืบทอดโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก จากการปกครองสมัยอาณานิคมหรือการถูกยึดครอง (ตัวอย่างเช่น มาลาวี มาลี หมู่เกาะโซโลมอน และปาเลา)

สอง เป็นผลมาจากกระบวนการเจรจาสันติภาพระหว่างกลุ่มชุมชนต่าง ๆ ที่แสวงหาหนทางยุติความแตกแยกหรือสงคราม (ตัวอย่าง เช่น เลโซโท แอฟริกาใต้ และเลบานอน) ในสภาวการณ์เช่นนี้ การเลือกระบบเลือกตั้งอาจไม่เปิดให้สาธารณชนตรวจสอบหรือวิพากษ์ได้เต็มที่

สาม อาจเป็นการกำหนดให้อย่างได้ผลโดยกลุ่มผู้รับผิดชอบฟื้นฟูหลังความขัดแย้งทางการเมืองยุติลง (เช่น ผู้มีอำนาจหน้าที่เป็นรัฐบาลผสมในอิรัก และสภาแห่งชาติช่วงการเปลี่ยนผ่านที่จัดตั้งขึ้นในอัฟกานิสถาน)

สี่ องค์ประกอบของระบอบอำนาจนิยมเดิมอาจมีบทบาทเข้มแข็งในการออกแบบระบบเลือกตั้งใหม่ ในห้วงเวลาที่พวกเขากำลังพ้นจากอำนาจ (เช่น ชิลี)

ห้า คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญอาจได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อศึกษาระบบเลือกตั้งเท่านั้น (เช่น ในสหราชอาณาจักร หรือมอริเชียส) หรือในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในบริบทที่กว้างกว่าของรัฐธรรมนูญ (เช่น ในฟิจิ) ซึ่งอาจนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่จะลงประชามติ (เช่นกรณีของนิวซีแลนด์) หรือข้อเสนอแนะของคณะกรรมาธิการที่จะลงคะแนนโดยฝ่ายนิติบัญญัติ (เช่น ในฟิจิ)

หก พลเมืองอาจมีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการออกแบบอย่างกว้างขวางขึ้น โดยจัดตั้งสมัชชาพลเมืองว่าด้วยระบบเลือกตั้ง ซึ่งสมาชิกไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ นี่เป็นวิธีการที่แคว้นบริติชโคลัมเบียของแคนาดารับมาใช้ ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอแนะให้เปลี่ยนแปลงจากระบบคะแนนนำกำชัย (คนช. หรือ FPTP) สู่ระบบคะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ. หรือ STV) ซึ่งจะนำไปตัดสินโดยการลงประชามติในระดับแคว้น (ดูกรณีศึกษาว่าด้วยบริติชโคลัมเบีย)

กรณีศึกษา: บริติชโคลัมเบีย

บริติชโคลัมเบีย: ให้อำนาจแก่การมีส่วนร่วมของพลเมือง

สมัชชาพลเมืองบริติชโคลัมเบียว่าด้วยการปฏิรูปการเลือกตั้ง

รัฐบาลแคว้นบริติชโคลัมเบียของแคนาดา โดยการรับรองอย่างเต็มที่จากสภานิติบัญญัติของแคว้น ได้ริเริ่มปฏิรูปการเลือกตั้ง ที่เป็นประวัติศาสตร์ มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ และเป็นกรณีแรกให้กรณีอื่นตามมา โดยจัดตั้งสมัชชาพลเมืองว่าด้วยการปฏิรูปการเลือกตั้ง นี่เป็นครั้งแรกที่รัฐบาลได้ให้โอกาสและความรับผิดชอบแก่กลุ่มพลเมืองที่เลือกสรรโดยการสุ่มตัวอย่างเพื่อให้มาทบทวนระบบเลือกตั้งโดยอิสระ และนำข้อเสนอแนะของสมัชชาให้สาธารณชนเห็นชอบด้วยการลงประชามติ

การเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติของแคว้นบริติชโคลัมเบียเมื่อ ค.ศ. 1996 ได้จัดขึ้นตามระบบคะแนนนำกำชัย (คนช. หรือ FPTP) ผลปรากฏว่าพรรคประชาธิปไตยใหม่ (เอ็นดีพี) ชนะด้วยคะแนนนิยม (popular vote) ร้อยละ 39 ได้ผู้แทน39 ที่นั่งในสภานิติบัญญัติ มากกว่าพรรคเสรีนิยม ซึ่งได้ 33 ที่นั่ง แต่มีคะแนนนิยมร้อยละ 42 พรรค เอ็นดีพีซึ่งคะแนนนิยมน้อยกว่าพรรคเสรีนิยมจึงได้จัดตั้งรัฐบาลที่มีวาระห้าปี ผลลัพธ์เช่นนี้เป็นแรงจูงใจให้พรรคเสรีนิยมให้ลำดับความสำคัญแก่การปฏิรูปการเลือกตั้งในการหาเสียงสำหรับการเลือกตั้งครั้งถัดไป ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2001 พรรคเสรีนิยมได้สัญญาว่าจะทำการปฏิรูปการเลือกตั้งผ่านสมัชชาพลเมือง ภายหลังชัยชนะการเลือกตั้งซึ่งพรรคได้ที่นั่งในสภาร้อยละ 97 ด้วยคะแนนนิยมร้อยละ 58 จึงมีอาณัติชัดเจนในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว

วิธีการแบบอย่างที่ใช้ในแคนาดา เพื่อพัฒนาประเด็นนโยบายสาธารณะซึ่งรัฐบาลกำลังแสวงหาการทบทวนสาธารณะคือ การจัดตั้งคณะกรรมาธิการหรือคณะบุคคลเพื่อการสืบสวนสาธารณะ ปกตินำโดยผู้พิพากษา ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้นำการเมือง หลังการเชิญชวนให้สาธารณชนส่งข้อคิดเห็นเข้ามา ตามด้วยช่วงเวลาของการปรึกษาหารือในวงกว้างมากขึ้นแล้ว รัฐบาลก็จะตัดสินใจว่าจะมีการกระทำอะไรตามมา โดยคำนึงถึงรายงานของคณะกรรมาธิการด้วย

พิมพ์เขียวของสมัชชาพลเมืองและการวางกรอบการดำเนินงานนั้น จัดทำโดยกอร์ดอน

กิ๊บสัน (Gordon Gibson) นักเขียนเรื่องเกี่ยวกับประชาธิปไตย อดีตผู้นำพรรคการเมือง และผู้แข็งขันในด้านธุรกิจและกิจการสาธารณะ ร่วมกับรัฐบาลใหม่ โดยการปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญการปฏิรูปการเลือกตั้งด้วย สำหรับบริติชโคลัมเบีย เรื่องนี้มีความเป็นเอกลักษณ์และเป็นกรณีแรกให้กรณีอื่นตามมา อยู่สองประการคือ ประชาชนที่ได้รับแต่งตั้งไม่ใช่ผู้ชำนาญการหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาการปฏิรูปการเลือกตั้ง หากจะสรรหา โดยการสุ่มตัวอย่างจากพลเมืองทั่วทั้งแคว้น และในกรณีที่มีการเสนอแนะให้เปลี่ยนแปลง ก็จะนำไปสู่การลงประชามติโดยพลเมืองของแคว้นโดยตรง ไม่ต้องผ่านการกลั่นกรองโดยรัฐบาล

สมัชชาพลเมืองที่ได้มา เป็นกลุ่มผู้ไม่ฝักใฝ่พรรคการเมืองและเป็นอิสระ ของชายและหญิงจำนวน 160 คน ในวัยต่างๆ จากทั่วแคว้นบริติชโคลัมเบีย ซึ่งได้รับการสรรหาโดยการสุ่มตัวอย่างจากทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ขั้นตอนการสรรหาได้ออกแบบให้ได้รายชื่อชายและหญิงที่สมดุล สะท้อนการกระจายตัวของกลุ่มอายุตามสำมะโนประชากรบริติชโคลัมเบียปี ค.ศ. 2001 รวมทั้งตัวแทนชุมชนพื้นเมืองดั้งเดิม (ชาวอะบอริจิน) สองคน และเป็นตัวแทนของแคว้นโดยรวม ตามมาด้วยขั้นตอนการเรียนรู้ที่เข้มข้นสำหรับสมัชชา โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านระบบเลือกตั้งต่างๆ ผลิตเอกสารการเรียนรู้ (ซึ่งทั้งหมดเผยแพร่สู่สาธารณชนทั่วไปด้วย) และมาประชุมกับสมาชิก เพื่อแจ้งให้ทราบถึงระบบเลือกตั้งต่างๆ ที่ใช้กันอยู่ และอภิปรายถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละระบบ

ในการสรุปขั้นตอนการเรียนรู้ได้มีการเขียนรายงานเรื่อง ถ้อยแถลงเบื้องต้นถึงประชาชนชาวบริติชโคลัมเบีย และจัดส่งไปให้กลุ่มต่างๆ ในสังคม รวมทั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติ ห้องสมุด สำนักงานเทศบาลอำเภอ โรงเรียน และมหาวิทยาลัย เพื่อแจ้งให้สาธารณชนทราบถึงข้อสรุปเบื้องต้นของสมัชชาพลเมือง รายงานนี้ตามด้วยขั้นตอนการรับฟังสาธารณะ (public hearing บางครั้งแปลว่าประชาพิจารณ์) ในขั้นตอนนี้ มีการจัดเวทีรับฟังสาธารณะราว 50 เวทีจัดขึ้นในทุกภาคทั่วแคว้น โดยมีประชาชนเข้าร่วมประมาณ 3,000 คน ในขั้นตอนต่อไปของการถกแถลง (deliberation) สมัชชาได้จัดการประชุมใหญ่และประชุมกลุ่มศึกษาขึ้น แล้วสมัชชาทำการเลือกระบบเลือกตั้งให้แคบลงมาเหลือสองระบบ และทำงานร่วมกันเพื่อร่างรายละเอียดของแต่ละระบบออกมา ในวันแรกของขั้นตอนนี้ จะฉายซ้ำการนำเสนอที่ดีที่สุดที่ได้จากการรับฟังสาธารณะ การนำเสนอเหล่านั้นเป็นการว่าต่างให้แก่ระบบและลักษณะการเลือกตั้งที่หลากหลาย วัตถุประสงค์ของขั้นตอนเหล่านี้คือ เพื่อระบุหาองค์ประกอบที่เป็นสารัตถสำคัญของระบบเลือกตั้งสำหรับ บริติชโคลัมเบีย เพื่อทบทวนทางเลือกระบบเลือกตั้งทั้งหมดอย่างรอบด้านโดยมองจากองค์ประกอบเหล่านั้น และที่สำคัญที่สุดคือ เพื่อเพิ่มความความตื่นตัว การรวมทุกฝ่าย และการมีส่วนร่วมของสาธารณชน องค์ประกอบที่เป็นสารัตถสำคัญสามประการที่ได้มาในตอนท้ายคือ การเลือกของผู้ลงคะแนน การเป็นตัวแทนของท้องถิ่น และความเป็นสัดส่วน สุดท้ายคือในปลายเดือนตุลาคม ค.ศ. 2004 สมัชชานำเสนอข้อเสนอแนะซึ่งสนับสนุน (ด้วยคะแนนเสียง 146 เสียง คัดค้าน 7 เสียง) ให้เปลี่ยนแปลงระบบคะแนนนำกำชัย (คนช. หรือ FPTP) เป็นระบบคะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ. หรือ STV) เพื่อให้กระบวนการสมัชชาพลเมืองสำเร็จลง จะต้องมีการตีพิมพ์รายงานฉบับสมบูรณ์ที่เป็นทางการ เละการยื่นข้อเสนอแนะให้ลงประชามติ

รูปแบบการมีส่วนร่วมได้รับความสนใจอย่างมีนัยสำคัญจากกลุ่มต่างๆ ทั่วทั้งแคนาดา มีการเสนอแนะแนวคิดนี้สู่รัฐบาลท้องถิ่นอื่นๆ ภายในแคนาดา ในฐานะเป็นหนทางที่ดีในการให้พลเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องในประเด็นที่จะอยู่ในขอบเขตของภาคพลเมือง และกระบวนการที่คล้ายคลึงกันกับของบริติชโคลัมเบียก็ได้รับการริเริ่มโดยรัฐบาลแคว้นออนตาริโอ

การเลือกตั้งอื่นๆ ในแคนาดาได้มีส่วนสร้างแรงสนับสนุนที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในอันที่จะทบทวนกระบวนการเลือกตั้ง รัฐบาลเสียงข้างมากของสหพันธรัฐมักได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนนิยมที่น้อยกว่าร้อยละ 50 อย่างมีนัยสำคัญ ผลที่ตามมาคือ มีการริเริ่มเกิดขึ้นจำนวนหนึ่งเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งในระดับสหพันธรัฐ รวมถึงองค์กรที่ชื่อว่า คะแนนเสียงเที่ยงธรรมแห่งแคนาดา (Fair Vote Canada) และก็มีนักหว่านล้อมจูงใจ (Lobbyist) และผู้ว่าต่างหลายคนปรากฏตัวขึ้นด้วย

มีเหตุผลที่จะคิดว่าประสบการณ์ของสมัชชาพลเมืองบริติชโคลัมเบีย จะมีผลกระทบที่มีนัยสำคัญต่ออนาคตของการโต้เถียงเรื่องการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง และเรื่องกระบวนการทบทวนและเปลี่ยนแปลงในระดับสหพันธรัฐแคนาดาโดยเฉพาะ สืบเนื่องจากแรงกดดันทั้งจากพรรคประชาธิปไตยใหม่และพรรคอนุรักษ์นิยม จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราโชวาทเปิดสมัยประชุมรัฐสภา (Speech from the Throne) อย่างเป็นเอกฉันท์ เมื่อเดือนตุลาคม 2004 ดังนี้ ‘มีข้อกำหนดอ้างอิงมายังคณะกรรมาธิการสามัญว่าด้วยวิธีการพิจารณาและกิจการของสภา สั่งการให้คณะกรรมาธิการเสนอแนะกระบวนการที่จะให้พลเมืองและสมาชิกรัฐสภา เข้าสู่การพิจารณาระบบเลือกตั้งของเรา โดยการทบทวนทางเลือกทั้งหมด’

ผลกระทบในอนาคตของสมัชชาพลเมืองบริติชโคลัมเบีย ว่าด้วยกระบวนการทบทวนและเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง ในระดับนานาชาติยังต้องคอยดูกันต่อไป แต่ก็พูดได้เต็มปากเต็มคำว่า การจัดตั้งและการทำงานของสมัชชา ได้สร้างความสนใจและเพิ่มความรู้เชิงประจักษ์ให้แก่กระบวนการการมีส่วนร่วมทั่วโลก

อะไรคือกลไกการปฏิรูปและการแก้ไขเพิ่มเติม

49. ในขณะที่ระบบเลือกตั้งเป็นสถาบันที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด และส่งผลต่อวิธีการทำงานของระบบการปกครองของประเทศ ตามประเพณี ระบบนี้ไม่ได้บัญญัติอย่างเป็นทางการไว้ในรัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายสูงสุด อย่างไรก็ดี เมื่อไม่นานมานี้ ก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

ปัจจุบัน มีหลายประเทศที่ได้ 'จดจาร' รายละเอียดเกี่ยวกับระบบเลือกตั้งไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือในเอกสารแนบท้ายจากรัฐธรรมนูญ นัยสำคัญของเรื่องนี้สำหรับนักปฏิรูปการเลือกตั้งก็คือ กฎหมายรัฐธรรมนูญมักจะแก้ไขได้ยากกว่ากฎหมายธรรมดา มักต้องการเสียงข้างมากพิเศษในองค์กรนิติบัญญัติ มีการทำประชามติทั้งประเทศ หรือกลไกยืนยันอื่นใด ซึ่งปกป้องระบบเช่นนั้นจากการแปรเปลี่ยนได้ง่ายๆ ตัวอย่างเช่น รัฐธรรมนูญแอฟริกาใต้บัญญัติว่าระบบเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสภา (นิติบัญญัติ) แห่งชาติ พึงมีผล 'โดยทั่วไปตามการเป็นสัดส่วน' ดังนั้น ทางเลือกสำหรับการปฏิรูปจึงจำกัดเฉพาะระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน ยกเว้นว่าจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

อย่างไรก็ดี รายละเอียดของระบบเลือกตั้งยังคงอยู่กับกฎหมายปกติบ่อยครั้งกว่า ดังนั้น จึงสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้โดยใช้เสียงข้างมากธรรมดาในองค์กรนิติบัญญัติ นี่อาจเป็นข้อดีที่ทำให้ระบบสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงของความเห็นสาธารณะและความจำเป็นทางการเมือง แต่ก็แฝงไว้ด้วยอันตรายว่า เสียงข้างมากในองค์กรนิติบัญญัติจะปรับเปลี่ยนระบบโดยฝ่ายเดียว เพื่อให้ตนได้เปรียบทางการเมือง

50. โอกาสของการปฏิรูปอาศัย ทั้งกลไกทางกฎหมายสำหรับการเปลี่ยนแปลง และบริบททางการเมืองซึ่งเรียกร้องการเปลี่ยนแปลง การเคลื่อนไหวเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งใช่ว่าจะประสบความสำเร็จทุกครั้ง เกือบทั้งหมดของตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงสำคัญๆ เมื่อไม่นานมานี้ เกิดขึ้นในชุดของสถานการณ์หนึ่งใดในสองชุดดังนี้ ชุดแรกอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตย หรือหลังจากนั้นไม่นาน เมื่อกรอบการเมืองทั้งหมด 'ยังเปิดให้ไขว่คว้า' ชุดที่สองคือเมื่อมีวิกฤติการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ลงหลักปักฐานแล้ว มีสองตัวอย่างคือ การรับรู้ถึงความไม่ชอบธรรมของรัฐบาลเสียงข้างมากสองสมัยต่อกัน ที่ชนะเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงน้อยกว่าคู่แข่งสำคัญในนิวซีแลนด์ และการรับรู้ว่าการคอร์รัปชั่นในระดับสูงในอิตาลีกับญี่ปุ่น เป็นความเรื้อรังของระบบการเมืองมากกว่าจะเป็นผลการกระทำของปัจเจกบุคคลเฉพาะราย กรณีของนิวซีแลนด์กับญี่ปุ่นได้นำมาเป็นกรณีตัวอย่างในคู่มือนี้

51. แม้เมื่อมีความแคลงใจและไม่พอใจกับระบบการเมืองจากประชาชนจำนวนมาก การเปลี่ยนแปลงก็ยังคงต้องได้รับความเห็นด้วยจากผู้มีอำนาจในขณะนั้นอยู่ดี ชนชั้นนำทางการเมืองจะลงมือกระทำหากพวกเขาเห็นประโยชน์ที่ตนเองจะได้จากการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น หรือหากพวกเขาเกรงกลัวผลสืบเนื่องจากการเลือกตั้งอันจะเกิดแก่พวกเขาด้วยหากไม่ยอมเปลี่ยนแปลง

แม้เมื่อเชื่อตามแล้ว ก็ไม่น่าประหลาดใจและเกือบหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่พวกเขาจะหาทางเลือกระบบที่จะให้ประโยชน์แก่ตนเองสูงสุด หากพวกเขาไม่แน่ใจว่าทำอย่างไรจึงจะได้ประโยชน์ หรือหากประโยชน์ที่ต่างกันย่อมแสวงหาทางออกที่ต่างกันแล้วไซร้ ก็เป็นไปได้ที่จะเจรจาประนีประนอมกัน บางทีก็จะได้ระบบผสม อย่างไรก็ดี ข้อตกลงและการเปลี่ยนแปลงอาจไม่ปรากฏผลตามที่ผู้เสนอตั้งใจไว้ หรืออาจให้ผลอย่างอื่นที่ไม่ตั้งใจให้เกิด ในเม็กซิโก การปฏิรูปในปี ค.ศ. 1994 ที่ออกแบบโดยพรรคการเมืองผู้ครองอำนาจเพื่อผ่อนปรนต่อฝ่ายค้าน ได้นำไปสู่ผลที่ไม่เป็นสัดส่วนที่สุดเท่าที่พบในระยะหลังนี้ (ดูกรณีศึกษาว่าด้วยเม็กซิโก)

52. กรณีของแอฟริกาใต้กับชิลีแสดงให้เห็นข้อเท็จจริงที่ว่า ความเป็นจริงทางการเมืองและความปรารถนาของพรรคที่เป็นรัฐบาลในการดำรงอำนาจและอิทธิพล จะปิดกั้นการปฏิรูประบบเลือกตั้ง พอ ๆ กับอุปสรรคทางกฎหมาย ในแอฟริกาใต้ มีการเรียกร้องอย่างกว้างขวางให้ผนวกองค์ประกอบของสภาพรับผิดต่อท้องถิ่น เข้าไปในระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ.) แบบปิด ในกรณีของเขตเลือกตั้งขนาดใหญ่ ซึ่งผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้ง ถูกมองว่าลอยตัวจากผู้เลือกตั้ง เรื่องนี้มีการย้าเสริมโดยข้อค้นพบด้วยเสียงข้างมากของคณะกรรมาธิการของประธานาธิบดีคณะหนึ่ง ซึ่งรายงานไว้ในเดือนมกราคม ค.ศ. 2003 แต่รัฐบาลถอยหนีจากการเปลี่ยนแปลง ที่อาจลดการควบคุมที่ตนมีต่อการคัดสรรผู้สมัคร และต่อพฤติกรรมการลงคะแนนของที่ประชุมพรรคเพื่อเลือกตัวแทน จึงปฏิเสธที่จะปฏิรูป (ดูกรณีศึกษาว่าด้วยแอฟริกาใต้) ในชิลี มรดกของนายพลปิโนเชต์คือการบิดเบือนระบบเลือกตั้งเพื่อให้พันธมิตรของตนได้เปรียบกว่าหนึ่งทศวรรษภายหลังจากที่เขาถูกโค่นลงจากอำนาจ ระบบดังกล่าวก็ยังคงมีผลอยู่ (ดูกรณีศึกษาว่าด้วยชิลี)

53. ในนิวซีแลนด์ (ดูกรณีศึกษา) การใช้ประชามติในระหว่างกระบวนการเปลี่ยนแปลง ในเบื้องต้นเป็นผลมาแต่การเคลื่อนไหวทางการเมือง ด้วยหัวหน้าพรรคใหญ่รายหนึ่งพยายามจะขัดขาผู้สมัครพรรคใหญ่อีกรายหนึ่ง ในระหว่างการหาเสียงเลือกตั้งทั่วไป ในการลงประชามติครั้งแรก ผู้เลือกตั้งถูกถามว่าต้องการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ และให้บ่งชี้ระบบใหม่ที่ชอบจากสี่ทางเลือก ในครั้งที่สอง ให้เลือกว่าจะเอาระบบใหม่หรือคงระบบเดิมไว้ ผลลัพธ์คือ ระบบใหม่ที่เป็นแบบสัดส่วนมีสมาชิกได้หลายคนได้รับการรับรอง โดยการแสดงออกที่ชัดเจนและชอบธรรมของสาธารณะ

54. ระบบเลือกตั้งต้องปรับตัวเข้ากับกาลเวลาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากจะให้ระบบนั้นสนองตอบอย่างเพียงพอ ต่อแนวโน้มและความจำเป็นทางการเมือง ประชากรศาสตร์ และการออกกฎหมาย อย่างไรก็ตาม เมื่อมีระบบเกิดขึ้นแล้ว ผู้ที่ได้ประโยชน์จากระบบย่อมต่อต้านการเปลี่ยนแปลง หากปราศจากการเปลี่ยนผ่านหรือวิกฤติการเมืองเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาแล้ว ดูเหมือนว่าการเปลี่ยนแปลงที่ชายขอบน่าจะเกิดขึ้นมากกว่าการปฏิรูปในระดับมูลฐาน ในห้วงเวลาการเปลี่ยนผ่านหลังความขัดแย้ง จะมีความตึงเครียดระหว่างข้อจำกัดในทางปฏิบัติที่อาจกระทบ

ต่อการจัดการเลือกตั้ง เช่นความจำเป็นทางการเมืองของข้อตกลงสันติภาพเป็นต้น กับความพึงปรารถนาที่จะได้ระบบที่ถูกต้องตั้งแต่เริ่มต้น

ในความพยายามที่จะจัดให้มีการปรับปรุงภายในระบบที่ดำรงอยู่ นักปฏิรูปอาจพิจารณาเปลี่ยนขนาดของเขตเลือกตั้ง (ดูย่อหน้าที่ 113-118) ระดับของเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ (ดูย่อหน้าที่ 119) หรือสูตรโควต้า (ดูภาคผนวก ข.) ในสองสามปีที่ผ่านมา การปฏิรูปที่สำคัญหลายแห่งได้เพิ่มองค์ประกอบของการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ. หรือ List PR) เข้าไปในระบบคะแนนนำกำชัย (คนช. หรือ FPTP) เพื่อสร้างเป็นระบบผสมที่เป็นสัดส่วนมากขึ้น (ดูกรณีศึกษา การเปลี่ยนแปลงที่ใช้ในเลโซโท และประเทศไทย)

ข้อแนะนำเกี่ยวกับการโต้เถียงและการสานเสวนา

55. ภารกิจของนักปฏิรูปไม่มีเพียงแต่ความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่มีศักยภาพ ทั้งในด้านรูปแบบกฎหมายของข้อเสนอทางเทคนิคเพื่อการเปลี่ยนแปลง และนัยของการเปลี่ยนแปลงนั้นเท่านั้น หากต้องเข้าใจและสามารถอธิบายข้อเสนอไว้ทางการเมืองต่าง ๆ ตลอดจนนัยต่อกรอบทางการเมืองที่กว้างของประเทศด้วย เสียงที่มีนัยสำคัญในประชาสังคม ในหมู่นักวิชาการ และสื่อมวลชนอาจมีส่วนช่วยพัฒนาการรับรู้ของสาธารณชนว่า ความเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องจำเป็น แต่ก็ต้องทำให้ผู้ที่อยู่ในอำนาจจำนวนมากพอ เชื่อตามถึงสิทธิประโยชน์ส่วนรวมระยะยาว รวมทั้งสิทธิประโยชน์ของพวกเขาเองด้วย

56. แม้ว่าในปัจจุบัน ผู้สนใจระบบเลือกตั้งจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น แต่จำนวนผู้คน ทั้งในแวดวงชนชั้นนำและสังคมทั่วไป ซึ่งเข้าใจถึงผลกระทบที่น่าจะเกิดแต่การเปลี่ยนแปลง มักจะจำกัดมาก สิ่งที่ทำให้เรื่องนี้ยุ่งยากมากขึ้น ก็คือข้อเท็จจริงที่ว่า การทำงานของระบบเลือกตั้งในทางปฏิบัติ อาจขึ้นกับจุดที่ดูเหมือนเล็กน้อยในรายละเอียดเป็น อย่างมาก นักปฏิรูปอาจจำเป็นต้องทำงานอย่างทะลุปรุโปร่ง และอธิบายรายละเอียดของข้อกฎหมายที่อาจจำเป็นแก่การนำการเปลี่ยนแปลงไปปฏิบัติเท่านั้น หากยังต้องคำนวณไปข้างหน้า และจำลองเหตุการณ์ด้วย (มักจะใช้ข้อมูลจากการเลือกตั้งครั้งก่อน ๆ) เพื่อแสดงให้เห็นเช่น ข้อเสนอว่าด้วยเขตเลือกตั้งจะทำให้เกิดรูปร่างและมีนัยอย่างไร หรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นแก่การเป็นตัวแทนของพรรคการเมืองจะเป็นอย่างไร การจำลองเหตุการณ์ทางวิชาการ อาจนำมาใช้เพื่อสร้างความมั่นใจว่าได้ครอบคลุมถึงเหตุบังเอิญทั้งหมด และเพื่อประเมินถึงผลที่ดูเหมือนไม่น่าจะเกิดได้ การตอบคำถามในขณะที่กำลังมีการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง ย่อมดีกว่าจะตอบในท่ามกลางวิกฤติที่เกิดขึ้นภายหลัง

57. โครงการที่มีผู้ลงคะแนนมาเกี่ยวข้อง เช่น การเชิญสาธารณชนมาร่วมในการเลือกตั้งจำลองภายใต้ระบบใหม่ที่คิดว่าจะนำมาใช้ อาจจะทำให้มีสื่อมวลชนสนใจรายงานข่าว และเพิ่มความคุ้นเคยกับข้อเสนอสู่การเปลี่ยนแปลง ทั้งยังอาจช่วยระบุเหตุปัญหาต่าง ๆ อาทิ ความยุ่งยากเกี่ยวกับบัตรเลือกตั้ง ซึ่งอาจเกิดเมื่อใช้ระบบใหม่

ข้อแนะนำในการปฏิบัติใช้

58. ผู้ลงคะแนน ผู้บริหารการเลือกตั้ง นักการเมือง และนักวิจารณ์ ทั้งหมดล้วนมีแนวโน้มที่จะรู้สึกสบาย ๆ กับสิ่งที่ตนคุ้นเคย การใช้มาหลายปีอาจทำให้สิ่งขลุกขลักของระบบที่จัดตั้งไว้ดูราบรื่นขึ้นแล้ว ดังนั้น ระบบใหม่จึงอาจเป็นการกระโดดสู่สิ่งที่ไม่รู้ และปัญหาในการปฏิบัติใช้อาจเกิดขึ้นจากความที่ไม่คุ้นเคยกับระบบ เรื่องนี้จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ทั้งหมด และนักวางแผนสู่การเปลี่ยนแปลงไม่อาจนั่งดูดายอยู่ได้ หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายแล้ว กระบวนการเปลี่ยนแปลงจะเสร็จสิ้นลง ก็ต่อเมื่อมีโครงการให้การศึกษาแก่ผู้ลงคะแนนที่อธิบายแก่ผู้เข้าร่วมทั้งหมดว่าระบบใหม่ทำงานอย่างไร และมีการออกแบบและการตกลงใช้ข้อบังคับที่เป็นมิตรกับประชาชน

59. การให้การศึกษาแก่ผู้ลงคะแนน และแก่ผู้บริหารการเลือกตั้งที่ได้ผลที่สุด ย่อมต้องใช้เวลา อย่างไรก็ดี เวลามักหายากสำหรับคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.หรือ EMB) ซึ่งเป็นผู้จัดให้มีการเลือกตั้งตามระบบใหม่ นักเจรจาที่ดีทุกคน ใช้เวลาเป็นแรงกดดันก่อนที่การตกลงจะได้ข้อยุติ และนี่เป็นเรื่องจริงโดยเฉพาะ เมื่อระบบใหม่เป็นผลผลิตของการเจรจาที่ยากเย็นระหว่างตัวละครทางการเมือง กระนั้นก็ตาม กกต. ที่มีประสิทธิผลย่อมต้องเตรียมการให้มากและล่วงหน้าที่สุดเท่าที่จะทำได้

การประเมินผลกระทบของความเปลี่ยนแปลง

60. หลังจากได้อภิปรายกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งในระดับหนึ่งแล้ว จำเป็นต้องมีคำเตือนด้วย เนื่องจากระบบเลือกตั้งมีผลทั้งทางจิตวิทยาและทางกลไก กว่าจะได้เห็นผลของการเปลี่ยนแปลงระยะยาวอาจใช้เวลานาน พรรคการเมือง ผู้สมัคร และผู้ลงคะแนนอาจต้องผ่านการเลือกตั้งถึงสองหรือสามครั้ง เพื่อที่จะสังเกตและตอบสนองต่อผลและแรงจูงใจของการเปลี่ยนแปลงหนึ่งใดได้ครบถ้วน แนวโน้มสู่ระบบผสมอาจเน้นย้ำปรากฏการณ์นี้ เนื่องจากผลกระทบทั้งหมดที่มีต่อผู้สมัครกับผู้ลงคะแนนที่มีแรงจูงใจปนเปกันอาจไม่ชัดเจนนัก

อาจมีความจำเป็นต้องตัดสินว่า ปัญหาของระบบเลือกตั้งใหม่หรือที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นเพียงชั่วคราว หรือเป็นปัญหาที่แสดงถึงความบกพร่องขั้นมูลฐานของระบบ ที่ต้องการการแก้ไขเพิ่มเติมหรือหาระบบใหม่มาแทนที่อย่างเร่งด่วนกันแน่ ภายหลังการรัฐประหารของจอร์จ สไปท์ (George Speight) เมื่อปี ค.ศ. 2000 การโต้เถียงถึงผลที่ตามมากำลังเกิดขึ้นในฟิจิในขณะนี้ว่า ระบบคะแนนเสียงเผื่อเลือก (คล. หรือ AV) จะอยู่ตัว โดยพรรคการเมืองกับผู้ลงคะแนน จะตอบสนองต่อแรงจูงใจของความผ่อนปรนระหว่างชาติพันธุ์ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่การรับเอาระบบนี้มาใช้ในปี ค.ศ. 1997 ชี้ว่ามันไม่เหมาะสมในขั้นมูลฐานกับบริบทของชาวฟิจิ

แนวโน้มในการปฏิรูประบบเลือกตั้ง

61. การทำประชามติของอิตาลีในปี ค.ศ. 1993 นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเป็นระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (สสผ. หรือ MMP) สำหรับการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นในปีถัดมา ซึ่งเป็นการเริ่มต้นของชุดการเปลี่ยนแปลงที่มีนัยสำคัญในระบบเลือกตั้งทั่วโลก ในกรณีที่ส่วนใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงในระดับชายขอบ โดยมีสูตรการจัดสรรที่นั่งใหม่ มีจำนวนเขตเลือกตั้งใหม่ หรือมีสมาชิกพิเศษจากการแต่งตั้งเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในองค์กรนิติบัญญัติ แต่ก็มีประเทศมากถึง 26 ประเทศที่ดำเนินตามตัวอย่างของอิตาลี และเข้าสู่กระบวนการปฏิรูปซึ่งได้ปรับเปลี่ยนระบบเลือกตั้งของประเทศเหล่านั้นโดยสิ้นเชิง (ดูตารางที่ 1)

ตามที่ปรากฏในตารางที่ 1 แนวโน้มนั้นค่อนข้างชัดเจน ประเทศเกือบทั้งหมดที่ได้เปลี่ยนระบบเลือกตั้ง ได้ดำเนินในทิศทางของการเป็นสัดส่วนมากยิ่งขึ้น ถ้าไม่ใช่การเพิ่มองค์ประกอบของการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน (ตส. หรือ PR) เข้ากับระบบคะแนนนำ (ทำให้กลายเป็นระบบคู่ขนาน หรือระบบ สสผ.) ก็เป็นการแทนที่ระบบเดิมโดยสมบูรณ์ด้วยระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ. หรือ List PR) ที่เปลี่ยนเหมือนกันมากที่สุดคือจากระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก มาเป็นระบบผสม และไม่มีสักตัวอย่างที่เปลี่ยนไปในทางตรงกันข้ามระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากใหม่ ทั้งหมดมาจากตระกูลเดียวกัน ยกเว้นกรณีของมาดากัสการ์ซึ่งเปลี่ยนมาจากระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ. หรือ List PR) ไปสู่ระบบที่ไม่ใช่คะแนนนำ/เสียงข้างมากโดยแท้ หากเป็นแบบลูกผสม (หรือแบบพันทาง / hybrid) ที่ให้น้ำหนักแก่ระบบคะแนนนำกำชัย (คนช. หรือ FPTP) มากกว่าระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ. หรือ List PR)

ตารางที่ 1 การเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งที่เกิดขึ้นเร็ว ๆ นี้

	ระบบ (ตระกูล) ใหม่			
ระบบ (ตระกูล) เดิม	**คะแนนนำ/ เสียงข้างมาก**	**ผสม**	**การเป็นตัวแทน แบบสัดส่วน**	**อื่น ๆ**
คะแนนนำ/ เสียงข้างมาก	เบอร์มิวด้า (คพ.สู่ คนช.)	เลโซโท (คนช. สู่ สสผ.)	อิรัก (ลสร. สู่ ตสบ.)	จอร์แดน (คพ. สู่ คอม.)
	ฟิจิ (คนช.สู่ คล.)	มอนาโก (ลสร.สู่ คู่ขนาน)	รวันดา (คนช. สู่ ตสบ.)	อัฟกานิสถาน (คนช. สู่ คอม.)
	มอนเซอร์รัต (คนช.สู่ ลสร.)	นิวซีแลนด์ (คนช. สู่ สสผ.)	เซียร์ร่าลีโอน (คนช. สู่ ตสบ.)	
	ปาปัวนิวกินี (คนช.สู่ คล.)	ฟิลิปปินส์ (คพ. สู่ คู่ขนาน)	แอฟริกาใต้ (คนช.สู่ ตสบ.)	
		ไทย (คพ. สู่ คู่ขนาน)		
		ยูเครน (ลสร. สู่ คู่ขนาน)		
ผสม		เม็กซิโก (คู่ขนาน. สู่ สสผ.)	มาซีโดเนีย (คู่ขนาน สู่ ตสบ.)	
			โครเอเชีย (คู่ขนาน สู่ ตสบ.	
การเป็นตัวแทน แบบสัดส่วน	มาดากัสการ์ (ตสบ. สู่ คนช.กับ ตสบ.)	โบลิเวีย (ตสบ. สู่ สสผ.)		
		อิตาลี (ตสบ. สู่ สสผ.)		
		เวเนซูเอลา (ตสบ. สู่ สสผ.)		
อื่น ๆ		ญี่ปุ่น (คอม. สู่ คู่ขนาน)		

หมายเหตุ: การปฏิรูประบบเลือกตั้งของประเทศเอกราชและเขตปกครองที่เกี่ยวข้อง สำหรับองค์กรนิติบัญญัติในระดับชาติ (สำหรับประเทศหรือเขตปกครองที่องค์กรนิติบัญญัติมีสองสภา หมายถึงระบบสำหรับสภาล่าง) ระหว่างห้วงปี ค.ศ. 1993-2004 คีร์กิซสถาน เปลี่ยนจากการเลือกตั้งสองรอบเป็นระบบคู่ขนาน แล้วเปลี่ยนกลับไปเป็นการเลือกตั้งสองรอบอีกภายในห้วงเวลานี้ จึงไม่ได้นำมารวมไว้ในตาราง

ส่วนประกอบการออกแบบ

62. ทันทีที่มีการตัดสินใจเกี่ยวกับเป้าหมายสำคัญที่จะต้องบรรลุถึง และอันตรายสำคัญที่ต้องหลีกเลี่ยง ในระบบเลือกตั้งใหม่ ก็มีกลุ่มของเครื่องมือการออกแบบระบบเลือกตั้งกลุ่มหนึ่ง ซึ่งอาจนำมาใช้ช่วยให้บรรลุเป้าหมายได้ เครื่องมือดังกล่าวรวมถึง ตระกูลกับชนิดของระบบเลือกตั้ง ขนาดของเขตเลือกตั้ง บทบาทโดยเปรียบเทียบของพรรคการเมืองกับผู้สมัคร รูปแบบของบัตรเลือกตั้ง กระบวนวิธีปักปันเขตเลือกตั้ง กลไกการลงทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จังหวะเวลาและความสอดคล้องของเวลาการเลือกตั้ง และโควต้าตลอดจนเรื่องที่จัดเป็นการเฉพาะอื่นๆ

เครื่องมือเหล่านี้จะทำงานแตกต่างกันในการผสมผสานที่แตกต่างกัน การใช้เครื่องมืออาจขึ้นกับระดับของข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ภายในสังคม ตัวอย่างเช่น จำนวน ความหลากหลาย และถิ่นที่อยู่ของประชากร ผลของเครื่องมือจะขึ้นกับเครื่องมือของกรอบเชิงสถาบันอื่นๆ ด้วย เช่น การเลือกระหว่างระบบรัฐสภากับระบบประธานาธิบดี เงื่อนไขสำหรับการลงทะเบียนและบริหารพรรคการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้ง และบทบาทของเครื่องมือแห่งประชาธิปไตยทางตรง ได้แก่การลงประชามติ การริเริ่มเสนอกฎหมายของพลเมือง และการถอดถอน จะเป็นการดีถ้าจะขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า ไม่มี ‘คำตอบที่ถูกต้อง’ เพียงคำตอบเดียว ที่จะกำหนดขึ้นในสุญญากาศ

บทที่ 2

บทที่ 2

2. โลกของระบบเลือกตั้ง

63. มีระบบเลือกตั้งต่าง ๆ กันจนนับไม่ถ้วน ดังที่ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในย่อหน้าที่ 9 ข้างต้น แต่โดยหลักๆ แล้ว อาจแบ่งได้เป็น 12 ระบบ ส่วนใหญ่จัดอยู่ในตระกูลกว้างๆ ได้สามตระกูล วิธีมองที่ใช้กันบ่อยที่สุดคือ การรวมกลุ่มระบบตามแต่ว่าระบบนั้นๆ จะแปลงคะแนนเสียงระดับชาติ ให้ตรงกับจำนวนที่นั่งในองค์กรนิติบัญญัติได้ใกล้เคียงเพียงใด นั่นคือ มีความเป็นสัดส่วนเพียงใด ในการนี้ เราจะต้องพิจารณาทั้งความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเสียงกับจำนวนที่นั่ง และระดับของคะแนนเสียงสูญเปล่า ตัวอย่างเช่น แอฟริกาใต้ใช้ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนแบบฉบับดั้งเดิมสำหรับการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2004 และด้วยคะแนนนิยมร้อยละ 69.69 พรรคคองเกรสแห่งชาติแอฟริกัน (เอเอ็นซี) ได้ที่นั่งจำนวนร้อยละ 69.75 ในระดับชาติ ระบบเลือกตั้งมีความเป็นสัดส่วนสูงมาก และคะแนนเสียงสูญเปล่า (หมายถึงคะแนนเสียงที่ลงให้แก่พรรคการเมืองแต่ไม่ทำให้ได้ที่นั่งในสภา) มีเพียงร้อยละ 0.74 ของคะแนนเสียงทั้งหมด เพื่อการเปรียบต่างโดยตรง ในมองโกเลียปี ค.ศ. 2000 ระบบเลือกตั้งสองรอบต้องการคะแนนนำเพียงร้อยละ 25 ของคะแนนเสียง เพื่อผู้สมัครให้ได้รับเลือกตั้ง ผลก็คือพรรคปฏิวัติของประชาชนมองโกเลีย (เอ็มพีอาร์พี) ชนะได้ที่นั่ง 72 ที่นั่งจากจำนวน 76 ที่นั่งในรัฐสภา ด้วยคะแนนเสียงเพียงร้อยละ 52 ของคะแนนเสียงทั้งหมด ผลลัพธ์เช่นนี้สะท้อนอยู่ในการเลือกตั้งระบบคะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค (คพพ. หรือ Party BV)ที่จิบูติเมื่อ ค.ศ. 2003 พรรครวมพลังประชาชนเพื่อความก้าวหน้าได้รับคะแนนเสียงร้อยละ 62.7 และได้ที่นั่งที่มีทั้งหมดจำนวน 65 ที่นั่งในฝ่ายนิติบัญญัติ

64. อย่างไรก็ดี ภายใต้บางสถานการณ์ ระบบเลือกตั้งที่ไม่ใช่แบบสัดส่วน (อาทิ คนช.) อาจให้ผลลัพธ์รวมที่ค่อนข้างเป็นสัดส่วนก็ได้ ตัวอย่างเช่น เมื่อการสนับสนุนพรรคกระจุกอยู่ตามอาณาเขตศักดินา ซึ่งเป็นกรณีของอีกประเทศหนึ่งในแอฟริกาตอนใต้ คือมาลาวี เมื่อปี ค.ศ. 2004 ในการเลือกตั้งครั้งนั้น พรรคคองเกรสแห่งมาลาวีได้ที่นั่งร้อยละ 30 ด้วยคะแนนเสียงร้อยละ 25 แนวร่วมสหประชาธิปไตยได้ที่นั่งร้อยละ 27 ด้วยคะแนนเสียงร้อยละ 25 และพันธมิตรเพื่อประชาธิปไตยได้ที่นั่งมากกว่าร้อยละ 3 เล็กน้อย ด้วยคะแนนเสียงต่ำกว่าร้อยละ 4 เพียงเล็กน้อย

ระดับรวมของความเป็นสัดส่วนมีอยู่สูง แต่เบาะแสที่ชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงว่า นี่ไม่ใช่ระบบสัดส่วนโดยเนื้อแท้ จึงไม่อาจจัดอยู่ในประเภทสัดส่วนได้นั้น คือคะแนนเสียงสูญเปล่ายังมีจำนวนมากถึงเกือบครึ่งของคะแนนเสียงทั้งหมด

ในทำนองเดียวกัน ปัจจัยการออกแบบบางประการทำให้ความไม่เป็นสัดส่วนเพิ่มขึ้น ระบบที่มีการจัดจำนวนผู้เลือกตั้งไม่ใกล้เคียง (ระหว่างเขตเลือกตั้ง) อย่างมาก มักทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ไม่เป็นสัดส่วน เช่นเดียวกับระบบสัดส่วนที่เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำกำหนดไว้สูง อาจมีผลทำให้มีคะแนนสูญเปล่าสูง เช่นในตุรกี เมื่อ ค.ศ. 2002 ที่กำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำไว้ร้อยละ 10 ส่งผลให้คะแนนเสียงร้อยละ 46 ต้องสูญเปล่าไป

65. หากเรานำหลักการความเป็นสัดส่วนมาใช้ พร้อมด้วยข้อพิจารณาบางอย่าง เช่น สมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งในแต่ละเขตมี จำนวนเท่าไร และผู้ลงคะแนนลงได้กี่เสียง เราก็จะได้โครงสร้างตระกูลระบบเลือกตั้งดังแสดงในรูปที่ 1

ภาพที่ 1 ตระกูลระบบเลือกตั้ง (The Electoral System Families)

ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก (Plurality/Majority System)

66. ลักษณะที่เด่นชัดของระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากคือ โดยทั่วไปจะใช้เขตเดียวเบอร์เดียว ในระบบคะแนนนำกำชัย (คนช. หรือ FTPT) (บางครั้งรู้จักในชื่อว่า ระบบคะแนนนำเขตเดียวเบอร์เดียว) ผู้ชนะคือผู้สมัครที่ได้คะแนนสูงสุด แต่ไม่จำเป็นต้องได้เสียงข้างมากเด็ดขาด (ดูย่อหน้าที่ 76-79) เมื่อระบบนี้นำมาใช้กับเขตเดียวหลายเบอร์ จึงกลายมาเป็นระบบคะแนนเสียงเป็นพวง (คพ. หรือ BV) ผู้ลงคะแนนมีคะแนนเสียงเท่ากับจำนวนที่นั่งของเขตเลือกตั้งนั้น และผู้สมัครที่ได้รับคะแนนสูงสุดก็จะได้รับเลือกตั้ง โดยไม่คำนึงว่าจะได้คะแนนเสียงร้อยละเท่าไร (ดูย่อหน้าที่ 80-85) จากระบบนี้ ถ้าเปลี่ยนให้ผู้ลงคะแนน ลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อพรรคแทนที่จะเลือกผู้สมัครเป็นคนคนไป ก็จะกลายมาเป็นระบบคะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค (คพพ. หรือ PBV) (ดูย่อหน้าที่ 86-88) ระบบเสียงข้างมากเด็ดขาด เช่น ระบบคะแนนเสียงเผื่อเลือก (คล. หรือ AV) และการเลือกตั้งสองรอบ (ลสร. หรือ TRS) พยายามให้แน่ใจว่าผู้สมัครที่ชนะจะได้รับคะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาด (นั่นคือ มากกว่าร้อยละ 50) แต่ละระบบมีสาระสำคัญอยู่ที่การใช้ความชอบในลำดับที่สองของผู้ลงคะแนน เพื่อให้ได้ผู้ชนะที่มีเสียงข้างมากเด็ดขาด หากไม่ได้รับเสียงข้างมากเช่นนั้นในการลงคะแนนรอบแรก (ดูย่อหน้าที่ 89-99)

ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน

67. ความเป็นเหตุเป็นผลที่หนุนระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน (ตส. หรือ PR) ทั้งหมดนั้นคือการจงใจลดความไม่เสมอกันระหว่างส่วนแบ่งของคะแนนเสียงระดับชาติของพรรค กับส่วนแบ่งของที่นั่งในสภาของพรรคนั้น หากพรรคใหญ่พรรคหนึ่งได้รับคะแนนเสียงร้อยละ 40 ก็ควรจะได้รับที่นั่งในสภาประมาณร้อยละ 40 ส่วนพรรคเล็กกว่าที่มีคะแนนเสียงร้อยละ 10 ก็ควรจะมีที่นั่งในองค์กรนิติบัญญัติร้อยละ 10 เช่นกัน มักมองกันว่า การบรรลุความเป็นสัดส่วนได้ดีที่สุดก็โดยการใช้บัญชีรายชื่อพรรค โดยพรรคการเมืองนำเสนอบัญชีรายชื่อของผู้สมัครต่อผู้ลงคะแนนในการเลือกตั้งระดับชาติหรือระดับภูมิภาค (ดูย่อหน้าที่ 106-108) แต่การลงคะแนนตามลำดับความชอบก็ใช้การได้ดีเช่นกัน การให้ผู้ลงคะแนนจัดลำดับผู้สมัครตามที่ตนชอบในกรณีเขตเดียวหลายเบอร์ หรือที่เรียกกันว่า ระบบคะแนนเดียวโอนได้ (คอ. หรือ STV) เป็นระบบสัดส่วนอีกระบบหนึ่งที่ใช้งานได้ดี (ดูย่อหน้าที่ 109 -112)

ระบบผสม

68. ระบบคู่ขนานเป็นระบบที่ใช้องค์ประกอบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน (ตส. หรือ PR) กับองค์ประกอบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก (หรือระบบอื่น) โดยองค์ประกอบทั้งสองเป็นอิสระต่อกัน ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (สสผ. หรือ MMP) ก็ใช้สององค์ประกอบเช่นกัน (โดยหนึ่งในนั้นคือระบบตัวแทนแบบสัดส่วน หรือ ตส.) แต่แตกต่างกับระบบคู่ขนานตรงที่องค์ประกอบ ตส. ใช้ชดเชยความไม่เป็นสัดส่วนที่เกิดจากระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากหรือระบบอื่น ซึ่งปกติจะให้ผลลัพธ์ที่มีความเป็นสัดส่วนมากกว่าระบบคู่ขนาน ระบบคู่ขนานกับระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสมมีใช้อย่างแพร่หลายในประเทศประชาธิปไตยใหม่ในแอฟริกาและอดีตสหภาพโซเวียต (ดูย่อหน้าที่ 128-137)

ระบบอื่น ๆ

69. มีการเลือกตั้งอีกสามระบบซึ่งไม่อาจจัดอย่างแนบเนียน ให้เข้ากับกลุ่มประเภททั้งสามดังกล่าวข้างต้นได้ ระบบคะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้ (คอม. หรือ SNTV) เป็นแบบเขตเดียวหลายเบอร์ มีผู้สมัครเป็นศูนย์กลาง ซึ่งผู้ลงคะแนนมีเสียงเดียว ระบบคะแนนเสียงจำกัด (คจ. หรือ

LV) ค่อนข้างเหมือนกับระบบ คอม. แต่ให้ผู้ลงคะแนนมีมากกว่าหนึ่งเสียง (อย่างไรก็ดี จำนวนเสียงน้อยกว่าจำนวนที่นั่งที่พึงมีในเขตนั้น จึงไม่เหมือนกับระบบคะแนนเสียงเป็นพวง (คพ. หรือ BV)) การนับแบบบอร์ดา (นบ. หรือ BC) เป็นระบบตามลำดับความชอบ ที่ใช้ในกรณีเขตเดียวเบอร์เดียวหรือเขตเดียวหลายเบอร์ (ดูย่อหน้าที่ 138-144)

70. ตามตารางที่ 2 และแผนที่ซึ่งมาพร้อมกับหนังสือนี้ เกือบครึ่งหนึ่ง (91 กรณีหรือร้อยละ 46 ของทั้งหมด) ของ 199 ประเทศกับเขตปกครองของโลก ซึ่งมีการเลือกตั้งสมาชิกองค์กรนิติบัญญัติทางตรง ใช้ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก อีก 72 กรณี (ร้อยละ 36) ใช้ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน 30 กรณี (ร้อยละ15) ใช้ระบบผสม และเพียง 6 กรณี (ร้อยละ 3) ใช้หนึ่งในระบบอื่นๆ ดังกล่าวข้างต้น เมื่อมีการจำแนกระบบที่ต่างกันด้วยขนาดของประชากร จุดเด่นของระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากก็ยิ่งได้รับความนิยม ด้วยการที่สมาชิกองค์กรที่มาจากการเลือกตั้ง โดยวิธีการ คนช. (FPTP) คพ. (Block vote) คพพ. (PBV) คล. (AV) หรือ ลสร. (TRS) รวมแล้ว มาจากกลุ่มประชากร 2,650 ล้านคน (ร้อยละ 54 ของประชากรทั้ง 199 ประเทศ/เขตปกครอง) ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนมีการใช้ในประเทศที่รวมแล้วมีประชากร 1,190 ล้านคน ระบบผสม ใช้กับประชากร 1,070 ล้านคน และที่เหลืออีกเพียงประมาณ 34 ล้านคน ใช้การเลือกตั้งระบบอื่นๆ

ตารางที่ 2: ระบบเลือกตั้งสำหรับองค์กรนิติบัญญัติแห่งชาติ

จำนวนประเทศ/เขตปกครอง		ประชากรทั้งหมด		ประชาธิปไตยลงหลักปักฐาน		จำนวนประชากร		ประชาธิปไตยใหม่		จำนวนประชากร		ประเทศอื่นๆ		จำนวนประชากร	
	1 (%)		2 (%)	3	4 (%)		5 (%)	6	7 (%)		8 (%)	9	10 (%)		11 (%)
คนช. (FPTP) 47	23.6	2,148,870,177	43.5	22	32.4	1,458,403,073	70.3	4	13.0	205,865	0.1	21	21.0	690,261,239	27.0
คพ. (BV) 15	7.5	32,102,545	0.6	8	11.8	1,515,622	0.1	0	0	0	0	7	7.0	30,586,923	1.2
คพพ. (PBV) 4	2.0	30,423,015	0.6	0	0	0	0	0	0	0	0	4	4.0	30,423,015	1.2
คล. (AV) 3	1.5	26,214,298	0.5	2	2.9	25,333,424	1.2	0	0	0	0	1	1.0	880,874	0
ลสร. (TRS) 22	11.1	409,376,918	8.3	3	4.4	60,534,006	2.9	2	6.5	14,708,102	4.8	17	17.0	334,134,810	13.1
ตสบ. (List PR) 70	35.2	1,181,718,922	23.9	21	30.9	195,051,175	9.4	19	61.3	168,528,219	55.0	30	30.0	818,139,528	32
คอ. (STV) 2	1.0	4,366,409	0.1	2	2.9	4,366,409	0.2	0	0	0	0	0	0	0	0
สสผ. (MMP) 9	4.5	298,619,263	6.0	4	5.9	153,200,059	7.4	1	3.2	10,032,375	3.3	4	4.0	135,386,829	5.3
คู่ขนาน. (Parallel) 21	10.6	773,091,334	15.7	2	2.9	175,931,177	8.5	5	16.1	112,701,569	36.8	14	14	484,458,588	18.9
คอม. (SNTV) 4	2.0	34,327,534	0.7	2	2.9	202,655	0	0	0	0	0	2	2	34,124,879	1.3
นบ. ปรับปรุง 1	0.5	12,809	0	1	1.5	12,809	0	0	0	0	0	0	0	0	0
คจ. (LV) 1	0.5	27,833	0	1	1.5	27,833	0	0	0	0	0	0	0	0	0
รวม 199		**4,939,151,057**		**68**		**2,074,578,242**		**31**		**306,176,130**		**100**		**2,558,396,685**	

หมายเหตุ: ข้อมูล ณ พฤศจิกายน 2004 รวบรวมไว้เพียงการเลือกตั้งองค์กรนิติบัญญัติแห่งชาติและสภาผู้แทนราษฎร บนพื้นฐานของวิธีการที่ใช้โดย อาเรนด์ ลิชฟาร์ต (Arend Lijphart) ใน *แบบแผนประชาธิปไตย: รูปแบบและสมรรถนะของรัฐบาลใน 36 ประเทศ (1999)* 'ประชาธิปไตยลงหลักปักฐาน' ประกอบด้วยทุกประเทศที่เป็นประชาธิปไตยในปัจจุบัน และดำรงอยู่มาตลอดเวลาอย่างน้อย 20 ปี 'ประชาธิปไตยใหม่' ประกอบด้วยประเทศทั้งหมดที่เป็นประชาธิปไตยในปัจจุบันและดำรงอยู่มาตลอดเวลาอย่างน้อย 10 ปี และ 'อื่นๆ ' คือประเทศที่ยังไม่อยู่ในข่ายเป็นประชาธิปไตยตลอดเวลา 10 ปีที่ผ่านมา โดยการจัดลำดับประเทศของ ฟรีด้อมเฮาส์ (Freedom House) เมื่อปี ค.ศ. 2004 (ดู <http://www.freedomhouse.org/rating/index.htm>) สำหรับประเทศที่มิได้รวมอยู่ในการจัดลำดับของฟรีด้อมเฮาส์ (ประเทศที่มีประชากรน้อยกว่า 250,000 คน) เราได้จำแนกออกมาโดยใช้แหล่งข้อมูลอื่นๆ มี 14 ประเทศที่มิได้รวมอยู่ในตารางนี้ เนื่องจากประเทศเหล่านั้นไม่มีการเลือกตั้งทางตรง หรือรัฐบาลที่ปกครองอยู่เป็นรัฐบาลชั่วคราวในช่วงเปลี่ยนผ่าน ประเทศที่ใช้ระบบเลือกตั้งสองระบบพร้อมกันไป (ลูกผสมหรือพันทาง) ก็ได้ถูกจำแนกภายใต้ระบบที่เลือกตั้งที่นั่งในองค์กรนิติบัญญัติด้วยจำนวนที่มากกว่า

1 = อัตราร้อยละของจำนวน 199 ประเทศที่ใช้ระบบเลือกตั้งนี้
2 = อัตราร้อยละของจำนวนประชากรของ 199 ประเทศที่ใช้ระบบเลือกตั้งนี้
3 = จำนวนประเทศ/เขตปกครอง
4 = อัตราร้อยละของประชาธิปไตยลงหลักปักฐานที่ใช้ระบบเลือกตั้งนี้
5 = อัตราร้อยละของประชากรของประชาธิปไตยลงหลักปักฐานที่ใช้ระบบเลือกตั้งนี้
6 = จำนวนประเทศ/เขตปกครอง
7 = อัตราร้อยละของประชาธิปไตยใหม่ที่ใช้ระบบเลือกตั้งนี้
8 = อัตราร้อยละของประชากรของประชาธิปไตยใหม่ที่ใช้ระบบเลือกตั้งนี้
9 = จำนวนประเทศ/เขตปกครอง
10 = อัตราร้อยละของกลุ่มประเทศ 'อื่นๆ' ที่ใช้ระบบเลือกตั้งนี้
11 = อัตราร้อยละของประชากรของกลุ่มประเทศ 'อื่นๆ' ที่ใช้ระบบเลือกตั้งนี้

ที่มา: International IDEA Database; สำหรับการจำแนกระบอบประชาธิปไตย. การจัดลำดับประเทศของ ฟรีด้อมเฮ้าส์, http://www.freedom.org/rating/index.htm, และ สำหรับจำนวนประชากรมาจาก US Central Intelligence Agency World *Factbook* และการประมาณการเพิ่มเติมสำหรับประเทศกับเขตปกครองที่ไม่ได้รวมใน Factbook

71. นับตามจำนวนประเทศแล้ว ย่อมเห็นว่าระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ. หรือ List PR) ได้รับความนิยมสูงสุด โดยมีประเทศที่ใช้ระบบดังกล่าวนี้ถึง 70 จาก 199 ประเทศ/เขตปกครองที่เกี่ยวข้อง คิดเป็นร้อยละ 35 ของทั้งหมด ตามมาด้วยระบบ คนช. ซึ่งมีจำนวน 47 ประเทศ/เขตปกครอง หรือร้อยละ 24 ของ 199 ประเทศ/เขตปกครอง อย่างไร

ก็ตาม เมื่อมาดูจำนวนประชากร คนช. เป็นระบบเลือกตั้งที่ใช้ในประเทศที่มีจำนวนประชากรมากเป็นสองเท่าของประเทศภายใต้ระบบ ตสบ. ได้แก่จำนวนประชากร 2,100 ล้านคนในตารางที่ 2 ประกอบด้วยประชากรในอินเดีย (1,100 ล้านคน) กับสหรัฐอเมริกา (293 ล้านคน) แต่ระบบ คนช. กลับยังมีใช้ในประเทศเล็กๆ หลายประเทศในแถบทะเล คาริเบียนและหมู่เกาะโอเชียเนียด้วย ประเทศที่ใหญ่ที่สุดที่ใช้ระบบ ตสบ. คืออินโดนีเซียที่มีประชากร 238 ล้านคน ซึ่งแต่เดิมเคยเป็นระบบที่มีใช้กันมากในประเทศขนาดกลางแถบยุโรปตะวันตก ละตินอเมริกา และกลุ่มประเทศในแอฟริกา ลำดับถัดมาได้แก่ระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนาน (จำนวนประชากรร้อยละ 16 ของประชากรโลก) และ ระบบเลือกตั้งสองรอบ (ลสร.) (ร้อยละ 8 ของประชากรโลก) ขณะที่ประเทศส่วนใหญ่ใช้ระบบ ลสร. มากกว่าระบบคู่ขนาน แต่ระบบคู่ขนานเกี่ยวข้องกับประชากรมากกว่า ที่เป็นดังนี้เพราะสหพันธรัฐรัสเซีย (ผู้อาศัย 144 ล้านคน) กับญี่ปุ่น (127 ล้านคน) ใช้การเลือกตั้งระบบคู่ขนาน

ตารางที่ 3: การกระจายทางภูมิศาสตร์ของระบบเลือกตั้งองค์กรนิติบัญญัติแห่งชาติ

	แอฟริกา	อเมริกา	เอเชีย	ยุโรปตะวันออก	ยุโรปตะวันตก	โอเชียเนีย	ตะวันออกกลาง	รวม
คนช.	15	17	5	0	1	7	2	47
คพ.	1	3	2	0	3	2	4	15
คพพ.	3	0	1	0	0	0	0	4
คล.	0	0	0	0	0	3	0	3
ลสร.	8	3	6	1	1	1	2	22
ตสบ.	16	19	3	13	15	0	4	70
คอ.	0	0	0	0	2	0	0	2
สสผ.	1	3	0	2	2	1	0	9
คู่ขนาน	4	0	8	7	1	1	0	21
คอม.	0	0	1	0	0	2	1	4
นบ.	0	0	0	0	0	1	0	1
คจ.	0	0	0	0	1	0	0	1
รวม	**48**	**45**	**26**	**23**	**26**	**18**	**13**	**199**

หมายเหตุ: ตัวเลข ณ ปี ค.ศ. 2004 เฉพาะการเลือกตั้งองค์กรสภานิติบัญญัติแห่งชาติเท่านั้น สำหรับประเทศที่มีสองสภา หมายถึงระบบเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร

72. ระบบคะแนนเสียงเป็นพวง (คพ) มีใช้ใน 15 ประเทศ/เขตปกครอง ประกอบเป็นร้อยละ 8 ของประเทศทั้งหมด แต่เกี่ยวข้องกับประชากร 32 ล้านคน คิดเป็นเพียงร้อยละ 0.7 ของประชากรทั้งหมดใน 199 ประเทศตามตารางที่ 2 ในทางกลับกัน ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (สสผ. หรือ MMP) มีการใช้อยู่แค่ 9 ประเทศ ได้แก่ อัลบาเนีย เยอรมนี ฮังการี อิตาลี เลโซโท เม็กซิโก นิวซีแลนด์ และเวเนซูเอลา แต่มีประชากรรวม 299 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 6 ของประชากรทั้งหมด ระบบคะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ.) คะแนนเสียงจำกัด (คจ.) การนับแบบบอร์ดาที่ปรับปรุง คะแนนเสียงเผื่อเลือก (คล.) คะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค (คพพ.) และคะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้ (คอม.) เป็นระบบเลือกตั้งที่มีใช้กันน้อยในทุกวันนี้ ซึ่งแต่ละระบบก็มีตัวอย่างการใช้แค่ 1- 4 ประเทศเท่านั้น การใช้ระบบคะแนนเสียงเผื่อเลือกในออสเตรเลีย ฟิจิ กับปาปัวนิวกินี หมายความว่ามีประชากร 26 ล้านคนที่ใช้ระบบ คล. นี้ ในขณะที่ระบบ คอม. ที่ใช้ในอัฟกานิสถาน จอร์แดน หมู่เกาะพิตคาร์น และวานัวตู เกี่ยวข้องกับประชากร 34 ล้านคน ส่วนอีก 4 ล้านคนในสาธารณรัฐไอร์แลนด์กับมอลต้าใช้ระบบ คอ.

73. หากเรามองไปที่ระบบเลือกตั้งในกลุ่มประชาธิปไตยลงหลักปักฐาน เราจะเห็นว่า ระบบ ตสบ. (PR) มีจำนวนมากกว่าเพื่อน คือ 21 ประเทศ หรือร้อยละ 31 จากจำนวน 68 ประเทศ แต่ด้วยขนาดของประเทศอินเดียกับสหรัฐอเมริกา หมายความว่าร้อยละ 70 ของประชากรที่อาศัยอยู่ใน 68 ประเทศนี้ ใช้ระบบ คนช. (FPTP) จำนวนประเทศในกลุ่มประชาธิปไตยลงหลักปักฐานที่ใช้ระบบ สสผ. (MMP) มีอยู่มากกว่าคือร้อยละ 6 ของประเทศในกลุ่มนี้ เมื่อเทียบกับร้อยละ 4.5 ของประเทศทั่วโลก ตัวอย่างทั้งสองตัวอย่างในโลกที่ใช้ระบบ คอ. (STV) คือสาธารณรัฐไอร์แลนด์กับมอลต้า อยู่ในกลุ่มประเทศประชาธิปไตยที่ลงหลักปักฐาน

ภาพที่ 2 ตระกูลระบบเลือกตั้ง

1-จำนวนประเทศและเขตปกครอง

2 - ระบบเลือกตั้ง: จำนวนประเทศและเขตปกครอง

3 - จำนวนประชากร (ล้านคน)

74. ดูจากทุกทวีปแล้ว การกระจายระบบเลือกตั้งมีลักษณะผสมผเสกันมากขึ้น ไม่กระจุกตัวอยู่กับระบบใดระบบหนึ่ง ดังแสดงในตารางที่ 3 และแผนที่ที่แนบ ระบบ คนช. (FPTP) รวมกันได้ประมาณร้อยละ 35 ของจำนวนทั้งหมดในทวีปแอฟริกา อเมริกา กับโอเชียเนีย ระบบนี้มีใช้น้อยกว่าในยุโรป เอเชีย กับตะวันออกกลาง ระบบ ตสบ. (List PR) กระจายอยู่ทั่วทวีปแอฟริกาและอเมริกา อย่างไรก็ดี จะเด่นมากกว่าในยุโรปตะวันออกและตะวันตก และเมื่อรวมเอาสองระบบ ตส. เข้าด้วยกัน (ตสบ. กับ คอ.) จะคิดเป็นสัดส่วนถึงสองในสามของระบบเลือกตั้งในยุโรป ระบบคู่ขนานมีที่ใช้หลักในเอเชียกับยุโรปตะวันออก

บทที่ 3

บทที่ 3

3. ระบบและผลสืบเนื่อง

ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก

ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากคืออะไร

75. หลักการของระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากนั้นเรียบง่าย ภายหลังการลงคะแนนเสียงและรวมคะแนนแล้ว ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่มีคะแนนเสียงมากที่สุดจะได้รับการประกาศให้เป็นผู้ชนะ (อาจจะมีเงื่อนไขเพิ่มเติมด้วย) อย่างไรก็ดี วิธีการนี้ประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติอย่างแตกต่างหลากหลายมาก ตระกูลคะแนนนำ/เสียงข้างมาก สามารถจำแนกได้ออกเป็นห้าระบบ คือ คะแนนนำกำชัย (คนช.) คะแนนเสียงเป็นพวง (คพ.) คะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค (คพพ.) คะแนนเสียงเผื่อเลือก (คล.) และการเลือกตั้งสองรอบ (ลสร.)

คะแนนนำกำชัย (คนช. หรือ FPTP)

76. ระบบคะแนนนำกำชัยเป็นรูปแบบที่ง่ายที่สุดของระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก โดยใช้การลงคะแนนแบบเขตเดียวเบอร์เดียวและมีผู้สมัครเป็นศูนย์กลาง ผู้ลงคะแนนจะได้รับรายชื่อของผู้สมัครเพื่อที่จะเลือกเอาหนึ่งชื่อ และเพียงชื่อเดียวเท่านั้น ผู้สมัครที่กำชัยคือบุคคลที่ได้รับคะแนนเสียงสูงกว่าผู้สมัครคนอื่นๆ ในทางทฤษฎี เขาหรือเธออาจได้รับเลือกด้วยคะแนนเสียงเพียงสองเสียง ถ้าผู้สมัครคนอื่นๆ ได้คะแนนเสียงเพียงเสียงเดียวเท่านั้น

> คะแนนนำกำชัยเป็นรูปแบบที่เรียบง่ายที่สุดของระบบเลือกตั้งแบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก ผู้สมัครที่ชนะคือผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากกว่าผู้สมัครคนอื่น ๆ แม้ว่าคะแนนเสียงที่ได้จะมิใช่เสียงข้างมากเด็ดขาดของบัตรดี ระบบนี้ใช้เขตเดียวเบอร์เดียวและผู้ลงคะแนนกาเลือกผู้สมัครมากกว่าเลือกพรรคการเมือง

77. ทุกวันนี้ ระบบ คนช. ล้วนๆ จะพบเป็นหลักในสหราชอาณาจักรและในประเทศที่อยู่ใต้อิทธิพล

ทางประวัติศาสตร์ของอังกฤษ พร้อมไปกับกรณีสหราชอาณาจักร กรณีที่ยกขึ้นมาวิเคราะห์กันมากที่สุดคือ แคนาดา อินเดีย และสหรัฐอเมริกา คนช. ยังมีใช้ในกลุ่มประเทศแถบคาริเบียนในละตินอเมริกาที่เบลิซ ในเอเชียมีห้าประเทศ ได้แก่ บังคลาเทศ พม่า อินเดีย มาเลเซีย และเนปาล และในประเทศที่เป็นเกาะเล็กๆ ของแปซิฟิกใต้ ในแอฟริกามี 15 ประเทศ ส่วนใหญ่เป็นอดีตอาณานิคมอังกฤษ ที่ใช้ระบบ คนช. จากจำนวนรวมทั้งหมด 213 ประเทศที่ขึ้นบัญชีไว้ในภาคผนวก ก. (รวมทั้งประเทศที่กำลังเข้าสู่ระยะเปลี่ยนผ่านซึ่งไม่มีการเลือกตั้งทางตรง) มีร้อยละ 22 ที่ใช้ระบบ คนช.

78. ข้อดี ระบบคะแนนนำกำชัยก็เหมือนกับระบบเลือกตั้งแบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากอื่นๆ คือมีจุดแข็งหลักที่ความเรียบง่าย และมีแนวโน้มที่จะทำให้ได้ผู้ชนะซึ่งเป็นตัวแทนของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่กำหนด ข้อดีที่มีการหยิบยกขึ้นมาอ้างกันบ่อยๆ ได้แก่การที่ระบบ คนช.

ก. จัดให้มีการเลือกที่ชัดเจนสำหรับผู้ลงคะแนนระหว่างสองพรรคใหญ่ ในหลายกรณี พรรคที่สามและพรรคเล็กพรรคน้อย จะมีความเสียเปรียบอยู่ในตัวระบบ คนช. ซึ่งมีผลทำให้ระบบพรรคถูกผลักดันให้มีหนึ่งพรรคฝ่าย 'ซ้าย' กับหนึ่งพรรคฝ่าย 'ขวา' ที่สลับกันขึ้นมามีอำนาจ พรรคที่สามมักจะโรยแรงและเกือบจะไม่สามารถไปถึงคะแนนเสียงระดับชาติ ในระดับที่คะแนนเสียงนั้นจะทำให้ได้จำนวนที่นั่งในอัตราร้อยละที่ใกล้เคียงกันในองค์กรนิติบัญญัติ

ข. ทำให้เกิดรัฐบาลพรรคเดียว 'ที่นั่งแถม' (bonus) ซึ่งเป็นเรื่องปกติสำหรับพรรคการเมืองที่ใหญ่ที่สุด (เช่น เมื่อพรรคหนึ่งได้รับคะแนนเสียงร้อยละ 45 ของคะแนนเสียงระดับชาติ แต่ได้ที่นั่งร้อยละ 55 ของที่นั่งทั้งหมด) หมายความว่ารัฐบาลผสมเป็นข้อยกเว้นมากกว่าเป็นกฎหลัก มีผู้ชื่นชอบกรณีอย่างนี้ว่า คณะรัฐมนตรีไม่ถูกมัดมือด้วยข้อจำกัดที่จะต้องต่อรองกับพรรคร่วมรัฐบาลเล็กๆ

ค. ทำให้ฝ่ายค้านมีความเป็นปึกแผ่นในองค์กรนิติบัญญัติ ในทางทฤษฎี เหรียญอีกด้านหนึ่งของการมีรัฐบาลพรรคเดียวที่เข้มแข็ง คือพรรคฝ่ายค้านมีที่นั่งเพียงพอที่จะมีบทบาทตรวจสอบอย่างจริงจัง และเสนอตัวเองว่าพร้อมที่จะเป็นทางเลือกที่จริงจัง สำหรับการเป็นรัฐบาลในวันข้างหน้า

ง. เอื้อต่อการมีพรรคการเมืองที่มีฐานเสียงกว้าง ในสังคมที่มีการแบ่งแยกเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หรือเป็นภูมิภาค มีการแนะนำให้ใช้ระบบ คนช. เพื่อสนับสนุนให้พรรคการเมืองเป็น 'มหายาน' ('broad churches') ที่สามารถโอบรับหลายๆ ฝ่ายในสังคมเข้าไว้ด้วยกัน โดยเฉพาะเมื่อมีพรรคการเมืองใหญ่สองพรรคและมีกลุ่มทางสังคมต่างๆ มากมาย พรรคการเมืองเหล่านี้สามารถส่งผู้สมัครที่มีความหลากหลายเข้าแข่งขันในการเลือกตั้ง ตัวอย่างเช่น ในมาเลเซีย รัฐบาลบาริซานเนชั่นแนลเป็นขบวนการที่เป็นเหมือนร่มที่เปิดกว้าง นำเสนอผู้สมัครเชื้อสายมาเลย์ จีน และอินเดีย สำหรับพื้นที่ที่มีสีสันทางชาติพันธุ์อันหลากหลาย

จ. กีดกันพรรคการเมืองสุดโต่งจากการมีตัวแทนในองค์กรนิติบัญญัติ ยกเว้นกรณีพรรคการเมืองสุดโต่งเสียงข้างน้อย จะมีเสียงสนับสนุนที่กระจุกตัวในทางภูมิศาสตร์ ก็ยากที่พรรคนั้นจะได้ที่นั่งใดๆ ในระบบ คนช. (โดยเปรียบต่าง ด้วยระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ โดยมีประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง คะแนนเสียงเป็นเศษส่วนของร้อยละ 1 ในระดับชาติ ก็อาจมีตัวแทนในองค์กรนิติบัญญัติได้)

ฉ. ส่งเสริมความเชื่อมโยงระหว่างประชาชนในเขตเลือกตั้งกับผู้แทนของตน เนื่องจากได้องค์กรนิติบัญญัติที่ประกอบด้วยผู้แทนของพื้นที่ภูมิศาสตร์ สมาชิกได้รับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของพื้นที่ที่กำหนด ของนคร เมือง หรือภูมิภาค มากกว่าเป็นแค่ตราของพรรค นักวิเคราะห์บางคนเสนอไว้ว่า 'สภาพพร้อมรับผิดตามภูมิศาสตร์' มีความสำคัญเป็นพิเศษในสังคมเกษตรกรรมและในประเทศกำลังพัฒนา

ช. เปิดทางให้ผู้ลงคะแนนได้เลือกระหว่างตัวบุคคล แทนที่จะได้เลือกระหว่างพรรคเท่านั้น ผู้ลงคะแนนอาจประเมินสมรรถภาพของผู้สมัครเป็นรายบุคคล แทนที่จะต้องยอมรับบัญชีรายชื่อของผู้สมัครที่พรรคเป็นผู้เสนอ ดังที่อาจเกิดขึ้นกับระบบเลือกตั้ง ตสบ. บางระบบ

ซ. ให้โอกาสแก่ผู้สมัครอิสระซึ่งมีคนนิยมให้ได้รับเลือกตั้ง ข้อนี้มีความสำคัญเป็นพิเศษในกรณีที่ระบบพรรคการเมืองกำลังพัฒนา เมื่อการเมืองยังคงวนเวียนอยู่ในแวดวงครอบครัว เผ่าพันธุ์หรือวงศาคณาญาติ โดยมิได้มีฐานบนองค์กรพรรคการเมืองที่เข้มแข็ง

ฌ. สุดท้าย ระบบ คนช. ได้รับการชื่นชมว่ามีความเรียบง่ายในการใช้และการทำความเข้าใจ บัตรดีต้องการเพียงการกาหรือทำเครื่องหมายลงข้างๆ ชื่อหรือสัญลักษณ์ของผู้สมัครคนหนึ่งเท่านั้น แม้จำนวนผู้สมัครบนบัตรเลือกตั้งจะมีมาก แต่สำหรับกรรมการก็นับคะแนนเสียงได้โดยง่าย

79. ข้อเสีย อย่างไรก็ดี ระบบ คนช. ก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์บ่อยครั้ง ด้วยเหตุผลต่างๆ นานา รวมถึงเหตุผลต่อไปนี้ ระบบ คนช.

ก. กีดกันพรรคเล็กพรรคน้อยไม่ให้ได้รับความ 'เที่ยงธรรม' ในการมีตัวแทน ในนัยที่ว่า พรรคการเมืองที่ได้คะแนนนิยมเช่นร้อยละ 10 ก็ควรจะมีที่นั่งในองค์กรนิติบัญญัติร้อยละ 10 โดยประมาณเช่นกัน เมื่อปี ค.ศ. 1993 ในการเลือกตั้งระดับสหพันธรัฐของแคนาดา พรรคอนุรักษ์นิยมก้าวหน้าได้รับเสียงสนับสนุนร้อยละ 16 ของผู้ลงคะแนน แต่ก็ได้ที่นั่งเพียงร้อยละ 0.7 เท่านั้น และในการเลือกตั้งทั่วไปปี ค.ศ. 1998 ในเลโซโท พรรคบาโซโทแห่งชาติได้คะแนนเสียงร้อยละ 24 แต่ได้ที่นั่งเพียงร้อยละ 1 เท่านั้น แบบแผนเช่นนี้เกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่าในระบบ คนช.

ข. กีดกันชนกลุ่มน้อยไม่ให้ได้รับความเที่ยงธรรมในการมีตัวแทน มีกฎอยู่ข้อหนึ่งว่า ภายใต้ระบบ คนช. พรรคการเมืองจะสรรหาบุคคลซึ่งเป็นที่ยอมรับกว้างขวางที่สุดมาเป็นผู้สมัครในเขตเลือกตั้งแต่ละเขต เพื่อจะได้หลีกเลี่ยงความแปลกแยกกับผู้เลือกตั้งส่วนข้างมาก ดังนั้นน้อยครั้งมากที่พรรคการเมืองใหญ่จะส่งผู้สมัครผิวดำลงสมัครในเขตเลือกตั้งที่คนส่วนใหญ่เป็น

คนผิวขาวในสหราชอาณาจักรหรือในสหรัฐอเมริกา และมีหลักฐานที่ชัดเจนว่ากลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มเชื้อชาติ ที่เป็นชนกลุ่มน้อยทั่วโลก เข้าไปเป็นผู้แทนซึ่งได้รับเลือกตั้งตามระบบ คนช. น้อยอย่างยิ่ง เป็นต้น ผลสืบเนื่องคือ หากพฤติกรรมการลงคะแนนสอดประสานกับการแบ่งแยกชาติพันธุ์ การกีดกันสมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์เสียงข้างน้อยจากการมีตัวแทน อาจทำให้ระบบการเมืองโดยรวมขาดเสถียรภาพ

ค. กีดกันผู้หญิงออกไปจากองค์กรนิติบัญญัติ ด้วยอาการที่อยากมี 'ผู้สมัครที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางที่สุด' ย่อมมีผลต่อความสามารถของผู้หญิงที่จะได้รับการเลือกตั้งให้ทำหน้าที่นิติบัญญัติ เพราะพวกเธอมักมีโอกาสน้อยที่จะได้รับการสรรหาให้เป็นผู้สมัคร โดยพรรคการเมืองซึ่งโครงสร้างถูกครอบงำโดยผู้ชาย ประจักษ์พยานทั่วโลกฟ้องว่า ผู้หญิงมีโอกาสน้อยกว่าที่จะได้รับเลือกตั้งสู่องค์กรนิติบัญญัติภายใต้ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก เมื่อเทียบกับระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน (ตส. หรือ PR) จากการศึกษาว่าด้วยผู้หญิงในรัฐสภา ของสหภาพรัฐสภาระหว่างประเทศ พบว่า ณ เดือนมิถุนายน ค.ศ. 2004 ผู้แทนในสภาผู้แทนราษฎรโดยเฉลี่ยเป็นผู้หญิงร้อยละ 15.6 จากการเปรียบเทียบระหว่างประเทศประชาธิปไตยที่ลงหลักปักฐานแล้ว เมื่อปี ค.ศ. 2004 ประเทศที่ใช้ระบบ คนช. มีผู้หญิงเป็นผู้แทนในองค์กรนิติบัญญัติโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 14.4 ส่วนประเทศที่ใช้ระบบ ตส. ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ตัวเลขกลับเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าคือ ร้อยละ 27.6 แบบแผนเช่นนี้มีให้เห็นในระบอบประชาธิปไตยใหม่ โดยเฉพาะในแอฟริกา

ง. อาจสนับสนุนการพัฒนาพรรคการเมืองที่มีพื้นฐานบนเผ่าพันธุ์ ชาติพันธุ์ หรือภูมิภาค ที่อาจรณรงค์หาเสียงและมีนโยบาย บนพื้นฐานแนวคิดที่ดึงดูดใจประชาชนส่วนใหญ่ในเขตเลือกตั้งหรือในภูมิภาคของตน แต่กีดกันหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อผู้อื่น นี่คือปัญหาที่ดำรงอยู่ในกลุ่มประเทศแอฟริกา เช่น มาลาวี กับ เคนยา ซึ่งกลุ่มชุมชนขนาดใหญ่มักกระจุกตัวเป็นภูมิภาค ดังนั้นประเทศจึงแบ่งแยกเป็นฐานกำลังของพรรคการเมืองที่ชัดเจนทางภูมิศาสตร์ โดยพรรคการเมืองมีแรงจูงใจน้อย ที่จะขอความสนับสนุนนอกมาตุภูมิและนอกฐานทางวัฒนธรรม-การเมืองของตน

จ. ให้ความสำคัญแก่ปรากฏการณ์ 'เขตอิทธิพลทางภูมิภาค' (regional fiefdoms) จนเกินไป ซึ่งเป็นเขตที่พรรคการเมืองพรรคเดียวชนะทุกที่นั่งในจังหวัดหรือเขตนั้น หากพรรคการเมืองใดมีเสียงสนับสนุนที่เข้มแข็งในส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศเป็นพิเศษ พรรคนั้นจะชนะพรรคอื่นๆ ด้วยระบบคะแนนนำ และจะครองที่นั่งในสภาสำหรับพื้นที่นั้นๆ ทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด นี่ก็จะเป็นการกีดกันเสียงส่วนน้อยในพื้นที่นั้นจากการมีตัวแทน อีกทั้งยังตอกย้ำการรับรู้ว่า การเมืองเป็นสมรภูมิที่ว่า คุณคือใครและคุณอยู่ที่ไหนเป็นตัวกำหนด แทนที่จะเป็นว่าคุณมีความเชื่ออะไร นับเป็นข้อถกเถียงที่มีมายาวนานในแคนาดาซึ่งใช้คัดค้านระบบ คนช.

ฉ. ทำให้เกิดคะแนนเสียงสูญเปล่าจำนวนมาก ซึ่งไม่ได้นำไปใช้เลือกผู้สมัครคนใดเลย จุดนี้ก็อาจเป็นอันตรายโดยเฉพาะ เมื่อถูกสมทบด้วยเขตอิทธิพลทางภูมิภาค เนื่องจากผู้สนับสนุนพรรคเสียงข้างน้อยในภูมิภาคนั้น อาจเริ่มรู้สึกว่าไม่มีความหวังที่แท้จริงใดๆ เลย ที่ผู้สมัครซึ่งตนเลือกจะได้รับเลือกตั้ง อีกทั้งยังเป็นอันตรายในที่ซึ่งความแปลกแยกอันเนื่องมาแต่ระบบการเมืองจะไปเพิ่มความน่าจะเป็นที่พวกสุดโต่งจะสามารถระดมการเคลื่อนไหวต่อต้านระบบได้

ช. อาจเป็นสาเหตุของคะแนนเสียงแตก ในกรณีที่พรรคการเมืองสองพรรคหรือผู้สมัครสองคนซึ่งมีนโยบายคล้ายคลึงกัน แข่งขันกันภายใต้ระบบ คนช. คะแนนเสียงของว่าที่ผู้สนับสนุนมักจะแตกออกระหว่างสองฝ่าย ดังนั้น พรรคหรือผู้สมัครซึ่งเป็นที่นิยมน้อยกว่า จะได้ที่นั่งไปครอง กรณีปาปัวนิวกินีให้ตัวอย่างที่ชัดเจนมาก (ดูกรณีตัวอย่าง)

ซ. อาจไม่สนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงของความเห็นสาธารณะ แบบแผนการสนับสนุนการเลือกตั้งที่มีการกระจุกตัวทางภูมิศาสตร์ภายในประเทศ หมายความว่าพรรคการเมืองพรรคหนึ่งอาจดำรงการควบคุมอำนาจบริหารไว้ฝ่ายเดียว แม้จะเผชิญกับการดิ่งลงอย่างสำคัญของคะแนนนิยมโดยรวม ในระบอบประชาธิปไตยบางแห่งที่ใช้ระบบ คนช. คะแนนเสียงที่ดิ่งลงจากร้อยละ 60 เหลือร้อยละ 40 ของส่วนแบ่งคะแนนนิยมของพรรคจากทั่วประเทศ อาจมีผลเป็นการลดจำนวนที่นั่งลงมาจากร้อยละ 80 เหลือร้อยละ 60 ซึ่งไม่มีผลใดๆ ต่อตำแหน่งครอบงำโดยรวม ยกเว้นว่าจำนวนที่นั่งที่แข่งขันกันสูงจะมีเพียงพอ ระบบอาจไม่อ่อนไหวต่อการแกว่งของความเห็นสาธารณะ

ญ. สุดท้าย ระบบ คนช. ขึ้นอยู่กับการปักปันเขตเลือกตั้ง เส้นแบ่งเขตเลือกตั้งทุกเขตมีผลสืบเนื่องทางการเมือง ไม่มีกระบวนการทางเทคนิคที่จะผลิต 'คำตอบที่ถูกต้อง' เพียงคำตอบเดียวโดยไม่ขึ้นกับข้อพิจารณาทางการเมือง หรืออื่นๆ (ดังแสดงให้เห็นในภาคผนวก จ.) การกำหนดเขตเลือกตั้งอาจต้องให้เวลาและทรัพยากรที่เพียงพอ ถ้าต้องการให้ผลออกมาเป็นที่ยอมรับว่ามีความชอบธรรม อาจจะมีแรงกดดันให้จัดเขตแบบบิดเบี้ยว (gerrymandering) หรือให้จัดจำนวนผู้เลือกตั้งไม่ใกล้เคียง (malapportionment) ตัวอย่างที่ชัดเจนเห็นได้จากการเลือกตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1993 ในเคนยา เมื่อมีความต่างกันอย่างมากระหว่างขนาดของเขตเลือกตั้ง เขตใหญ่ที่สุดมีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากกว่าเขตที่เล็กสุดถึง 23 เท่า ทำให้พรรคสหภาพแห่งชาติแอฟริกันแห่งเคนยาที่ครองอำนาจอยู่ ได้ชัยชนะมีเสียงข้างมากอย่างท่วมท้นในองค์กรนิติบัญญัติ ด้วยคะแนนนิยมของประชาชนมีเพียงร้อยละ 30 เท่านั้น

คะแนนเสียงเป็นพวง (คพ.หรือ BV)

80. คะแนนเสียงเป็นพวง (คพ.) หรือ Block Vote เป็นเพียงการใช้การลงคะแนนแบบคะแนนนำ (plurality) ในเขตเดียวหลายเบอร์ ผู้ลงคะแนนออกเสียงได้หลายเสียงเท่ากับจำนวนที่นั่งที่พึงมีในเขตนั้น และโดยปกติจะเลือกผู้สมัครคนใดก็ได้โดยเสรีโดยไม่ต้องคำนึงถึงพรรคที่สังกัด ในระบบ คพ. เกือบทั้งหมด ผู้ลงคะแนนอาจใช้เสียงที่ตนมีได้มาก หรือน้อยตามต้องการ

คะแนนเสียงเป็นพวง คือระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก ที่ใช้ในการเลือกตั้งแบบเขตเดียวหลายเบอร์ ผู้เลือกตั้งมีคะแนนเสียงเท่ากับจำนวนผู้สมัครที่จะได้รับเลือกตั้งในเขตนั้น ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนรวมสูงสุดจะเป็นผู้ชนะ ปกติผู้ลงคะแนนมักจะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครมากกว่าลงให้พรรค และในระบบนี้เกือบทั้งหมดผู้ลงคะแนนอาจใช้เสียงที่ตนมีได้มากหรือน้อยตามต้องการ

81. คะแนนเสียงเป็นพวงมีใช้โดยทั่วไปในประเทศที่พรรคการเมืองอ่อนแอหรือแทบไม่มีอยู่ ในปี ค.ศ. 2004 หมู่เกาะเคย์แมน หมู่เกาะฟอล์คแลนด์ (รู้จักกันในอีกชื่อหนึ่งว่าหมู่เกาะมัลวีนัส – ผู้แปล) เกิร์นซีย์ คูเวต ลาว เลบานอน หมู่เกาะมัลดีฟส์ ปาเลสไตน์ สาธารณรัฐอาหรับซีเรีย ต็องกา และตุวาลู ล้วนแล้วแต่ใช้ระบบเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงเป็นพวง ระบบนี้ยังเคยใช้ในจอร์แดนในปี ค.ศ. 1989 ในมองโกเลีย ปี ค.ศ. 1992 และในฟิลิปปินส์กับประเทศไทยจนถึงปี ค.ศ. 1997 แต่ประเทศเหล่านี้ก็ได้เปลี่ยนระบบไปทั้งหมด อันเป็นผลจากความกังวลในผลการเลือกตั้งที่ออกมา

82. *ข้อดี* คะแนนเสียงเป็นพวงมักจะได้รับการชื่นชมว่า คงรักษาความสามารถของผู้ลงคะแนนที่จะเลือกผู้สมัครเป็นรายบุคคลและเปิดโอกาสให้เขตเลือกตั้งมีขนาดทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม ขณะเดียวกันก็เพิ่มบทบาทของพรรคมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับระบบ คนช. และเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่พรรค ซึ่งแสดงให้เห็นความคงเส้นคงวาและความสามารถในการจัดองค์กรได้ดีกว่าเพื่อน

83. *ข้อเสีย* อย่างไรก็ดี คะแนนเสียงเป็นพวงอาจส่งผลการเลือกตั้งที่ไม่อาจคาดคิดได้ และบ่อยครั้งทีเดียว เป็นผลที่ไม่พึงปรารถนาด้วย ตัวอย่างเช่น เมื่อผู้ลงคะแนนลงคะแนนทั้งหมดให้แก่ผู้สมัครจากพรรคเดียว ระบบก็มีแนวโน้มที่จะขยายผลข้อเสียของระบบ คนช. ยิ่งขึ้นไปอีก โดยเฉพาะในเรื่องความไม่เป็นสัดส่วน เมื่อพรรคส่งผู้สมัครครบตามจำนวนที่นั่งที่มีในระบบคะแนนเป็นพวง และเชิญชวนให้ผู้ลงคะแนนสนับสนุนสมาชิกทุกคนที่อยู่ในแผง ก็น่าจะเกิดความไม่เป็นสัดส่วนมากขึ้นโดยเฉพาะ ตัวอย่างเช่น ในมอริเชียส ปี ค.ศ. 1982 และ 1995 พรรคซึ่งก่อนการเลือกตั้งเป็นฝ่ายค้าน ชนะโดยได้ที่นั่งทั้งหมดในองค์กรนิติบัญญัติ ด้วยได้คะแนนเสียงเพียงร้อยละ 64 และ ร้อยละ 65 ตามลำดับ สิ่งที่เกิดขึ้น ได้สร้างความยุ่งยากอย่างยิ่ง แก่ประสิทธิภาพการทำงานของระบอบรัฐสภาซึ่งมีพื้นฐานบนแนวคิดเกี่ยวกับรัฐบาลกับฝ่ายค้าน การจัดสรรที่นั่งให้แก่ 'ผู้แพ้ที่คะแนนดีที่สุด' ('best loser') ในมอริเชียส (ดูย่อหน้าที่ 153) มาชดเชยความอ่อนแอนี้ได้เพียงบางส่วนเท่านั้น

84. ในประเทศไทย คะแนนเสียงเป็นพวงถูกมองว่าเป็นการส่งเสริมให้ระบบพรรคแตกเป็นเสี่ยงๆ เนื่องจากเอื้อให้ผู้เลือกตั้งสามารถลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครมากกว่าหนึ่งพรรคในเขตเลือกตั้งเดียวกัน สมาชิกของพรรคเดียวกันอาจไปแข่งกันเองเพื่อหวังเอาคะแนน ดังนั้น คะแนนเสียงเป็นพวงบางครั้งจึงถูกมองว่าเป็นตัวช่วยให้เกิดการแตกแยกภายในพรรคและการคอร์รัปชั่น

85. ดังนั้น ในหลายปีที่ผ่านมานี้ หลายประเทศจึงโบกมือลาระบบคะแนนเสียงเป็นพวง แล้วหันไปใช้ระบบอื่นๆ สองประเทศคือไทยกับฟิลิปปินส์ ได้เปลี่ยนจากคะแนนเสียงเป็นพวง เป็นระบบผสม ในปลายคริสต์ทศวรรษที่ 1990 ในทั้งสองกรณี เหตุผลสนับสนุนการเปลี่ยนที่สำคัญคือความจำเป็นที่จะต่อสู้กับการซื้อเสียง และการพัฒนาพรรคการเมืองให้เข้มแข็ง (ดูกรณีศึกษาว่าด้วยประเทศไทย)

บัตรเลือกตั้งระบบ คนช. ของอินเดีย

กรณีศึกษา: อินเดีย

อินเดีย: คะแนนนำกำชัย ในการเลือกตั้งขนาดใหญ่

วิชัย ปฏิดาร

อินเดียจัดได้ว่าเป็นประเทศประชาธิปไตยที่ใหญ่ที่สุดในโลก ด้วยจำนวนผู้เลือกตั้งกว่า 670 ล้านคนในการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาเมื่อปี ค.ศ. 2004 การปกครองในระบอบรัฐสภาและระบบเลือกตั้งแบบคะแนนนำกำชัย (คนช.) เป็นมรดกตกทอดมาจากการเป็นอาณานิคมของอังกฤษ ซึ่งสิ้นสุดเมื่อปี ค.ศ. 1947 อังกฤษได้นำการปกครองตนเองมาสู่อินเดียอย่างเป็นขั้นเป็นตอน แต่ต้องรอจนกระทั่งเมื่อการปกครองแบบอาณานิคมได้สิ้นสุดลง และสภาจัดทำรัฐธรรมนูญได้ให้ความเห็นชอบรัฐธรรมนูญอินเดียเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1949 แล้วนั่นแหละ สิทธิเลือกตั้งถ้วนหน้าจึงเป็นจริง สภาจัดทำรัฐธรรมนูญ อันประกอบด้วยผู้มีชื่อเสียงที่เป็นนักกฎหมาย ทนายความ ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐธรรมนูญ และนักคิดทางการเมือง ได้ทุ่มเทเรี่ยวแรงเป็นเวลาเกือบสามปีกับการถกเถียงอย่างกว้างขวางว่าจะใช้การเลือกตั้งระบบใดจึงจะเหมาะสมที่สุดสำหรับอินเดีย ซึ่งในที่สุดก็เลือกที่จะคงระบบเลือกตั้งแบบ คนช. ไว้ ได้มีการพิจารณาระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนหลายแบบ และมีผู้สนับสนุนเห็นด้วยจำนวนไม่น้อย ด้วยว่าอินเดียเป็นสังคมหลากหลายและมีกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนมากมาย แต่ระบบ คนช. ก็ถูกเลือกด้วยเหตุผลสำคัญคือ เพื่อเลี่ยงองค์กรนิติบัญญัติที่แตกเป็นเสี่ยงๆ และเพื่อช่วยให้มีการจัดตั้งรัฐบาลที่มีเสถียรภาพ ความมีเสถียรภาพเป็นข้อพิจารณาอันสำคัญสำหรับประเทศที่เพิ่งผุดบังเกิดขึ้น ภายหลังการนองเลือดระหว่างชุมชนหลังยุคอาณานิคม และที่มีความยากจนกับการไม่รู้หนังสืออย่างกว้างขวาง

ภายใต้รัฐธรรมนูญอินเดีย ผู้ลงคะแนนจะเลือกสมาชิกโลกสภาหรือสภาล่างจำนวน 543 คน แบบเขตเดียวเบอร์เดียว โดยเปรียบต่าง สภาสูงในรัฐสภา หรือราชยสภาหรือสภาแห่งรัฐ ได้รับการเลือกตั้งโดยอ้อมโดยสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งมลรัฐ ส่วนประธานาธิบดีได้รับการเลือกตั้งโดยคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่เลือกตั้ง (Electoral College) ประกอบด้วยสมาชิกของทั้งสองสภาในรัฐสภา และสมาชิกของสภานิติบัญญัติแห่งมลรัฐ แต่รองประธานาธิบดีได้รับเลือกตั้งจากสมาชิกของราชยะสภากับโลกสภาเท่านั้น

การเลือกตั้งทั่วไปจัดขึ้นทุกๆ ห้าปี แต่ประธานาธิบดีอาจยุบโลกสภาตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรีก่อนที่จะครบวาระก็ได้ ดังเช่นกรณีเร็วๆ นี้เมื่อปี ค.ศ. 2004 หรือถ้าประธานาธิบดีเห็นว่าการจัดตั้งรัฐบาลที่มีเสถียรภาพไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ดังเช่นกรณีเมื่อปี ค.ศ. 1991 นายกรัฐมนตรีสามารถดำรงตำแหน่งได้นานตราบเท่าที่เขาหรือเธอสามารถกุมเสียงส่วนใหญ่ในโลกสภาได้ รัฐบาลพรรคคองเกรสที่สืบทอดอำนาจต่อเนื่องจนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1977 ส่วนใหญ่อยู่เกือบครบเทอมห้าปี ใกล้เคียงกับวาระที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จากปี ค.ศ. 1977 ถึง 1997 รัฐบาลมีเสถียรภาพน้อยลง และมีนายกรัฐมนตรีจำนวนหนึ่งที่ต้องลาออก อันเป็นผลมาแต่ความแตกแยกในพรรคหรือพ่ายแพ้ในการลงคะแนนไม่ไว้วางใจในสภาก่อนครบวาระ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 ดูเหมือนว่าความมีเสถียรภาพของรัฐบาลจะกลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้เป็นรัฐบาลผสมจากหลายพรรค สภาพแวดล้อมทางการเมืองทั้งหมดนี้เกิดขึ้นภายใต้ระบบเลือกตั้งเดียวกันคือ คนช.

ผลลัพธ์หลักของระบบเลือกตั้งจนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1977 คือการประกันให้มีรัฐบาลเสียงข้างมากบนฐานการสนับสนุนของผู้ลงคะแนนเสียงข้างน้อย ผลของระบบ คนช. ในช่วงแรกคือการทำให้พรรคคองเกรสมีคะแนนเสียงข้างมากที่มีเสถียรภาพในโลกสภา ขณะที่ฝ่ายค้านมักแตกเป็นเสี่ยงๆ การแตกเป็นเสี่ยงๆ นี้ เป็นลักษณะที่เกิดแต่ความนิยมที่สูงขึ้นของพรรคการเมืองระดับมลรัฐและระดับภูมิภาคในบางพื้นที่ เมื่อพรรคฝ่ายค้านจับมือกันและเริ่มส่งผู้สมัครร่วมเพื่อเข้าแข่งขันกับผู้สมัครของพรรคคองเกรส (ดังที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้งทั่วไปปี ค.ศ. 1977 และ 1989) เสียงข้างมากของพรรคคองเกรสก็อันตรธานไป ยิ่งไปกว่านั้น โดยธรรมชาติของระบบ การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งของคะแนนเสียงเพียงเล็กน้อย มักหมายถึงผลกระทบอย่างมากต่อจำนวนที่นั่งในสภา ดังแสดงด้วยตารางต่อไปนี้ เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเสียงที่พรรคคองเกรสได้รับกับจำนวนที่นั่งที่ได้ ในการเลือกตั้งตามลำดับมา

สมรรถนะของพรรคคองเกรสในการเลือกตั้งทั่วไปของอินเดีย: ระบบ คนช. ทำให้เกิดผลแตกต่างอย่างมากต่อจำนวนที่นั่ง อันเนื่องมาแต่การเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยของแนวโน้มการลงคะแนน

ปี ค.ศ. ของการเลือกตั้งทั่วไป	อัตราร้อยละของคะแนนเสียงที่พรรคคองเกรสได้รับ	ความเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละของคะแนนที่พรรคคองเกรสได้รับ	จำนวนที่นั่งที่พรรคคองเกรสได้รับ	ความเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละของจำนวนที่นั่งในสภา
1971 (ชนะ)	43.7%	-	352 (64.8%)	-
1977 (แพ้)	34.5%	-21.0%	154 (28.4%)	-56.2%
1980 (ชนะ)	42.7%	-	353 (65.0%)	-
1984 (ชนะ)	48.1%	-	405 (74.6%)	-
1989 (แพ้)	39.5%	-17.8%	197 (36.3%)	-51.4%
1991 (ชนะ)	36.5%	-	232 (42.7%)	-
1996 (แพ้)	28.8%	-21.1%	140 (25.8%)	-39.7%
1998 (แพ้)	25.8%	-10.3%	141 (26.0%)	+0.7%
1999 (แพ้)	28.3%	+9.6%	114 (21.0%)	-19.1%
2004 (ชนะ)	26.7%	-5.7%	145 (26.7%)	+27.2%

ความไม่เป็นสัดส่วนในทำนองเดียวกันระหว่างส่วนแบ่งของคะแนนเสียงที่ได้รับ กับส่วนแบ่งของที่นั่งในสภาภายใต้ระบบการเลือกตั้งแบบ คนช. ของอินเดีย สามารถเห็นได้ในกรณีของพรรคการเมืองใหญ่อีกพรรคหนึ่ง คือ พรรคภารติยะ ชะนะตะ (บีเจพี) ซึ่งเป็นผู้นำจัดตั้งรัฐบาลผสม จนถึงปี ค.ศ. 2004 ดังตารางต่อไปนี้

สมรรถนะของพรรคบีเจพีในการเลือกตั้งทั่วไปของอินเดีย

ปี ค.ศ. ของการเลือกตั้งทั่วไป	อัตราร้อยละของคะแนนเสียงทั้งหมดที่พรรคบีเจพีได้รับ	จำนวนที่นั่งที่พรรคบีเจพีได้รับ
1984	7.7%	2 (0.4%)
1989	11.5%	86 (15.8%)
1991	20.0%	121 (22.3%)
1996	20.3%	161 (29.7%)
1998	25.6%	182 (33.5%)
1999	23.6%	182 (33.5%)
2004	22.2%	138 (25.4%)

ดังนั้น ผลการเลือกตั้งโดยรวมเพื่อเข้าสู่โลกสภา จึงไม่ใกล้เคียงกับความเป็นสัดส่วนใดๆ เลย เสียงสนับสนุนมักกลายเป็นเสียงแตก โดยการส่งผู้สมัครวรรณะเดียวกัน ศาสนาเดียวกัน หรือภูมิภาคเดียวกัน ให้แข่งกันเอง ในบริบทเช่นนี้ คนช. เป็นแรงจูงใจให้ผู้เข้าร่วมการเลือกตั้ง สนับสนุนให้คู่แข่งส่งผู้สมัครหลายๆ คน และผลอาจเป็นได้ว่า ผู้ชนะจะมีคะแนนเสียงน้อยกว่าเสียงข้างมากเด็ดขาดอยู่อย่างมาก อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าประชาธิปไตยที่มีหลายชาติพันธุ์ของอินเดียจะมีการแบ่งแยกโดยธรรมชาติ ระบบเลือกตั้งนี้ก็ยังได้รับการสนับสนุนอยู่ไม่ใช่น้อย ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติที่มีการสำรองที่นั่ง สำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมและเสียเปรียบทางประวัติศาสตร์ ซึ่งรู้กันในชื่อว่า วรรณะที่กำหนด (จัณฑาล)และชนเผ่าที่กำหนด (scheduled tribes) ชุมชนเหล่านี้กระจายอยู่อย่างเบาบางทั่วทั้งอินเดีย และการนำ คนช. คลาสสิกมาใช้จะยังผลให้พวกเขาได้ที่นั่งโดยเปรียบเทียบในสภาเพียงน้อยนิด อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญได้สำรองเขตเลือกตั้งสำหรับพวกเขาในสัดส่วนจำนวนประชากรของพวกเขา ดังนั้น มีการสำรองที่นั่งไว้ 79 ที่นั่งสำหรับร้อยละ 15 ของประชากรวรรณะที่กำหนด สำรองที่นั่งไว้ 41 ที่นั่งสำหรับร้อยละ 8 ของประชากรชนเผ่าที่กำหนด ในเขตเลือกตั้งเหล่านี้ แม้ว่าผู้เลือกตั้งทั้งหมดมีสิทธิลงคะแนน แต่จะมีเพียงสมาชิกของวรรณะหรือชนเผ่าที่กำหนดเท่านั้นที่มีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจว่า การเป็นตัวแทนของพวกเขาในรัฐสภา เป็นไปตามสัดส่วนของประชากร

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อสำรองที่นั่งร้อยละ 33 สำหรับผู้แทนสตรี ในสภาระดับชาติกับระดับมลรัฐนั้น ได้มีการถกเถียงกันมายาวนาน แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จจนทุกวันนี้ แม้ว่าจะมีการสำรองที่นั่งสำหรับสตรีไว้ร้อยละ 33 แล้ว ในระดับอำเภอ (Panchayat) อันเป็นระดับชั้นที่สามของการปกครอง ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 ก็ตาม

การสนับสนุนของประชาชนที่มีต่อบูรณภาพของระบบเลือกตั้งนี้ มีอยู่อย่างลึกซึ้ง ซึ่งพิสูจน์โดยการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1977 ในขณะนั้นผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคือ นางอินทิรา คานธี ก่อนหน้านั้นในปี ค.ศ. 1971 พรรคคองเกรสของเธอได้รับชัยชนะ มีเสียงข้างมากสองในสามในโลกสภา แต่มีคำสั่งศาลขัดขวางการใช้อำนาจของเธอ เธอได้ตอบโต้โดยการละเว้นการใช้รัฐธรรมนูญในบางมาตราของหมวดสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นเวลาสองปี (ค.ศ. 1975-1977) นับเป็นการเว้นวรรคแบบอำนาจนิยมของประวัติศาสตร์อินเดีย ซึ่งมิฉะนั้นจะเป็นประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยที่มีการแข่งขันกันโดยไม่หยุดชะงัก ในการเลือกตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1977 รัฐบาลของเธอได้สูญเสียอำนาจผ่านการเลือกตั้งที่เที่ยงธรรม ซึ่งผู้ลงคะแนนชาวอินเดียได้ส่งสัญญาณว่า ไม่ยอมรับการปฏิบัติที่ไม่เป็นประชาธิปไตย

ตลอดห้วงเวลา 20 ปี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1977 ถึง 1997 การเลือกตั้งระบบ คนช. ดูเหมือนจะนำมาซึ่งยุคแห่งการขาดเสถียรภาพ สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากการจัดตั้งรัฐบาลผสมโดยปราศจากหลักการร่วม และการยึดติดกับผลประโยชน์ส่วนตนที่คับแคบของพรรคการเมือง พรรคฝ่ายค้านที่ไม่ใช่พรรคคองเกรส (ไม่รวมคอมมิวนิสต์) ได้ขึ้นมาเป็นรัฐบาลในปี ค.ศ. 1977 โดยรวมตัวกันเป็นองค์กรผสมผเสในชื่อพรรคชะนะตะ อีกสองปีต่อมาพรรคนี้ก็แตกกัน ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1989 พรรคการเมืองที่มาสืบต่อชื่อ พรรคชะนะตะ ดาล ได้ขึ้นสู่อำนาจ โดยได้รับการสนับสนุนจากพรรคคอมมิวนิสต์หลายพรรคกับพรรคภารติยะ ชะนะตะ หรือ บีเจพี ซึ่งนิยมฟื้นฟูฮินดู รัฐบาลนี้ปกครองประเทศได้แค่สิบเดือน ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1996 ไม่มีพรรคใดสามารถจัดตั้งรัฐบาลที่มีเสถียรภาพได้ พรรคบีเจพีได้รับที่นั่ง 161 ที่นั่ง ส่วนพรรคคองเกรสได้ 140 ที่นั่ง แต่ความเข้มแข็งของระบบเลือกตั้งได้ปรากฏขึ้นอีกครั้งหนึ่งในปี ค.ศ. 1999 เมื่อพรรคที่จับมือเป็นพันธมิตรอย่างแน่นแฟ้น ภายใต้การนำของพรรคบีเจพี สามารถจัดตั้งรัฐบาลและบริหารประเทศได้จนเกือบครบวาระ เช่นเดียวกัน ภายหลังการเลือกตั้งเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2004 พรรคเนชั่นแนลคองเกรสแห่งอินเดีย พร้อมด้วยพรรคฝ่ายซ้ายและพรรคอื่นๆ ได้จัดตั้งรัฐบาลผสมในระดับชาติขึ้น

ในปี ค.ศ. 2000 รัฐบาลอินเดียได้จัดตั้งคณะกรรมาธิการแห่งชาติเพื่อทบทวนการทำงานของรัฐธรรมนูญ ในกระบวนการปรึกษาหารือ คณะกรรมาธิการได้พิจารณาว่า บทบัญญัติต่างๆ ในรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง ควรจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือขยายความออกไปหรือไม่ รายงานของคณะกรรมาธิการที่ส่งมอบให้รัฐบาลเมื่อปี ค.ศ. 2002 นั้นได้ ให้ข้อเสนอแนะที่ไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยเน้นว่าการเปลี่ยนแปลงเช่นนั้น หากจำเป็นก็สามารถทำได้โดยแก้ไขกฎหมายการเลือกตั้งธรรมดาและแม้โดยกฎหมายชั้นรองหรือโดยคำสั่งฝ่ายบริหาร

อย่างไรก็ดี คณะกรรมาธิการแห่งชาติได้ตั้งเป็นข้อสังเกตว่า การเลือกตั้งระดับชาติสามครั้งหลัง โดยเฉลี่ยแล้ว ส.ส. ของอินเดียจำนวนสองในสาม ได้รับเลือกตั้งมาจากระบบ คนช. โดยปราศจากเสียงข้างมากของร้อยละ 50 บวกหนึ่งเสียง คือมีคะแนนนำเท่านั้น และจากข้อสังเกตนี้ ได้พิจารณาถึงประเด็นความชอบธรรมของการเป็นตัวแทน ผลสืบเนื่องที่ตามมา และในบริบทของการใช้วิธีลงคะแนนโดยเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ทั่วประเทศซึ่งเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2004 คณะกรรมาธิการแห่งชาติได้เสนอแนะว่า รัฐบาลและคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งอินเดียพึงดำเนินการศึกษาการนำระบบเลือกตั้งสองรอบมาใช้ โดยจัดการเลือกตั้งรอบสองสำหรับผู้สมัครที่ได้คะแนนสูงสุดสองคนในแต่ละเขตเลือกตั้ง ในวันถัดจากวันเลือกตั้งรอบแรก รายงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งอินเดียที่ออกมาหลังการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2004 มิได้ติดตามข้อเสนอนี้ แม้จะมีการเสนอแนะให้นำทางเลือก 'ไม่ประสงค์ลงคะแนน' (none of these candidates) มาใส่ไว้ในบัตรเลือกตั้ง และให้ยกเลิกบทบัญญัติที่อนุญาตให้บุคคลคนหนึ่งสามารถลงสมัครในเขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียวได้สองเขต

มักกล่าวกันว่า ระบบเลือกตั้งแบบ คนช. ใช้ได้ดีที่สุดในประเทศที่มีพรรคการเมืองใหญ่สองพรรค โดยเปรียบต่างในอินเดีย พรรคคองเกรสได้ปกครองประเทศอย่างต่อเนื่องในห้วง

กลางจาก ค.ศ. 1952 – 1977 โดยปราศจากฝ่ายค้านที่ใช้การได้ใดๆ การผูกขาดนี้สิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1977 แบบแผนในยุทธภูมิการเมืองได้เปลี่ยนแปลง จากการครอบงำโดยพรรคเดียวมาเป็นการแข่งขันระหว่างพรรคเดียวกับพรรคผสมในตอนต้น และจากนั้น เปลี่ยนไปสู่การแข่งขันระหว่างกลุ่มพรรคร่วมสองกลุ่ม อันเป็นแนวโน้มที่ได้ดำเนินต่อมาถึงการเลือกตั้งทั่วไปปี ค.ศ. 2004 พรรคบีเจพีเปิดฉากการรุกคืบในรัฐสภาอินเดีย โดยการชูวาระความเป็นฮินดูเป็นเสียงนำ แต่ภายหลังการบริหารจนครบหนึ่งวาระ การเมืองว่าด้วยการเลือกตั้งได้บังคับพรรคนี้ให้ต้องลดความร้อนแรงของจุดยืนแบบขวาจัดลง พรรคต้องปรับตัวสู่นโยบายที่รวมทุกฝ่ายเพื่อให้สามารถดึงดูดใจผู้ลงคะแนนที่เป็นชาวมุสลิม ชนเผ่า ชนชั้นที่ล้าหลัง และชาวดาลิต (วรรณะต่ำสุด) ได้ ซึ่งครั้งหนึ่งพวกเขาถูกมองว่าเป็นพวกของพรรคคองเกรสโดยเฉพาะ

กรณีศึกษา: ปาเลสไตน์

ปาเลสไตน์: ความเป็นจริงทางการเมืองจัดรูประบบ

แอนดรูว์ เอลลิส

คำประกาศหลักการ หรือข้อตกลงออสโล ที่ตกลงกันได้ในปลายปี ค.ศ. 1993 ระหว่างอิสราเอลกับองค์กรปลดปล่อยปาเลสไตน์ (พีแอลโอ) บัญญัติให้มีการจัดตั้งสภาปาเลสไตน์ที่มาจากการเลือกตั้ง ในการนำข้อตกลงออสโลไปปฏิบัติใช้ จะต้องเจรจากันต่อเพื่อบรรลุข้อตกลงในรายละเอียด หรือที่เรียกว่าข้อตกลงเฉพาะกาล ข้อตกลงนี้สำเร็จเสร็จสิ้นในเดือนกันยายน ค.ศ. 1995 ณ เมืองทาบา และมีบทบัญญัติที่เป็นรายละเอียดว่าด้วยการจัดการเลือกตั้งสภานิติบัญญัติแห่งปาเลสไตน์ และการเลือกตั้งหัวหน้าฝ่ายบริหารที่แยกกัน จึงมีการเลือกตั้งประธานาธิบดี (ราอีส หรือ Raees) ขององค์กรปกครองปาเลสไตน์และสภานิติบัญญัติแห่งปาเลสไตน์ เมื่อวันที่ 20 มกราคม ค.ศ. 1996.

การจัดเตรียมให้มีการเลือกตั้งได้เริ่มมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1994 โดยทำคู่ขนานกันกับการเจรจาข้อตกลงเฉพาะกาล กฎหมายเลือกตั้งและการจัดการเลือกตั้งอยู่ในความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิงของชาวปาเลนไตน์ แม้ว่ารายละเอียดบางประการของการจัดการเลือกตั้ง จะต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติของข้อตกลงเฉพาะกาลก็ตาม กฎหมายและข้อบังคับที่สำคัญๆ ฉบับสมบูรณ์ได้เสร็จสิ้นเมื่อปลายปี ค.ศ. 1995.

บริบททางการเมืองของการเลือกตั้ง มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อทางเลือกที่มีอยู่สำหรับระบบเลือกตั้ง ในความคิดของทุกคน แทบจะไม่มีข้อกังขาว่า ยัสเซอร์ อาราฟัต จะได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี และการเลือกตั้งประธานาธิบดีแบบรอบเดียวในระบบ คนช. ก็ได้รับการรับรองโดยมีการอภิปรายเพียงเล็กน้อย ข้อสมมุติฐานนี้ก็เป็นจริงในทางปฏิบัติ เมื่ออาราฟัตได้คะแนนเสียงเกินกว่าร้อยละ 80 เหนือคู่แข่งอีกคนหนึ่ง

การเลือกระบบสำหรับการเลือกตั้งสภานิติบัญญัติมีความตรงไปตรงมาน้อยกว่ามากประการแรกทีเดียว ภายในประชาคมปาเลสไตน์เอง ก็ใช่ว่าจะยอมรับและเข้าร่วมในกระบวนการตามข้อตกลงเฉพาะกาลอย่างเป็นเอกฉันท์ องค์กรปกครองปาเลสไตน์ที่กำลังผุดบังเกิด ได้จัดให้

มีการพูดคุยหลังเวทีอย่างยาวนาน กับสมาชิกของขบวนการฮามาสและขบวนการอิสลามอื่นๆ ซึ่งการพูดคุยรวมถึงคำถามของการเข้าร่วมในการเลือกตั้งของพวกเขาด้วย ประการที่สอง ระบบพรรคการเมืองยังอยู่ในระยะตั้งไข่ ฟาต้าห์มีลักษณะเป็นขบวนการปลดปล่อยประชาชาติ ซึ่งเป็นที่รับรู้กันถึงความจำเป็นอันต่อเนื่องที่จะต้องดำรงรูปแบบทางการเมืองนี้อยู่ เพราะต้องการมีเอกภาพ เพื่อที่จะขับเคลื่อนสู่การเจรจา 'สถานภาพสุดท้าย' (final status) กับอิสราเอล (ซึ่งไม่ประสบความสำเร็จ) มีการจัดตั้งพรรคการเมืองเล็กๆ อื่นๆ ขึ้นมา แต่ทว่า ว่าที่ผู้สมัครจำนวนมากกำลังพิจารณาที่จะลงสมัครอย่างเป็นอิสระจากขบวนการฟาต้าห์ ประการที่สาม มีกรณีที่เคยใช้มาบ้างแล้ว กล่าวคือได้มีการจัดการเลือกตั้งท้องถิ่น ในฉนวนกาซาในคริสต์ทศวรรษที่ 1940 ซึ่งใช้กระบวนวิธีแบบอียิปต์ และในนครและเมืองต่างๆ ในแถบตะวันตก (West Bank) ในคริสต์ทศวรรษที่ 1970 โดยใช้กระบวนวิธีแบบจอร์แดน ที่ตกทอดมาจากประเพณีนิยมภายใต้อาณัติของอังกฤษ มีแรงกดดันโดยเฉพาะให้ใช้วิธีปฏิบัติแบบจอร์แดน ดังนั้น การเลือกระบบเลือกตั้งที่มีผู้สมัครเป็นฐาน จึงผุดบังเกิดขึ้นเพื่อสนองตอบต่อแรงกดดันสามทาง นั่นคือ ความประสงค์ที่จะเปิดช่องทางสำหรับการสมัครที่ไม่เป็นทางการ ของบุคคลที่เชื่อมโยงกับขบวนการ ซึ่งโดยทางการแล้วปฏิเสธกระบวนการนี้ ความปรารถนาของผู้มีชื่อเสียงจำนวนหนึ่ง ที่จะลงสมัครในฐานะผู้สมัครอิสระ และการคิดคำนึงถึงการเลือกตั้งในประวัติศาสตร์ ความสำคัญที่ให้แก่ความเรียบง่าย ความโปร่งใส ความรวดเร็วของการนับคะแนน และความเชื่อมั่นในผลของการเลือกตั้ง ได้นำมาสู่การตัดสินใจนับคะแนน ณ ที่เลือกตั้ง ดังนั้น ระบบเลือกตั้งตามลำดับความชอบ เช่น คะแนนเสียงเผื่อเลือก (คล. หรือ AV) หรือคะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ. หรือ STV) จึงถูกตัดออกจากการเป็นทางเลือก ความรับรู้ถึงเขตแดนที่มีอยู่โดยธรรมชาติ ได้นำไปสู่การเลือกระบบคะแนนเสียงเป็นพวง (คพ. หรือ BV) โดยมีเขตเลือกตั้งที่มีขนาดต่างกัน ตั้งแต่เขตละ 12 เบอร์สำหรับนครกาซา จนถึงเขตเดียวเบอร์เดียว สำหรับเมืองเล็กๆ เช่น เซริก ซาลฟิต และทูบาส

การอภิปรายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะชุมชนชาวคริสต์ (ซึ่งมีประมาณร้อยละ 10 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง) และชาวซามารีแตน (Samaritans) (ซึ่งอาศัยอยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อนราวสองสามร้อยคนใกล้เมืองนาบลุส) นำไปสู่การจัดให้มีที่นั่งสำรอง หกที่นั่งภายในระบบ คพ. สำหรับชาวคริสต์ในเขตเลือกตั้งสี่เขตซึ่งมีชาวคริสต์อาศัยอยู่หนาแน่นที่สุด (ในเบธเลเฮ็ม กับเยรูซาเล็มเขตละสองที่นั่ง และในรามาลลาห์กับนครกาซา อีกเขตละหนึ่งที่นั่ง) และมีการจัดที่นั่งสำรองไว้ สำหรับชาวซามารีแตนในนาบลุสด้วย ผู้สมัครชาวคริสต์มีทางเลือกที่จะประกาศตนเป็นคริสเตียน ถ้าการนับคะแนนในระบบคะแนนเสียงเป็นพวง แสดงผลว่ายังไม่ได้ผู้สมัครที่ประกาศตนเป็นคริสเตียนครบในบรรดาผู้ได้รับคะแนนสูงสุด ผู้สมัครที่มีคะแนนต่ำสุดในบรรดาผู้ที่ตามปกติ พึงได้รับเลือกตั้ง จะถูกแทนที่ด้วยผู้สมัครชาวคริสต์ที่ได้ประกาศตนไว้แล้วและมีคะแนนสูงถัดลงมา ซึ่งก็ได้มีกรณีเช่นนี้เกิดขึ้นจริงในสี่เขตเลือกตั้ง นี่หมายความว่า ได้มีสมาชิกสภานิติบัญญัติที่เป็นผู้แทนจากการเลือกตั้งโดยมีเสียงต่ำกว่าผู้สมัครบางคนซึ่งไม่ได้รับเลือก ในขณะที่มีการถกเถียงกันในเรื่องนี้ ในที่สุดก็เป็นที่ยอมรับว่ามีความชอบธรรมในบริบทของการเป็นตัวแทนอย่างกว้าง และในภายหลังการเลือกตั้งที่ประสบความสำเร็จ

ในทางปฏิบัติ ระบบเลือกตั้งแบบ คพ. ให้ผลสัมฤทธิ์ตามที่คาดหวังไม่ใช่น้อย มีผู้สมัคร 87 คนจากนครกาซา แต่ผู้ลงคะแนนก็รับมือกับบัตรเลือกตั้งซึ่งยาวประมาณหนึ่งเมตรได้เป็นอย่างดี ในขณะที่มีผู้สมัครสองสามคนซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้ที่ปฏิเสธกระบวนการสันติภาพลงสมัคร และมีอย่างน้อยคนหนึ่งได้รับเลือกตั้งเข้ามาด้วย และน่าจะเป็นสะพานทอดไปสู่ขบวนการของผู้ปฏิเสธเหล่านั้นได้ ผู้สมัครในนามขบวนการฟาต้าห์จัดว่ามีความได้เปรียบกลุ่มอื่นๆ แต่ผู้ลงคะแนนก็สามารถจำแนกชัดระหว่างบุคคลผู้เป็นที่นิยมมากน้อยกว่ากันได้ ผู้สมัครอิสระที่โดดเด่นได้รับเลือกตั้งหลายคน เช่นเดียวกับตัวแทนจากชนกลุ่มน้อย เมืองเล็ก หลายเมืองซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะตัวอย่างมาก ก็มีตัวแทนของตน ประธานาธิบดีและสภานิติบัญญัติได้เข้าทำหน้าที่ในปี ค.ศ. 1996 โดยมีระดับขั้นความชอบธรรมที่กว้างขวางภายในประชาคมปาเลสไตน์

คะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค (คพพ. หรือ PBV)

86. ภายใต้ระบบคะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค (คพพ. หรือ Party Block Vote) ซึ่งต่างจาก คนช. คือใช้เขตเดียวหลายเบอร์ ผู้ลงคะแนนเลือกได้เบอร์เดียว คือเลือกระหว่างบัญชีรายชื่อผู้สมัครของพรรคมากกว่าเลือกระหว่างตัวบุคคล พรรคการเมืองซึ่งชนะได้เสียงมากกว่าเพื่อนจะได้ที่นั่งทั้งหมดในเขตเลือกตั้งนั้นๆ และบัญชีรายชื่อที่ส่งผู้สมัครก็ได้รับเลือกตั้งทั้งแผง ดังเช่นใน คนช. ไม่มีเงื่อนไขว่าผู้ชนะจะต้องได้รับเสียงข้างมากเด็ดขาดของผู้ลงคะแนน ณ ปี ค.ศ. 2004 ระบบ คพพ. มีที่ใช้ทั้งระบบหรือบางส่วน ในสี่ประเทศ ได้แก่ คาเมรูน ชาด จิบูติ และสิงคโปร์

> คะแนนเป็นพวงสำหรับพรรค – เป็นระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากที่ใช้เขตเดียวหลายเบอร์ ซึ่งผู้ลงคะแนนออกเสียงเลือกพรรคที่ชอบเพียงพรรคเดียว โดยไม่เลือกในระหว่างผู้สมัคร พรรคที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดจะเป็นผู้ชนะ โดยได้ที่นั่งทั้งหมดที่มีในเขตนั้น

87. *ข้อดี* คพพ. เป็นระบบที่ใช้ง่าย ส่งเสริมให้พรรคเข้มแข็งและเปิดช่องให้พรรคส่งผู้สมัครคละกันไปในบัญชีรายชื่อ เพื่อให้มีตัวแทนของเสียงข้างน้อยด้วย คพพ. อาจนำมาใช้สร้างความมั่นใจว่าจะมีตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างสมดุล เพราะพรรคสามารถนำเสนอรายชื่อ ที่ประกอบด้วยผู้สมัครจากหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ และอาจออกแบบให้มีเงื่อนไขเช่นนี้ได้ในดจิบูติบัญชีรายชื่อพรรคแต่ละบัญชีต้องมีผู้สมัครคละเคล้ากันจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างกัน ในสิงคโปร์ สมาชิกรัฐสภา (ส.ส.) ได้รับเลือกตั้งจากเขตเดียวหลายเบอร์ ซึ่งรู้กันว่าเป็นเขตที่มีความเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้สมัครในบัญชีรายชื่อของพรรคหรือกลุ่ม อย่างน้อยต้องมีคนหนึ่งที่มีเชื้อสายมาเลย์ อินเดีย หรือชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ในชุมชน สิงคโปร์ยังได้มีที่นั่งสำหรับ 'ผู้แพ้ที่คะแนนดีที่สุด' สำหรับผู้สมัครฝ่ายค้านในบางสถานการณ์ ตัวอย่างประเทศอื่นๆ เช่น เซเนกัล และตูนีเซีย ใช้ระบบ คพพ. แบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก เป็นส่วนหนึ่งของระบบคู่ขนาน (ดูกรณีศึกษาว่าด้วยเซเนกัล)

88. *ข้อเสีย* อย่างไรก็ดี คะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรคก็มีในด้านที่เป็นข้อเสีย รวมถึงข้อเสียเกือบทั้งหมดของ คนช. และอาจให้ผลลัพธ์ที่ไม่เป็นสัดส่วนอย่างมาก ซึ่งพรรคการเมืองพรรคเดียวชนะได้ที่นั่งเกือบทั้งหมดโดยเสียงข้างมากธรรมดา ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1997 ของดจิบูติ พรรคที่ครองอำนาจคือพรรคร่วมในชื่อ สหภาพเพื่อเสียงข้างมากฝ่ายประธานาธิบดี (Union for Presidential Majority) ได้ที่นั่งทั้งหมด ทำให้พรรคฝ่ายค้านสองพรรคไม่มีตัวแทนในองค์กรนิติบัญญัติเลย

คะแนนเสียงเผื่อเลือก (คล. หรือ LV)

89. การเลือกตั้งภายใต้ระบบคะแนนเสียงเผื่อเลือก (Alternative Vote) มักจัดขึ้นในเขตเดียวเบอร์เดียว เหมือนการเลือกตั้งแบบ คนช. อย่างไรก็ดี คล. ให้ผู้ลงคะแนนมีทางเลือกมากกว่า คนช. มากนัก ในตอนกาบัตรเลือกตั้ง แทนที่จะเป็นการกาเลือกผู้สมัครที่ตนชอบคนหนึ่งแบบธรรมดาๆ ผู้ลงคะแนนในระบบ คล. จะเรียงผู้สมัครตามลำดับที่ตนชอบ โดยการเขียนเลข '1' สำหรับผู้ที่ตนชอบที่สุด และเขียนเลข '2' สำหรับผู้ที่ชอบถัดไปในลำดับที่สอง เขียนเลข '3' สำหรับผู้ที่ชอบในลำดับที่สาม เช่นนี้เรื่อยไป ดังนั้น ระบบนี้จึงเปิดช่องให้ผู้ลงคะแนนสามารถแสดงความชอบของตนในระหว่างผู้สมัคร แทนที่จะเลือกเพียงผู้ที่ชอบที่สุดเท่านั้น ด้วยเหตุผลนี้ ในประเทศซึ่งใช้ระบบ คล. จึงเป็นที่รู้จักในอีกชื่อหนึ่งว่า 'การลงคะแนนตามลำดับความชอบ' (preferential voting) (การนับแบบบอร์ดา หรือ BC, คะแนนเสียง เดียวโอนได้ (คอ. หรือ STV) และคะแนนเสียงเสริม (Supplementary Vote) ล้วนเป็นระบบตามลำดับความชอบเหมือนกัน)

> คะแนนเสียงเผื่อเลือกเป็นระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากที่เลือกตามลำดับความชอบระบบหนึ่ง ใช้กับเขตเดียวเบอร์เดียว ผู้ลงคะแนนเขียนหมายเลขลงบนบัตรเลือกตั้งตามลำดับความชอบ ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเสียงในลำดับความชอบที่หนึ่งเป็นเสียงข้างมากเด็ดขาด (ร้อยละ 50 บวก 1) ของบัตรดี คือผู้ได้รับเลือกตั้ง หากไม่มีผู้สมัครคนใดได้รับเสียงข้างมากเด็ดขาดในลำดับความชอบที่หนึ่ง ผู้ที่ได้คะแนนน้อยสุดจะถูกคัดออก และคะแนนเสียงตามลำดับความชอบที่สองของผู้นั้นจะนำมาจัดสรรให้คนอื่น จนกระทั่งมีผู้สมัครคนหนึ่งได้รับเสียงข้างมากเด็ดขาด ในระบบนี้ ผู้ลงคะแนนจะลงคะแนนเลือกผู้สมัครมากกว่าเลือกพรรค

บัตรเลือกตั้ง คล. ของฟิจิ

90. คล.แตกต่างจาก คนช. ในวิธีการของการนับคะแนน เช่นเดียวกับ คนช. หรือ ลสร. ผู้สมัครที่ได้รับชัยชนะเสียงข้างมากเด็ดขาดของคะแนนเสียง (ร้อยละ 50 + 1) จะได้ รับชัยชนะทันที อย่างไรก็ดี หากไม่มีผู้สมัครคนใดได้เสียงข้างมากเด็ดขาด ภายใต้ระบบ คล. ผู้สมัครซึ่งได้รับคะแนนเสียงตามลำดับความชอบที่หนึ่งน้อยที่สุดจะถูก 'คัดออก' จากการนับ และบัตรเลือกตั้งของเธอหรือของเขาจะนำมาพิจารณาสำหรับลำดับความชอบที่สอง บัตรเลือกตั้งแต่ละใบจะถูกโอนไปให้ผู้สมัครคนใดก็ตามที่ยังเหลืออยู่ โดยอยู่ในลำดับความชอบสูงสุดตามที่เขียนอยู่บนบัตรที่กำลังจะโอนนั้น กระบวนการนี้จะทำต่อไปเรื่อยๆ จน กระทั่งได้ผู้สมัครคนหนึ่งที่มีเสียงข้างมากเด็ดขาด และได้รับชัยชนะ คล. จึงเป็นระบบเสียงข้างมากเด็ดขาดระบบหนึ่ง

91. ในระบบตามลำดับความชอบเช่น ระบบคะแนนเสียงเผื่อเลือกนี้ เป็นไปได้แต่ไม่จำเป็นที่จะกำหนดให้ผู้ลงคะแนนต้องเขียนหมายเลขให้แก่ผู้สมัครทุกคนหรือเกือบทุกคนลงในบัตรลือกตั้ง ทั้งนี้ เพื่อเลี่ยงโอกาสที่คะแนนเสียงจะ 'สูญเปล่า' เมื่อการนับคะแนนผ่านไปมากแล้ว เพราะบัตรเลือกตั้งไม่ได้เขียนลำดับความชอบเพื่อจะโอนไปให้ผู้สมัครเท่าที่เหลืออยู่ได้ อย่างไรก็ดี การกำหนดเช่นนี้อาจไปเพิ่มจำนวนบัตรเสีย และบางครั้งอาจให้ความสำคัญมากทีเดียวกับลำดับความชอบระหว่างผู้สมัครซึ่งผู้ลงคะแนนรู้สึกเฉยๆ หรือไม่ชอบเอาอย่างมาก

92. คล. มีใช้ในออสเตรเลีย ฟิจิ และปาปัวนิวกินี ดังนั้น จึงเป็นตัวอย่างที่ดีของการแพร่กระจายภายในภูมิภาคของระบบเลือกตั้งที่กล่าวถึงข้างต้น (ดูย่อหน้าที่ 74.) ทุกตัวอย่างของระบบคะแนนเสียงเผื่อเลือกในระดับชาติในปัจจุบัน มีอยู่ในโอเชียเนีย อย่างไรก็ตาม เขตอำนาจระดับย่อยของประเทศจำนวนหนึ่ง ในยุโรปและอเมริกาเหนือ ก็ใช้สูตรแปรผันของ คล. และสาธารณรัฐไอร์แลนด์ก็นำไปใช้กับการเลือกตั้งประธานาธิบดี

93. *ข้อดี* ข้อดีอย่างหนึ่งของการโอนเสียงจากบัตรเลือกตั้งคือว่า การช่วยให้มีการสะสมคะแนนเสียงจากผู้สมัครหลายคน เพื่อว่าผลประโยชน์ที่หลากหลายแต่เกี่ยวข้องกันสามารถมารวมกันเพื่อให้ได้ความเป็นตัวแทน ระบบ คล. ยังทำให้ผู้สนับสนุนผู้สมัครซึ่งมีความหวังอันน้อยนิดที่จะได้รับเลือกตั้ง สามารถมีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งผู้สมัครรายสำคัญ ผ่านความชอบลำดับที่สองและลำดับถัดๆ ไปได้ ด้วยเหตุผลนี้ บางครั้งจึงมีผู้เสนอไว้ว่า คล. เป็นระบบที่ดีที่สุดสำหรับการส่งเสริมการเมืองสายกลาง เพราะระบบนี้จะบังคับให้ผู้สมัครแสวงหาไม่แต่เพียงคะแนนเสียงจากผู้สนับสนุนตนเท่านั้น หากแสวง 'ความชอบลำดับที่สอง' ของผู้อื่นด้วย เพื่อที่จะดึงดูดความชอบเหล่านี้ ผู้สมัครต้องหาเสียงด้วยนโยบายที่มีฐานกว้าง มากกว่าจะเน้นประเด็นแคบๆ ประสบการณ์ของ คล. ในออสเตรเลียมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนการเสนอไว้ดังกล่าว ตัวอย่างคือก่อนหน้าการเลือกตั้ง พรรคใหญ่ๆ มักจะมีการต่อรองกับพรรคเล็กๆ เพื่อขอคะแนนความชอบลำดับที่สองจากผู้สนับสนุนพรรคเล็กเหล่านั้น กระบวนการนี้เป็นที่รู้จักในชื่อ 'การแลกเปลี่ยนความชอบ' (preference swapping) ยิ่งไปกว่านั้น ด้วยข้อกำหนดให้ได้เสียงข้างมากเด็ดขาด ระบบ คล. ไปเพิ่มความเห็นชอบที่ประชาชนมีต่อสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง ดังนั้น จึงเพิ่มพูนการรับรู้ถึงความชอบธรรมของพวกเขา

ประสบการณ์ของ ระบบ คล. ในปาปัวนิวกินี และในออสเตรเลียชี้แนะว่า คล. อาจสร้างแรงจูงใจที่มีนัยสำคัญสำหรับการเมืองแบบปรองดองและร่วมมือกันได้ ในไม่กี่ปีที่ผ่านมา มีการใช้ระบบ คล. หรือสูตรแปรผันของ คล. คือ คะแนนเสียงเสริม (Supplementary Vote) ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีและนายกเทศมนตรี ของบอสเนีย ลอนดอน และซานฟรานซิสโก (ดูย่อหน้าที่ 182-186)

94. *ข้อเสีย* แต่กระนั้น ระบบ คล. ก็มีข้อเสียหลายข้อเหมือนกัน ข้อแรกคือ คล. ต้องการระดับขั้นการรู้หนังสือและตัวเลขพอสมควร จึงจะใช้ได้อย่างมีประสิทธิผล และเนื่องจากใช้กับเขตเดียวเบอร์เดียว คล.จึงมักให้ผลลัพธ์ที่ไม่เป็นสัดส่วนเมื่อเทียบกับระบบความเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน หรือแม้แต่ในบางกรณี เมื่อเทียบกับ คนช. อีกทั้ง ศักยภาพของระบบ คล. ในการส่งเสริมผลลัพธ์สายกลางขึ้นอยู่อย่างมากกับเงื่อนไขรองรับทางสังคมและสถิติประชากร ในขณะที่ระบบ คล. ได้ส่งเสริมความปรองดองระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในปาปัวนิวกินีในระหว่างคริสต์ทศวรรษที่ 1960 กับ 1970 และถูกนำมาใช้ที่นั่นอีกในปัจจุบัน (ดูกรณีศึกษา) แต่ก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในประเทศแถบแปซิฟิกอีกแห่งหนึ่งคือ ฟิจิ ตั้งแต่มีการนำมาใช้ในปี ค.ศ. 1997 ยิ่งไปกว่านั้น ตามที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้แล้วว่า จากการใช้ในการเลือกตั้งวุฒิสมาชิกของออสเตรเลียตั้งแต่ปี ค.ศ. 1919 ถึง 1946 (ดูย่อหน้าที่ 32) นั้น ระบบ คล. ใช้กับเขตเดียวหลายเบอร์ที่มีขนาดใหญ่ได้ไม่ดีนัก

กรณีศึกษา: ปาปัวนิวกินี

ปาปัวนิวกินี: สิ่งจูงใจในการเลือกตั้งเพื่อความปรองดองระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

เบน ไรลี

ประเทศปาปัวนิวกินีในแปซิฟิกใต้ ได้ใช้ระบบเลือกตั้งที่ต่างกันสองระบบ นั่นคือ คะแนนเสียงเผื่อเลือก (คล. หรือ AV) จากปี ค.ศ. 1964 – 1975 เมื่อยังเป็นดินแดนของออสเตรเลีย และระบบ คนช. (FPTP) จากปี ค.ศ. 1975 – 2002 แล้วตั้งแต่นั้น ก็กลับไปใช้ระบบคะแนนเสียงเผื่อเลือกอีกครั้งหนึ่ง

ประสบการณ์ของประเทศนี้มีความน่าสนใจด้วยเหตุผลหลายประการ ประการแรกทีเดียว ปาปัวนิวกินีเป็นหนึ่งในไม่กี่ประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งมีประวัติที่ไม่ขาดตอนของการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง และมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลอย่างสันติมากมายหลายครั้ง ประการที่สอง การเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งจากระบบหนึ่งไปเป็นอีกระบบหนึ่ง มีชุดของผลสืบเนื่องที่คาดไม่ถึง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผลที่ต่างกันอันอาจเกิดจากระบบเลือกตั้งที่ดูว่าคล้ายคลึงกัน ประการที่สาม ปาปัวนิวกินีเป็นหนึ่งในไม่กี่ประเทศที่ได้นำมาใช้ ยกเลิก แล้วกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งระบบเลือกตั้งหนึ่งใด

ปาปัวนิวกินีรับสืบทอดระบบคะแนนเสียงเผื่อเลือกมาจากออสเตรเลีย และได้ใช้ระบบนี้ในการเลือกตั้งสามครั้งในปี ค.ศ. 1964 1968 และ 1972 อย่างไรก็ดี ที่ต่างจากออสเตรเลียคือ สังคมปาปัวนิวกินีมีการแบ่งแยกเป็นกลุ่มชาติพันธุ์สูงมาก มีภาษาที่แยกชัดมากกว่า 850 ภาษา และมีกลุ่มเผ่าพันธุ์และชนเผ่าที่ชิงดีชิงเด่นกันหลายพันกลุ่ม

ประสบการณ์ของประเทศนี้สนับสนุนคำกล่าวอ้างที่ว่า ระบบ คล. อาจส่งเสริมความปรองดองและผ่อนปรน ในสังคมที่แบ่งแยกกันอย่างร้าวลึก โดยเปิดโอกาสให้ผู้ลงคะแนนสามารถแสดงออก ไม่เพียงแต่การเลือกผู้สมัครในลำดับหนึ่งเท่านั้น หากในลำดับที่สองและลำดับถัดๆ ไปด้วย เนื่องด้วยธรรมชาติของสังคมปาปัวนิวกินี ภายใต้ระบบ คล. ผู้ลงคะแนนเกือบทุกคนให้คะแนนความชอบลำดับที่หนึ่ง แก่ผู้สมัครจากเผ่าพันธุ์หรือจาก 'บ้าน' ของตนเสมอ อย่างไรก็ดี สำหรับหลายที่นั่ง คะแนนเช่นนั้นไม่พอสำหรับผู้สมัครคนใดเลยที่จะได้รับเสียงข้างมากเด็ดขาด พวกเขาจึงต้องการคะแนนความชอบลำดับที่สองจากกลุ่มอื่นด้วย เพื่อให้ได้รับเสียงข้างมาก ผู้สมัครต้อง 'ขาย' ตัวเองแก่กลุ่มเผ่าพันธุ์อื่นๆ ในฐานะทางเลือก 'ดีที่สอง' ที่น่าเลือกคนหนึ่ง โดยทั่วไปหมายความว่า จะต้องเป็นคนที่เอาใจใส่ต่อผลประโยชน์ของทุกกลุ่ม ไม่แค่เฉพาะกลุ่มของตนเท่านั้น และยังหมายความว่า ผู้สมัครที่จัดตั้งกลุ่มพันธมิตรและร่วมมือกัน มักประสบความสำเร็จมากกว่าผู้สมัครที่พยายามเอาชนะจากฐานเสียงของตนอย่างเดียว

ผู้สมัครหลายคนจึงมีแรงจูงใจที่จะกระทำการในทางที่ปรองดองกับเผ่าพันธุ์อื่น กลไกของระบบยังให้ความมั่นใจว่า ผู้สมัครที่ได้รับชัยชนะจะได้รับความสนับสนุนด้วยเสียงข้างมากเด็ดขาดของผู้ลงคะแนน ในกรณีจำนวนมากทีเดียว ผู้สมัครที่ชนะมิใช่ผู้ที่มี 'กลุ่มก้อน' ('bloc') ผู้สนับสนุนที่ใหญ่ที่สุด หากเป็นผู้ที่สามารถสร้างคะแนนนิยมที่ครอบคลุมได้หลายกลุ่มมากกว่า

ด้วยความคิดที่ว่า คนช. เป็นระบบที่เรียบง่ายกว่า ซึ่งอาจมีผลคล้ายๆ กับ คล. ปาปัวนิวกินีจึงได้เปลี่ยนมาใช้ระบบ คนช. เมื่อได้รับเอกราชเมื่อปี ค.ศ. 1975 อย่างไรก็ตาม ด้วยแรงจูงใจที่ต่างกัน ระบบ คนช. ใหม่จึงนำไปสู่ผลที่ต่างจากความคาดหวังมากทีเดียว เนื่องจากผู้สมัครไม่จำเป็นต้องได้คะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาดจากผู้ลงคะแนนเพื่อที่จะกำชัย หากต้องการให้ได้คะแนนมากกว่าผู้สมัครจากกลุ่มอื่นเท่านั้น ผู้สมัครจากเผ่าพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุด มักกำชัยไปเลยโดยไม่มีแรงจูงใจที่จะร่วมมือกับใครอีก ความรุนแรงจากการเลือกตั้งได้เพิ่มขึ้น เพราะเป็นผลประโยชน์ของผู้สมัครบางคนที่จะหยุดยั้งไม่ให้ผู้สนับสนุนคู่แข่งมาลงคะแนน มากกว่าจะหาเสียงกับพวกเขาสำหรับลำดับความชอบที่สอง ดังที่เคยทำในระบบ คล. ในขณะเดียวกัน เนื่องจากมีเผ่าพันธุ์จำนวนมากมาย และทุกเผ่าต้องการเอาชนะการเลือกตั้ง ผู้สมัครเรียนรู้ว่าเขาอาจประสบความสำเร็จด้วยคะแนนเสียงสนับสนุนอันจำกัดมาก

ในการเลือกตั้งเมื่อปี ค.ศ. 2002 ส.ส. มากกว่าครึ่งหนึ่งในรัฐสภา ได้รับเลือกตั้งเข้ามาด้วยคะแนนเสียงน้อยกว่าร้อยละ 20 ของคะแนนเสียงทั้งหมด ผู้สมัครหลายคนได้เข้ามานั่งในสภาด้วยคะแนนเสียงเพียงร้อยละ 5 เท่านั้น ในวัฏจักรการเลือกตั้งที่ครอบงำด้วยประเด็นการคอร์รัปชั่น รวมทั้งการเมืองที่อิงอำนาจและเงินมากขึ้นทุกทีนั้น จึงมีกโลบายการหาเสียงที่ออกไปทางลบในหลายๆ วิธี เช่นส่งเสริมให้ผู้สมัครฝ่ายตรงข้ามลงแข่งเพื่อจะทำให้ฐานเสียงของเผ่าพันธุ์ที่โดดเด่นเป็น 'เสียงแตก' เรื่องนี้มาเพิ่มแรงกดดันให้นำระบบ คล. กลับมาใช้ใหม่ ในปี ค.ศ. 2003 รัฐสภาปาปัวนิวกินีจึงรับเอาสิ่งที่รัฐสภาเรียกว่า การลงคะแนนตามลำดับความชอบที่ 'จำกัด' มาใช้ใหม่สำหรับการเลือกตั้งใดๆ ในอนาคต ผู้ลงคะแนนจะต้องแสดงลำดับความชอบอย่างน้อยสามลำดับ

กรณีของปาปัวนิวกินีแสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ยอมรับกันว่าเป็นภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบเลือกตั้งนั้น ขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องมิใช่น้อย ถึงแม้จะใช้ระบบ คนช. ปาปัวนิวกินีก็มีระบบพรรคการเมืองที่อ่อนตัวมาก มีฐานอยู่บนปัจเจกบุคคลมากกว่าอุดมการณ์ รัฐบาลทุกรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งระบบ คนช. เป็นรัฐบาลผสมที่อ่อนแอ บางครั้งมีการเปลี่ยนรัฐบาล

กลางสภาพอ ๆ กับการเปลี่ยนโดยการเลือกตั้ง ระบบตัวแทนแบบเขตเดียวเบอร์เดียว ส่งผลให้นักการเมืองเปลี่ยนหน้ากันไปมากระหว่างการเลือกตั้งแต่ละครั้ง เพราะสมาชิกไม่สามารถปลีกตัวจากการประชุมในสภาที่พอร์ตมอเรสบี (Port Moresby) และไปปรากฏตัวให้คนเห็นในเขตเลือกตั้งของตนพร้อมกันได้

เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้แทนจากท้องถิ่นหลายคน ได้พัฒนาความรู้สึกที่ร้อนแรงว่า ตนมีสภาพพร้อมรับผิดต่อองค์รวมของผู้เลือกตั้งของตน ถ้าไม่มีความรู้สึกเช่นนี้ โอกาสที่จะได้รับเลือกตั้งกลับมาอีกครั้งก็มีน้อยนิด เรื่องนี้ก็สอดคล้องกับองค์รวมของผู้เลือกตั้งที่มีความรู้สึกร้อนแรงว่า หน้าที่ของผู้แทนของตน คือการนำประโยชน์มาสู่ชุมชนโดยตรง ตามประเพณีชาวเมลานีเซียนที่ว่า 'คนใหญ่คนโต' ต้องให้ชุมชนของเขาได้รับส่วนแบ่งจากความมั่งคั่งและโชคลาภของเขาด้วย ดังที่ผู้แทนคนหนึ่งกล่าวไว้อย่างน่าจดจำว่า 'เมื่อประชาชนเลือกผมเข้าสู่รัฐสภา พวกเขาคิดว่าผมเป็นเจ้าของธนาคารแห่งปาปัวนิวกินี'

ภายใต้ระบบ คล. ความรู้สึกพร้อมรับผิดชอบเช่นนี้ มีแนวโน้มที่จะแผ่กระจายครอบคลุมกลุ่มต่าง ๆ จำนวนหนึ่ง ฉะนั้น จึงช่วยจัดการความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ อย่างไรก็ดี เรื่องนี้เองสะท้อนถึงการแตกเป็นเสี่ยง ๆ ของสังคมของประเทศ

ระบบเลือกตั้งสองรอบ (ลสร. หรือ TRS)

95. ลักษณะสำคัญของระบบเลือกตั้งสองรอบเป็นไปตามชื่อคือ ไม่ใช่การเลือกตั้งรอบเดียวแต่มีสองรอบ ซึ่งมักจะห่างกันประมาณหนึ่งหรือสองสัปดาห์ รอบแรกจัดขึ้นทำนองเดียวกับการเลือกตั้งรอบเดียวแบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก รูปแบบที่พบบ่อยที่สุดของระบบเลือกตั้งสองรอบคือ รอบแรกจะใช้ระบบ คนช. อย่างไรก็ดี มีความเป็นไปได้ที่จะดำเนินการเลือกตั้งสองรอบแบบเขตเดียวหลายเบอร์ที่ใช้คะแนนเสียงเป็นพวง (เหมือนในคีรีบาติ) หรือใช้คะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค (เหมือนในมาลี) ผู้สมัครหรือพรรคที่ได้คะแนนเสียงในสัดส่วนที่ระบุไว้ของคะแนนเสียง จะได้รับเลือกตั้งทันที โดยไม่ต้องมีการหย่อนบัตรรอบสอง โดยปกติ สัดส่วนดังกล่าวคือเสียงข้างมากเด็ดขาดของคะแนนเสียงจากบัตรดี แม้ว่าหลายประเทศใช้ตัวเลขสัดส่วนที่ต่างออกไปสำหรับการเลือกตั้งสองรอบที่ใช้เลือกประธานาธิบดี (ดูย่อหน้าที่ 179) หากไม่มีผู้สมัครหรือพรรคใดได้เสียงข้างมากเด็ดขาดในรอบแรก เมื่อนั้นย่อมมีการลงคะแนนรอบสองและผู้ชนะในรอบนี้จะได้รับการประกาศชื่อเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง

> ระบบเลือกตั้งสองรอบเป็นระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากซึ่งจะมีการจัดการเลือกตั้งรอบสองขึ้น ถ้าไม่มีผู้สมัครหรือพรรคใดได้คะแนนในระดับที่กำหนดในการเลือกตั้งรอบแรก ส่วนใหญ่มักกำหนดให้ได้เสียงข้างมากเด็ดขาด (ร้อยละ 50 บวกหนึ่ง) ระบบเลือกตั้งสองรอบอาจนำเอาระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากมาใช้ในกรณีที่มีผู้สมัครมากกว่าสองคนแข่งกันในรอบสอง โดยคนที่ได้คะแนนนำเป็นผู้ชนะ โดยไม่คำนึงว่าจะได้เสียงข้างมากเด็ดขาดหรือไม่ หรืออาจใช้แบบตัดเชือก คือให้ผู้สมัครคะแนนสูงสุดสองคนจากรอบแรกลงแข่งกันในรอบที่สอง

96. รายละเอียดของการเลือกตั้งในรอบสองจะแตกต่างในทางปฏิบัติได้แล้วแต่กรณี วิธีที่ใช้กันมากที่สุด คือ การแข่งขันกันแบบตัดเชือกอย่างตรงไปตรงมาระหว่างผู้สมัครที่ได้คะแนนสูงสุดจากรอบแรกสองคน ซึ่งเรียกว่า ลสร. แบบเสียงข้างมากรอบตัดเชือก วิธีนี้จะให้ผลเป็นเสียงข้างมากเด็ดขาด เพราะหนึ่งในผู้เข้าร่วมสองคนย่อมได้รับเสียงข้างมากเด็ดขาดและกำชัย วิธีที่สองคือ ลสร.แบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก ซึ่งใช้ในการเลือกตั้งสภานิติบัญญัติของฝรั่งเศส อันเป็นประเทศที่มักถูกนำไปเชื่อมโยงบ่อยที่สุดกับการเลือกตั้งสองรอบ ในการเลือกตั้งเช่นนี้ ผู้สมัครคนใดก็ตามที่มีคะแนนเสียงในรอบแรกเกินกว่าร้อยละ 12.5 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามทะเบียน ย่อมมีสิทธิลงแข่งขันในรอบสองได้ ใครก็ตามที่ได้คะแนนสูงสุดในรอบสองจะเป็นผู้ชนะ โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจะได้รับคะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาดหรือไม่ วิธีนี้จึงต่างจากวิธีเสียงข้างมากรอบตัดเชือก คือระบบนี้ไม่ใช่เสียงข้างมากโดยแท้จริง เพราะอาจจะมีผู้สมัครมากถึงห้าหกคนลงแข่งขันในรอบที่สองของการเลือกตั้ง

97. มีการนำระบบเลือกตั้งสองรอบมาใช้กับการเลือกตั้งองค์กรนิติบัญญัติแห่งชาติ 22 แห่ง และเป็นวิธีการที่ใช้บ่อยที่สุดทั่วโลกสำหรับการเลือกตั้งประธานาธิบดีทางตรง (ดูย่อหน้าที่ 178) พร้อม ๆ กับฝรั่งเศส หลายประเทศซึ่งใช้ ลสร. เคยเป็นเขตปกครองของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมาก่อน หรือได้รับอิทธิพลทางประวัติศาสตร์ในทางใดทางหนึ่งจากฝรั่งเศส สำหรับการเลือกตั้ง

เข้าสู่องค์กรนิติบัญญัติ มีการนำระบบ ลสร. ไปใช้ในแอฟริกาแถบใต้ซาฮาราซึ่งใช้ภาษาฝรั่งเศส ได้แก่สาธารณรัฐแอฟริกากลาง คองโก (บราซซาวีลล์) กาบอง มาลี มอริทาเนีย และโตโก มีการนำไปใช้ในอียิปต์ในแอฟริกาตอนเหนือ ในหมู่เกาะโคโมรอส ไฮติ อิหร่าน คีรีบาส และเวียดนาม และมีการนำไปใช้ในสาธารณรัฐหลังยุคโซเวียตบางแห่ง (เบลารุส คีร์กิซสถาน เติร์กเมนิสถาน และอุสเบกิสถาน) มีอีกสองสามประเทศเช่น จอร์เจีย คาซัคสถาน และทาจิกิสถาน ที่ใช้ระบบ ลสร. ในการเลือกผู้แทนแบบแบ่งเขต อันเป็นส่วนหนึ่งของการเลือกตั้งระบบผสม

98. ข้อดี

ก. ข้อแรกที่สำคัญทีเดียว ระบบ ลสร. เปิดทางให้ผู้ลงคะแนนมีโอกาสครั้งที่สองในการลงคะแนนให้ผู้สมัครที่ตนเลือก หรือแม้แต่จะเปลี่ยนใจระหว่างรอบแรกกับรอบที่สองก็ได้ ระบบนี้จึงมีลักษณะร่วมบางประการกับระบบตามลำดับความชอบ เช่น คล. ซึ่งให้ผู้ลงคะแนนเรียงผู้สมัครตามลำดับความชอบ ขณะที่ระบบนี้ยังให้ผู้ลงคะแนนได้เลือกใหม่อย่างเต็มที่ในรอบสองตามความปรารถนา

ข. ระบบ ลสร. อาจเอื้อให้ต่อผลประโยชน์อันหลากหลายมาตกผลึกรวมกัน เพื่อสนับสนุนผู้สมัครที่ประสบความสำเร็จในรอบแรก ก่อนที่จะไปสู่การลงคะแนนรอบสองได้ ดังนั้น จึงเอื้อต่อการต่อรองและแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างพรรคและผู้สมัครต่างๆ ทั้งยังทำให้พรรคและองค์รวมของผู้เลือกตั้งสามารถมีปฏิกิริยาต่อการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์ทางการเมือง ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างการลงคะแนนรอบแรกกับรอบที่สอง

ค. ระบบ ลสร. ช่วยลดปัญหา 'เสียงแตก' อันเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยในการเลือกตั้งระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก ซึ่งพรรคหรือผู้สมัครที่คล้ายคลึงกันสองพรรค ทำให้คะแนนเสียงที่รวมกันสนันสนุนทั้งสองพรรค แตกออกระหว่างกัน จึงเท่ากับเปิดช่องให้ผู้สมัครที่ได้รับความนิยมน้อยกว่าได้กำชัยไป อีกประการหนึ่ง เนื่องจากผู้เลือกตั้งไม่ต้องเรียงลำดับผู้สมัครเพื่อแสดงถึงการเลือกในลำดับที่สอง ระบบ ลสร. อาจเหมาะสมกับประเทศที่มีอัตราการไม่รู้หนังสือสูงมากกว่าระบบซึ่งใช้ตัวเลขจัดลำดับความชอบ เช่น ระบบคะแนนเสียงเผื่อเลือก (คล.) หรือระบบคะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ.)

99. ข้อเสีย

ก. ระบบ ลสร. ก่อให้เกิดแรงกดดันมิใช่น้อยต่อการบริหารจัดการการเลือกตั้ง โดยกำหนดให้จัดการเลือกตั้งรอบสองภายในเวลาที่สั้นหลังการเลือกตั้งรอบแรก ดังนั้น จึงมีปัจจัยการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งเพิ่มค่าใช้จ่ายของกระบวนการเลือกตั้งทั้งหมด และเพิ่มช่วงเวลาระหว่างวันเลือกตั้งกับวันประกาศผล จุดอ่อนนี้อาจนำไปสู่ความไร้เสถียรภาพและความไม่แน่นอนได้ ระบบ ลสร. ยังไปเพิ่มภาระแก่ผู้ลงคะแนนด้วย และบางครั้งมีผู้ไปใช้สิทธิลดลงมากระหว่างการเลือกตั้งรอบแรกกับรอบสอง

ข. ระบบ ลสร. รับเอาข้อด้อยของระบบ คนช. ไว้หลายประการ ผลงานวิจัยแสดงให้เห็นว่า ในฝรั่งเศส ลสร. ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ไม่เป็นสัดส่วนมากที่สุด เมื่อเทียบกับประเทศประชาธิปไตยตะวันตกใด ๆ และ ลสร. มีแนวโน้มที่จะทำให้ระบบพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยใหม่แตกแยก

ค. ปัญหาร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งของระบบ ลสร. คือนัยที่มีต่อสังคมซึ่งแตกแยกอย่างร้าวลึก ในแองโกลา เมื่อปี ค.ศ. 1992 ในการเลือกตั้งที่น่าจะเป็นการสร้างสันติภาพ โจนาส ซาวิมบิ ผู้นำกบฏ มาเป็นลำดับสองด้วยคะแนนร้อยละ 40 ของคะแนนเสียงของการเลือกตั้งประธานาธิบดีในระบบ ลสร. ส่วนคู่แข่งคือ โฮเซ่ ดอส ซันโตส ได้คะแนนร้อยละ 49 โดยที่มีความชัดเจนว่าเขาน่าจะพ่ายแพ้ในรอบตัดเชือก เขามีแรงจูงใจน้อยมากที่จะเล่นเกมประชาธิปไตยในฐานะฝ่ายค้าน และโดยฉับพลันทันที เขาหันไปเริ่มทำสงครามกลางเมืองในแองโกลาใหม่ ซึ่งดำเนินต่อมาอีกหนึ่งทศวรรษ ในคองโก (บราซซาวีลล์) ในปี ค.ศ. 1993 ลู่ทางที่ว่า รัฐบาลจะชนะการเลือกตั้งในรอบสองของระบบ ลสร. อย่างท่วมท้นนั้น ทำให้ฝ่ายค้านควำบาตรการเลือกตั้งรอบสองและจับอาวุธขึ้นต่อสู้ ในทั้งสองกรณี สัญญาณที่ชัดเจนว่าฝ่ายหนึ่งมีทีท่าว่าจะแพ้การเลือกตั้ง ได้จุดประกายความรุนแรงขึ้น ในอัลจีเรียในปี ค.ศ. 1992 ผู้สมัครของพรรคแนวร่วมกอบกู้อิสลาม (Islamic Salvation Front, FIS) มีคะแนนนำในรอบแรก และทหารก็ได้เข้ามาแทรกแซงเพื่อล้มเลิกการเลือกตั้งรอบสอง

กรณีศึกษา: คีร์กิซสถาน

คีร์กิซสถาน: เพทุบายการเลือกตั้งในเอเชียกลาง

ยูยีน ฮัสกี

ในเอเชียกลางร่วมสมัย การเลือกตั้งเป็นเหมือนเวทีละครการเมืองพอๆ กับการแข่งขันเพื่อเข้าสู่ตำแหน่ง ภายหลังการแตกสลายของสหภาพโซเวียตในปลายปี ค.ศ. 1991 ประเทศเกือบทุกประเทศในภูมิภาค ตกอยู่ในการปกครองโดยคนคนเดียว หรือไม่ก็เข้าสู่สงครามกลางเมือง การเลือกตั้งที่มีการแข่งขันกันบ้าง ที่จัดขึ้นในเดือนท้ายๆ ของระเบียบโซเวียต ได้เปิดทางสู่การเลือกตั้งด้วยบรรยากาศแซ่ซร้องในปีแรกๆ ของการเป็นเอกราช ซึ่งอำนาจทางการเมืองมารวมศูนย์อยู่ในมือของประธานาธิบดีผู้สถาปนาประเทศมากขึ้นทุกที ในช่วงเวลาหนึ่ง ดูเหมือนว่าคีร์กิซสถานอาจต้านทานความเย้ายวนของลัทธิอำนาจนิยมได้ อย่างไรก็ดี เมื่อมาถึงกลางคริสต์ทศวรรษที่ 1990 ประธานาธิบดีได้เริ่มจำกัดความสามารถของสังคม ในการควบคุมรัฐ และในการทำให้ผู้แทนมีสภาพพร้อมรับผิดต่อสังคม

การเลือกตั้งที่นำประธานาธิบดีคนแรกและคนเดียวของประเทศ คือ อาสการ์ อาเคฟ (Askar Akaev) ขึ้นสู่อำนาจนั้น แสดงให้เห็นถึงบทบาทของการเปลี่ยนกฎกติกา ที่ส่งผลเป็นการปรับแต่งผลการเลือกตั้งได้ ในช่วงท้ายของยุคโซเวียต รัฐสภาเป็นผู้สรรหาประมุขของมลรัฐ หรือประธานของสภาโซเวียตสูงสุดของแต่ละสาธารณรัฐ ในคีร์กิซสถานกฎหมายเลือกตั้งบัญญัติว่า ถ้ารัฐสภาล้มเหลวในการสรรหาผู้ชนะภายหลังการเลือกตั้งสองรอบแล้ว ให้ถือว่าผู้สมัครทุกคนเป็นผู้ขาดคุณสมบัติหมด ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1990 กฎกติกาการเลือกตั้งที่แสนประหลาดข้อนี้ เปิดทางให้ อาเคฟ ได้รับชัยในการเลือกตั้งของรัฐสภารอบถัดไป ให้ขึ้นดำรงตำแหน่งประมุขของมลรัฐของสาธารณรัฐคีร์กิซ ในฐานะผู้ภักดีต่อกอร์บาชอฟ เขาไม่ค่อยเป็นที่นับถือและถูกคัดค้านโดยฝ่ายอนุรักษ์ที่ทรงพลังภายในพรรคคอมมิวนิสต์คีร์กิซ ในปีต่อมา คีร์กิซสถานก็เหมือนกับสาธารณรัฐอื่นๆ ของโซเวียตเกือบทั้งหมด ที่ได้นำเอาการเลือกตั้งทางตรงมาใช้กับตำแหน่งประธานาธิบดี ที่ออกแบบใหม่ให้มีอำนาจเหนืออำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งกำลังล่มสลาย ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1991 ก่อนหน้าที่คีร์กิซสถานจะเป็นประเทศเอกราชเพียงไม่กี่สัปดาห์ อาเคฟได้ชัยชนะในการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีอย่างไม่มีคู่แข่ง

เขามีชัยในการเลือกตั้งประธานาธิบดีติดต่อกันมาอีกสองครั้ง คือในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1995 และธันวาคม ค.ศ. 2000 ในรอบแรกด้วยคะแนนเสียงที่สูงมาก แม้ว่าจะมีรายงานการละเมิดกฎกติกาอย่างกว้างขวาง ในระหว่างการเลือกตั้งทั้งสองครั้ง

กฎกติกาที่ใช้ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีในคีร์กิซสถาน เป็นส่วนผสมขององค์ประกอบตามประเพณีปกติและไม่ปกติ การเลือกตั้งจะจัดขึ้นทุกห้าปี ในระบบเลือกตั้งสองรอบแบบเสียงข้างมากในรอบตัดเชือก ถ้าไม่มีผู้สมัครคนใดได้คะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาดในรอบแรก ผู้สมัครสองคนที่มีคะแนนสูงสุดก็เข้าสู่รอบสอง แล้วผู้ที่ได้คะแนนมากที่สุดก็เป็นผู้ชนะ จะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ถ้ามีผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งน้อยกว่าครึ่ง ไม่ว่าในรอบแรกหรือรอบสอง ประธานาธิบดีสามารถดำรงตำแหน่งได้ไม่เกินสองวาระ แม้นในกรณีนี้ ศาลรัฐธรรมนูญของคีร์จิซสถานมีวินิจฉัยที่ต่างจากศาลของสหพันธรัฐรัสเซียว่า ให้มีข้อยกเว้นไม่นับวาระแรกสำหรับประธานาธิบดีผู้ครองตำแหน่งอยู่ เพราะว่าวาระแรกนั้นเริ่มต้นก่อนที่บทบัญญัติว่าด้วยการจำกัดวาระจะมีผลบังคับใช้ ตามรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1993

ในการเข้ารับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี ผู้สมัครต้องมีอายุอย่างน้อย 35 ปี และไม่เกิน 65 ปี ผู้สมัครต้องมีคุณสมบัติครบตามเงื่อนไขหลายข้อ ข้อแรกคือต้องผ่านการสอบที่จัดโดยคณะกรรมาธิการภาษาเพื่อให้แน่ใจว่าเป็นผู้มีความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาของรัฐ คือภาษาคีร์กิซ ข้อกำหนดนี้นำมาใช้เพื่อไม่สนับสนุนให้ชาวรัสเซียหรือชาวคีร์กิซที่ทำตัวเป็นรัสเซียลงแข่งขันเป็นประธานาธิบดี ข้อกำหนดนี้ใช้บังคับในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2000 เพื่อตัดสิทธิเฟลิกส์ คูล็อฟ (Feliks Kulov) ซึ่งเป็นคู่แข่งของอาเคฟที่โดดเด่นที่สุด ข้อสองคือ ผู้สมัครต้องจ่ายเงินวางมัดจำจากกระเป๋าของตนเอง เป็นมูลค่าเท่ากับ 1,000 เท่าของค่าจ้างรายเดือนขั้นต่ำ ซึ่งพอๆ กับรายได้ของคนยากจนที่หามาทั้งชีวิต ผู้สมัครต้องได้รับคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ของคะแนนเสียงเพื่อที่จะได้เงินมัดจำคืน และมีข้อเสนอที่กำลังถกเถียงกันในสภาว่า ควรจะเพิ่มคะแนนเสียงขั้นต่ำนี้ เป็นร้อยละ 15 หรือไม่ อุปสรรคเพิ่มเติมอีกประการหนึ่งในการสมัคร คือข้อกำหนดที่ว่าผู้สมัครต้องมีผู้ลงลายมือชื่อสนับสนุน 50,000 ชื่อ ซึ่งอย่างน้อยร้อยละ 3 ต้องมาจากแต่ละเขตปกครองทั้งแปดเขตของประเทศ บทบัญญัตินี้มีไว้เพื่อให้มั่นใจว่า ประธานาธิบดีจะมีเสียงสนับสนุนเพียงพอทั้งในภาคเหนือและภาคใต้ ซึ่งชนชั้นนำไม่ลงรอยกันมาหลายปีแล้ว

กฎกติกาที่ใช้กับการเลือกตั้งประธานาธิบดีในคีร์กิซสถาน มีเสถียรภาพมากกว่าเมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงบ่อยๆ ในระบบเลือกตั้งรัฐสภา บางทีการเปลี่ยนแปลงที่หวือหวาที่สุดได้เกิดแก่ขนาดและโครงสร้างของรัฐสภา คีร์กิซสถานที่เป็นเอกราชได้รับสืบทอดรัฐสภาที่มีสภาเดียวมาจากยุคโซเวียต โดยเป็นสภาที่มีผู้แทน 350 คน ผู้ได้รับเลือกตั้งเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1990 โดยใช้เขตเดียวเบอร์เดียวและระบบลงคะแนนสองรอบ จากการแก้ไขรัฐธรรมนูญด้วยการลงประชามติในปี ค.ศ. 1994 ซึ่งเป็นวิธีโปรดของ ประธานาธิบดี ที่จะเพิ่มอำนาจของตนเอง

และลดอำนาจของรัฐสภา รัฐสภาที่มีสภาเดียวได้ถูกแทนที่ด้วยระบบสภาคู่ โดยมีสภานิติบัญญัติที่มีสมาชิก 60 คน และสภาผู้แทนประชาชน (Assembly of People's Representatives) ที่มีสมาชิก 45 คน ในการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1995 และ กุมภาพันธ์ 2000 สมาชิกสภาผู้แทนประชาชนทั้งหมด และสมาชิกสภานิติบัญญัติ 45 คน ได้รับเลือกตั้งจากเขตเดียวเบอร์เดียว 45 เขต โดยใช้ระบบลงคะแนนสองรอบ ที่นั่งที่เหลืออีก 15 ที่นั่งของสภานิติบัญญัติมาจากการเลือกตั้งในระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ. หรือ List PR) โดยใช้บัญชีรายชื่อปิด และใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง โดยมีเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ (threshold) อย่างเป็นทางการที่ร้อยละ 5 นั่นคือ พรรคจะต้องได้รับคะแนนเสียงอย่างน้อยร้อยละ 5 ของคะแนนเสียงทั่วประเทศเพื่อจะมีตัวแทนในรัฐสภา สำหรับที่นั่ง 15 ที่ของการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนนี้ แต่ละพรรคมีสิทธิที่จะส่งบัญชีรายชื่อของบุคคล 30 คน และในกรณีที่ผู้สมัครจากบัญชีรายชื่อลงสมัครและชนะการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว ชื่อของเขาจะถูกถอดออกจากบัญชีรายชื่อพรรค

การลดจำนวน ส.ส.จาก 350 คนเหลือเพียง 105 คน ที่แสดงให้คนทั่วไปเข้าใจว่า ออกแบบเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายนั้น เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประธานาธิบดีในการควบคุมรัฐสภา โดยขยายขนาดของเขตเดียวเบอร์เดียวเป็นสามเท่า ดังนั้น จึงลดความสามารถของพรรคเล็กพรรคน้อยที่จะได้ชัยชนะ การใช้ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ ที่มีผู้แทนเพียงหยิบมือเดียวในรัฐสภาใหม่ ก็ไม่ได้ชดเชยความเสียเปรียบของพรรคเล็กๆ ที่จะมีโอกาสได้ที่นั่งในรัฐสภาขนาดจิ๋วสักเท่าไร

ยิ่งไปกว่านั้น การเลือกตั้งหลังยุคคอมมิวนิสต์ ยังทำให้เกิดรัฐสภาที่มีองค์ประกอบต่างไปอย่างมากจากสภาโซเวียตที่เคยเป็นตรายางมาก่อน การคัดเลือกผู้สมัครโดยพรรคคอมมิวนิสต์ทำให้ได้องค์กรซึ่งสมาชิกผู้ผ่านกระบวนการคัดสรร จะครอบคลุมภาคส่วนต่างๆ ของสังคมโดยกว้าง ในเชิงเปรียบต่าง สภาหลังยุคคอมมิวนิสต์ในคีร์กิซสถาน มีแต่บุรุษเกือบทั้งหมดและมีเจ้าหน้าที่บริหาร กับมีพวกเศรษฐีรุ่นใหม่มากมายเกินสัดส่วน

เมื่อเร็วๆ นี้ คีร์กิซสถานได้เปลี่ยนกฎกติกาสำหรับการเลือกตั้งรัฐสภาอีกครั้งหนึ่ง การแก้รัฐธรรมนูญที่ผ่านการรับรองโดยการลงประชามติในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2003 จะมีผลเป็นการแทนที่ระบบสภาคู่ที่มีสมาชิก 105 คน ด้วยสภาเดียวที่มีสมาชิก 75 คน ในการเลือกตั้งครั้งต่อไป กฎหมายเลือกตั้งใหม่ที่ออกในเดือนมกราคม ค.ศ. 2004 และถูกวิพากษ์วิจารณ์มากทั้งจากภายในและภายนอกคีร์กิซสถาน กำหนดว่า ส.ส. 75 คนจะมาจากการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว โดยใช้การลงคะแนนสองรอบที่ใช้คะแนนข้างมากในรอบตัดเชือก การลดขนาดของสภาให้เล็กลง และการยกเลิกที่นั่งจากระบบบัญชีรายชื่อ น่าจะยิ่งทำให้ความเป็นตัวแทนจากชนกลุ่มน้อยลดน้อยลงไปอีก และกลับไปเพิ่มอิทธิพลของฝ่ายบริหารเหนือฝ่ายนิติบัญญัติ รวมทั้งไปตัดตอนระบบพรรคซึ่งอ่อนแออยู่แล้วให้ป้อแป้ลงไปอีก อีกทั้งอาจสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภูมิภาคที่มีจุดเด่นด้านการเมือง โดยให้ผู้นำพรรคในส่วนกลางมีอิทธิพลน้อยลงในการสรรหาผู้สมัคร

เนื่องจากรัฐสภาระยะหลังนี้มีจำนวนที่นั่งที่น้อยลง ทำให้เขตเลือกตั้งมีพื้นที่กว้างขวางขึ้น จึงเป็นการง่ายขึ้นสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์คีร์กิซที่จะมีชัยชนะได้ที่นั่งมากกว่าพวกชนกลุ่มน้อย ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์คีร์กิซซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ มีความเป็นตัวแทนมากเกินในรัฐสภา ชนกลุ่มน้อยที่มีหนาแน่นพอสมควร ได้แก่ชาวอุซเบค รัสเซีย และเยอรมัน จึงมีความเป็นตัวแทนต่ำเกินไป โดยเฉพาะชาวอุซเบคที่มีส่วนแบ่งที่นั่งน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของส่วนแบ่งประชากรของพวกเขา

ในหลายปีที่ผ่านมา ฝ่ายค้านทางการเมืองในคีร์กิซสถานประสบความยากลำบากยิ่งขึ้น ที่จะเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งประธานาธิบดีและรัฐสภา การที่ฝ่ายตุลาการ คณะกรรมการการเลือกตั้ง และคณะกรรมาธิการภาษาคอยคล้อยตามอำนาจของประธานาธิบดี นำไปสู่การเลือกดำเนินคดี และการเลือกทำให้ผู้สมัครขาดคุณสมบัติ ยิ่งไปกว่านี้ อิทธิพลของประธานาธิบดีต่อสื่อมวลชน ได้กันท่าฝ่ายค้านจากการหาเสียงอย่างมีประสิทธิผล ตัวอย่างเช่น ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีปี ค.ศ. 2000 ประธานาธิบดีอาเคฟได้รับจัดสรรเวลาออกอากาศหาเสียงเกือบสิบชั่วโมงผ่านทาง KTR ซึ่งเป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ ในขณะที่คู่แข่งสำคัญของเขาได้เวลาออกอากาศไม่ถึงห้านาที สื่อมวลชนต่างชาติ ซึ่งเป็นหนึ่งในไม่กี่แหล่งข่าวที่รายงานการรณรงค์หาเสียงอย่างอิสระ ถูกข่มขู่ว่าจะถูกลงโทษทางกฎหมายถ้าวิจารณ์ผู้สมัครฝ่ายที่กุมอำนาจ ความไม่ชอบมาพากลในการลงคะแนนมีอยู่อย่างกว้างขวาง การดำเนินการการเลือกตั้งรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงกฎกติกาการเลือกตั้ง ได้ขัดขวางพัฒนาการของการแข่งขันทางการเมืองในคีร์กิซสถาน

ในช่วงเวลาเกือบทั้งหมดของทศวรรษแรกที่เป็นเอกราช การเลือกตั้งสมาชิกเข้าสู่สภาที่ต่ำกว่าระดับชาตินั้น ใช้การลงคะแนนสองรอบในเขตเดียวเบอร์เดียว อย่างไรก็ตาม นับแต่ปี ค.ศ. 1999 เป็นต้นมา การเลือกตั้งสภาท้องถิ่นและสภาภูมิภาค ใช้ระบบคะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้ (คอม. หรือ SNTV) ในเขตเดียวหลายเบอร์ แม้ว่าผู้ว่าการของภูมิภาคทั้ง 7 ภาคยังคงมาจากการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดี แต่หัวหน้าฝ่ายบริหารของเมือง อำเภอและหมู่บ้านในปัจจุบัน ล้วนมาจากการสรรหาโดยสมาชิกสภาท้องถิ่น แต่แบบแผนนี้มีข้อยกเว้นสำหรับเมืองหลวงบิสเค็ก ซึ่งผู้ว่าการมาจากการเลือกตั้งโดยตรง

เช่นเดียวกับในจอร์เจียกับยูเครน การใช้เพทุบายในการจัดการกฎกติกาการเลือกตั้งและในการดำเนินการเลือกตั้ง ทำให้ในที่สุดการเลือกตั้งเองก็ขาดความชอบธรรมลง ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดการปฏิวัติในคีร์กิซสถาน เมื่อวันที่ 24 มีนาคม ค.ศ. 2005 ที่โค่นล้มอำนาจของระบอบประธานาธิบดีอาเคฟ และจัดให้มีการทบทวน ทั้งรัฐสภาที่เพิ่งได้รับการเลือกตั้ง และระบบของกฎกติกาการเลือกตั้งทั้งระบบ

ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน

การเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนคืออะไร

100. เหตุผลที่รองรับระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน (ตส. หรือ PR) ทั้งหมด คือการจงใจแปลผลส่วนแบ่งคะแนนเสียงของพรรค ให้เป็นสัดส่วนที่สมนัยกันของจำนวนที่นั่งในองค์กรนิติบัญญัติ ระบบนี้มีรูปแบบสำคัญ สองรูปแบบคือ ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ. หรือ List PR) และระบบคะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ. หรือ STV) ตส. ต้องใช้เขตเดียวหลายเบอร์ เพราะเป็นไปไม่ได้ที่จะแบ่งที่นั่งเดียวที่ได้รับเลือกตั้งในโอกาสเดียวกันออกเป็นสัดเป็นส่วน ในบางประเทศ เช่น อิสราเอล กับเนเธอร์แลนด์ ทั้งประเทศจัดเป็นเขตเลือกตั้งเดียว ประเทศอื่นๆ อาทิ อาร์เจนตินา หรือโปรตุเกส ใช้จังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง ในขณะที่อินโดนีเซียกำหนดพิสัยของขนาดที่ยอมรับได้ของเขตเลือกตั้ง และให้เป็นภารกิจของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะไปกำหนดเขตเลือกตั้งเอง

101. โดยปกติ ระบอบประชาธิปไตยใหม่หลายแห่งจะเลือกระบบ ตส. ส่วนระบอบประชาธิปไตยที่ลงหลักปักฐานแล้ว 23 แห่ง ใช้สูตรแปรผันบางสูตรของ ตส. (ดูตารางที่ 2) ระบบ ตส. เป็นระบบหลักในละตินอเมริกา แอฟริกา และยุโรป ในบรรดาระบบ ตส. 72 ระบบที่กล่าวถึงในคู่มือเล่มนี้ เกือบทุกระบบใช้บางรูปแบบของ ตสบ. มีเพียงสองระบบที่ใช้ คอ.

การเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนต้องใช้เขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกมากกว่าหนึ่งคน

102. มีประเด็นสำคัญหลายประเด็น ซึ่งอาจมีผลอย่างมากต่อการทำงานของระบบ ตส. ในทางปฏิบัติ ยิ่งจำนวนผู้แทนที่จะได้รับการเลือกตั้งมีมากขึ้นในหนึ่งเขต (ดูย่อหน้าที่ 113-118 ในเรื่องขนาดของเขตเลือกตั้ง) ระบบเลือกตั้งก็ยิ่งมีความเป็นสัดส่วนมากขึ้น ระบบ ตส. ยังมีความแตกต่างกันในเรื่องของพิสัยการเลือกที่มีให้แก่ผู้ลงคะแนน คือให้ผู้ลงคะแนนเลือกพรรคการเมือง เลือกผู้สมัครเป็นรายบุคคล หรือเลือกได้ทั้งสองอย่าง

103. ข้อดี ในหลายด้าน ข้อเสนอไว้ที่สนับสนุน ระบบ ตส. ที่หนักแน่นที่สุด มาจากการที่ระบบนี้เลี่ยงผลลัพธ์ที่ผิดหลักการของระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก และสามารถทำให้ได้มาซึ่งองค์กรนิติบัญญัติที่มีความเป็นตัวแทนได้ดีกว่า สำหรับระบอบประชาธิปไตยใหม่หลายแห่ง โดยเฉพาะระบอบซึ่งเผชิญกับการแบ่งแยกทางสังคมอย่างร้าวลึก การรวมกลุ่มที่มีนัยสำคัญทั้งหมดเข้าไปอยู่ในองค์กรนิติบัญญัติ อาจเป็นเงื่อนไขที่เกือบจำเป็นสำหรับการผนึกกำลังกันของประชาธิปไตย ความล้มเหลวที่จะทำให้มั่นใจได้ว่า ทั้งเสียงส่วนน้อยและเสียงส่วนใหญ่มีส่วนในการพัฒนาระบบการเมือง อาจมีผลสืบเนื่องที่หมายถึงความหายนะก็ได้ (ดูกรณีศึกษาว่าด้วยเลโซโท)

104. โดยทั่วไป ระบบ ตส. ได้รับการชื่นชม ด้วยว่าเป็นระบบที่

ก. แปลผลจากการลงคะแนนเสียงให้เป็นที่นั่งอย่างซื่อตรง ดังนั้น จึงหลีกเลี่ยงผลลัพธ์บางประการที่บั่นทอนเสียรภาพและ 'ไม่เป็นธรรม' ได้ดีกว่าผลที่มาจากระบบเลือกตั้งแบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก 'ที่นั่งแถม' สำหรับพรรคใหญ่เหลือน้อยที่สุด และพรรคเล็กอาจเข้าถึงองค์กรนิติบัญญัติได้ ด้วยคะแนนเสียงจำนวนน้อย

ข. ส่งเสริมและตั้งเงื่อนไขให้มีการจัดตั้งพรรคหรือกลุ่มของผู้สมัครที่คิดเหมือนกัน เพื่อจัดทำบัญชีรายชื่อกันขึ้นมา เรื่องนี้อาจทำให้เกิดความชัดเจนในเรื่องนโยบาย อุดมการณ์ หรือภาวะผู้นำภายในสังคมได้ โดยเฉพาะเมื่อยังไม่มีการจัดตั้งระบบพรรคการเมืองขึ้น ดังตัวอย่างของติมอร์ตะวันออกยามที่ได้รับเอกราช

ค. มีคะแนนสูญเปล่าน้อยมาก เมื่อเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำอยู่ในระดับต่ำ คะแนนเสียงเกือบทั้งหมดของการลงคะแนนในระบบ ตส. จะนำไปสู่การเลือกตั้งผู้สมัครที่เป็นผลจากการเลือก เรื่องนี้จะไปเพิ่มการรับรู้ของผู้ลงคะแนน ว่าคุ้มค่าที่จะเดินทางไปยังที่เลือกตั้งในวันเลือกตั้ง เพราะเขามั่นใจมากขึ้นว่า เสียงของตนจะทำให้เกิดความแตกต่างต่อผลการเลือกตั้ง แม้ว่าจะเล็กน้อยเพียงใด

ง. เอื้ออำนวยให้พรรคเสียงข้างน้อยเข้าถึงการเป็นตัวแทน ยกเว้นกรณีที่เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำจะสูงกว่าธรรมดา หรือขนาดของเขตเลือกตั้งจะเล็กผิดปกติ พรรคการเมืองใดๆ ที่ได้รับอัตราร้อยละของคะแนนเสียงเพียงเล็กน้อย ก็สามารถมีตัวแทนในองค์กรนิติบัญญัติได้ เรื่องนี้ทำให้หลักการการรวมทุกฝ่ายเป็นจริง ซึ่งอาจมีความสำคัญยิ่งต่อเสถียรภาพในสังคมที่แบ่งแยกและมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจในระบอบประชาธิปไตยที่ลงหลักปักฐานแล้ว

จ. ส่งเสริมให้พรรครณรงค์หาเสียงนอกเขตที่ตนมีความเข้มแข็งอยู่แล้ว หรือในพื้นที่ที่คาดว่าคะแนนเสียงจะคู่คี่กัน แรงจูงใจของระบบ ตส. คือการทำให้ได้คะแนนเสียงรวมมากที่สุด โดยไม่ต้องคำนึงว่าเสียงนั้นจะมาจากพื้นที่ใด ทุกคะแนนเสียง แม้จะมาจากพื้นที่ที่พรรคมีเสียงน้อยก็ทำให้พรรคมีโอกาสได้ที่นั่งเพิ่มอีกหนึ่งที่นั่งได้

ฉ. จำกัดการเติบโตของ 'เขตอิทธิพลทางภูมิภาค' เนื่องจากระบบ ตส. ส่งเสริมให้พรรคเสียงข้างน้อยได้รับที่นั่งส่วนน้อย ระบบจึงมีโอกาสน้อยกว่าที่จะนำไปสู่สถานการณ์ซึ่งพรรคเดียวครอบครองที่นั่งทั้งหมดในจังหวัดหรือเขตเลือกตั้งหนึ่งใด ข้อนี้ก็มีความสำคัญเป็นพิเศษต่อชนกลุ่มน้อยในจังหวัด ซึ่งอาจไม่มีการกระจุกตัวในภูมิภาคอย่างมีนัยสำคัญพอ หรือไม่มีทางอื่นใดที่จะเข้าถึงอำนาจได้

ช. นำไปสู่นโยบายที่มีความต่อเนื่องและเสถียรภาพมากขึ้น ประสบการณ์จากยุโรปตะวันตกชี้แนะว่า ระบบ ตส. ในระบอบรัฐสภาเหนือชั้นกว่าในแง่ความยืนยาวของรัฐบาล การมีส่วนร่วมของผู้ลงคะแนน และสมรรถภาพทางด้านเศรษฐกิจ เหตุผลเบื้องหลังการกล่าวอ้างดังกล่าวคือว่า

การผลัดกันไปผลัดกันมาขึ้นเป็นรัฐบาลระหว่างพรรคการเมืองสองพรรคที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างขั้วกัน ดังเช่นที่อาจเกิดขึ้นได้เมื่อใช้ระบบ คนช. ทำให้การวางแผนเศรษฐกิจระยะยาวยุ่งยากมากกว่า ในขณะที่รัฐบาลผสมแบบกว้างที่มาจากระบบ ตส. นั้น ช่วยสร้างความมั่นคงและการตัดสินใจที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

ซ. ทำให้มองเห็นการแบ่งปันอำนาจระหว่างพรรคและกลุ่มผลประโยชน์ได้ชัดขึ้น ในระบอบประชาธิปไตยใหม่หลายแห่ง การแบ่งปันอำนาจระหว่างประชากรซึ่งโดยตัวเลขแล้วมีเสียงข้างมาก และครองอำนาจทางการเมืองไว้ กับคนจำนวนเล็กน้อยซึ่งครองอำนาจทางเศรษฐกิจไว้นั้น เป็นความจริงที่เลี่ยงไม่ได้ ในที่ซึ่งเสียงข้างมากโดยตัวเลขครอบงำองค์กรนิติบัญญัติ และเสียงข้างน้อยมองว่าผลประโยชน์ของตนพึงแสดงออกโดยการควบคุมพื้นที่ทางเศรษฐกิจ การเจรจาต่อรองระหว่างกลุ่มก้อน (block) อำนาจต่างๆ จะมองไม่ค่อยเห็น ไม่ค่อยโปร่งใส และตรวจสอบไม่ค่อยได้ (ดังตัวอย่างของซิมบับเว ระหว่าง 20 ปีแรกของการเป็นเอกราช) มีการเสนอไว้ว่า ระบบ ตส. ที่รวมผลประโยชน์ของทุกฝ่ายไว้ในองค์กรนิติบัญญัติ น่าจะเป็นความหวังที่ดีกว่าว่า การตัดสินใจต่างๆ จะเป็นที่รู้เห็นต่อสาธารณชน และเป็นการตัดสินใจโดยภาคส่วนต่างๆ อย่างครบถ้วนมากขึ้นของสังคม

105. ข้อเสีย โดยทั่วไป คำวิพากษ์วิจารณ์ระบบ ตส. เกือบทั้งหมด จะเกี่ยวกับแนวโน้มของระบบ ตส. ที่จะทำให้เกิดรัฐบาลผสมและระบบพรรคการเมืองที่แตกเป็นเสี่ยงๆ ข้อเสนอไว้อันได้ยินกันบ่อยที่โต้แย้งระบบ ตส. ก็คือ ระบบผส. นำไปสู่

ก. รัฐบาลผสม ซึ่งต่อมาจะนำไปสู่ภาวะชะงักงันในการออกกฎหมาย ตามด้วยความไม่สามารถดำเนินนโยบายที่สอดคล้องสัมพันธ์กันได้ กรณีมีความเสี่ยงสูงเป็นพิเศษ คือในช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านหลังความขัดแย้งได้ไม่นาน เมื่อประชาชนมีความคาดหวังสูงต่อรัฐบาลใหม่ การตัดสินใจที่รวดเร็วและสอดคล้องสัมพันธ์อาจถูกหน่วงเหนี่ยวโดยคณะรัฐมนตรีที่มาจากหลายพรรค และโดยรัฐบาลเพื่อความเป็นเอกภาพแห่งชาติซึ่งแตกเป็นฝักเป็นฝ่าย

ข. การแตกเป็นเสี่ยงที่ไร้เสถียรภาพของระบบพรรค ระบบ ตส. อาจสะท้อนถึงและเอื้อต่อการแตกเป็นเสี่ยง ๆ ของระบบพรรค เป็นไปได้ที่การแบ่งเป็นหลายฝ่ายเกินไป อาจทำให้พรรคเสียงส่วนน้อยนิดเดียวยึดเอาพรรคใหญ่เป็นตัวประกันให้จำยอมในการเจรจาเข้าร่วมรัฐบาล ในแง่นี้มีการอ้างถึงลักษณะที่รวมหลายฝ่ายของระบบ ตส. ว่าเป็นข้อด้อยของระบบ ตัวอย่างเช่นในกรณีอิสราเอล พรรคที่เคร่งศาสนามากมักจะขาดไม่ได้ในการจัดตั้งรัฐบาล ในขณะที่อิตาลีเคยจมอยู่ในวังวนของการมีรัฐบาลผสมที่ไม่มีเสถียรภาพและเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งอยู่หลายปี ประเทศที่กำลังก้าวไปสู่ประชาธิปไตยมักเกรงว่า ระบบ ตส. จะเปิดทางให้พรรคการเมืองที่มีฐานเป็นตัวบุคคล และพรรคที่แบ่งตามแนวชาติพันธุ์ จะเกิดขึ้นมากมายภายในระบบพรรคที่ยังไม่พัฒนา

ค. เป็นเวทีสำหรับพรรคสุดโต่ง ในข้อถกเถียงที่เกี่ยวข้องกัน ระบบ ตส. มักถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าให้พื้นที่ในองค์กรนิติบัญญัติแก่พรรคการเมืองฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายขวาตกขอบ ได้มีการเสนอไว้ว่าการล่มสลายของ ไวมาร์ เยอรมนี (Weimar Germany) ส่วนหนึ่ง มาจากช่องทางที่การเลือกตั้งระบบ ตส. เปิดฐานให้กลุ่มสุดโต่งของฝ่ายซ้ายกับฝ่ายขวาตกขอบเข้ามาเกาะกุมได้

ง. รัฐบาลผสมที่มีพื้นฐานร่วมกันไม่เพียงพอในเชิงของนโยบายหรือฐานสนับสนุน การมาร่วมเป็นรัฐบาลเพื่อความสะดวกนั้น บางครั้งก็มีลักษณะเปรียบต่างกับรัฐบาลที่ได้มาจากระบบอื่น (เช่น จากระบบคะแนนเสียงเผื่อเลือก) ที่มาร่วมกันด้วยความมุ่งมั่น โดยรวมพรรคซึ่งมีแนวโน้มที่จะพึ่งพิงซึ่งกันและกัน ในเรื่องคะแนนเสียงสนับสนุนจากพรรคอื่นเพื่อให้พรรคตนได้รับการเลือกตั้ง ฉะนั้น รัฐบาลผสมจึงอาจมีความเข้มแข็งกว่า

จ. พรรคการเมืองขนาดเล็กได้อำนาจเกินสัดส่วนไปมาก พรรคใหญ่อาจถูกบังคับให้ตั้งรัฐบาลผสมกับพรรคที่เล็กกว่ามาก ทำให้พรรคที่มีอัตราร้อยละของเสียงสนับสนุนเพียงเล็กน้อย กลับมีอำนาจยับยั้ง (veto) ข้อเสนอที่มาจากพรรคใหญ่ๆ ได้

ฉ. ความไม่สามารถของผู้ลงคะแนนที่จะบังคับให้เกิดสภาพพร้อมรับผิด โดยปลดพรรคการเมืองหนึ่งใดออกจากอำนาจได้ ในระบบ ตส. อาจจะยุ่งยากมากที่จะถอดถอนพรรคที่มีนโนบายกลางๆ และมีขนาดพอสมควร ให้พ้นไปจากอำนาจ ถ้าโดยปกติ รัฐบาลเป็นรัฐบาลผสมพรรคการเมืองบางพรรคจะเข้าร่วมอยู่ในรัฐบาลตลอดกาล แม้ผลการเลือกตั้งของพรรคจะไม่ดีนักเป็นครั้งคราว พรรคประชาธิปไตยเสรี (Free Democratic Party - FDP) ในเยอรมนีเป็นพรรคหนึ่งในรัฐบาลผสมที่ปกครองประเทศมาตลอด 50 ปี ตั้งแต่ปี 1949 ถึง 1999 โดยมีข้อยกเว้นแปดปี แม้ว่าพรรคจะไม่เคยได้คะแนนเสียงเกินกว่าร้อยละ 12 เลย

ช. ความยุ่งยากทั้งที่เกิดแก่ผู้ลงคะแนนที่จะเข้าใจ หรือเกิดแก่ผู้บริหารการเลือกตั้งที่จะปฏิบัติใช้กฎระเบียบของระบบ ซึ่งบางครั้งมีความซับซ้อน ระบบ ตส. บางระบบ ถูกมองว่ามีความยุ่งยากกว่าระบบอื่น และอาจต้องการให้การศึกษาแก่ผู้ลงคะแนน และการอบรมแก่เจ้าหน้าที่ประจำหน่วยมากขึ้น เพื่อให้ระบบดำเนินไปด้วยดี

การเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ.)

106. ในรูปแบบที่เรียบง่ายที่สุด ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ.) คือการที่พรรคนำเสนอรายชื่อของผู้สมัครแก่ผู้เลือกตั้ง ในแต่ละเขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวหลายเบอร์ ผู้เลือกตั้งลงคะแนนให้แก่พรรคการเมืองพรรคหนึ่ง และพรรคต่างๆ จะได้รับที่นั่งตามสัดส่วนของส่วนแบ่งคะแนนเสียงทั้งหมดที่ตนได้รับในเขตเลือกตั้ง ผู้สมัครที่ชนะจะมาจากบัญชีรายชื่อตามอันดับที่เรียงในบัญชีรายชื่อ

การเลือกเพียงว่าจะใช้ระบบ ตสบ. เท่านั้น ยังไม่พอที่จะระบุถึงระบบเลือกตั้งอย่างชัดเจนและสมบูรณ์ได้ จะต้องกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมด้วย ระบบที่จะใช้คำนวณการจัดสรรที่นั่ง

ภายหลังการนับคะแนนทั้งหมดแล้วนั้น อาจใช้วิธีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด หรือไม่ก็วิธีเศษการหารสูงสุด (ดูอภิธานศัพท์ในภาคผนวก ข.) ในการเลือกตั้งระบบ ตส. สูตรที่เลือกใช้มีผลกระทบน้อย แต่บางครั้งก็อาจมีผลกระทบอย่างวิกฤติได้ ในกัมพูชาเมื่อปี ค.ศ. 1998 มีการเปลี่ยนสูตรเพียงสองสามสัปดาห์ก่อนวันเลือกตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งมี 121 ที่นั่ง ปรากฏว่าการเปลี่ยนดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลที่พรรคใหญ่สุดได้ที่นั่งถึง 64 ที่ แทนที่จะได้ 59 ที่ การเปลี่ยนแปลงไม่ได้มีการแจ้งให้สาธารณชนทราบอย่างทั่วถึง และฝ่ายค้านกว่าจะจำยอมรับผลก็ทำใจยากเต็มที ตัวอย่างนี้แสดงอย่างชัดเจน ว่าผู้ออกแบบระบบเลือกตั้งต้องให้ความสำคัญแก่รายละเอียด ไม่ว่าจะดูเป็นประเด็นเล็กน้อยเพียงใด

ภายใต้ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ แต่ละพรรคหรือกลุ่มเสนอรายชื่อของผู้สมัครสำหรับเขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวหลายเบอร์ ผู้ลงคะแนนลงคะแนนให้แก่พรรคการเมืองพรรคหนึ่ง และพรรคต่างๆ จะได้รับที่นั่ง ตามสัดส่วนของส่วนแบ่งคะแนนเสียงทั้งหมดของตน ในบางระบบ (บัญชีรายชื่อปิด) ผู้สมัครที่ชนะมาจากบัญชีรายชื่อตามอันดับที่เรียงในบัญชีรายชื่อ ถ้าเป็นบัญชีรายชื่อ 'เปิด'หรือ 'เสรี' ผู้ลงคะแนนสามารถกำหนดอันดับของผู้สมัคร โดยลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครที่ตนชอบ

มีประเด็นสำคัญอื่นๆ ที่ต้องพิจารณาอีกหลายประเด็น เพื่อกำหนดให้ชัดเจนว่าระบบ ตสบ. จะทำงานอย่างไร อาจมีความต้องการกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำอย่างเป็นทางการสำหรับการเป็นตัวแทนในองค์กรนิติบัญญัติ (ดูย่อหน้าที่ 119-121) เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่สูง (ตัวอย่างเช่น ร้อยละ 10 ที่ใช้ในตุรกี) ย่อมจะกีดกันพรรคเล็กๆ ออกไป ในขณะที่เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่ต่ำ (ตัวอย่างเช่นร้อยละ 1.5 ที่ใช้ในอิสราเอล) อาจส่งเสริมให้พรรคเล็กมีตัวแทนได้ ในแอฟริกาใต้ ไม่มีตัวเลขขั้นต่ำที่เป็นทางการ และในปี ค.ศ. 2004 พรรคประชาธิปไตยคริสเตียนแอฟริกัน (African Christian Democratic Party) ได้ 6 ที่นั่งจาก 400 ที่นั่ง ด้วยคะแนนเสียงสนับสนุนทั่วประเทศเพียงร้อยละ 1.6 เท่านั้น ระบบ ตสบ. ยังแตกต่างกันได้ โดยขึ้นอยู่กับว่าผู้ลงคะแนนสามารถเลือกระหว่างผู้สมัครนอกเหนือจากเลือกพรรคได้หรือไม่อย่างไร นั่นคือ บัญชีรายชื่อเป็นแบบปิด หรือเปิด หรือเสรี (panachage) (ดูย่อหน้าที่ 122-126) การเลือกเช่นนี้มีนัยต่อความซับซ้อนของบัตรเลือกตั้ง

การเลือกอื่นๆ ได้แก่การจัดการอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการระหว่างพรรคให้ 'นำคะแนนเสียงมารวมกัน' (vote pooling) ขอบเขตข้อตกลงระหว่างพรรค เช่น การนำคะแนนเสียงของพรรคมารวมกัน (apparentement) (ดูย่อหน้าที่ 127) และการกำหนดอาณาบริเวณที่เป็นเขตเลือกตั้ง

107. ข้อดี

ก. นอกเหนือจากข้อดีที่ติดมากับระบบ ตส. โดยทั่วไปแล้ว ตสบ. ทำให้เป็นไปได้มากขึ้นว่า ตัวแทนกลุ่มหรือวัฒนธรรมเสียงข้างน้อยจะได้รับการเลือกตั้ง กรณีมักจะเป็นว่า เมื่อใดที่

พฤติกรรมการลงคะแนนสอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคม หรือกับการแบ่งแยกทางสังคม เมื่อนั้นระบบ ตสบ. อาจช่วยให้แน่ใจได้ว่า องค์กรนิติบัญญัติจะมีทั้งกลุ่มเสียงข้างมากและเสียงข้างน้อยที่เป็นดังนี้เพราะระบบสามารถกระตุ้นพรรคให้ตั้งใจจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัคร ให้สนองประโยชน์ของผู้ลงคะแนนในพิสัยที่รวมได้กว้าง ประสบการณ์ของระบอบประชาธิปไตยใหม่จำนวนหนึ่ง

ภาพตัวอย่างบัตรเลือกตั้งในระบบ ตสบ. ของกัมพูชา

(เช่น แอฟริกาใต้ อินโดนีเซีย เซียร่าลีโอน) ชี้แนะว่า ตสบ. ให้พื้นที่ทางการเมืองซึ่งเปิดทางให้พรรคจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครที่ประกอบด้วยหลายเชื้อชาติ หลายชาติพันธุ์ สภานิติบัญญัติแห่งชาติแอฟริกาใต้ ที่ได้รับเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1994 มีคนผิวดำเป็นสมาชิกร้อยละ 52 (ร้อยละ 11 เป็นชนเผ่าซูลู ที่เหลือเป็นเผ่าโซซา โซโท เวนดา ทสวานา เบดี สวาซี ชางาอัน และนดีเบเล) ร้อยละ 32 เป็นคนผิวขาว (หนึ่งในสามใช้อังกฤษเป็นภาษาพูด อีกสองในสามพูดภาษาแอฟริกาอันส์) ร้อยละ 7 เป็นคนผิวสี และร้อยละ 8 เป็นคนอินเดีย รัฐสภานามิเบียก็มีความหลากหลายในทำนองเดียวกัน มีผู้แทนจากชุมชนชาว โอวัมโบ ดามารา เฮเรโร นามา บาสเตอร์ และคนผิวขาว (พูดอังกฤษกับเยอรมัน)

ข. ระบบ ตสบ. ทำให้สตรีมีโอกาสได้รับเลือกตั้งมากขึ้น ระบบ ตส.เป็นมิตรที่ดีกับการได้รับเลือกตั้งของสตรีมากกว่าระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากเกือบเสมอมา ในสาระสำคัญ พรรคสามารถใช้บัญชีรายชื่อในการส่งเสริมความก้าวหน้าของนักการเมืองสตรี และเปิดทางให้ผู้ลงคะแนนมีพื้นที่เลือกตั้งผู้สมัครสตรี ในขณะที่ยังคงมีฐานการเลือกที่เกี่ยวกับนโยบายมากกว่าเพศสภาพดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ในการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว พรรคส่วนใหญ่จะมีแรงจูงใจให้ส่งบุคคลที่ได้รับการ 'ยอมรับกว้างขวางที่สุด' ลงสมัคร และบุคคลเช่นนั้นมีน้อยคนที่เป็นสตรี

ในทุกภูมิภาคของโลก ระบบ ตส. ให้ผลดีกว่าระบบ คนช. ในเรื่องจำนวนผู้สมัครสตรีที่ได้รับเลือกตั้ง และในบรรดา 20 ประเทศที่มีตัวแทนสตรีมากที่สุด มี 14 ประเทศที่ใช้ระบบ ตสบ. ในปี ค.ศ. 2004 จำนวนผู้แทนสตรีในองค์กรนิติบัญญัติที่ได้รับเลือกตั้งในระบบ ตสบ. มีจำนวนร้อยละ 4.3 จุด สูงกว่าอัตราเฉลี่ยร้อยละ 15.2 สำหรับองค์กรนิติบัญญัติทั้งหมด ในขณะที่ผู้แทนสตรีที่ได้รับเลือกตั้งในระบบ คนช. มีจำนวนร้อยละ 4.1 จุด ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยดังกล่าว

108. ข้อเสีย นอกจากประเด็นทั่วไปซึ่งได้ระบุไว้ว่าเป็นข้อเสียของระบบ ตส. แล้ว อาจจะพิจารณาถึงข้อเสียเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

กรณีศึกษา: แอฟริกาใต้

แอฟริกาใต้: ระบบเลือกตั้ง การจัดการความขัดแย้ง และการรวมทุกฝ่าย

แอนดรูว์ เรย์โนลด์ส

การเลือกตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติและสภาจังหวัดที่จัดขึ้นในแอฟริกาใต้ในปี ค.ศ. 1994 เป็นจุดสูงสุดของช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงที่อลหม่าน จากระบอบอำนาจนิยมสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบหลายพรรคในแอฟริกาใต้ทั้งประเทศ ณ เวลาเที่ยงคืนของวันที่ 27 เมษายน ค.ศ. 1994 ผืนธงที่บางทีจะเป็นที่น่ารังเกียจมากที่สุดในแอฟริกาถูกชักลงจากยอดเสา ประกาศจุดจบของระบบอาณานิคมที่ยาวนาน 300 ปี และการแบ่งแยกผิวที่ยาวนานสี่ทศวรรษ การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยแบบหลายพรรคได้เปิดเวทีให้ขบวนการทางการเมืองซึ่งเคยถูกขับลงใต้ดิน โดยนโยบายแบ่งสีผิวแล้วปกครองของระบอบเปรโตเรีย พรรคคองเกรสแห่งชาติแอฟริกัน (เอเอนซี) ของนายเนลสัน แมนเดลา ทรงตัวอย่างปริ่มๆ กับการจะก้าวขึ้นสู่อำนาจ ส่วนพรรคคองเกรสรวมแอฟริกันแห่งอาซาเนีย (พีเอซี) กำลังท้าทายพรรคเอเอนซี ภายในประชาคมเดียวกัน ในขณะที่พรรคเสรีภาพอินคาทา (ไอเอฟพี) ของนายมังโกโซโท บูเทเลซี หวังที่จะขยายความเหนือชั้นของตนในทางเหนือของจังหวัดกวาซูลู-นาตาล พรรคใหม่เหล่านี้ได้เข้าร่วมกับพรรคประชาชาติ (เอ็นดี) ของนายเอฟ ดับลิว เดอเคลิร์ก พรรคประชาธิปไตย (ดีพี) ซึ่งตั้งขึ้นใหม่และมีแนวเสรีนิยม และพรรคแนวร่วมเสรีภาพ (เอฟเอฟ) ซึ่งสืบทอดต่อจากพรรค 'ฝ่ายขวาผิวขาว' ตามที่รัฐธรรมนูญเก่าได้ประสิทธิประศาสน์ไว้ กำลังแย่งชิงคะแนนเสียงหลายล้านเสียงของประชาชนที่เพิ่งจะได้สิทธิเลือกตั้งมาใหม่ๆ หมาดๆ

การเลือกตั้งดำเนินไปภายใต้ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ.) โดยครึ่งหนึ่งของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สมาชิก 200 คน) ได้รับเลือกจากบัญชีรายชื่อของเก้าจังหวัดและอีกครึ่งหนึ่งจากบัญชีรายชื่อแห่งชาติบัญชีเดียว ที่จริงแล้ว ได้ใช้ทั้งประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง (โดยมีสมาชิก 400 คน) สำหรับการแปลงจำนวนคะแนนเสียงเป็นที่นั่ง และไม่มีการกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่เป็นทางการสำหรับการเป็นตัวแทน

มีการนำการโควต้าแบบดรูป (Droop Quota) มาใช้ในการจัดสรรที่นั่ง และที่นั่งที่เหลือ

ก็จัดให้โดยการปรับใช้วิธีเศษการหารสูงสุด (Largest Remainder Method) ร่างกฎหมายเลือกตั้งฉบับต้นๆ กำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำสำหรับการเป็นตัวแทนในรัฐสภา ไว้ที่ร้อยละ 5 ของคะแนนเสียงทั่วประเทศ แต่พรรคเอเอ็นซีกับพรรคเอ็นดีตกลงในต้นปี ค.ศ. 1994 ที่จะอ่อนข้อให้แก่พรรคเล็ก ๆ โดยถอนข้อกำหนดที่ให้มี 'การบังคับใช้' เกณฑ์ขั้นต่ำใดๆ อย่างไรก็ดี เฉพาะพรรคที่มี ส.ส. 20 คนขึ้นไป หรือร้อยละ 5 ขึ้นไปของสภาเท่านั้น ที่ได้รับหลักประกันว่าจะได้ตำแหน่งรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีแห่งชาติของรัฐบาลแรก

ข้อเท็จจริงที่ว่า 'พลังมหาศาลแห่งขบวนการปลดปล่อยของแมนเดลา' จะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ไม่ว่าจะจัดขึ้นภายใต้ระบบเลือกตั้งใดๆ เกือบทั้งนั้น ไม่อาจลดความสำคัญของการเลือกระบบ ตสบ. ของแอฟริกาใต้สำหรับการเลือกตั้งครั้งแรกนี้ได้ ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน ในฐานะส่วนหนึ่งของกลไกการแบ่งปันอำนาจทั้งหมดในรัฐธรรมนูญใหม่ สำคัญยิ่งยวดต่อการสร้างบรรยากาศของการรวมทุกฝ่ายและการคืนดีกัน ซึ่งหนุนเนื่องให้ความรุนแรงทางการเมืองที่เลวร้ายที่สุดลดน้อยลง และทำให้แอฟริกาใต้หลังการแบ่งแยกผิวกลายมาเป็นประทีปแห่งความหวังและเสถียรภาพ สำหรับที่เหลือของแอฟริกาที่มีปัญหา

กระนั้น ในปี ค.ศ. 1990 ณ เวลาที่มีการปล่อยตัวเนลสัน แมนเดลาออกจากคุก ไม่มีเหตุผลพิเศษใดๆ ที่เชื่อได้ว่า แอฟริกาใต้จะใช้ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน รัฐสภา 'คนขาวเท่านั้น' ได้มาจากการเลือกตั้งในระบบ คนช. โดยตลอด ในขณะที่พรรคเอเอ็นซี ซึ่งบัดนี้มาอยู่ในตำแหน่งที่สามารถต่อรองอย่างมีพลัง ก็คาดหวังที่จะได้เปรียบมากหากยังคงใช้ระบบ คนช. ในขณะที่มีเพียงห้าเขตเลือกตั้งจากทั้งหมด 700 เขต ที่มีคนผิวขาวเป็นเสียงข้างมาก พรรคเอเอ็นซี ซึ่งมีคะแนนนิยมร้อยละ 50-60 คาดว่าจะได้ที่นั่งในสภาร้อยละ 70 หรือ 80 อย่างง่ายดาย โดยอาศัยความชอบมาพากลของการลงคะแนนแบบ คนช. แต่พรรคเอเอ็นซีไม่ได้เลือกแนวทางนี้ เพราะตระหนักว่า ความไม่เสมอกันของระบบเลือกตั้งที่ 'ผู้ชนะคว้าหมด' (winner-takes-all) จะเป็นความไร้เสถียรภาพโดยพื้นฐานในระยะยาว สำหรับประโยชน์ทั้งของฝ่ายเสียงข้างมากกับฝ่ายเสียงข้างน้อย นอกจากนี้ ตสบ. ยังเลี่ยงปัญหาโต้แย้งที่มีนัยทางการเมืองของการปักปันเขตเลือกตั้ง รวมทั้งยังเข้ากันได้ดีกับบรรยากาศการแบ่งปันอำนาจบริหาร ซึ่งทั้งพรรคเอเอ็นซีและพรรคประชาชาติต่างก็มองเห็นว่าเป็นกุญแจสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว

กรณีจึงน่าจะเป็นว่า แม้จะมีเสียงสนับสนุนเป็นหย่อมๆ ทางภูมิศาสตร์ แต่พรรคแนวร่วมเสรีภาพ (ซึ่งได้เก้าที่นั่งในสภานิติบัญญัติแห่งชาติใหม่) พรรคประชาธิปไตย (ได้เจ็ดที่นั่ง) พรรคคองเกรสรวมแอฟริกัน (ได้ห้าที่นั่ง) และพรรคประชาธิปไตยคริสเตียนแอฟริกัน (ได้สองที่นั่ง) อาจล้มเหลวที่จะได้สักที่นั่งเดียวในสภา หากการเลือกตั้งเป็นแบบเขตเดียวเบอร์เดียวตามระบบ คนช. ในขณะที่พรรคเหล่านี้รวมกันได้ที่นั่งเพียงร้อยละ 6 ของสภาใหม่ ความสำคัญของพวกเขาภายในโครงสร้างการปกครอง ช่างมีน้ำหนักเกินความเข้มแข็งเชิงตัวเลขมากนัก

มีข้อค้นพบจากการอ่านผลโดยละเอียด อย่างค่อนข้างน่าประหลาดใจว่า ในปี ค.ศ. 1994 ระบบ ตสบ. อาจไม่เอื้อประโยชน์เป็นการเฉพาะแก่พรรคขนาดกลางอย่าง เอ็นพี และ ไอเอฟพี ในเชิงที่จะให้ที่นั่งเกินหรือเหนือกว่าที่อาจคาดหวังได้ หากมีการใช้ระบบ คนช. สาเหตุหลักคือลักษณะการรณรงค์หาเสียงแบบ 'ประชามติแห่งชาติ' ที่นำไปสู่การขับเคี่ยวกันสองพรรคระหว่างเก่ากับใหม่คือ ระหว่างพรรคเอเอ็นซีกับไอเอฟพีในจังหวัดกวาซูลู-นาตาล และระหว่างพรรคเอเอ็นซีกับพรรคเอ็นพีในส่วนที่เหลือของประเทศ ยิ่งไปกว่านั้น ลักษณะซึ่งเป็นเนื้อเดียวกันทางชาติพันธุ์ของเขตเลือกตั้ง และการกระจุกตัวอย่างมากของเสียงสนับสนุนตามลักษณะภูมิศาสตร์ในแอฟริกาใต้ หมายความว่าพรรคเอ็นพีกับพรรคไอเอฟพี น่าจะได้ที่นั่งน้อยกว่านี้เล็กน้อย ภายใต้ระบบแบ่งเขต อย่างไรก็ดี น่าเป็นไปได้มากกว่า ระบบ คนช. จะให้ 'ที่นั่งแถม' จำนวนน้อยแก่พรรคเอเอ็นซี ทำให้ส่วนแบ่งที่นั่งในสภาแห่งชาติเพิ่มขึ้นสูงกว่าส่วนแบ่งตามคะแนนนิยม (ซึ่งก็คือร้อยละ 62) และเพิ่มขึ้นเหนือกว่าเสียงข้างมากสองในสาม ที่จำเป็นสำหรับการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ โดยไม่ต้องฟังเสียงพรรคอื่นๆ

วิธีปฏิบัติที่ใช้บัตรเลือกตั้งใบหนึ่งสำหรับสภาแห่งชาติ และอีกใบหนึ่งสำหรับสภาจังหวัดนั้น กลายมาเป็นนวัตกรรมที่สำคัญในการออกแบบระบบเลือกตั้งด้วย จนกระทั่งสองสามเดือนก่อนการเลือกตั้ง พรรคเอเอ็นซียังคงยืนยันให้ใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียว ซึ่งจะนำมานับสำหรับการเลือกตั้งทั้งระดับชาติกับระดับจังหวัด นี่ก็ค่อนข้างชัดเจนว่า เป็นอุบายที่จะช่วยให้เป็นข้อได้เปรียบสำหรับพรรคที่ใหญ่กว่า ซึ่งมีฐานเสียงในระดับชาติ เรื่องนี้กว่าจะเปลี่ยนแปลงไปได้ก็ด้วยแรงกดดันของพันธมิตรผู้นำธุรกิจ พรรคประชาธิปไตย และที่ปรึกษาระหว่างประเทศเท่านั้น ผลในที่สุดแสดงว่า ไม่มีผู้ลงคะแนนจำนวนมากสักเท่าใด ที่กาบัตรเลือกตั้งระดับชาติและระดับจังหวัดให้แก่พรรคที่ต่างกันสองพรรค การณ์ปรากฏคล้ายกับว่า ฝ่ายที่ได้รับประโยชน์สำคัญจากการแยกบัตรเป็นสองใบ คือพรรคประชาธิปไตยและพรรคแนวร่วมเสรีภาพที่เป็นพรรคเล็ก แต่ละพรรคได้รับคะแนนเสียงในระดับจังหวัดมากกว่าในระดับชาติอยู่กว่า 200,000 เสียง ซึ่งอธิบายได้ดีทีเดียวว่า ทำไมพรรคเอ็นพีจึงมีคะแนนเสียงที่ตกลงมา 490,000 เสียงระหว่างคะแนนรวมระดับชาติกับระดับจังหวัด

การเลือกระบบเลือกตั้งยังมีผลกระทบในเรื่องส่วนประกอบของรัฐสภาตามเส้นแบ่งของชาติพันธุ์และเพศสภาพด้วย สภาแห่งชาติแอฟริกาใต้ที่ได้สาบานตนเข้าดำรงตำแหน่งในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1994 มีอดีตสมาชิก 80 คนของรัฐสภาที่มีคนผิวขาวล้วน แต่ความคล้ายคลึงระหว่างสภาเก่ากับใหม่ก็มีเพียงแค่นี้ เมื่อเปรียบต่างโดยตรงกับประวัติศาสตร์ที่มีปัญหาของแอฟริกาใต้ คราวนี้คนผิวดำนั่งกับคนผิวขาว ฝ่ายคอมมิวนิสต์กับฝ่ายอนุรักษ์ ชนเผ่าซูลูกับชนเผ่าโซซา และชาวมุสลิมกับชาวคริสต์ ความหลากหลายของสภาแห่งชาติใหม่เป็นผลอย่างมีนัยสำคัญ จากการใช้ระบบ ตสบ. บัญชีรายชื่อระดับชาติที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้นั้น เปิดทางให้พรรคนำเสนอกลุ่มผู้สมัครที่คละกันจากหลายชาติพันธุ์ โดยหวังว่าจะเป็นที่น่าดึงดูดใจข้ามกลุ่ม ผลก็คือสภาแห่งชาติมีคนผิวดำร้อยละ 52 (รวมทั้งชนเผ่าที่พูดภาษาโซซา ซูลู โซโท เวนด้า

ทสวานา เปดี สวาซี ชางาอัน และนเดเบเล) คนผิวขาวร้อยละ 32 (พูดภาษาอังกฤษและแอฟริกาอันส์) คนเชื้อสายอินเดียร้อยละ 8 และอีกร้อยละ 7 เป็นคนผิวสี นี่เปรียบเทียบกับองค์รวมของผู้เลือกตั้งซึ่งมีคนผิวดำโดยประมาณร้อยละ 73 คนผิวขาวร้อยละ 15 คนผิวสีร้อยละ 9 และอีกร้อยละ 3 เป็นตนเชื้อสายอินเดีย ในสภามีสตรีจำนวนร้อยละ 27 ของสมาชิกทั้งหมด

ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1999 สัดส่วนของผู้แทนผิวดำเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 58 และผู้แทนจากคนผิวสีขึ้นไปเป็นร้อยละ 10 ในขณะที่คนขาวมีผู้แทนร้อยละ 26 และผู้แทนที่เป็นคนเชื้อสายอินเดียร้อยละ 5 ในปี ค.ศ. 2004 สัดส่วนของคนผิวดำ (ร้อยละ 65) เข้าใกล้เคียงส่วนแบ่งตามจำนวนประชากร ในขณะที่คนผิวขาวได้ที่นั่งร้อยละ 22 จำนวนของ ส.ส. คนผิวสีกับคนเชื้อสายอินเดียโดยคร่าว ๆ ยังคงได้ในระดับเดิม สัดส่วนของ ส.ส.สตรีเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 30 ในปี ค.ศ. 1999 และร้อยละ 33 ในปี ค.ศ. 2004 มีความเชื่อที่แพร่หลายในแอฟริกาใต้ว่าหากนำระบบ คนช. มาใช้ในการเลือกตั้ง สตรีคงจะได้รับเลือกตั้งเข้ามาน้อย เช่นเดียวกับผู้แทนเชื้อสายอินเดียและคนผิวขาว แต่ที่จะได้มากคือผู้แทนเพศชายที่เป็นคนผิวดำ

ในที่สุด คาดได้ว่าการเป็นตัวแทนจะมีลักษณะแยกขั้วมากกว่านี้ภายใต้ระบบ คนช. โดยคนผิวขาว (จากพรรคต่าง ๆ) จะเป็นตัวแทนในเขตที่คนผิวขาวมีเสียงข้างมาก ชาวโซซาเป็นตัวแทนชาวโซซา ชาวซูลูก็เป็นตัวแทนชาวซูลู ฯลฯ ในขณะที่ปัญหาเรื่องการขาดสภาพพร้อมรับผิดในระดับเขตเลือกตั้ง และความรู้สึกห่างเหิน เป็นผลที่ได้รับรู้ของการเลือกตั้งระบบ ตสบ. ในปัจจุบัน หมายความว่าพลเมืองมี ส.ส. หลากหลายคนที่จะเข้าไปหาได้เมื่อมีความจำเป็น

แต่กระนั้น ก็มีการถกเถียงกันเรื่อยมาในแอฟริกาใต้ เกี่ยวกับการเพิ่มสภาพพร้อมรับผิดแบบประชาธิปไตย และความเป็นตัวแทนของ ส.ส. ให้มากขึ้น เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางว่าการเลือกตั้งที่ไม่เกี่ยวกับเชื้อชาติครั้งแรก คล้ายการลงประชามติเกี่ยวกับว่าพรรคไหนควรร่างรัฐธรรมนูญมากกว่ากัน แต่การเลือกตั้งต่อ ๆ มา จะเกี่ยวกับการตั้งรัฐสภาที่มีความเป็นตัวแทน ผู้มีบทบาททางการเมืองและผู้ลงคะแนนหลายคนเสนอไว้ว่า จำเป็นต้องเปลี่ยนระบบเลือกตั้งเพื่อคำนึงถึงเรื่องนี้

ทุกวันนี้ พรรคการเมืองขนาดใหญ่ทั้งหมดยังคงสนับสนุนหลักการของการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน แต่โดยไม่ต้องเพิ่มความยุ่งยากแก่บัตรเลือกตั้งมากนัก อาจให้ผู้ลงคะแนนเสือกได้ทั้งผู้สมัครและพรรค โดยไม่มีผลเปลี่ยนแปลงลักษณะการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนของรัฐสภาแต่อย่างใด ทางเลือกทางหนึ่งคือเลือก ส.ส. แบบเขตเดียวหลายเบอร์ที่มีขนาดเล็กลง เพื่อพัฒนาความผูกพันทางภูมิศาสตร์ระหว่างผู้เลือกตั้งกับผู้แทนของตนให้แน่นแฟ้นขึ้น ในขณะนี้บัญชีรายชื่อระดับภูมิภาคเป็นตัวแทนพื้นที่กว้างใหญ่มาก จนไม่ว่ารูปแบบใดของการเป็นปากเสียงให้ท้องถิ่นย่อมหายไปหมด ทางเลือกที่สองคือรับเอาระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (สสผ. หรือ MMP) โดยครึ่งหนึ่งของสมาชิกได้รับเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว ในขณะที่อีกครึ่งหนึ่งมาจากการชดเชยให้ได้สัดส่วนจากระบบ ตสบ. ทางเลือกทั้งสองทางได้รับพิจารณา

โดยคณะทำงานที่ประกอบด้วยสมาชิก 12 คน นำโดยเฟรเดอริค แวน ซีล สลาบเบิร์ท อดีตผู้นำพรรคประชาธิปไตย และได้รับมอบหมายให้พิจารณาทางเลือกการปฏิรูปในปี ค.ศ. 2002 คณะทำงานชุดนี้ประกอบด้วยเสียงข้างมากที่มาจากพรรคเอเอนซี และคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เป็นอิสระ และได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดีให้ทบทวนระบบเลือกตั้ง ตามที่มีการร้องเรียนว่า ตสบ. ไม่ได้รวมการเป็นตัวแทนทางภูมิศาสตร์ไว้อย่างพอเพียง ท้ายที่สุด คณะทำงานเสนอแนะให้แอฟริกาใต้คงไว้ซึ่งระบบ ตสบ. แต่เปลี่ยนเป็นระบบสองกลุ่ม โดยแบ่งประเทศเป็น 69 เขตเลือกตั้ง มีผู้แทนเขตละสามถึงเจ็ดคน และสงวนที่นั่งไว้ 100 ที่ในระดับชาติ สำหรับชดเชยความเป็นสัดส่วน อย่างไรก็ดี สำหรับการเลือกตั้งทั่วไปปี ค.ศ. 2004 รัฐบาลพรรคเอเอ็นซีปฏิเสธการปฏิรูปนี้ และดูประหนึ่งว่าไม่เต็มใจที่จะใช้ระบบใหม่ในปี ค.ศ. 2009 ด้วย

บัตรเลือกตั้งระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อปิดของแอฟริกาใต้

กรณีศึกษา: อินโดนีเซีย

อินโดนีเซีย: ความต่อเนื่อง การตกลง และความเห็นพ้องต้องกัน

แอนดรูว์ เอลลิส

พัฒนาการของสถาบันทางการเมืองที่สามารถทำให้เกิดรัฐบาลที่มีเสถียรภาพและประสิทธิผลเป็นความท้าทายที่ใหญ่หลวงในอินโดนีเซีย ประเทศที่กว้างใหญ่และมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อยู่บนเกาะกระจัดกระจายกว่า 20,000 เกาะ และมีความเป็นเอกภาพที่ตั้งอยู่บนฐานการต่อต้านลัทธิอาณานิคมร่วมกัน อัตลักษณ์ทางการเมืองในอินโดนีเซียเป็นหัวข้อที่สลับซับซ้อนในอดีตมักจะอยู่บนความเชื่อมโยงถึงสายธารที่ต่างกันของอิสลาม ถึงชาตินิยมที่อิงศาสนาน้อยลง หรือในบางพื้นที่ก็โยงถึงคริสต์ศาสนา ถึงปี ค.ศ. 2004 นี้ ดูเหมือนว่า จะเพิ่มเรื่องการประเมินคุณภาพความเป็นผู้นำและผลกระทบของการฉ้อราษฎร์บังหลวงด้วย การคิดค้นระบบเลือกตั้งที่รวมทุกฝ่าย และมีประสิทธิผลในบริบทของอินโดนีเซียที่เป็นรัฐเดี่ยวนั้น ไม่เคยง่ายดายเลย

การเลือกตั้งครั้งแรกในอินโดนีเซียหลังการประกาศเอกราชเมื่อปี ค.ศ. 1945 มีขึ้นในปี ค.ศ. 1955 ได้มีการนำระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน (ตส. หรือ PR) มาใช้ใน 15 ภูมิภาค โดยไม่มีการท้าทายใดๆ ที่นั่งกระจายไปตามสัดส่วนประชากร โดยมีการจัดสรรที่นั่งเพิ่มเติมเล็กน้อยสำหรับเกาะรอบนอก มีการใช้วิธีเศษการหารสูงสุด และโควต้าแบบแฮร์ พรรคหรือองค์การต่างๆ สามารถเสนอบัญชีรายชื่อ และปัจเจกบุคคลก็สมัครได้ ผู้ลงคะแนนสามารถลงคะแนนเสียงให้แก่บัญชีรายชื่อ หรือไม่ก็เขียนชื่อของผู้สมัครคนใดคนหนึ่งก็ได้

องค์กรนิติบัญญัติที่ผ่านการเลือกตั้งมา ประกอบด้วยผู้แทนจาก 27 พรรคและบัญชีรายชื่อ กับสมาชิกรายปัจเจกอีกหนึ่งคน พรรคใหญ่สุดสี่พรรคต่างก็ได้รับคะแนนเสียงระหว่างร้อยละ 16 ถึงร้อยละ 23 ของคะแนนเสียง ไม่เพียงแต่ว่าไม่มีพรรคใดพรรคเดียวที่คุมเสียงข้างมากในองค์กรนิติบัญญัติ แม้สองพรรครวมกันก็ยังไม่มีเสียงข้างมากเลย การตั้งรัฐบาลเต็มไปด้วยความยากลำบาก และความสามารถที่รัฐบาลจะดำรงความไว้วางใจของฝ่ายนิติบัญญัติก็มีจำกัด สภาจัดทำรัฐธรรมนูญซึ่งได้รับเลือกตั้งต่อมาไม่นานเพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ก็มีดุลภาพทางการเมืองแบบเดียวกัน และล้มเหลวในการบรรลุข้อตกลง

การสูญเสียโดยทั่วไป ซึ่งความเชื่อมั่นในสถาบันทางการเมือง และการกบฏต่อต้านความเป็นรัฐเดี่ยว ทำให้ประธานาธิบดีซูการ์โนนำระบอบอำนาจนิยมมาใช้ในปี ค.ศ. 1959 ระบอบนี้อยู่ได้เรื่อยมาจนกระทั่งถูกแทนที่ด้วย ระเบียบใหม่ (New Order) ของประธานาธิบดีซูฮาร์โตในกลางคริสต์ทศวรรษ 1960 ซึ่งมาครอบงำอำนาจฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติและตุลาการเกือบสิ้นเชิง มีการเลือกตั้ง แต่การหาเสียงถูกจำกัดอย่างหนัก ผู้สมัครหลายคนถูกตัดออกด้วยขาดคุณสมบัติ และกฎระเบียบถูกนำมาใช้แก่คู่แข่งของรัฐบาลอย่างเกินพอดี ความปรารถนาของศูนย์กลางที่จะควบคุมการคัดสรรผู้สมัครโดยสิ้นเชิง นำไปสู่การเลือกระบบ ตสบ. แบบปิด ซูฮาร์โตหาทางบรรเทาความกลัวการครอบงำทางการเมืองโดยชาวชวา ชวาจึงได้จำนวนที่นั่งเกินครึ่งเพียงเล็กน้อย ทั้งๆ ที่มีผู้เลือกตั้งเป็นชาวชวาเกินกว่าร้อยละ 70 ของผู้ที่ลงทะเบียนเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1955 แม้ว่าตัวเลขนี้จะลดลง แต่ก็ยังสูงถึงร้อยละ 61 ในปี ค.ศ 2004

ระยะเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตย: การเลือกตั้งปี ค.ศ. 1999

ภายหลังจากที่ระบอบซูฮาร์โต้ล้มครืนลงในปี ค.ศ. 1998 ในปลายเดือนมกราคม ค.ศ. 1999 กฎหมายเลือกตั้งที่จัดทำขึ้นใหม่ก็เสร็จเรียบร้อย ระบบเลือกตั้งที่บรรยายว่าเป็น 'ระบบสัดส่วนพร้อมด้วยลักษณะของเขต' มีลักษณะเฉพาะตน โดยเป็นผลงานที่ชัดเจนของการต่อรองทางการเมืองที่ปรับเล็กๆ น้อยๆ เพื่อเอาชนะเส้นตาย การบรรลุข้อตกลงนี้ เกิดขึ้นในองค์กรนิติบัญญัติโดยพรรคการเมืองต่างๆ ในยุคซูฮาร์โต ซึ่งอยู่ภายใต้แรงกดดันจากพรรคใหม่ๆ และกลุ่มอื่นๆ นอกการเจรจา อีกทั้งต้องปกป้องตำแหน่งของตน และยังตกอยู่ใต้แรงกดดันจากฐานอำนาจของตนเองด้วย ด้วยแรงกดดันเหล่านี้ ผลลัพธ์สุดท้ายของการเจรจาคงไม่อาจแตกต่างจากที่ทำได้มากนัก

ในการเลือกตั้งเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1999 ผู้ลงคะแนนแต่ละคนลงคะแนนเสียงเดียวให้แก่พรรคการเมือง เขตเลือกตั้งได้แก่เขตปกครองทั้ง 27 จังหวัด มีขนาดตั้งแต่สี่ ถึง 82 ที่นั่ง การกำหนดจำนวนที่นั่งที่แต่ละพรรคจะได้มาในแต่ละจังหวัดนั้น ใช้หลักการของการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน และพรรคจะจัดให้ผู้สมัครแต่ละคนในแต่ละบัญชีรายชื่อพรรค เชื่อมโยงกับเขตเลือกตั้งเขตใดเขตหนึ่งในระดับรองลงไป (ได้แก่เทศบาล (kota) ในเขตเมือง และ อำเภอ (kabupaten) นอกเขตเมือง) ที่อยู่ภายในจังหวัดนั้น ด้วยความห่วงใยที่ฝังรากลึกที่จะธำรงเอกภาพของรัฐไว้ จึงมีบทบัญญัติที่ห้ามมิให้พรรคการมืองที่เป็นพรรคเฉพาะภูมิภาค มาลงทะเบียน กฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองวางเงื่อนไขให้ทุกพรรคต้องลงแข่งขันเลือกตั้งในอย่างน้อยเก้าจังหวัด

กฎหมายไม่ค่อยจะชัดเจนในรายละเอียดสำคัญ ไม่มีวิธีการแปลงคะแนนเสียงเป็นจำนวนที่นั่งที่จะได้รับ ทั้งยังไม่มีกฎกติกาสำหรับระบุว่าผู้สมัครคนใดจากบัญชีรายชื่อพรรคจะเป็นเจ้าของที่นั่งที่พรรคได้มา ประเด็นเหล่านี้ได้รับการแก้ไขอย่างเฉียดฉิวในขั้นตอนที่สายมาก

ในที่สุด กฎระเบียบการจัดสรรที่นั่งก็นำวิธีเศษการหารสูงสุด และโควต้าแบบแฮร์มาใช้

การจัดสรรผู้สมัครลงตามที่นั่งที่ได้มา มีความยุ่งยากกว่ามาก ในทางปฏิบัติ มีแกนนำกลางของพรรคเพียงไม่กี่พรรคที่จะดำเนินตามกฎระเบียบ และแกนนำใช้อำนาจโดยพฤตินัยเพื่อบอกคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า ผู้สมัครคนใดได้รับเลือกตั้งให้ครองที่นั่งที่พรรคได้มา

แต่กระนั้น การเลือกตั้งปี ค.ศ. 1999 ก็ได้รับการตัดสินว่า นี่เป็นการเลือกตั้งครั้งแรกนับแต่ปี ค.ศ. 1955 ที่ถือว่าเป็นที่ยอมรับได้โดยรวม แม้จะมีความน่าเป็นห่วงเฉพาะเรื่องหรือเฉพาะบางพื้นที่ พรรคการเมืองห้าพรรคได้รับคะแนนเสียงมากกว่าร้อยละ 3 ของคะแนนเสียง คะแนนนิยมโดยเปรียบเทียบของพรรคเหล่านี้แปรผันอย่างมากตามส่วนต่าง ๆ ของอินโดนีเซีย มีพรรคอื่นที่มีผู้แทนในสภาอีกสิบหกพรรค

สิ่งที่สะท้อนจากการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1999 ถูกส่งต่ออย่างรวดเร็วไปสู่การทบทวนรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1945 อย่างรอบด้าน การทบทวนนี้เสร็จสิ้นลงในปี ค.ศ. 2002 และนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงขั้นมูลฐาน รวมถึงการนำหลักการแยกอำนาจ หลักการคานดุล การเลือกตั้งประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีโดยตรง และการจัดตั้งสภาที่สองในระดับภูมิภาคที่มีอำนาจจำกัดมาก การประมวลแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญสี่หมวดได้เปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานของสถาบันต่าง ๆ ในอนาคตโดยสิ้นเชิง และมีการผ่านกฎหมายใหม่ห้าฉบับ ได้แก่กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง การเลือกตั้งประธานาธิบดี พรรคการเมือง โครงสร้างขององค์กรที่มาจากการเลือกตั้ง และการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ อินโดนีเซีย ณ เวลานี้จึงจัดได้ว่า อยู่ภายในกระแสหลักของตระกูลแห่งประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี

เขตเดียวเบอร์เดียวที่ใช้คะแนนนำตัดสินไม่เป็นที่ชื่นชอบสำหรับการเลือกตั้งองค์กรนิติบัญญัติ

หลังจากปี ค.ศ. 1999 ได้มีการเรียกร้องมิใช่น้อยให้พิจารณาใช้การเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว โดยใช้ระบบคะแนนนำ โดยเฉพาะจากสื่อมวลชนและนักวิชาการ เนื่องจากมีการรับรู้อย่างกว้างขวางว่า ในองค์กรนิติบัญญัติที่มาจากการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1999 สมาชิกที่เลือกตั้งเข้ามาขาดสภาพพร้อมรับผิด แม้ว่าระบบเลือกตั้งปี ค.ศ. 1999 ถูกมองว่ามิใช่เป็นการตกลงทางการเมือง เป็นเพียงความพยายามที่กล้าหาญที่จะจับเอาหลักการของ ตสบ. มารวมกับสภาพพร้อมรับผิดของสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งต่อเขตเลือกตั้งของตน แต่ในทางปฏิบัติ ไม่มีการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างเขตเลือกตั้งกับสมาชิกเลย

อย่างไรก็ดี การจำลองผลที่ทำขึ้นหลังการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1999 ได้ชี้แนะว่า ระบบคะแนนนำแบบเขตเดียวเบอร์เดียวในอินโดนีเซีย น่าจะให้ผลลัพธ์ที่ไม่ได้สัดส่วนเกือบจะมากที่สุดในโลก ความสัมพันธ์ที่ยำแย่ลงระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติที่ได้รับเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1999 กับหลายคนในฝ่ายวิชาการ สื่อมวลชน และภาคประชาสังคม หมายความว่าระบบคะแนนนำแบบเขตเดียวเบอร์เดียวที่ฝ่ายหลังสนับสนุน จะได้รับการรับฟังน้อยลงเรื่อย ๆ เป็นที่ประจักษ์อย่างเกือบจะแน่นอนว่า ระบบคะแนนนำไม่สามารถสะท้อนความหลากหลายของอินโดนีเซีย การนำกระบวนการแบ่งเขตเลือกตั้งอันเป็นที่ยอมรับได้ มาใช้ให้ทันการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2004 ย่อมต้องใช้เวลาและยากลำบากมากทีเดียว และระบบคะแนนนำก็ไม่น่าจะเอื้อต่อการได้รับเลือกตั้งของสตรีด้วย

ระบบเลือกตั้งปี ค.ศ. 2004

รัฐธรรมนูญใหม่ที่เห็นพ้องกันในปี ค.ศ. 2002 บัญญัติว่า ผู้ที่เข้าร่วมในการเลือกตั้งสภาล่างขององค์กรนิติบัญญัติ (สภานิติบัญญัติแห่งชาติ) คือพรรคการเมือง จึงเป็นการจำกัดทางเลือกที่มีอยู่สำหรับระบบเลือกตั้ง ในกฎหมายเลือกตั้งใหม่ รัฐบาลเสนอร่างกฎหมายเลือกตั้งที่ใช้ระบบ ตส. แบบเขตเดียวหลายเบอร์ และตอบสนองต่อแรงกดดันให้ผู้แทนมีสภาพพร้อมรับผิดมากขึ้น โดยเสนอให้ใช้บัญชีรายชื่อเปิด และแบ่งเขตจังหวัดใหญ่ให้เล็กลง รูปแบบง่าย ๆ นี้ได้รับการรับรองในที่สุด โดยเขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวหลายเบอร์มีที่นั่งระหว่างสามถึง 12 ที่ ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้แบ่งเขต การถกเถียงที่ตามมานำไปสู่เขตเลือกตั้งเขตเดียวหลายเบอร์ที่ที่มีขนาดค่อนไปทาง 12 ที่นั่ง มีความเห็นพ้องกันในที่สุด ให้ใช้ระบบบัญชีรายชื่อเปิดแบบจำกัด คือผู้ลงคะแนนลงคะแนนให้พรรคหนึ่งพรรค และถ้าประสงค์จะลงคะแนนให้ผู้สมัคร ก็ลงได้เพียงคนเดียวในพรรคนั้น อย่างไรก็ดี ถ้าจะมีผลให้ผู้สมัครคนหนึ่งคนใดได้รับเลือกตั้งโดยไม่เป็นไปตามการเรียงลำดับของชื่อในบัญชีรายชื่อแล้วละก็ ผู้สมัครคนนั้นต้องได้รับคะแนนเสียงที่ลงให้แก่ผู้สมัครรายบุคคล ที่มากกว่าโควต้าแบบแฮร์ ซึ่งโอกาสที่จะเกิดขึ้นมีน้อยยิ่ง ดังปรากฏในทางปฏิบัติในการเลือกตั้งองค์กรนิติบัญญัติปี ค.ศ. 2004

เนื่องจากมีการสร้างสภาภูมิภาคขึ้น พรรคการเมืองบางพรรคเสนอไว้ให้ใช้ระบบ ‘หนึ่งคน หนึ่งเสียง หนึ่งมูลค่า’ (one person, one vote, one value – OPOVOV) แก่สภานิติบัญญัติ โดยใช้เกณฑ์ประชากรเท่ากันสำหรับทุกที่นั่ง ในขณะที่บางพรรคสนับสนุนให้คงไว้ซึ่งการเป็นตัวแทนที่ลำเอียงเข้าข้างหมู่เกาะรอบนอก การประนีประนอมท้ายสุด ได้มาเป็นสูตรที่ซับซ้อน โดยจำนวนที่นั่งสำหรับแต่ละจังหวัดมีฐานคิดจากจำนวนประชากรต่ำสุดอย่างน้อย 325,000 คนสำหรับจังหวัดขนาดเล็ก และประชากรสูงสุดไม่เกิน 425,000 คนสำหรับจังหวัดใหญ่ โดยให้มีผู้แทนอย่างน้อยสามคนต่อจังหวัด

แกนนำกลางของพรรคไม่อยากจะผ่อนคลายการยึดกุมพรรคของตนลง พรรคใหญ่วางเงื่อนไขที่เข้มงวดขึ้น สำหรับการที่พรรคการเมืองจะเข้าร่วมในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2004 และในปี ต่อ ๆ มา

การห้ามมิให้มีพรรคภูมิภาคได้เข้มงวดขึ้น ประเด็นของบัญชีเปิดหรือปิด หนึ่งคนหนึ่งเสียง หนึ่งมูลค่า ความสมดุลระหว่างเกาะชวากับหมู่เกาะรอบนอก และการเข้าร่วมของพรรคการเมือง ประเด็นเหล่านี้ล้วนเป็นประเด็นต่อรองระหว่างพรรค จนได้การตกลงสุดท้าย อย่างไรก็ดี การรณรงค์จากหลายฝ่าย นำไปสู่การยอมรับ ‘โควต้าอยู่ในที’ (maybe-quota)

สำหรับการเป็นตัวแทนที่คะนึงถึงเพศสภาพคือ พรรคการเมืองต้อง 'ใส่ไว้ในดวงใจ' ถึงความพึงปรารถนาที่จะให้มีผู้สมัครที่เป็นสตรีในบัญชีรายชื่อไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ในขณะที่ไม่มีการบังคับโดยบทบัญญัติของกฎหมาย ปรากฏว่าจุดนี้เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะส่งเสริมให้มีผู้สมัครสตรีมากขึ้น และสมาชิกร้อยละ 12 ขององค์กรนิติบัญญัติในปี ค.ศ. 2004 เป็นสตรี อันเป็นความก้าวหน้าอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับปี ค.ศ. 1999

ผลการเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติปี ค.ศ. 2004 สะท้อนให้เห็นทั้งความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง พรรคการเมืองห้าพรรคเดิมที่ได้คะแนนเสียงมากกว่าร้อยละ 3 ในปี ค.ศ. 1999 ก็ยังคงได้คะแนนในเกณฑ์เดิม โดยมีพรรคอื่นมาสมทบอีกสองพรรค รวมแล้วมีพรรคที่มีตัวแทนอยู่สิบเจ็ดพรรค

การเลือกตั้งสภาภูมิภาค: ผลอันน่าพิศวงของระบบ คอม.

รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ผู้สมัครสำหรับสภาภูมิภาคใหม่ (สภาของผู้แทนภูมิภาค) ควรเป็นปัจเจกชน ไม่ใช่พรรคการเมือง แต่ละจังหวัดให้มีสมาชิกจากการเลือกตั้งได้สี่คน ร่างกฎหมายเสนอให้ใช้ระบบคะแนนเสียงเป็นพวง (คพ. หรือ Block Vote - BV) ซึ่งชัดเจนว่าเป็นการออกแบบเพื่อช่วยพรรคที่มีเสียงสนับสนุนในเกาะอื่นๆ ที่ไม่ใช่ชวา ที่ซึ่งจังหวัดมีขนาดเล็กกว่าระบบคะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้ (คอม. หรือ Single Non-Transferable Vote - SNTV) ได้รับการเสนอให้เป็นทางเลือกหนึ่งโดยพรรคที่เข้มแข็งที่สุดในชวา และก็เป็นที่ตกลงกันได้ ในฐานะส่วนหนึ่งของการตกลงสุดท้าย

การเลือกตั้งสภาภูมิภาคครั้งแรกเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2004 และแสดงให้เห็นจุดอ่อนอันเป็นที่รู้จักกันดีของ ระบบ คอม. นั่นคือ ด้วยจำนวนเฉลี่ยของผู้สมัคร 30 คน ซึ่งแข่งขันกันสำหรับที่นั่งสี่ที่นั่งในแต่ละจังหวัด ผู้สมัครหลายคนได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงต่ำกว่าร้อยละ 10 ของคะแนนเสียงในเขตจังหวัดนั้น อย่างไรก็ดี การรณรงค์หาเสียงอย่างเข้มแข็งของผู้สมัครสตรีทำให้สตรีได้รับเลือกตั้งเข้ามาในสภาภูมิภาคอย่างไม่คาดคิด ถึงร้อยละ 21 อันเป็นระดับตัวเลขที่ไม่เคยมีมาก่อนสำหรับองค์กรที่มาจากการเลือกตั้งอย่างเสรีในอินโดนีเซีย

การเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง

ประธานาธิบดีกับรองประธานาธิบดีในปัจจุบันจะต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรง โดยผู้สมัครต้องจับคู่กันเหมือนตีตั๋วใบเดียวกันเป็นคู่สมัคร ระบบเลือกตั้งที่ใช้คือการเลือกตั้งสองรอบ (ลสร. หรือ Two Round System – TRS) โดยใช้คะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาดในรอบตัดเชือก เพราะต้องการให้มั่นใจว่า ผู้สมัครที่ประสบความสำเร็จจะมีคะแนนเสียงสนับสนุนเพียงพอทั่วทั้งประเทศที่กว้างใหญ่และมีความหลากหลาย คู่สมัครที่จะได้รับเลือกตั้งในรอบแรกนั้น ไม่เพียงจะต้องได้เสียงข้างมากเด็ดขาดของบัตรดีเท่านั้น แต่ต้องเข้าเกณฑ์การกระจายคะแนนเสียงตามจังหวัดต่างๆ ด้วย ซึ่งกำหนดไว้ว่า จะต้องได้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของคะแนนรวม ในจำนวนครึ่งหนึ่งของจังหวัดทั้งหมดเป็นอย่างน้อย (13 จังหวัดจาก 27 จังหวัด – ผู้แปล) ในขณะที่เกือบจะแน่นอนว่า ผู้ชนะด้วยเสียงข้างมากเด็ดขาดย่อมจะเข้าเกณฑ์ดังกล่าว แต่เกณฑ์นี้ก็มีไว้เพื่อป้องกันคู่สมัครผู้มีคะแนนเสียงท่วมท้นในชวา แต่มีคะแนนเสียงน้อยในที่อื่นๆ มิให้ชนะการเลือกตั้งในรอบแรก ในการเลือกตั้งโดยตรงครั้งแรกในปี ค.ศ. 2004 มีผู้สมัครห้าคู่ในรอบแรกลงแข่งขันกันในเดือนกรกฎาคม โดยไม่มีใครได้เสียงเกินกว่าร้อยละ 35 ในรอบสองที่จัดขึ้นในเดือนกันยายน ซูซิโล บัมบัง ยุโธโยโน ได้รับชัยชนะด้วยคะแนนเสียงร้อยละ 61 ของคะแนนรวม

ความเป็นจริงทางการเมือง: การเจรจาทำความตกลง

ข้อตกลงระบบเลือกตั้งปี ค.ศ. 1999 ต้องได้รับการยอมรับจากทั้งพรรคการเมืองของระเบียบใหม่ ซึ่งยังคงมีอำนาจอยู่ และจากพรรคใหม่ๆ ที่อยู่ข้างนอกบนถนน การทบทวนรัฐธรรมนูญหลังการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1999 ยังต้องการข้อตกลงข้ามสีสันต่างๆ ทางการเมือง กฎหมายการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2004 ก็เป็นการตกลงกันอีกครั้งหนึ่งนั่นเอง ซึ่งคล้ายกับหลักการของปี ค.ศ. 1999 แต่มีความแตกต่างกันอย่างสำคัญในรายละเอียด แต่ละครั้งจำนวนของทางออกในทางปฏิบัติมีอยู่จำกัด เมื่อคำนึงถึงประเพณีที่รับสืบทอดมา ภูมิหลังทางการเมือง และตำแหน่งของตัวละคร อย่างไรก็ตาม มีสัญญาณในทางที่ดีสำหรับระบอบประชาธิปไตย ในกรอบของสถาบันใหม่ของอินโดนีเซีย โชคดีที่วิสัยทัศน์ระยะยาวบางประการ มีอยู่เคียงข้างการรับรู้ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ของข้อได้เปรียบทางการเมืองในระยะสั้น ในหมู่พรรคการเมืองและปัจเจกบุคคลผู้ปรับแต่งการเปลี่ยนแปลงนี้

ก. การเชื่อมโยงหลวมๆ ระหว่างผู้ทำหน้าที่นิติบัญญัติที่มาจากการเลือกตั้ง กับองค์รวมของผู้เลือกตั้งของตน เมื่อมีการใช้ระบบ ตสบ. และมีการจัดสรรที่นั่งโดยใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเดียว ดังที่ใช้ในนามิเบียหรืออิสราเอล ระบบจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ได้ทำลายความสัมพันธ์ระหว่างผู้ลงคะแนนกับตัวแทนของพวกเขา ในกรณีบัญชีรายชื่อปิด ผู้ลงคะแนนไม่มีโอกาสที่จะกำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นตัวแทนของพวกเขาเลย และไม่มีผู้ใดที่พอระบุได้ว่า เขาหรือเธอเป็นตัวแทนของเมืองนี้ อำเภอนี้ หรือหมู่บ้านนี้ อีกทั้งไม่สามารถที่จะปฏิเสธผู้แทนคนใดเป็นรายบุคคลได้โดยง่าย ถ้าผู้ลงคะแนนรู้สึกว่าเขาหรือเธอผู้นั้น ทำหน้าที่ไม่ได้เรื่องเลยในสภา ยิ่งไปกว่านั้น ในประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสังคมชนบท ความรู้สึกของผู้ลงคะแนนว่าเป็นคนของภาคที่ตนอาศัยอยู่นั้น บางครั้งจะเข้มข้นกว่าความรู้สึกว่าตนเป็นคนของพรรคหรือกลุ่มใดๆ มากนัก อย่างไรก็ดี การวิพากษ์วิจารณ์นี้อาจเกี่ยวข้องมากกว่า กับการจำแนกระหว่างระบบซึ่งผู้ลงคะแนนลงคะแนนให้แก่พรรค กับระบบที่พวกเขาลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครก็ได้

ข. มีอำนาจมากเกินไป ที่ตกอยู่ภายในสำนักงานใหญ่ของพรรค และอยู่ในมือของกลุ่มผู้นำพรรคผู้อาวุโส โดยเฉพาะเมื่อใช้ระบบบัญชีรายชื่อปิด ตำแหน่งของผู้สมัครในบัญชีรายชื่อ ซึ่งหมายว่าเขาหรือเธอน่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับการประจบเจ้านายภายในพรรค โดยที่ความสัมพันธ์กับองค์รวมของผู้เลือกตั้งมีความสำคัญเป็นรอง ที่กิยานา มีการพลิกแพลงระบบ ตสบ. ที่แปลกแบบหนึ่งคือ พรรคต่างๆ พิมพ์บัญชีรายชื่อผู้สมัครของตนโดยไม่ได้จัดเรียงลำดับไว้ เพียงแต่เรียงตามตัวอักษรธรรมดา ซึ่งเปิดทางให้ผู้นำพรรคทั้งหลาย ตกรางวัลแก่ความจงรักภักดี และลงโทษความเป็นตัวของตัวเองได้มากยิ่งขึ้นไปอีก เนื่องจากการจัดสรรที่นั่งให้แก่บุคคลต่างๆ จะกระทำเมื่อรู้ผลการลงคะแนนแล้วเท่านั้น

ค. มีความจำเป็นที่จะต้องมีพรรคหรือกลุ่มการเมืองที่รับรู้ได้ในแบบใดแบบหนึ่งอยู่ ประการนี้ทำให้ยากที่จะนำระบบ ตสบ. ไปใช้ในสังคมซึ่งไม่มีพรรคการเมือง หรือมีโครงสร้างพรรคที่เป็นหน่ออ่อนและหลวมมาก ดัง ตัวอย่างของประเทศในหมู่เกาะแปซิฟิก

คะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ. หรือ STV)

109. ระบบ คอ. (STV) ได้รับการเรียกร้องโดยนักรัฐศาสตร์ ในฐานะหนึ่งในระบบเลือกตั้งที่น่าสนใจมากที่สุดมานานแล้ว แต่การใช้ระบบนี้ในการเลือกตั้งสภานิติบัญญัติยังจำกัดอยู่ในสองสามประเทศเอง ได้แก่สาธารณรัฐไอร์แลนด์ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1921 มอลต้า ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1947 และใช้ครั้งเดียวในเอสโตเนียในปี ค.ศ. 1990 ยังมีการนำมาใช้สำหรับการเลือกตั้งวุฒิสภาของสหพันธรัฐ และการเลือกตั้งระดับมลรัฐหลายแห่งของออสเตรเลีย ตลอดจนการเลือกตั้งสภายุโรป และสภาท้องถิ่นในไอร์แลนด์เหนือ ระบบ คอ. ยังนำมาใช้ในการเลือกตั้งท้องถิ่นของสก็อตแลนด์ และในหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่บางแห่งในนิวซีแลนด์ อีกทั้งระบบนี้ยังได้รับเลือกตามข้อเสนอแนะของสภาพลเมืองของบริติชโคลัมเบียด้วย (ดูกรณีศึกษา กรณีบริติชโคลัมเบีย)

หลักการสำคัญของระบบได้รับการคิดค้นในคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยโธมัส แฮร์ (Thomas Hare) ในอังกฤษ และ คาร์ล อังเดร (Carl Andræ) ในเดนมาร์ค โดยต่างคนต่างคิด ระบบ คอ. ใช้เขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวหลายเบอร์ และผู้ลงคะแนนเรียงตำแหน่งให้ผู้สมัครตามลำดับความชอบบนบัตรเลือกตั้ง ในทำนองเดียวกับระบบคะแนนเสียงเผื่อเลือก ส่วนใหญ่จะไม่บังคับให้ต้องเขียนลำดับความชอบ และผู้ลงคะแนนไม่จำเป็นต้องเรียงตำแหน่งผู้สมัครทุกคนทั้งหมด ถ้าประสงค์จะเลือกเพียงคนเดียวก็ทำได้

ภายหลังการรวมคะแนนลำดับความชอบที่หนึ่งเสร็จแล้ว ก็จะเริ่มกำหนดโควต้าของคะแนนเสียงที่ต้องการสำหรับให้ผู้สมัครคนหนึ่งได้รับเลือกตั้ง โควต้าที่ใช้โดยปกติคือ โควต้าแบบดรูป (Droop Quota) ซึ่งคำนวณได้โดยสูตรง่ายๆ ดังนี้

$$\text{โควต้า} = \frac{\text{คะแนนเสียง}}{\text{ที่นั่ง} + 1} + 1$$

110. ผลลัพธ์จะถูกกำหนดโดยการนับชุดหนึ่ง ในการนับครั้งแรก จะนับยอดรวมของคะแนนความชอบอันดับแรกสำหรับผู้สมัครแต่ละคน ผู้สมัครคนใดได้คะแนนความชอบอันดับแรกมากกว่าหรือเท่ากับโควต้า จะได้รับเลือกตั้งทันที

> คะแนนเสียงเดียวโอนได้ เป็นระบบลำดับความชอบซึ่งผู้เลือกตั้งจัดลำดับผู้สมัครในการเลือกตั้งเขตเดียวหลายเบอร์ และผู้สมัครที่ได้รับคะแนนตามอันดับความชอบแรกมากกว่าโควต้าที่ระบุ จะได้รับเลือกตั้งทันที ในการนับครั้งต่อๆ มา คะแนนเสียงของผู้สมัครที่มีคะแนนน้อยสุด ซึ่งจะถูกตัดออกไป และคะแนนส่วนที่เกินจากโควต้าของผู้สมัครที่ได้รับการเลือกตั้งแล้วจะถูกนำไปกระจายใหม่ จนกระทั่งมีผู้สมัครได้รับเลือกตั้งในจำนวนเพียงพอ ผู้ลงคะแนนโดยปกติจะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครมากกว่าพรรคการเมือง แม้ว่าเป็นไปได้ที่จะใช้บัญชีรายชื่อ

ในการนับครั้งที่สองและครั้งต่อ ๆ ไป คะแนนส่วนเกินของผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งแล้ว (นั่นคือ คะแนนเสียงที่เกินกว่าโควต้า) จะถูกกระจายออกไปตามแต่ความชอบอันดับที่สองในบัตรเลือกตั้ง เพื่อความเป็นธรรม คะแนนจากบัตรเลือกตั้งของผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งแล้วทุกใบ จะถูกนำไปกระจายใหม่ ทว่าบัตรแต่ละใบนับเป็นเศษส่วนของหนึ่งคะแนนเสียง ทั้งนี้ตามอัตราส่วนที่จะให้ยอดรวมของคะแนนเสียงที่นำไปกระจายใหม่เท่ากับคะแนนส่วนเกินของผู้สมัคร (ยกเว้นในสาธารณรัฐไอร์แลนด์ ซึ่งใช้การสุ่มตัวอย่างที่ถ่วงน้ำหนัก) ตัวอย่างเช่น หากผู้สมัครได้ 100 คะแนน และคะแนนส่วนเกินมีห้าคะแนน บัตรเลือกตั้งแต่ละใบที่กระจายใหม่ จะมีมูลค่า 1/20 คะแนน

ภายหลังที่การนับมาถึงรอบใดก็ตาม หากไม่มีผู้สมัครคนใดได้คะแนนเสียงเกินกว่าโควต้า ผู้สมัครที่มีคะแนนรวมต่ำสุดก็จะถูกคัดออกไป คะแนนของเขาหรือเธอจะถูกนำไปกระจายใหม่ในการนับรอบต่อไปให้แก่ผู้สมัครที่คงเหลือในการแข่งขันตามลำดับความชอบที่สองและจาก

นั้นก็ตามลำดับความชอบต่ำลงไปดังที่แสดงไว้ กระบวนการนับจะต่อเนื่องกันไป คะแนนส่วนเกินนำไปกระจายใหม่ หรือมีการคัดผู้สมัครออกไป จนกระทั่งมีผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเสียงตามโควต้าครบตามจำนวนที่นั่งทั้งหมดสำหรับเขตเลือกตั้ง หรือจำนวนของผู้สมัครที่เหลือในการนับมีมากกว่าจำนวนที่นั่งเพียงคนเดียว ในกรณีนี้ ผู้สมัครที่เหลือทั้งหมดยกเว้นคนเดียว จะได้รับการเลือกตั้งโดยไม่ต้องได้คะแนนเสียงตามโควต้า

111. *ข้อดี* ข้อดีที่ยกมาสนับสนุนระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน มักใช้ได้กับระบบ คอ. นอกจากนี้ ในฐานะที่เป็นกลไกสำหรับการเลือกผู้แทน บางทีระบบ คอ. จะเป็นระบบเลือกตั้งที่แยบยลที่สุดในบรรดาระบบเลือกตั้งทั้งหมด โดยให้มีการเลือกทั้งระหว่างพรรคและระหว่างผู้สมัครด้วยกันภายในพรรค ผลลัพธ์สุดท้ายรักษาระดับความเป็นสัดส่วนได้ดีทีเดียว ในตัวอย่างระบบ คอ. ที่ใช้งานจริง มีข้อเท็จจริงว่า เขตเดียวหลายเบอร์ที่ใช้มีขนาดค่อนข้างเล็ก ดังนั้นความโยงใยทางภูมิศาสตร์ระหว่างผู้ลงคะแนนกับผู้แทนของตนยังคงมีอยู่ ยิ่งกว่านั้น ผู้ลงคะแนนสามารถมีอิทธิพลต่อส่วนประกอบของรัฐบาลผสมหลังเลือกตั้งดังกรณีของสาธารณรัฐไอร์แลนด์ และระบบสร้างแรงจูงใจให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างพรรค โดยผ่านการแลกเปลี่ยนลำดับความชอบระหว่างพรรคแบบต่างตอบแทน ระบบ คอ. ยังให้โอกาสที่ดีกว่าสำหรับการเลือกตั้งผู้สมัครอิสระซึ่งมีคนนิยม

กรณีศึกษา: สาธารณรัฐไอร์แลนด์

สาธารณรัฐไอร์แลนด์: คะแนนเสียงเดียวโอนได้ ภาคปฏิบัติ

ไมเคิล กาลลาเกอร์

สภาล่างของรัฐสภาของไอร์แลนด์ ที่เรียกว่า ดาเอล ไอเรียนน์ (Dáil Éireann) ได้รับเลือกตั้งโดยระบบคะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ.) ซึ่งเป็นระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนโดยใช้คะแนนเสียงเดียวโอนได้ ระบบที่ไม่ค่อยจะพบเห็นบ่อยนี้ ถือกำเนิดขึ้นในสถานการณ์ที่สาธารณรัฐไอร์แลนด์บรรลุความเป็นเอกราชเมื่อปี ค.ศ. 1922 อังกฤษหรือผู้ปกครองที่กำลังจากไป ต้องการใช้ระบบ ตส. รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เพื่อปกป้องชาวโปรเตสแตนต์ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย ในขณะที่ชนชั้นนำทางการเมืองของรัฐใหม่ชมชอบระบบ ตส. โดยหลักการ โดยที่ทั้งสองฝ่ายมิได้ตระหนักรู้ถึงระบบตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ.) จึงตกลงที่จะรับระบบ คอ. มาใช้ และยังใช้อยู่จนทุกวันนี้

ดาเอลมีความสำคัญเป็นใจกลางในระบบการเมืองของไอร์แลนด์ ดาเอลเลือกตั้งรัฐบาลที่ต้องรักษาเสียงสนับสนุนข้างมากในดาเอลไว้เพื่อความอยู่รอด ตำแหน่งประธานาธิบดีมีความสำคัญน้อยกว่ามาก แม้ว่าจะมาจากการเลือกตั้งทางตรง ซึ่งจะไม่พบเห็นบ่อยนักในระบอบรัฐสภา การเลือกตั้งสู่ตำแหน่งประธานาธิบดีจัดขึ้นภายใต้ระบบคะแนนเสียงเผื่อเลือก (คล.)

สมาชิกจำนวน 166 คนของดาเอลได้รับเลือกตั้งจากเขตเลือกตั้งประมาณ 40 เขต แต่ละเขตจะมีสมาชิกที่ต้องเลือกตั้ง สาม หรือสี่ หรือห้าคน การลงคะแนนก็ตรงไปตรงมา ผู้ลงคะแนนเพียงแต่บ่งบอกว่าตนชอบผู้สมัครคนใด (โดยการเขียน ‘1’ ข้างชื่อผู้สมัครบนบัตรเลือกตั้ง) แล้วอาจระบุการเลือกในลำดับที่สอง ที่สาม ไปเรื่อยๆ ในทำนองเดียวกัน ผู้ลงคะแนนไม่เพียงแต่เรียงลำดับผู้สมัครภายในพรรคเดียว หากยังสามารถเลือกข้ามพรรคได้ด้วย แม้ส่วนใหญ่จะลงคะแนนให้ตามพรรคก็ตาม แต่ก็ไม่จำเป็นต้องทำเช่นนั้น และบางคนลงคะแนนตามแนวภูมิศาสตร์ นั่นคือให้ความชอบในลำดับต้นๆ แก่ผู้สมัครจากท้องถิ่นเดียวกับตน โดยไม่คำนึงถึงพรรคในขั้นตอนการนับคะแนน โดยเฉพาะการกระจายคะแนนเสียง ‘ส่วนเกิน’ ดูจะยุ่งยากสำหรับคนที่ไม่คุ้นเคย แต่ก็พึงย้ำว่า ผู้ลงคะแนนไม่ต้องคุ้นเคยกับรายละเอียดทั้งหมดนี้ ที่จำเป็นต้องรู้คือ

ลงคะแนนเสียงอย่างไร แล้วพอใจว่ากระบวนการนับคะแนนมีความ 'เที่ยงธรรม' และโปร่งใส

ระบบเลือกตั้งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยปราศจากการทำประชามติ มีอยู่สองครั้ง (ค.ศ. 1959 กับ 1968) ที่พรรคฟีแอนนา ฟาเอล ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ใหญ่ที่สุด ยุยงส่งเสริมให้มีการทำประชามติเพื่อนำเอาระบบ คนช. แบบอังกฤษ มาใช้แทน คอ. โดยมีข้อเสนอไว้ในแต่ละครั้งว่า ไม่ว่าระบบสัดส่วนแบบใด ก็สร้างปัญหาโดยทำให้ได้มาซึ่งรัฐบาลผสมที่ไม่มีเสถียรภาพ ข้อเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญถูกผู้ลงคะแนนปฏิเสธทั้งสองครั้ง ด้วยคะแนนเสียงร้อยละ 52 ต่อ 48 ในปี ค.ศ. 1959 และ 61 ต่อ 39 ในปี ค.ศ. 1968

โดยข้อเท็จจริงแล้ว บนพื้นฐานของเกณฑ์ความมีเสถียรภาพของรัฐบาล ใครก็ตามที่ทำการประเมินประวัติของระบบ คอ. ในสาธารณรัฐไอร์แลนด์ ย่อมไม่เห็นว่า คอ. มีปัญหาใดๆ ในการทำหน้าที่ ตั้งแต่กลางคริสต์ทศวรรษ 1940 รัฐบาล (ทั้งที่เป็นรัฐบาลผสมและเป็นรัฐบาลพรรคเดียว) จะบริหารประเทศได้นานสาม สี่ หรือห้าปี โดยมีข้อยกเว้นเพียงช่วงเดียว คือในระยะสั้นๆ ที่ประเทศเผชิญภาวะไร้เสถียรภาพในต้นคริสต์ทศวรรษที่ 1980 โดยการเรียงตำแหน่งผู้สมัครของพรรคต่างๆ ผู้ลงคะแนนสามารถชี้ความประสงค์ของตน ว่าอยากให้พรรคใดมาเป็นหุ้นส่วนร่วมรัฐบาลกับพรรคที่ตนชอบ

โดยทั่วไป ระบบ คอ. จะให้ผลด้านความเป็นสัดส่วนที่สูง โดยพรรคฟีแอนนา ฟาเอล ได้รับ 'ที่นั่งแถม' เพียงหอมปากหอมคอเท่านั้น (ประมาณร้อยละ 48 ของที่นั่งจากคะแนนเสียงที่ได้รับร้อยละ 45 ในการเลือกตั้งระหว่างปี ค.ศ. 1945 – 1992) อย่างไรก็ดี ขนาดของเขตเลือกตั้งที่เล็ก (เขตเลือกตั้งหนึ่งมีที่นั่งเฉลี่ยสี่ที่นั่ง) ทำให้พรรคใหญ่มีศักยภาพที่จะเก็บเกี่ยวประโยชน์หากสามารถทำให้พรรคมีเสน่ห์จูงใจพอที่จะให้ตนอยู่ในลำดับการเลือกลำดับที่สองและที่สามจากผู้สนับสนุนของพรรคอื่นได้ และนี่ก็เกิดขึ้นจริงๆ ในการเลือกตั้งครั้งหลังสุดทั้งสองครั้ง จึงทำให้เกิดผลลัพธ์ที่มีความเป็นสัดส่วนน้อยที่สุดเท่าที่เคยมีมา ในปี ค.ศ. 2002 พรรคฟีแอนนา ฟาเอล ได้คะแนนเสียงร้อยละ 41 ของคะแนนทั้งหมดและได้ที่นั่งถึงร้อยละ 49

ระบบยังคงเปิดทางการมีตัวแทนให้แก่พรรคเล็กๆ และผู้สมัครอิสระด้วย โดยมีผู้สมัครอิสระ 13 คนได้รับเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2002 ในขณะที่ระบบสัดส่วนหลายระบบให้โอกาสพรรคเล็กๆ ได้มีที่นั่งในรัฐสภา คอ. ดูเหมือนจะให้โอกาสที่หาได้ยากแก่ผู้สมัครอิสระที่จะได้รับเลือกตั้ง เพราะโดยสาระแล้ว ระบบ คอ. มีผู้สมัครเป็นศูนย์กลาง มากกว่าจะมีพรรคเป็นศูนย์กลาง

การสรรเสริญและวิพากษ์วิจารณ์ระบบ คอ. ในสาธารณรัฐไอร์แลนด์ ส่วนมากจะยึดโยงกับประเด็นเดียวกัน ได้แก่อำนาจที่ให้แก่ผู้เลือกตั้งในการเลือกระหว่างผู้สมัครจากพรรคเดียวกัน เรื่องนี้สร้างความตึงเครียดด้วยการแข่งขันที่เข้มข้นภายในพรรค โดยเฉพาะในระหว่างผู้สมัครด้วยกันของพรรคฟีแอนนา ฟาเอล ซึ่งส่งผู้สมัครสองถึงสี่คนลงในแต่ละเขตเลือกตั้ง สถิติแสดงให้เห็นว่า ส.ส.เจ้าของที่นั่งเดิมของพรรคฟีแอนนา ฟาอิล เสียที่นั่งให้แก่คู่แข่งในพรรคเดียวกันมากกว่าที่จะเสียให้กับผู้สมัครของพรรคการเมืองอื่น

ด้วยผลดังกล่าว ผู้วิพากษ์วิจารณ์เสนอไว้ว่า ส.ส. ที่อยู่ในตำแหน่งจะทำงานในระดับเขตเลือกตั้งอย่างแข็งขันเกินไป เพื่อเอาใจผู้ลงคะแนน และให้เวลาไม่เพียงพอแก่การเมืองระดับชาติ เช่น การตรวจสอบรัฐบาล หรือการอภิปรายร่างกฎหมายในคณะกรรมาธิการ นักวิจารณ์เสนอไว้ว่า เรื่องนี้มีผลเป็นลบต่อขีดความสามารถของสมาชิกรัฐสภาไอร์แลนด์ (ในแง่ที่ว่า บุคคลผู้มีความสามารถที่จะมีผลงานในระดับชาติ จะหมดกำลังใจด้วยภาระงานที่ต้องรับทำ ถ้าได้รับเลือกตั้ง) ซึ่งเรื่องนี้นำไปสู่การนิยมมองระยะสั้น และการให้ความสำคัญเกินควรแก่ท้องถิ่นนิยม ในความคิดของรัฐบาล พวกเขาชี้แนะว่า การแข่งขันกันภายในพรรคเพื่อหวังคะแนนเสียงนั้น อาจนำไปสู่พรรคการเมืองที่แบ่งแยกและไม่แน่นแฟ้น

โดยเปรียบต่าง ผู้ปกป้องระบบมองว่า การที่ผู้ลงคะแนนมีโอกาสที่จะเลือกผู้สมัครจากพรรคของตนนั้น เป็นเรื่องดี พวกเขาเสนอไว้ว่า คอ. เปิดโอกาสให้ผู้ลงคะแนนเลือก ส.ส.หน้าใหม่ที่เก่งและขยันขันแข็งมากกว่ามาแทนที่ ส.ส.หน้าเดิม ขณะที่ความสนใจในการเมืองแบบเดิมๆ กำลังลดลง เรื่องนี้สร้างแรงจูงใจอย่างยิ่งให้แก่ ส.ส. ที่จะรักษาความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ลงคะแนน ดังนั้น ส.ส. จึงแสดงบทบาทในการเชื่อมโยงภาคพลเมืองเข้ากับระบบการเมืองได้อย่างเต็มที่ ผู้ปกป้องระบบนี้ยืนยันว่า ไม่มีพยานหลักฐานใดๆ ที่แสดงว่า ส.ส. ชาวไอร์แลนด์มีขีดความสามารถต่ำกว่าส.ส.ที่อื่น อีกทั้งผลงานการเติบโตอย่างน่าประทับใจของสาธารณรัฐไอร์แลนด์ในไม่กี่ปีที่ผ่านมานี้ แสดงว่าพฤติกรรมของรัฐบาลก็ไม่มีอะไรผิดพลาดมากมายนัก พวกเขายังชี้ให้เห็นว่า พรรคการเมืองไอร์แลนด์มีความแน่นแฟ้นมากและประพฤติตนอย่างมีวินัยในรัฐสภา โดยไม่มีมุ้งหรือกลุ่มย่อยให้เห็นได้

ในปี ค.ศ. 2002 คณะกรรมการรัฐสภาที่ประกอบด้วยทุกพรรคการเมืองได้พิจารณาข้อเสนอไว้ ทั้งที่ เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงระบบ ในที่สุดก็สรุปว่า สาธารณชนมีความผูกพันกับระบบ คอ. มาก การเปลี่ยนเป็นระบบอื่นน่าจะเป็นการลดอำนาจของผู้ลงคะแนนแต่ละคน และการข้อกล่าวอ้างถึงความล้มเหลวของระบบการเมืองที่โทษระบบ คอ. นั้นมาจากสาเหตุอื่น ดังที่ข้อสรุปนี้บ่งชี้ไว้ ไม่มีความเห็นที่มีนัยสำคัญใด ที่เห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติม หรือการเอาระบบอื่นมาแทนที่ระบบที่ใช้อยู่

การประเมินใดๆ ที่มีต่อระบบ คอ. ในสาธารณรัฐไอร์แลนด์ จำเป็นต้องคำนึงถึงบุคลิกลักษณะของประเทศ ไอร์แลนด์เป็นประเทศเล็ก ทั้งในเชิงพื้นที่และประชากร รวมทั้งอัตราส่วนของ ส.ส.ต่อประชากร (ประมาณ 1:20,000) ก็สูงเมื่อเทียบกันในมาตรฐานระหว่างประเทศ โดยมิพักต้องคำนึงถึงระบบเลือกตั้ง ปัจจัยดังกล่าว ช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่าง ส.ส. กับองค์รวมของผู้เลือกตั้งมีความใกล้ชิดมากกว่าในประเทศที่มีขนาดใหญ่กว่า นอกจากนี้ สาธารณรัฐไอร์แลนด์เป็นประเทศที่มีความมั่งคั่ง เป็นสังคมที่มีการศึกษาสูง ระบบการเมืองโดยรวมก็ลงหลักปักฐานแล้ว และเห็นว่ามีความชอบธรรมกันถ้วนหน้า สังคมไอร์แลนด์มิได้มีความแบ่งแยกกันที่สำคัญ

(อาทิ ทางชาติพันธุ์ ภาษา หรือศาสนา)

จากเหตุผลทั้งหมดข้างต้น เราต้องมีความระมัดระวังเกี่ยวกับการสรุปอย่างหนักแน่นเกี่ยวกับว่าระบบ คอ.จะทำงานอย่างไรในบริบทอื่น แม้เราจะสามารถพูดได้ว่า ไม่มีสัญญาณใดที่บอกว่า องค์รวมผู้เลือกตั้งในสาธารณรัฐไอร์แลนด์อยากนำระบบอื่นมาแทนที่ระบบนี้

บัตรเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงเดียวโอนได้ที่ใช้กับการเลือกตั้งวุฒิสภาของออสเตรเลีย

เมื่อเทียบกับระบบ ตสบ. เนื่องจากผู้ลงคะแนนนั้น ทำการเลือกระหว่างผู้สมัครมากกว่าเลือกระหว่างพรรค (แม้ว่าอาจมีการเพิ่มทางเลือกแบบบัญชีรายชื่อให้แก่การเลือกตั้งระบบ คอ. ก็ตาม ดังที่ใช้ในการเลือกตั้งวุฒิสภาออสเตรเลีย)

112. *ข้อเสีย* ข้อเสียโดยทั่วไปที่อ้างว่าเป็นของการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน ก็ใช้กับระบบ คอ. เช่นกัน ข้อเสียที่มีเพิ่มขึ้นมาคือ

ก. ในบางครั้ง มีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าระบบ คอ. ในฐานที่เป็นการลงคะแนนตามลำดับความชอบ ซึ่งไม่เป็นที่คุ้นเคยในสังคมหลายแห่ง และเรียกร้องให้รู้หนังสือและตัวเลขเป็นอย่างน้อยที่สุด

ข. ความซับซ้อนของการนับคะแนนในระบบ คอ. ทำให้ยากแก่ความเข้าใจ ซึ่งถูกมองว่าเป็นจุดบกพร่อง เรื่องนี้ถูกยกเป็นหนึ่งในเหตุผลว่าทำไมเอสโตเนียจึงล้มเลิกระบบนี้ภายหลังการเลือกตั้งครั้งแรก ระบบ คอ. ต้องการการคำนวณครั้งแล้วครั้งเล่า เพื่อหาน้ำหนักคะแนนส่วนเกินที่โอนย้าย ด้วยเหตุนี้ ระบบ คอ. จำเป็นต้องใช้การนับคะแนนที่ศูนย์นับคะแนนแทนที่จะนับ ณ ที่เลือกตั้งโดยตรง ในกรณีที่ความซื่อตรงของการเลือกตั้งเป็นประเด็นที่สำคัญ อาจจำเป็นต้องนับคะแนน ณ ที่เลือกตั้ง เพื่อประกันความชอบธรรมของการลงคะแนน จึงจำต้องเลือกระบบเลือกตั้งให้สอดคล้องกับประเด็นนี้

ค. ระบบ คอ. ไม่เหมือนกับ ตสบ. ตรงที่สามารถสร้างแรงกดดันให้แก่พรรคการเมืองในบางเวลาจนเกิดความแตกแยกภายในพรรค เพราะสมาชิกของพรรคเดียวกันต้องแข่งขันกันเอง พร้อมทั้งต้องแข่งกับฝ่ายตรงข้ามเพื่อให้ได้คะแนนเสียง นี่อาจเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเมือง 'อุปถัมภ์' ซึ่งนักการเมืองเสนอสินบนการเลือกตั้งแก่กลุ่มของผู้เลือกตั้งที่กำหนด

ง. ระบบ คอ. อาจนำไปสู่พรรคที่มีคะแนนนำ แต่กระนั้นก็ได้รับที่นั่งน้อยกว่าพรรคคู่แข่ง มอลต้าได้แก้ไขเพิ่มเติมระบบของตนเมื่อกลางคริสต์ทศวรรษที่ 1980 โดยจัดที่นั่งชดเชยบางที่เพิ่มขึ้นให้แก่พรรค ในกรณีที่มีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น

อย่างไรก็ดี คำวิพากษ์วิจารณ์หลายข้อเหล่านี้ ปรากฏเป็นเพียงปัญหาเล็กน้อยในทางปฏิบัติ การเลือกตั้งระบบ คอ. ในสาธารณรัฐไอร์แลนด์และมอลต้า มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดรัฐบาลที่มีเสถียรภาพและชอบธรรมพอควร ซึ่งประกอบด้วยพรรคใหญ่พรรคเดียวหรือสองพรรค

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน

ขนาดของเขตเลือกตั้ง

113. มีความเห็นพ้องที่เกือบจะเป็นสากลในหมู่ผู้เชี่ยวชาญการเลือกตั้งว่า ตัวกำหนดสำคัญของความสามารถของระบบเลือกตั้งที่จะแปลคะแนนเสียงเป็นจำนวนที่นั่งที่เป็นสัดส่วนกันก็คือขนาดของเขตเลือกตั้ง ซึ่งก็คือจำนวนสมาชิกที่จะได้รับเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้งนั่นเอง ภายใต้ระบบ เช่น ระบบ คนช. (FPTP) คล.(AV) หรือ ลสร.(TRS) ขนาดเขตเลือกตั้งคือหนึ่งคน คือผู้ลงคะแนนเลือกตั้งผู้แทนคนเดียว ในทางเปรียบต่าง ระบบตัวแทนแบบสัดส่วนทั้งหมด ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากบางระบบ เช่น คพ. (BV) กับ คพพ. (PBV) และระบบอื่นๆ อีกบางระบบ เช่น คจ. (LV) กับ คอม. (SNTV) ต้องการเขตเลือกตั้งที่มีผู้แทนให้เลือกมากกว่าหนึ่งคน ภายใต้ระบบสัดส่วนใดๆ จำนวนสมาชิกที่จะได้รับเลือกในแต่ละเขตนั้นเป็นตัวกำหนดที่มีนัยสำคัญ ว่าผลการเลือกตั้งจะมีความเป็นสัดส่วนอย่างไร

114. ระบบที่มีสัมฤทธิผลระดับขั้นความเป็นสัดส่วนสูงสุดจะใช้เขตเลือกตั้งที่ใหญ่มาก เนื่องจากเขตเลือกตั้งใหญ่สามารถประกันว่าแม้แต่พรรคเล็กๆ ก็มีตัวแทนในฝ่ายนิติบัญญัติ ในเขตเลือกตั้งขนาดเล็กลงมา เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่มีผล (ดูย่อหน้าที่ 121) จะสูงกว่า ตัวอย่างเช่น ในเขตเลือกตั้งหนึ่งซึ่งมีผู้แทนได้สามคน พรรคการเมืองพรรคหนึ่งจะต้องได้คะแนนอย่างน้อยร้อยละ 25 + 1 ของคะแนนเสียงเพื่อประกันการที่จะได้ที่นั่งหนึ่งที่ พรรคการเมืองซึ่งมีเสียงสนับสนุนเพียงร้อยละ 10 ของคะแนนไม่น่าจะได้แม้แต่เก้าอี้เดียว ดังนั้น คะแนนผู้สนับสนุนของพรรคนี้ก็จะสูญเปล่า โดยเปรียบต่าง ในเขตเลือกตั้งที่มีเก้าที่นั่ง ร้อยละ 10 + 1 ของคะแนนเสียง จะประกันว่าพรรคจะได้ที่นั่งอย่างน้อยหนึ่งที่นั่ง

ปัญหาคือว่า เมื่อเขตเลือกตั้งมีขนาดใหญ่มากขึ้น ทั้งในเชิงของจำนวนที่นั่ง และผลที่ตามมาบ่อยครั้งคือ ในเชิงขนาดทางภูมิศาสตร์ด้วย ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้แทนกับผู้ลงคะแนนในเขตเลือกตั้งของเขาหรือเธอจะห่างเหินกันมากขึ้น นี่อาจส่งผลสืบเนื่องอย่างจริงจังในสังคมที่ปัจจัยท้องถิ่นมีบทบาทที่เข้มแข็งในทางการเมือง หรือในสังคมที่ผู้ลงคะแนนคาดหวังให้ผู้แทนรักษาความเชื่อมโยงกับองค์รวมของผู้เลือกตั้ง และทำหน้าที่เป็น 'ผู้รับมอบหมาย' จากพวกเขาในฝ่ายนิติบัญญัติ

กรณีศึกษา: ชิลี

ชิลี: ระบบถูกแช่แข็งโดยผลประโยชน์ชนชั้นนำ

คาร์ลอส ฮุนนีอุส

ระบบเลือกตั้งของชิลีจะเป็นที่เข้าใจได้ ก็เพียงแต่ในบริบทของระยะเวลาอันยาวนานแห่งการปกครองแบบอำนาจนิยมภายใต้นายพลออกุสโต ปิโนเชต์ (ค.ศ. 1973-1990) เท่านั้น นายพลผู้นี้ต้องการที่จะสถาปนาระบอบประชาธิปไตยแบบอำนาจนิยมที่อยู่ในความคุ้มครอง โดยระบบเลือกตั้งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบอบดังกล่าว ระบอบเผด็จการได้ล้มเลิกการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน (ตส.) ซึ่งใช้อยู่ก่อนที่ทหารจะทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 1973 ตส. เป็นการสนองตอบต่อการแบ่งแยกในโครงสร้างทางสังคมของชิลี ซึ่งมีมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 และ ตส. ได้ก่อให้เกิดระบบพหุพรรคขึ้นมา จนกระทั่งคริสต์ทศวรรษที่ 1960 ระบบพรรคจึงมีการรวมตัวเป็นพรรคการเมืองใหญ่หกพรรค เป็นฝ่ายซ้ายสองพรรค (สังคมนิยมและคอมมิวนิสต์) เป็นพรรคสายกลางสองพรรค (คริสเตียนเดโมแครตและราดิกัลส์) และอีกสองพรรคที่เหลือเป็นพรรคฝ่ายขวา (เสรีนิยมและอนุรักษ์นิยม ซึ่งได้รวมกันในปี ค.ศ. 1966 เพื่อจัดตั้งพรรคประชาชาติ)

ระบบสองชื่อ: มรดกตกทอดของลัทธิอำนาจนิยม

ในการจัดให้มีรัฐธรรมนูญที่ประกอบด้วยสองสภาของชิลี สภาผู้แทนราษฎร (Chamber of Deputies) ประกอบด้วยสมาชิก 120 คนมาจากการเลือกตั้งที่ประกอบด้วย 60 เขต แต่ละเขตเลือกตั้งมีผู้แทนได้สองคนและมีวาระสี่ปี วุฒิสภามีสมาชิกจากการเลือกตั้งที่มี 19 เขตๆ ละสองคน รวมเป็น 38 คน อยู่ในวาระได้แปดปี มีการเลือกตั้งครึ่งหนึ่งของจำนวนที่นั่งทุกสี่ปี โดยจัดขึ้นพร้อมกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้ยังมีสมาชิกที่มิได้มาจากการเลือกตั้งอีกเก้าคน เรียกว่า วุฒิสมาชิก 'เชิงสถาบัน' หรือ 'โดยตำแหน่ง' โดยชื่อเหล่านี้มาจากการเสนอชื่อของสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สี่คน) ศาลฎีกา (สามคน) และประธานาธิบดี (สองคน) และอีกหนึ่งคนเป็นสมาชิกโดยตำแหน่งตลอดชีพ คืออดีตประธานาธิบดีเอดูอาร์โด เฟรรูอิซ-ทาเกิล (แต่แรกตามรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1980 นั้น เขตเลือกตั้งซึ่งเป็นที่มาของวุฒิสมาชิกมี 13 เขต ต่อมาได้ขยายเป็น 19 เขตในการปฏิรูปรัฐธรรมนูญ ปี ค.ศ. 1989 เพื่อลดอำนาจของวุฒิสมาชิกที่มิได้มาจากการเลือกตั้ง) การจัดแจงเหล่านี้เป็นผลจากการต่อรองกับนายพลปิโนเชต์และผู้สนับสนุน ขณะที่พวกเขาพ้นจากอำนาจ ในห้วงเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตย

พรรคการเมือง กลุ่มผสม หรือกลุ่มอิสระจะเสนอรายชื่อ ซึ่งปกติจะมีผู้สมัครมากสุดสองชื่อต่อหนึ่งเขตเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งทั้งของสภาผู้แทนราษฎรและของวุฒิสภา ผู้ลงคะแนนลงคะแนนให้ผู้สมัครที่เป็นตัวเลือกของตน ที่นั่งแรกตกแก่บัญชีรายชื่อใดที่มียอดรวมคะแนนเสียงสูงสุด ผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งได้แก่ผู้สมัครรายบุคคลของบัญชีรายชื่อซึ่งได้รับคะแนนเสียงสูงสุดเพื่อที่จะได้ทั้งสองที่นั่ง บัญชีรายชื่อที่ประสบผลสำเร็จสูงสุดต้องได้รับจำนวนเสียงเป็นสองเท่าของบัญชีรายชื่อที่สอง ระบบนี้บังคับให้พรรคการเมืองต้องจัดให้มีกลุ่มผสมเพื่อการเลือกตั้ง เพราะเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่มีผลเป็นตัวเลขสูงมาก คือร้อยละ 33.4 ของคะแนนเสียง เพื่อให้บัญชีรายชื่อนั้นได้ที่นั่งหนึ่งที่ อย่างไรก็ดี บัญชีรายชื่อที่จะได้สองที่นั่ง ต้องได้รับเสียงสนับสนุนร้อยละ 66.7 ของคะแนนเสียงทั้งหมด

มีสองกลุ่มผสมเพื่อการเลือกตั้งที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งในปี ค.ศ. 2001 ชนะได้ที่นั่งสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดยกเว้นที่นั่งเดียว กลุ่มกลางซ้าย ชื่อความพร้อมเพรียงเพื่อประชาธิปไตย (Concertación por la Democracia) ประกอบด้วยสี่พรรคการเมืองที่ต่อต้านระบอบปิโนเชต์ (พรรคสังคมนิยม พรรคประชาธิปไตย พรรคคริสเตียนเดโมแครต กับพรรคราดิกัลส์) และได้ปกครองประเทศตั้งแต่การคืนสู่ระบอบประชาธิปไตยในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1990 กลุ่มฝ่ายขวาที่เป็นฝ่ายค้าน ชื่อว่าพันธมิตรเพื่อชิลี (ประกอบด้วยสหภาพประชาธิปไตยอิสระหรือพรรคยูดีไอ และการฟื้นฟูประเทศชาติหรือพรรคอาร์เอ็น) สนับสนุนระบอบปิโนเชต์ ในทางปฏิบัติ บัญชีรายชื่อของกลุ่มความพร้อมเพรียงฯ จะมีผู้สมัครหนึ่งคนจากแต่ละกลุ่มย่อยภายในกลุ่มผสม นั่นคือผู้สมัครคนหนึ่งจากพรรคคริสเตียนเดโมแครต กับอีกคนหนึ่งจากกลุ่มย่อยที่ประกอบด้วยพรรคสังคมนิยม พรรคประชาธิปไตย กับพรรคราดิคัลส์ ไม่มีเขตเลือกตั้งใดที่ผู้สมัครจากพรรคสังคมนิยมแข่งกับผู้สมัครพรรคประชาธิปไตย ในบัญชีรายชื่อฝ่ายค้าน พรรคยูดีไอกับพรรคอาร์เอ็น โดยปกติแต่ละพรรคจะส่งผู้สมัครคนหนึ่งลงครบทุกเขตเลือกตั้ง

ผลลัพธ์ของระบบเลือกตั้งนี้ก็คือ เกือบจะทุกเขตเลือกตั้งจะมีผู้แทนจากกลุ่มความพร้อมเพรียงเพื่อประชาธิปไตยหนึ่งคน และอีกหนึ่งคนเป็นผู้แทนของพันธมิตรเพื่อชิลี ระบบสามารถสร้างการแข่งขันระหว่างผู้สมัครสองคนบนบัญชีรายชื่อสำหรับหนึ่งที่นั่งที่จะชนะ แต่ในทางปฏิบัติ แม้กระทั่งเรื่องนี้ก็ยังถูกจำกัดอย่างมากโดยการประนอมกันของชนชั้นนำภายในกลุ่มผสมของทั้งสองฝ่าย

ระบบเลือกตั้งนี้มีลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนที่ใด เนื่องจากในทางปฏิบัติ ระบบนี้เอื้อประโยชน์ต่อเสียงข้างน้อยกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด ไม่ใช่เอื้อต่อเสียงข้างมาก ดังนั้น จึงไม่ใช่ระบบเสียงข้างมาก หากเป็นระบบที่ใช้กลไกแบบสัดส่วน แต่ผลที่ได้ไม่เป็นสัดส่วน เพราะเปิดทางให้บัญชีรายชื่อบัญชีหนึ่งได้ที่นั่งไปครึ่งหนึ่งด้วยคะแนนเสียงเพียงร้อยละ 34 ของคะแนนเสียง เหตุผล

เดียวที่ว่าทำไมการบิดเบือนนี้ไม่ปรากฏในทางปฏิบัติ ก็คือการจำกัดการแข่งขันในการเลือกตั้ง

ระบบเลือกตั้งนี้มาจากประชามติที่ระบอบทหารจัดทำขึ้นเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม ค.ศ. 1988 การทำประชามติมีสองเป้าหมายคือ เห็นชอบรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1980 กับเลือกนายพลปิโนเชต์เป็นประธานาธิบดีต่อไปอีกแปดปี ในการเลือกตั้งที่ไม่มีการแข่งขันนี้ (ไม่มีผู้สมัครอื่นใด) ปิโนเชต์กลับแพ้กลุ่มความพร้อมเพรียงเพื่อประชาธิปไตย เรื่องนี้จุดประกายการเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตย โดยมีการเลือกตั้งสภาคองเกรสและประธานาธิบดีในปี ค.ศ. 1989 โดยประธานาธิบดีคนใหม่ที่ชนะเลือกตั้งคือนายปาตริซิโอ อายล์วิน (Patricio Aylwin) จากพรรคคริสเตียนเดโมแครต ระบบเลือกตั้งได้รับการออกแบบให้เอื้อต่อพรรคฝ่ายขวาสองพรรค ซึ่งหนุนหลังผู้สมัครของปิโนเชต์ เมื่อเผชิญกับชัยชนะการเลือกตั้งที่ทำนายได้ของคู่แข่งของพรรคทั้งสอง

ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีสามครั้งและเลือกตั้งสภาคองเกรสสี่ครั้ง ซึ่งจัดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 กลุ่มความพร้องเพรียงเพื่อประชาธิปไตยได้รับคะแนนเสียงส่วนใหญ่ แต่ไม่เคยควบคุมวุฒิสภาได้ เพราะเสียงข้างมากของวุฒิสมาชิกที่มาจากสถาบันไปเข้าข้างฝ่ายค้าน

ข้อบกพร่องของระบบมีสองชื่อสำหรับพรรคการเมืองและระบอบประชาธิปไตย

มีเสียงคัดค้านระบบเลือกตั้งขึ้นหลายประการ ประการแรก ระบบนี้บังคับพรรคต่างๆ ให้มารวมตัวกันเป็นกลุ่มผสมเพื่อการเลือกตั้ง เพราะเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำเพื่อให้ได้ที่นั่งในสภานั้น กำหนดไว้สูง ประการที่สอง ระบบนี้มีผลกระทบในทางลบต่อการเป็นตัวแทน เพราะได้กันพรรคคอมมิวนิสต์ออกไปจากสภาคองเกรส แม้จะเคยเป็นพรรคที่มีความหมายจนถึงปี ค.ศ. 1973 อีกทั้งมีส่วนแบ่งของคะแนนเสียงทั่วประเทศในระบอบประชาธิปไตยใหม่ร้อยละ 5-7 ประการที่สาม เนื่องจากกลุ่มผสมของแต่ละฝ่ายมักจะได้หนึ่งที่นั่งในแต่ละเขต การแข่งขันที่แท้จริงจึงอยู่ระหว่างพรรคที่เป็นสมาชิกกลุ่มผสม มากกว่าระหว่างพันธมิตรและพรรคที่เป็นปฏิปักษ์กัน การแข่งขันเช่นนี้เป็นอันตรายต่อเสถียรภาพของกลุ่มผสม ในการเลือกตั้งวุฒิสมาชิกปี ค.ศ. 2001 พรรคยูดีไอกับพรรคอาร์เอ็นได้เลี่ยงข้อพิพาท โดยหันไปส่งผู้สมัครที่เห็นพ้องกันเพียงคนเดียวลงรับเลือกตั้งในเจ็ดเขตจากเก้าเขต หรือส่งคนที่อ่อนแอลงแข่งซึ่งไม่ท้าทายผู้สมัครของแกนนำ ประการที่สี่ ระบบนี้มอบอำนาจมหาศาลให้แก่หัวหน้าพรรค ซึ่งเป็นผู้เลือกตัวจริงว่าผู้ชนะควรจะเป็นใครในขั้นตอนที่จัดทำบัญชีรายชื่อ โดยที่ไม่มีการแข่งที่แท้จริงในหลายเขตเลือกตั้ง ผู้ลงคะแนนจึงไม่ค่อยสนใจการเลือกตั้ง และยิ่งสนใจน้อยลงไปอีกเมื่อไม่มีผู้สมัครจากพรรคของตนลงสมัครให้เลือก

จุดบกพร่องเหล่านี้ได้ทำให้รัฐบาลตั้งข้อเสนอว่า ควรจะมีการปฏิรูปการเลือกตั้งและแนะนำว่า แทนที่จะเป็นเขตเลือกตั้งเขตเดียวสองเบอร์ ควรเป็นเขตใหญ่ขึ้น ซึ่งจะให้ผลลัพธ์ที่เป็นสัดส่วนมากขึ้น อย่างไรก็ดี แนวทางดังกล่าวมีความก้าวหน้าไปเพียงเล็กน้อย เพราะกลุ่มความพร้อมเพรียงเพื่อประชาธิปไตยเกรงความไม่แน่นอนของผลที่จะได้ และพรรคฝ่ายค้านก็ปกป้องระบบเดิม เพราะเอื้อให้พรรคตนได้ปรียบ

การเลือกตั้งประธานาธิบดี

รัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1980 ก่อให้เกิดระบบเลือกตั้งสองรอบสำหรับการเลือกตั้งประธานาธิบดี ผู้ชนะการเลือกตั้งจะต้องได้เสียงข้างมากเด็ดขาดในรอบแรก มิฉะนั้นก็เข้าสู่รอบตัดเชือก (ballotage) การจัดให้มีรอบตัดเชือกโน้มเอียงไปทางที่จะทำให้การเมืองของกลุ่มผสมเข้มแข็งขึ้น ผู้ชนะในการเลือกตั้งประธานาธิบดีในปี ค.ศ. 1980 และ 1993 ที่ได้รับเลือกตั้งโดยเสียงข้างมากเด็ดขาดได้แก่ปาตริซิโอ อายล์วิน จากพรรคคริสเตียนเดโมแครต และเอดูอาร์โด เฟรตามลำดับ แต่ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1999 ระหว่างคู่แข่งสองคนคือ ริการ์โด ลากอส (Ricardo Lagos) กับ โฮอาคิน ลาวิน(Joaquín Lavín) คู่ต่อสู้ฝ่ายขวา มีคะแนนห่างกันเพียง 30,000 คะแนน ลากอสเป็นฝ่ายชนะเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงร้อยละ 50.27 ในรอบที่สอง (ภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับก่อน (ปี ค.ศ. 1925) เมื่อไม่มีผู้สมัครคนใดได้เสียงข้างมากเด็ดขาด สภาคองเกรสจะเป็นผู้ตัดสินว่าใครจะเป็นประธานาธิบดี ดังที่ได้เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1946 1958 และ 1970 ในแต่ละกรณีสภาได้เลือกผู้สมัครที่มีคะแนนสูงสุดเป็นผู้ชนะ)

การลงทะเบียนกับการลงคะแนน: โดยสมัครใจหรือโดยการบังคับ

ปัญหาต่อมาที่ได้รับรู้กันในระบบเลือกตั้งที่ใช้อยู่นี้คือ การลงทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นไปโดยสมัครใจ แต่การลงคะแนนเสียงเป็นการบังคับ เมื่อรัฐบาลระบอบทหารกำลังเตรียมการให้มีการลงประชามติในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1988 ได้จัดให้มีการลงทะเบียนใหม่ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1987 เนื่องจากรายชื่อผู้ที่ได้ลงทะเบียนไว้เดิมถูกทหารเผาในปี ค.ศ. 1973 ฝ่ายค้านผู้รักประชาธิปไตยได้เคลื่อนไหวรณรงค์อย่างแข็งขันให้ผู้เลือกตั้งไปลงทะเบียน ด้วยยุทธศาสตร์ที่จะใช้การลงคะแนนเสียงในการโค่นล้มปิโนเชต์ เพื่อเข้าสู่เส้นทางประชาธิปไตย และก็ทำสำเร็จโดยผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาลงทะเบียนร้อยละ 92 อย่างไรก็ดี นับแต่นั้นมาจำนวนของผู้ลงทะเบียนเลือกตั้งก็มิได้เพิ่มขึ้นตามประชากรที่มีอายุเข้าเกณฑ์ให้เลือกตั้งได้ เพราะคนหนุ่มสาวยุคปัจจุบันสนใจเข้าไปร่วมในการเลือกตั้งน้อย ในปี ค.ศ. 2001 ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาคองเกรส จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมี 10 ล้านคน แต่ไปจดทะเบียนเพื่อใช้สิทธิ ร้อยละ 80 มาถึงปี ค.ศ. 2004 ตัวเลขจำนวนผู้ลงทะเบียนเพื่อใช้สิทธิเลือกตั้งมีร้อยละ 77

การที่คนหนุ่มสาวไปลงทะเบียนเพื่อเลือกตั้งน้อย ทำให้รัฐบาลเสนอให้มีการลงทะเบียนโดยอัตโนมัติและให้การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นไปโดยสมัครใจ กลุ่มความพร้อมเพรียงเพื่อประชาธิปไตยสนับสนุนข้อเสนอนี้ แต่ยังไม่มีความเห็นพ้องกันในเรื่องการไปลงคะแนนเสียงโดยสมัครใจ พรรคต่างๆ ในกลุ่มเกรงว่าการเข้าร่วมทางการเมืองโดยรวมจะตกต่ำ และค่าใช้จ่ายใน

การรณรงค์เพื่อระดมให้ผู้เลือกตั้งไปใช้สิทธิจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อพรรคฝ่ายขวา ส่วนฝ่ายค้าน โดยเฉพาะพรรคยูดีไอ ปฏิเสธการลงทะเบียนผู้เลือกตั้งโดยอัตโนมัติและสนับสนุนการลงคะแนนเสียงโดยสมัครใจ

ผู้สนับสนุนของระบบสองชื่อ (binomial) กล่าวอ้างว่าได้ช่วยให้การบริหารราชการเป็นไปด้วยดี เพราะมีกลุ่มผสมขนาดใหญ่อยู่สองกลุ่ม ฝ่ายหนึ่งเป็นรัฐบาลอีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายค้าน อย่างไรก็ดี ความคิดเห็นนี้นับว่าผิดพลาด ความพร้อมเพรียงเพื่อประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นกลุ่มผสม ได้เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการนำระบบสองชื่อมาใช้ ในฐานะพันธมิตรร่วมต่อต้านการปกครองแบบอำนาจนิยม และส่งเสริมการคืนสู่ประชาธิปไตย โดยนักการเมืองที่ถอดบทเรียนจากความขัดแย้งในอดีต (ซึ่งนำไปสู่วิกฤติและสะดุดหยุดลงของระบอบประชาธิปไตยในปี ค.ศ. 1973) และได้เห็นพ้องกันในยุทธศาสตร์ความร่วมมือในหมู่ชนชั้นนำภายในระบบการเมือง เปรียบคล้ายประชาธิปไตยแบบสังคมสมาสัย (consociational democracy) ประเทศมีการบริหารราชการได้ ถึงแม้ว่าจะใช้ระบบสองชื่อ ไม่ใช่เพราะอาศัยระบบนี้

ระบบนี้ไม่สามารถอยู่ได้ตลอดไป เพราะยังความเสียหายแก่พรรคการเมือง และทำให้เกิดข้อจำกัดต่อประชาธิปไตย แต่การยกเลิกระบบนี้ก็ยากลำบาก เพราะการเปลี่ยนแปลงอาจสร้างความไม่แน่นอนเกี่ยวกับผลกระทบต่อการสนับสนุนพรรค ทั้งยังอาจต้องแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เพราะลักษณะสองชื่อของวุฒิสภาบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญ มีความเห็นพ้องกันในสภาคองเกรสระหว่างกลุ่มความพร้อมเพรียงเพื่อประชาธิปไตยกับกลุ่มพันธมิตรเพื่อชิลี ในเรื่องการยกเลิกวุฒิสมาชิกที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง กับวุฒิสมาชิกโดยตำแหน่งตลอดชีพ ซึ่งได้แก่อดีตประธานาธิบดี

115. ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีการวิวาทะอย่างมีชีวิตชีวา เกี่ยวกับขนาดของเขตเลือกตั้งที่ดีที่สุด โดยหลักการทั่วไป นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า ขนาดเขตเลือกตั้งระหว่างสามถึงเจ็ดที่นั่งน่าจะใช้งานได้ดี และมีการชี้แนะว่าเลขคี่ เช่น สาม ห้า และเจ็ด น่าจะดีกว่าเลขคู่ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในระบบสองพรรค อย่างไรก็ดี นี่เป็นเพียงแนวทางคร่าว ๆ เท่านั้น และมีสถานการณ์หลายสถานการณ์ ซึ่งตัวเลขที่สูงกว่านี้อาจเป็นเรื่องที่พึงปรารถนาและจำเป็น เพื่อให้แน่ใจว่าจะมีความเป็นตัวแทนและความเป็นสัดส่วนที่น่าพอใจ ในหลายประเทศ เขตเลือกตั้งยึดตามการแบ่งเขตปกครองที่มีอยู่แล้ว บางทีก็ใช้อาณาเขตของมลรัฐหรือจังหวัด ซึ่งหมายความว่าอาจจะมีความแปรผันของขนาดได้อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม แนวทางนี้ ทั้งทำให้หมดความจำเป็นที่จะต้องปักปันเขตเพิ่มเติมสำหรับการเลือกตั้ง และอาจเป็นไปได้ที่จะทำให้เขตเลือกตั้งสัมพันธ์กับชุมชนอันเป็นที่ยอมรับและระบุไว้แล้ว

116. จำนวนตัวเลขที่ปลายบนสุดหรือล่างสุดของพิสัย มักให้ผลที่สุดโต่งมากกว่า ที่ปลายด้านหนึ่ง ใช้ประเทศทั้งประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเดียว ซึ่งปกติหมายความว่า จำนวนคะแนนเสียงที่ต้องการสำหรับจะได้รับการเลือกตั้ง จะต่ำอย่างยิ่ง และแม้แต่จะเป็นพรรคเล็กมาก ๆ ก็มีโอกาส

ที่จะได้รับเลือกตั้ง ตัวอย่างเช่นในอิสราเอล ทั้งประเทศเป็นหนึ่งเขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกสภา 120 คน หมายความว่าผลการเลือกตั้งมีความเป็นสัดส่วนสูง แต่ก็หมายความด้วยว่า พรรคที่มีส่วนแบ่งของคะแนนเสียงน้อย อาจได้การเป็นตัวแทน และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ได้รับเลือกตั้งคนหนึ่งกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หนึ่งใด จะห่างเหินกันมาก ที่ปลายอีกด้านหนึ่ง ระบบ ตส. สามารถนำมาใช้กับสถานการณ์ซึ่งขนาดของเขตเลือกตั้งมีเพียงสองที่นั่ง ตัวอย่างเช่น มีการใช้ระบบ ตสบ. ที่เขตเลือกตั้งมีสองที่นั่งในชิลี ผลปรากฏดังกรณีศึกษาว่า ไม่ค่อยมีความเป็นสัดส่วนนัก เพราะมีเพียงสองพรรคที่อาจได้การเป็นตัวแทนในแต่ละเขตเลือกตั้ง ซึ่งโน้มเอียงที่จะบ่อนทำลายประโยชน์ของระบบ ตส. ในแง่ของความเป็นตัวแทนและความชอบธรรม

117. ตัวอย่างจากปลายสุดทั้งสองด้านของพิสัยเหล่านี้ ช่วยเน้นความสำคัญยิ่งยวดของขนาดเขตเลือกตั้งในระบบ ตส. แบบใดก็ตาม มีข้อเสนอไว้เหมือนกันว่า ในการออกแบบระบบเลือกตั้ง ขนาดของเขตเลือกตั้งน่าจะเป็นการเลือกเชิงสถาบันตัวเดียวที่สำคัญที่สุด และสำคัญยิ่งสำหรับระบบที่ไม่ใช่ ตส. จำนวนหนึ่งด้วย ตัวอย่างเช่น ระบบคะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้ มีแนวโน้มที่จะให้ผลลัพธ์ที่เป็นสัดส่วนพอสมควร แม้ว่าโดยสาระจะไม่ใช่สูตรเพื่อความเป็นสัดส่วนก็ตาม ทั้งนี้เพราะใช้กับเขตเดียวหลายเบอร์นั่นเอง ในทำนองเดียวกัน ระบบคะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ.) เมื่อนำมาใช้กับเขตเดียวเบอร์เดียวก็กลายเป็นคะแนนเสียงเผื่อเลือก ซึ่งคงไว้ซึ่งข้อดีของ คอ. แต่ไม่ได้คงความเป็นสัดส่วนของ คอ. ในระบบคะแนนเสียงเป็นพวง (คพ.) และคะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค (คพพ.) ขณะที่ขนาดของเขตเลือกตั้งขยายขึ้น ความเป็นสัดส่วนก็น่าจะลดลง โดยสรุป เมื่อจะออกแบบระบบเลือกตั้ง ขนาดของเขตเลือกตั้งจะเป็นปัจจัยสำคัญในหลาย ๆ ด้านในการกำหนดว่าระบบจะทำงานอย่างไรในทางปฏิบัติ รวมทั้งความเข้มแข็งของความเชื่อมโยงระหว่างผู้ลงคะแนนกับสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้ง และความเป็นสัดส่วนโดยรวมของผลการเลือกตั้ง

118. มีข้อสังเกตที่เกี่ยวข้องว่า ขนาดของพรรค (จำนวนเฉลี่ยของผู้สมัครจากพรรคเดียวกัน ที่ได้ชัยชนะในเขตเลือกตั้งเดียวกัน) เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการกำหนดว่าใครจะได้รับเลือกตั้ง ถ้าผู้สมัครคนเดียวจากพรรคหนึ่งเท่านั้น ที่จะได้รับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง ผู้สมัครผู้นั้นอาจจะได้แก่บุรุษและเป็นสมาชิกของชาติพันธุ์ของชนส่วนใหญ่ หรือของกลุ่มทางสังคมในเขตเลือกตั้ง ถ้าคนสองคนหรือมากกว่าจะได้รับเลือกตั้ง บัญชีที่สมดุลอาจมีผลมากกว่า คือสตรีและผู้สมัครจากชนกลุ่มน้อยน่าจะประสบความสำเร็จมากขึ้น ขนาดเขตเลือกตั้งที่ใหญ่กว่า (มีที่นั่งเจ็ดที่หรือมากกว่า) และจำนวนพรรคที่ค่อนข้างน้อย ก็จะช่วยเพิ่มขนาดของพรรค

เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ

119. การเลือกตั้งทุกระบบล้วนมีเกณฑ์*คะแนนขั้นต่ำ* (thresholds) ของความเป็นตัวแทน นั่นคือ ระดับขั้นต่ำสุดของการสนับสนุนซึ่งพรรคจำเป็นต้องได้รับเพื่อให้ได้ความเป็นตัวแทน เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำอาจมีกฎหมายบังคับ (เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่เป็นทางการ) หรือมีอยู่ในฐานะเป็นคุณสมบัติทางคณิตศาสตร์ของระบบเลือกตั้ง (เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่ได้ผลหรือโดยธรรมชาติ)

120. เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่เป็นทางการจะได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในตัวบทกฎหมาย ซึ่งกำหนดระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน ตัวอย่างเช่นในระบบผสมของเยอรมนี นิวซีแลนด์ กับรัสเซีย มีเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำร้อยละ 5 ในมาตราว่าด้วยการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน พรรคซึ่งได้รับคะแนนเสียงระดับชาติไม่ถึงร้อยละ 5 จะไม่ได้รับที่นั่งจากบัญชีรายชื่อตัวแทนแบบสัดส่วน จุดก่อเกิดแนวคิดนี้ คือการมุ่งจำกัดการเลือกตั้งของกลุ่มสุดโต่งในเยอรมนี และได้รับการออกแบบให้หยุดยั้งพรรคขนาดเล็กมากจากการมีตัวแทน อย่างไรก็ดี ทั้งในเยอรมนีกับนิวซีแลนด์ก็เปิดให้เข้าทาง 'ประตูหลังบ้าน' ได้ เพื่อให้พรรคมีสิทธิได้ที่นั่ง ส.ส. จากบัญชีรายชื่อ ในกรณีของนิวซีแลนด์ พรรคดังกล่าวจะต้องได้ที่นั่ง ส.ส. แบบแบ่งเขตหนึ่งที่นั่งเป็นอย่างน้อย และในกรณีของเยอรมนีต้องได้สามที่นั่ง เพื่อจะไม่ต้องใช้เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ ในรัสเซียเมื่อปี ค.ศ. 1995 ไม่มีประตูหลังบ้านให้เข้า และเกือบครึ่งหนึ่งของคะแนนเสียงแบบบัญชีรายชื่อ เป็นอันสูญเปล่าไป

ส่วนที่อื่น เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำตามกฎหมายอยู่ระหว่างร้อยละ 0.67 ในเนเธอร์แลนด์ จนถึงร้อยละ 10 ในตุรกี พรรคที่ได้รับคะแนนต่ำกว่าร้อยละของคะแนนเสียงตามที่กำหนด จะถูกตัดออกจากการนับคะแนน ตัวอย่างที่โด่งดังของกรณีนี้คือ ในการเลือกตั้งของตุรกีในปี ค.ศ. 2002 ซึ่งมีหลายพรรคไม่ได้คะแนนตามเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ ทำให้คะแนนเสียงสูญเปล่าไปถึงร้อยละ 46 ของคะแนนทั้งหมด ในกรณีเหล่านี้ทั้งหมด การดำรงอยู่ของเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำอย่างเป็นทางการ จะเพิ่มระดับโดยรวมของความไม่เป็นสัดส่วน เพราะมิฉะนั้นแล้วคะแนนเสียงสำหรับพรรคต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นตัวแทน ต้องสูญเปล่าไป

ในโปแลนด์เมื่อปี ค.ศ. 1993 แม้จะมีการกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำไว้ค่อนข้างต่ำที่ร้อยละ 5 สำหรับพรรคการเมือง และร้อยละ 8 สำหรับกลุ่มผสม มากกว่าร้อยละ 34 ของคะแนนเสียงที่ลงให้แก่พรรคและกลุ่มผสม ไม่สามารถก้าวข้ามเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำไปได้

121. เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่ได้ผล ที่ซ่อนไว้หรือเป็นธรรมชาตินั้น เกิดขึ้นเป็นผลพลอยได้ทางคณิตศาสตร์ตามลักษณะของระบบเลือกตั้ง ซึ่งในการนี้ ขนาดของเขตเลือกตั้งมีความสำคัญสูงสุด ตัวอย่างเช่น ในเขตเลือกตั้งของระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนซึ่งมีสี่ที่นั่ง แค่ผู้สมัครคนใดคนหนึ่งได้คะแนนเสียงมากกว่าร้อยละ 20 ก็จะได้รับเลือกตั้ง ผู้สมัครคนใดได้คะแนนน้อยกว่าประมาณร้อยละ 10 (ตัวเลขที่แน่นอนขึ้นอยู่กับการประกอบส่วนของจำนวนพรรค ผู้สมัครและคะแนนเสียง) ก็น่าจะไม่ได้รับเลือกตั้ง

บัญชีรายชื่อเปิด ปิด และเสรี

122. ในขณะที่ระบบ ตสบ. มีฐานบนหลักการที่ว่า พรรคหรือกลุ่มการเมืองเป็นผู้เสนอชื่อผู้สมัคร แต่เป็นไปได้ที่จะให้ผู้ลงคะแนนมีส่วนในการเลือกระดับหนึ่งภายใน ตสบ. โดยเลือกทั้งระหว่างผู้สมัครที่ได้รับการเสนอชื่อ และระหว่างพรรค โดยสาระแล้ว มีทางเลือกสามทางที่ทำได้ คือ บัญชีรายชื่อเปิด บัญชีรายชื่อปิด และบัญชีรายชื่อเสรี

123. ระบบ ตสบ. ในโลกนี้ส่วนใหญ่เป็นแบบบัญชีรายชื่อปิด หมายความว่า ลำดับที่ของผู้สมัครที่จะได้รับเลือกตั้งโดยบัญชีรายชื่อนั้น กำหนดไว้ตายตัวโดยพรรคเอง และผู้เลือกตั้งไม่สามารถแสดงออกถึงลำดับความชอบให้แก่ผู้สมัครรายใดรายหนึ่งเป็นการเฉพาะได้ ระบบ ตสบ. ที่ใช้ในแอฟริกาใต้เป็นตัวอย่างที่ดีของบัญชีรายชื่อแบบปิด บัตรเลือกตั้งให้ข้อมูลชื่อพรรคที่จะให้เลือกพร้อมตราสัญลักษณ์ของแต่ละพรรค และภาพถ่ายของหัวหน้าพรรค แต่ไม่มีชื่อของผู้สมัครเป็นรายบุคคล ผู้เลือกตั้งแค่เลือกพรรคที่ตนเองชอบ ผู้สมัครรายบุคคลที่ได้รับเลือกตั้งตามผล จะมาจากการกำหนดไว้ก่อนแล้วโดยพรรคนั้นๆ เอง หมายความว่าพรรคอาจรวมถึงผู้สมัคร (บางทีได้แก่สมาชิกของชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์ และกลุ่มภาษา หรือสตรี) ซึ่งหากไม่รวมเข้าไว้อาจมีความยากลำบากที่จะได้รับเลือกตั้ง

ด้านที่เป็นแง่ลบของบัญชีรายชื่อแบบปิดคือ ผู้ลงคะแนนไม่มีเสียงในการกำหนดว่าผู้แทนของพรรคของตนควรจะเป็นใคร บัญชีปิดยังไม่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในการลงคะแนนก่อนรวมประเทศเยอรมนีในปี ค.ศ. 1990 ผู้สมัครที่อยู่ในลำดับสูงของพรรคพรรคหนึ่ง ถูกเปิดโปงว่าเป็นสายให้ตำรวจลับเพียงสี่วันก่อนเลือกตั้ง และถูกขับออกจากพรรคทันที แต่เนื่องจากบัญชีเป็นแบบปิด ผู้เลือกตั้งไม่มีทางเลือก คือต้องลงคะแนนให้เขาหากต้องการสนับสนุนพรรคเดิมของเขา

124. ระบบ ตสบ. หลายระบบในยุโรปตะวันตกใช้บัญชีรายชื่อแบบเปิด ซึ่งผู้ลงคะแนนสามารถบ่งบอกไม่เพียงแต่พรรคที่ชอบ หากยังเลือกผู้สมัครที่ชอบภายในพรรคนั้นได้ด้วย ส่วนใหญ่ของการเลือกตั้งระบบเช่นนี้ การลงคะแนนให้ทั้งผู้สมัครและพรรคเป็นทางเลือก และเนื่องจากคะแนนเสียงส่วนใหญ่เทให้แก่พรรคเท่านั้น มากกว่าไปลงให้แก่ผู้สมัคร ทางเลือกที่เปิดให้เลือกผู้สมัครในบัตรเลือกตั้งมักจะมีผลอันจำกัด อย่างไรก็ดี ในสวีเดน มากกว่าร้อยละ 25 ของผู้ลงคะแนนมักจะเลือกผู้สมัครคนหนึ่งพร้อมกับเลือกพรรคด้วย และบุคคลจำนวนหนึ่งก็ได้รับเลือกตั้ง ซึ่งมิฉะนั้นจะไม่ได้รับเลือกหากเป็นบัญชีรายชื่อแบบปิด

125. สำหรับบราซิล (ดูกรณีศึกษา) ผู้ลงคะแนนอาจลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครหรือไม่ก็ลงให้แก่พรรคการเมือง แต่สำหรับฟินแลนด์ ผู้ลงคะแนนต้องลงคะแนนให้แก่ผู้สมัคร จำนวนที่นั่งที่แต่ละพรรคได้รับ ถูกกำหนดโดยจำนวนยอดรวมของคะแนนเสียงที่ผู้สมัครได้รับ และลำดับที่ซึ่งผู้สมัครของพรรคจะได้รับเลือกตั้ง ถูกกำหนดโดยจำนวนของคะแนนเสียงรายบุคคลที่พวกเขาได้รับมา ในขณะที่วิธีนี้ให้ผู้ลงคะแนนมีเสรีภาพที่กว้างมากขึ้นในการเลือกผู้สมัคร แต่ก็มีผลกระทบข้างเคียงที่ไม่พึงปรารถนาบ้างด้วย เพราะผู้สมัครจากภายในพรรคเดียวกันมีการแข่งขันซึ่งกันและกันอย่างจริงจังเพื่อให้ได้คะแนนเสียง รูปแบบของบัญชีแบบเปิดนี้ อาจนำไปสู่ความขัดแย้งภายในพรรคและการแตกออกเป็นเสี่ยงๆ อีกทั้งยังหมายความด้วยว่า ศักยภาพที่จะได้ประโยชน์จากการมีรายชื่อผู้สมัครที่หลากหลายในบัญชี ก็อาจถูกล้มเลิกไป ขอยกการเลือกตั้งตามระบบ ตสบ. แบบเปิดในศรีลังกามาเป็นตัวอย่าง ความพยายามของพรรคใหญ่ๆ ของ

ชาวสิงหลที่จะรวมเอาผู้สมัครชาวทมิฬลงในตำแหน่งที่อาจชนะได้ไว้ในบัญชีรายชื่อของพรรค กลับไม่ประสบผลเนื่องจากผู้ลงคะแนนจงใจลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครชาวสิงหลที่อยู่ในตำแหน่งต่ำกว่าแทน ส่วนในคอโซโว การเปลี่ยนจากบัญชีแบบปิดมาเป็นแบบเปิด ส่งผลให้มีการส่งผู้สมัครสุดโต่งลงแข่งขันมากขึ้น ในทำนองเดียวกัน บัญชีรายชื่อแบบเปิดบางครั้งมีผลเสียต่อการเป็นตัวแทนของสตรีในสังคมที่บุรุษครองความเป็นใหญ่ไว้อย่างสูง แม้ว่าในโปแลนด์ ผู้ลงคะแนนได้แสดงให้เห็นว่า พวกเขาพร้อมที่จะใช้บัญชีรายชื่อแบบเปิดเพื่อเลือกตั้งให้ได้สตรีเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม จากที่เคยใช้บัญชีรายชื่อแบบปิดที่พรรคทำไว้

บัตร ตสบ. แบบบัญชีรายชื่อเปิดของเดนมาร์ก

Sønderjyllands amts 2. kreds

Folketingsvalget 1994

A. Socialdemokratiet
- Lis Greibe
- Bent K. Andersen
- Inger Bierbaum
- Dorte Dinesen
- Steen Jønsson
- Poul Qvist Jørgensen
- Karsten Meyer Olesen

B. Det Radikale Venstre
- Jes P. Asmussen
- Arne J. Carstensen
- Birthe Clausen
- Horst Gronwald
- Kaj Smedemark
- Niels Erik Tyge
- Mikkel Wold

ANNULLERET

C. Det Konservative Folkeparti
- Bente Witt
- Bent Have
- Kaj Ikast
- Kirsten Lyck
- Hans Chr. Madsen
- Jens Rønholt
- Jakob Aakjær

D. Centrum-Demokraterne
- Jan R. Arentoft
- Flemming Hübschmann
- Bent Olsen
- Carl J. Tønder

F. Socialistisk Folkeparti
- Jørn Ulrik Larsen
- Helge C. Jacobsen
- Karin Petersen
- Kent Glumsø
- Jørgen Jørgensen

ANNULLERET

บัตร ตสบ. แบบบัญชีรายชื่อปิด ของนิการากัว

กรณีศึกษา: บราซิล

บราซิล: การเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ผู้สมัครเป็นศูนย์กลางในระบบประธานาธิบดี

โฮเซ่ แอนโตนิโอ ซีบับ

ในปี ค.ศ. 2002 ชาวบราซิลได้ไปออกเสียงเลือกประธานาธิบดีคนใหม่ สมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติแห่งชาติในระบบสองสภา ผู้ว่าราชการสำหรับส่วนที่เป็นองค์ประกอบของสหพันธรัฐ (26 มลรัฐบวกกับบราซิเลียซึ่งเป็นนครหลวงของสหพันธ์) และสมาชิกของฝ่ายนิติบัญญัติแห่งมลรัฐในระบบสภาเดียว นี่เป็นการเลือกตั้งทางตรงครั้งที่สี่สำหรับตำแหน่งประธานาธิบดีและตำแหน่งสำคัญของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารทั้งหมด นับแต่ระบอบการปกครองของทหารได้สิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1985

การเลือกตั้งประธานาธิบดีในบราซิลใช้ระบบเลือกสองรอบด้วยเสียงข้างมากแบบตัดเชือก(two-round majority run-off system) โดยผู้สมัครแข่งขันกันเพื่อให้ได้เสียงสนับสนุนทั่วประเทศซึ่งมีพื้นที่ 8,511,965 ตร.กม. การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1997 อนุญาตให้ประธานาธิบดีเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งได้เพียงสมัยเดียว เฟอร์นันโด เฮนริเก้ คาร์โดโซ ประธานาธิบดีรักษาการในขณะที่กฎหมายได้รับการแก้ไข ชนะการเลือกตั้งอีกครั้งในปี ค.ศ. 1998 ในรอบแรกด้วยคะแนนเสียงร้อยละ 53.1 ของคะแนนเสียง อย่างไรก็ดี ลูอิซ อินาซิโอ ลูลา ดา ซิลวา ได้คะแนนร้อยละ 46 ในรอบแรกในปี ค.ศ. 2002 และได้รับเลือกตั้งในรอบตัดเชือก

กฎกติกาที่ใช้ในการเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยสาระตั้งแต่ผ่านเป็นกฎหมายครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1946 วุฒิสภาเป็นสภาที่มีตัวแทนของภูมิภาคต่าง ๆ ของบราซิล แต่ละองค์ประกอบของสหพันธรัฐทั้ง 27 องค์ประกอบ มีวุฒิสมาชิกเป็นตัวแทนสามคน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งในระบบคะแนนเสียงข้างมาก และอยู่ในวาระแปดปี สมาชิกภาพของวุฒิสภามีการเปลี่ยนจำนวนหนึ่งในสามและสองในสาม ทุกสี่ปีสลับกันไป ในกรณีที่ต้องเลือกตั้งวุฒิสมาชิกสองคน ผู้ลงคะแนนมีสองเสียงภายใต้ระบบคะแนนเสียงเป็นพวง (คพ. หรือ Block Vote)

สภาผู้แทนราษฎรมีสมาชิก 513 คน ซึ่งมาจากเขตเดียวหลายเบอร์ 27 เขต คือจาก 26 มลรัฐกับนครบราซีเลีย ขนาดของเขตกำหนดโดยจำนวนประชากร แต่ก็มีข้อจำกัดว่า จะไม่มีมลรัฐใดที่มีผู้แทนน้อยกว่าแปดคน หรือมากกว่า 70 คน ระบบเลือกตั้งที่ใช้เป็นระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อเปิด (ตสบ. แบบเปิด) ผู้ลงคะแนนแต่ละคนลงคะแนนได้หนึ่งเสียง ซึ่งอาจลงให้แก่พรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง หรือผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง คะแนนเสียงที่ให้แก่ผู้สมัครของแต่ละพรรคจะนำมารวมกัน และไปบวกกับคะแนนเสียงที่พรรคนั้นได้รับได้เป็นคะแนนรวมทั้งหมดของพรรค ซึ่งจะใช้ในการกำหนดจำนวนที่นั่งที่จะจัดสรรให้แก่พรรคนั้น ผู้สมัครที่ได้คะแนนมากกว่าเพื่อนจากแต่ละพรรค จะชนะเลือกตั้งตามจำนวนที่นั่งที่จัดสรรให้แก่พรรคนั้น การจัดสรรที่นั่งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950 ใช้สูตรของ ดฮ์อนดท์ อย่างไรก็ดี พรรคที่ได้คะแนนเสียงไม่ถึงจำนวนเต็มของโควต้าในเขตเลือกตั้งหนึ่ง จะไม่ได้ที่นั่งแม้หนึ่งที่นั่งในเขตเลือกตั้งนั้น จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1998 การคำนวณโควต้า ใช้ฐานจากจำนวนรวมของบัตรดี กับบัตรที่ไม่ได้ลงคะแนนให้ผู้ใด ทำให้เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำของการเป็นตัวแทนมีค่าสูงขึ้น

การจงใจจัดจำนวนผู้เลือกตั้งไม่ใกล้เคียง (malapportionment)

กฎกติกาสำหรับการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร น่าจะเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันมากที่สุดของระบบเลือกตั้งในบราซิล ตัวเลขต่ำสุดกับตัวเลขสูงสุดของขนาดของเขตเลือกตั้งหมายความว่า การเป็นตัวแทนในสภาผู้แทนราษฎรในเชิงของประชากรไม่ใกล้เคียงกันในระหว่างมลรัฐ ซึ่งเป็นการละเมิดหลักการของ ‘หนึ่งคน หนึ่งเสียง หนึ่งมูลค่า’ (OPOVOV) อย่างมาก เนื่องด้วยจำนวนคะแนนเสียงที่จำเป็นต่อการเลือกตั้งผู้แทนหนึ่งคนในเซาเปาโล ซึ่งมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งกว่า 25 ล้านคน และมี ส.ส.ได้ 70 คนนั้น สูงกว่าจำนวนคะแนนเสียงดังกล่าวในอามาปะ ซึ่งมีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 290,000 คน และมี ส.ส. ได้แปดคน ผลของการจัดจำนวนผู้เลือกตั้งไม่ใกล้เคียงนี้ เอื้อประโยชน์แก่มลรัฐเล็กๆ ที่มีประชากรน้อย ซึ่งค่อนข้างยากจนกว่าและต้องพึ่งพาภาคเกษตรมากกว่า ขณะที่ทำให้มลรัฐที่ใหญ่กว่า ร่ำรวยกว่าและอยู่ในถิ่นอุตสาหกรรมมากกว่าเสียเปรียบ ด้วยเหตุผลนี้ จึงมีการตำหนิว่าระบบนี้ เป็นกลไกสำคัญกลไกหนึ่งที่เสริมพลังแก่จารีตประเพณีทางการเมือง ดังนั้น จึงทำให้พรรคการเมืองอ่อนแอ

อย่างไรก็ดี เรื่องนี้จำเป็นต้องขยายความ ผู้สูญเสียอย่างมีนัยสำคัญจากการจัดจำนวนผู้เลือกตั้งไม่ใกล้เคียงกันนี้ มีเพียงรายเดียว คือมลรัฐเซาเปาโล ซึ่งจำนวนของผู้แทนจะเพิ่มขึ้นประมาณ 40 คน หากขนาดของเขตเลือกตั้งจะสะท้อนจำนวนประชากรอย่างเคร่งครัด มลรัฐอื่น ๆ บางแห่งมีผู้แทนต่ำกว่าที่ควรจะมี ความสูญเสียที่สำคัญเป็นลำดับที่สองได้แก่มลรัฐมินาสเกราอิส (เสียผู้แทนประมาณสี่คน) จะเห็นได้ว่า จำนวนที่นั่งที่สูญเสียไปด้วยเหตุแห่งการจัดจำนวนผู้เลือกตั้งไม่ใกล้เคียง กระจุกตัวเป็นแห่งที่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นเป้าหมายของผู้จัดทำรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1946 ว่า ต้องการหาสูตรเพื่อป้องกันมิให้เซาเปาโล (รวมทั้งมลรัฐมินาสเกราอิสในสัดส่วนที่น้อยลง) ครอบงำสหพันธรัฐ เหมือนอย่างที่เคยเป็น ในระหว่างเวลาที่เรียกว่าสาธารณรัฐที่หนึ่ง (ค.ศ. 1899-1930)

ในแง่ที่ว่า การจัดจำนวนผู้เลือกตั้งไม่ใกล้เคียงเอื้อประโยชน์ทางการเมืองแก่มลรัฐที่ยากจนกว่าแล้วไซร้ การจัดเช่นนี้อาจช่วยส่งเสริมการกระจายความมั่งคั่งใหม่ ที่มีผลสืบเนื่องมิใช่น้อย ในประเทศซึ่งมีระดับความไม่เท่าเทียมกันระหว่างภูมิภาคที่สูงอย่างเช่นบราซิล

นอกจากนั้น สมมุติฐานที่อ้างถึงบ่อยๆ ว่า มลรัฐที่มีผู้แทนเกินสัดส่วนสามารถตีกัน (block) การออกกฎหมายที่มีขอบเขตระดับชาติได้อย่างเป็นระบบนั้น ยังเป็นสิ่งที่ต้องพิสูจน์ ไม่จำเป็นที่จะต้องเกิดกรณีที่แบบแผนทางการเมืองของมลรัฐที่มีผู้แทนมากเกินไป จะแตกต่างจากแบบแผนของมลรัฐที่มีผู้แทนน้อยเกินไป การปฏิบัติเชิงอุปถัมภ์มีอยู่ในทุกมลรัฐ และการเลือกตั้งเป็นปรากฏการณ์มวลชนที่ก่อเกิดการแข่งขันกันอย่างมาก ถ้าการเมืองบราซิลมีลักษณะอุปถัมภ์ การจัดจำนวนผู้เลือกตั้งไม่ใกล้เคียงสำหรับสภาผู้แทนราษฎร ไม่น่าจะเป็นสาเหตุที่มีนัยสำคัญ

การแข่งขันระหว่างพรรค—และภายในพรรค

ลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อเปิดสำหรับสภาผู้แทนราษฎรก็คือว่า ระบบนี้นำมาซึ่งการแข่งขันทั้งระหว่างพรรคและภายในพรรคเดียวกัน การเลือกตั้งเหล่านี้มีการแข่งขันสูง ตัวอย่างเช่น ในปี ค.ศ. 2002 จำนวนผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งมี 4,901 คน เพื่อชิงที่นั่ง 513 ที่ของสภาล่าง มีเพียงเก้าเขตจาก 27 เขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครน้อยกว่า 100 คน จำนวนต่ำสุดคือ 66 คนที่เข้าชิงแปดที่นั่งในโตกังแตงส์ มีผู้สมัคร 793 คน ชิงที่นั่ง 70 ที่ในเซาเปาโล 602 คน ชิงที่นั่ง 46 ที่ในริโอ และ 554 คน ชิงที่นั่ง 53 ที่ในมินาสเกราอิส พรรคต่างๆ แข่งกันเอง ผู้สมัครที่อยากเป็น ส.ส. ในสัดส่วนที่นั่งที่พรรคของตนได้รับการจัดสรร ก็แข่งขันกันเอง มีการกล่าวว่า นี่ได้นำไปสู่ลัทธิบุคคลนิยม ซึ่งเป็นรากเหง้าความอ่อนแอของพรรคการเมืองบราซิล นำไปสู่ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างผู้ลงคะแนนกับผู้แทนของตน และนำไปสู่องค์กรนิติบัญญัติแห่งชาติที่ในเบื้องต้น จะสนใจประเด็นท้องถิ่นมากกว่าประเด็นระดับชาติ และประเด็นเชิงอุปถัมภ์มากกว่าเชิงโครงการ

ทัศนะนี้จำเป็นต้องขยายความเช่นกัน แรกทีเดียว ทัศนะที่ว่าลัทธิบุคคลนิยมเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญ ในการตัดสินใจของผู้ลงคะแนนในการเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติในบราซิลนั้น ยังห่างไกลจากการเป็นทัศนะอันเป็นที่ยอมรับกันทั่ว แม้สัดส่วนของคะแนนเสียงที่แสดงความชอบ (เมื่อผู้ลงคะแนนเลือกผู้สมัครคนหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่เพียงแค่เลือกพรรค) จะสูงกว่าสัดส่วนของคะแนนเสียงที่เลือกพรรคมาก แต่ตัวเลขเหล่านี้บ่งบอกเพียงเล็กน้อยว่า จริงๆ แล้วผู้ลงคะแนนตัดสินใจอย่างไร หากผู้ลงคะแนนให้น้ำหนักโดยเปรียบเทียบแก่ตัวผู้สมัครมากกว่าพรรค น่าจะสมมุติได้ว่า ผู้ลงคะแนนจำนวนมากที่ลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครคนหนึ่งโดยเฉพาะจะยังคงลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครคนนั้น แม้เขาหรือเธอจะย้ายพรรคไป ในขณะที่ยังไม่มีการศึกษาที่พยายามศึกษาประเด็นนี้โดยตรง แต่หลักฐานที่กระจัดกระจายอยู่ชี้ว่า ผู้แทนซึ่งย้ายพรรคในระหว่างดำรงตำแหน่งในองค์กรนิติบัญญัติ จะมีโอกาสได้รับเลือกตั้งเข้ามาใหม่น้อยลง อันบอกเป็นนัยว่า พวกเขาไม่สามารถนำคะแนนเสียงที่เคยทำให้ได้รับเลือกตั้งในครั้งก่อนติดตัวไปด้วย

ผู้ลงคะแนนกับผู้แทนของตน

แม้เราจะรู้เรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ลงคะแนนกับผู้แทนของเขาน้อยลงไป แต่ก็ได้มีความพยายามอย่างมากที่จะค้นหาแบบแผนการอุปถัมภ์ และการเอื้อประโยชน์เฉพาะท้องถิ่น ซึ่งน่าจะใช้เป็นฐานสำหรับการรณรงค์หาเสียงและงานอาชีพนิติบัญญัติที่ประสบความสำเร็จ มีการกล่าวว่า ผู้สมัครที่ประสบความสำเร็จคือผู้ที่ให้อะไรที่เป็น 'สินน้ำใจ' แก่ 'องค์รวมของผู้เลือกตั้ง' ในเขตของตน อย่างไรก็ดี ในระบบเขตเดียวหลายเบอร์ของบราซิล ส.ส. คนหนึ่ง คือหนึ่งในบรรดาผู้แทนอย่างน้อยแปดคนของเขต ซึ่งทำให้ยากที่จะเชื่อมโยง ส.ส. คนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะกับโครงการใหม่ที่นำเงินมาจับจ่ายใช้สอยในเขต แม้ว่าผู้สมัครบางคนอาจจะและได้พยายามจริงๆ ที่จัดตั้งผู้เลือกตั้งตามเขตภูมิศาสตร์สำหรับตน แต่วิธีการนี้ใช่ว่าจะเป็นวิธีการเดียว และอาจจะไม่ใช่วิธีที่มีประสิทธิผลสูงสุด ที่จะใช้เป็นเส้นทางสู่สภาผู้แทนราษฎร มีการศึกษาวิจัยชิ้นหนึ่ง เกี่ยวกับการกระจายตัวทางภูมิศาสตร์ของคะแนนเสียงของผู้สมัครที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ในปี ค.ศ. 1994 และ 1998 มีเพียงร้อยละ 17 ของผู้แทนโดยประมาณ ที่ใช้ยุทธศาสตร์นี้ นั่นคือ สามารถได้รับส่วนแบ่งคะแนนเสียงมากที่สุดในท้องถิ่นอย่างเป็นกลุ่มก้อน ที่แสดงถึงการกระจุกตัวทางภูมิศาสตร์ คนอื่นๆ ใช้ยุทธศาสตร์อื่นต่างๆ กันไป เช่น การแบ่งบริเวณกับคู่แข่งเป็นพื้นที่ภูมิศาสตร์อย่างคร่าวๆ การครอบครองพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลกัน หรือการได้รับส่วนแบ่งในสัดส่วนค่อนข้างน้อยของคะแนนรวมจากพื้นที่ที่กระจายกว้างทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น ด้วยเหตุที่การแข่งขันมีอยู่สูง และกลุ่มของผู้เลือกตั้งจะอยู่ในเขตไหนของใครก็ไม่มีการปกป้องไว้ในกฎหมาย จึงไม่น่าที่ผู้แทนจะรู้สึกปลอดภัยใน 'เขตอิทธิพล' ของเขาหรือเธอ อันที่จริง อัตราการได้รับเลือกตั้งเข้ามาใหม่ไม่สูงมากนัก ประเมินว่าประมาณร้อยละ 60 ของผู้ที่อยากได้รับเลือกตั้งเข้ามาใหม่ ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ลงคะแนนกับผู้แทน จึงไม่มีลักษณะเป็นระบบอุปถัมภ์ อย่างน้อยก็ไม่ใช่การอุปถัมภ์อย่างเดียว

ระบบเลือกตั้งมีส่วนทำให้พรรคแตกเป็นเสี่ยง ๆ หรือไม่

เรายังต้องเรียนรู้อีกมากว่า ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อเปิด และใช้เขตเลือกตั้งขนาดใหญ่ อย่างเช่นที่ใช้ในบราซิลนั้น ทำงานอย่างไร อย่างไรก็ดี เรารู้แล้วว่าการเลือกตั้งมีการแข่งขันสูงมาก ข้อได้เปรียบของเจ้าของตำแหน่งเดิมค่อนข้างจะมีน้อย และความสัมพันธ์ระหว่าง ส.ส. กับเขตเลือกตั้งมีความแตกต่างหลากหลาย ดังนั้น จึงไม่มียุทธศาสตร์ที่โดดเด่นสำหรับผู้สมัครที่ประสบความสำเร็จ

ประเด็นที่ว่า ระบบเลือกตั้งโน้มน้าวให้เกิดระบบอุปถัมภ์และปัจเจกชนนิยมภายในสภาผู้แทนราษฎรเพียงใดนั้น เป็นประเด็นที่อย่างน้อยน่าจะสืบค้นต่อไป ในขณะที่การอภิปรายว่าประธานาธิบดีและหัวหน้าพรรค มีกลไกใดที่จะปรับแต่งพฤติกรรมของ ส.ส. แต่ละคน เป็นเรื่องนอกเหนือขอบเขตของบทสังเขปนี้ แต่ ส.ส. เองก็เผชิญกับแรงกดดันอื่นๆ นอกเหนือจากข้อเรียกร้องของกลุ่มผู้เลือกตั้งที่มีลักษณะท้องถิ่นและเฉพาะพื้นที่แล้ว แรงกดดันเหล่านี้ได้แก่การ

ถ่วงดุลการแตกเป็นเสี่ยงๆ ของพรรคที่เพิ่มมากขึ้น

การแตกเป็นเสี่ยงๆ ของพรรคการเมืองในองค์กรนิติบัญญัติของบราซิล เป็นสาเหตุของความอึดอัดขัดข้องของประเทศตลอดระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมา ระดับขั้นความแตกเป็นเสี่ยงๆ ของระบบพรรคมักจะเชื่อกันว่ามาจากปัจจัยหลายอย่าง ซึ่งรวมถึงระบบเลือกตั้งและแนวโน้มการนิยมตัวบุคคลของระบบ ลักษณะเฉพาะของระบบประธานาธิบดี และสหพันธรัฐนิยมอันเข้มแข็งตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1988

อย่างไรก็ตาม ระดับขั้นความแตกเป็นเสี่ยงๆ ในสภาผู้แทนราษฎรมีความคงตัว อยู่ที่ประมาณแปดพรรคที่เป็นจริง นับตั้งแต่การเลือกตั้งปี ค.ศ. 1990 เป็นต้นมา บางแง่มุมของกฎหมายเลือกตั้งโน้มเอียงไปทางทำให้พรรคใหญ่มีภาษีดีกว่า และต้านความแตกเป็นเสี่ยงๆ ด้วย ตัวอย่างเช่น การนำบัตรที่ไม่ประสงค์ลงคะแนน ไปเป็นฐานในการคำนวณโควต้าการเลือกตั้ง (ซึ่งทำให้ตัวเลขโควต้าสูงขึ้น และยากขึ้นที่จะมีคะแนนเสียงถึง) และการตัดพรรคทุกพรรคที่ได้คะแนนเสียงไม่ถึงหนึ่งโควต้า ไม่ให้ได้ที่นั่งจากการคิดเศษการหาร

ความเชื่อมโยงระหว่างระบอบประธานาธิบดีกับระบบพรรค ยังไม่เป็นที่เข้าใจกันดีพอ จึงเหลือแต่สหพันธรัฐนิยมที่น่าจะเป็นสาเหตุของความแตกเป็นเสี่ยงๆ ของระบบพรรค พรรคระดับชาติบางพรรคในบราซิล โดยพฤตินัยเป็นกลุ่มผสมของพรรคระดับภูมิภาค พรรคที่เล็กกว่าผุดบังเกิดขึ้นโดยการแยกตัวจากกลุ่มผสมด้วยเหตุผลของท้องถิ่นโดยแท้ จึงนำไปสู่การมีพรรคในระดับชาติจำนวนมาก ไม่ว่านี่จะเป็นเหตุผลที่แท้จริงหรือเป็นเพียงเหตุผลเดียวหรือไม่ว่าทำไมจึงมีพรรคใหม่ ๆ เกิดขึ้น แต่ก็ยังคงไม่ชัดเจนนักว่า สหพันธรัฐนิยมเป็นสาเหตุของความแตกเป็นเสี่ยงๆ หรือเป็นเพียงการสะท้อนถึงผลประโยชน์ต่างๆ กันของภูมิภาค ที่ประเทศขนาดใหญ่แบบบราซิล ต้องรอมชอมเพื่อที่จะดำเนินการแบบประชาธิปไตย

126. มีการใช้กลวิธีอื่นๆ ในเขตปกครองบางเขต เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นให้แก่ระบบบัญชีเปิดในลักเซมเบิร์กกับสวิตเซอร์แลนด์ ผู้เลือกตั้งมีคะแนนเสียงเท่าจำนวนที่นั่งที่มีในเขตนั้น และสามารถกระจายคะแนนนั้นให้แก่ผู้สมัครภายในบัญชีรายชื่อของพรรคบัญชีเดียว หรือข้ามไปหลายบัญชีรายชื่อก็ได้ ตามที่เห็นเหมาะสม ความสามารถที่จะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครได้มากกว่าหนึ่งคนข้ามบัญชีรายชื่อพรรคที่ต่างกันก็ดี (รู้จักกันในชื่อว่า พานาชาจ-panachage) หรือที่จะลงคะแนนมากกว่าหนึ่งเสียงให้แก่ผู้สมัครคนเดียวที่ชื่นชอบมากก็ดี (รู้จักกันในชื่อว่า การทับทวี-cumulation) ล้วนทำให้ผู้ลงคะแนนมีมาตรการควบคุมเพิ่มเติม และถูกจัดประเภทว่าเป็นระบบบัญชีรายชื่อเสรี

การรวมญาติ (Apparentement)

127. อันที่จริง เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่กำหนดไว้สูง อาจกีดกันพรรคเล็กๆ ได้ ในบางกรณีนี่คือวัตถุประสงค์ที่บอกตรงๆ ของการกำหนดเช่นนั้น แต่ในหลายกรณี การกีดกันพรรคเล็กที่มีมากับระบบไม่ใช่ความปรารถนาให้เป็นเช่นนั้น โดยเฉพาะเมื่อพรรคเล็กหลายพรรคมีฐานการสนับสนุนเดียวกัน จึงทำให้คะแนนเสียงรวมของพรรคเหล่านั้น ‘แตก’ ทุกพรรคเลยได้ต่ำกว่าเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ ซึ่งหากรวมกลุ่มกันได้ไซร้ ย่อมได้คะแนนเสียงรวมพอที่จะได้ที่นั่งบ้างในองค์กรนิติบัญญัติ เพื่อเอาชนะปัญหานี้ บางประเทศซึ่งใช้ระบบ ตสบ. จึงยินยอมให้พรรคเล็กๆ รวมกลุ่มกันเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้ง จึงคล้ายการรวมกลุ่มผู้ขาย (cartel) (การฮั้ว – ผู้แปล) หรือการรวมญาติ (apparentement ในภาษาฝรั่งเศส) หรือกลุ่มเห็นพ้องกัน (stembusaccoord ในภาษาดัชท์) เพื่อลงแข่งขันเลือกตั้งร่วมกัน นี่หมายความว่าพรรคการเมืองเหล่านั้นยังคงมีตัวตนแยกชัด และมีบัญชีรายชื่อแยกกันบนบัตรเลือกตั้ง แต่คะแนนเสียงที่ได้รับของแต่ละพรรคจะถูกนับรวมเสมือนเป็นกลุ่มเดียวกัน ดังนั้น จึงเพิ่มโอกาสที่คะแนนรวมจะสูงกว่าเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ และทำให้พวกเขาอาจได้การเป็นตัวแทนเพิ่มขึ้น กลวิธีนี้ปรากฏอยู่ในระบบ ตสบ. บางระบบในภาคพื้นยุโรป ในละตินอเมริกา (ซึ่งพรรคที่เป็นร่มมีชื่อเรียกว่าเลมา - lema) กับในอิสราเอล แต่กระนั้น กลวิธีนี้หาได้ยากในระบบ ตส. ของแอฟริกากับเอเชีย และถูกยกเลิกไปในอินโดนีเซียในปี ค.ศ. 1999 ภายหลังจากที่พรรคเล็กๆ พบว่า แม้กลุ่มของพรรคโดยรวมจะได้การเป็นตัวแทน แต่ในฐานะพรรค พวกเขากลับสูญเสียที่นั่ง

ระบบผสม

128. ระบบเลือกตั้งแบบผสมพยายามที่จะรวมเอาส่วนดีของระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก (หรือ ‘ระบบอื่น’) และ ระบบ ตส. ในระบบผสม มีระบบเลือกตั้งสองระบบที่ใช้สูตรต่างกัน ดำเนินควบคู่กันไป ผู้ลงคะแนนคนเดียวกัน ลงคะแนนและมีส่วนเลือกตั้งผู้แทนภายใต้ระบบทั้งสอง หนึ่งในระบบเช่นนี้คือ ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก (หรือบางครั้งก็ใช้ระบบ ‘อื่น’) ซึ่งมักเป็นแบบเขตเดียวเบอร์เดียว และอีกระบบคือ ตสบ. ระบบผสมมีสองรูปแบบ เมื่อผลลัพธ์ของการเลือกตั้งสองแบบมีการเชื่อมโยงกัน โดยการจัดสรรที่นั่งในส่วนของระบบ ตส. ขึ้นอยู่กับผลการเลือกตั้งแบบ

แบ่งเขตของระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก (หรือระบบอื่น) เพื่อมาชดเชยความไม่เป็นสัดส่วนของระบบหลัง เราเรียกระบบเช่นนี้ว่า ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (สสผ. หรือ Mixed Member Proportional (MMP) system) เมื่อระบบเลือกตั้งทั้งสองแยกชัดจากกัน การจัดสรรที่นั่งไม่ขึ้นต่อกัน เราเรียกระบบเช่นนี้ว่า ระบบคู่ขนาน (Parallel System) ในขณะที่ระบบ สสผ. มักให้ผลลัพธ์ที่เป็นสัดส่วน ระบบคู่ขนานน่าจะให้ผลลัพธ์ ซึ่งความเป็นสัดส่วนจะอยู่ระหว่างระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก กับระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน

สัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (Mixed Member Proportional - MMP)

129. ภายใต้ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (สสผ.) ที่นั่งที่มาจากการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนจะมาชดเชยความไม่เป็นสัดส่วนใดๆ อันเนื่องมาแต่ผลของการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต ตัวอย่างเช่น หากพรรคหนึ่งได้คะแนนเสียงร้อยละ 10 ของคะแนนทั่วประเทศ แต่ไม่มีที่นั่ง ส.ส. แบบแบ่งเขตเลย พรรคก็จะได้ที่นั่ง ส.ส. จากบัญชีรายชื่อ เพื่อให้การเป็นตัวแทนในองค์กรนิติบัญญัติเท่ากับร้อยละ 10 ผู้ลงคะแนนอาจมีสองตัวเลือกที่แยกกัน อย่างเช่นในเยอรมนีและนิวซีแลนด์ ในอีกแบบหนึ่ง ผู้ลงคะแนนอาจมีตัวเลือกเดียว โดยคะแนนรวมของพรรคจะคำนวณจากคะแนนรวมของผู้สมัครจากแต่ละเขตเลือกตั้ง

ตารางที่ 4: ประเทศที่ใช้ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม

ประเทศ	จำนวนที่นั่ง ส.ส.แบบสัดส่วน	จำนวนที่นั่ง ส.ส.แบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก (หรือแบบอื่น)	ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก (หรือแบบอื่น)	รวมจำนวนที่นั่ง ส.ส. ในสภา
แอลเบเนีย	40(29%)	100(71%)	คนช. (FPTP)	140
โบลิเวีย	62(48%)	68(52%)	คนช. (FPTP)	130
เยอรมนี	299(50%)	299(50%)	คนช. (FPTP)	598
ฮังการี	210(54%)	176(46%)	ลสร. (TRS)	386
อิตาลี	155(25%)	475(75%)	คนช. (FPTP)	630
เลโซโท	40(33%)	80(67%)	คนช. (FPTP)	120
เม็กซิโก	200(40%)	300(60%)	คนช. (FPTP)	500
นิวซีแลนด์	55(46%)	65(54%)	คนช. (FPTP)	120
เวเนซูเอลา	65(39%)	100(61%)	คนช. (FPTP)	165

130. ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (MMP) มีที่ใช้ในอัลบาเนีย โบลิเวีย เยอรมนี อิตาลี เลโซโท เม็กซิโก นิวซีแลนด์ และเวเนซูเอลา ในประเทศเหล่านี้ทั้งหมดยกเว้นประเทศเดียว การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตใช้ระบบ คนช. มีฮังการีเท่านั้นที่ใช้ระบบ ลสร. ส่วนวิธีการของอิตาลีดูมีความซับซ้อนมากกว่าคือ หนึ่งในสี่ของจำนวนที่นั่งในสภาล่างถูกจัดเป็นที่นั่งสำรองเพื่อชดเชยคะแนนเสียงสูญเปล่าจากการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว

ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสมเป็นระบบผสม ซึ่งผู้ลงคะแนนเลือกตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้ง ผ่านระบบสองระบบ ระบบหนึ่งคือ ตสบ. และอีกระบบหนึ่ง(มักจะเป็น) แบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก โดยระบบ ตสบ. จะมาชดเชยความไม่เป็นสัดส่วนของผลลัพธ์จากระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก

ในเวเนซูเอลา มี ส.ส. จากระบบ คนช. 100 คน ในขณะที่ส่วนที่เหลือจะเป็น ส.ส. จากระบบ ตสบ. ที่ใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง กับที่นั่งที่จัดเพิ่มเพื่อการชดเชยเป็นพิเศษ ในเม็กซิโก (ดูกรณีศึกษา) ส.ส. จำนวน 200 คนมาจากระบบ ตสบ. เพื่อมาชดเชยผลที่ไม่สมดุลจากการเลือกตั้ง ส.ส. ในระบบ คนช.อีก 300 คน ซึ่งมักมีความไม่สมดุลอยู่มาก ระบบเลือกตั้งยุคหลังความขัดแย้งในเลโซโท มี ส.ส. จากระบบ คนช. 80 คน กับที่นั่งชดเชยอีก 40 ที่

131. แม้ว่าระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสมจะได้รับการออกแบบมา เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เป็นสัดส่วน เป็นไปได้ว่า ความไม่เป็นสัดส่วนของการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียวจะมีมากจนกระทั่งว่าจำนวนที่นั่งแบบบัญชีรายชื่อไม่อาจชดเชยได้ครบถ้วน เรื่องนี้น่าจะเป็นไปได้มากขึ้น ในกรณีที่เขตเลือกตั้งแบบสัดส่วน เป็นภาคหรือจังหวัด ไม่ใช่ทั้งประเทศ พรรคการเมืองพรรคหนึ่งอาจได้ ส.ส.จากระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากในภาคหรือจังหวัดหนึ่ง มากกว่าจำนวนที่นั่งที่พึงมี ถ้าคิดจากคะแนนเสียงที่พรรคนั้นได้รับในภาคหรือจังหวัดนั้น เพื่อจัดการกับปัญหานี้ การยอมให้ขนาดขององค์กรนิติบัญญัติเพิ่มขึ้นเล็กน้อย อาจช่วยให้เข้าใกล้ความเป็นสัดส่วนได้มากขึ้น ที่นั่งที่เพิ่มพิเศษเช่นนี้เรียกว่าอาณัติส่วนขยาย หรือ Überhangsmandaten (ในภาษาเยอรมัน) กรณีเช่นนี้เกิดขึ้นในการเลือกตั้งส่วนใหญ่ในเยอรมนี และอาจเป็นไปได้ในนิวซีแลนด์ด้วย โดยเปรียบต่าง ในเลโซโทที่กำหนดขนาดขององค์กรนิติบัญญัติไว้คงตัว และผลของการเลือกตั้งระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม ที่จัดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 2002 นั้น ก็ไม่มีความเป็นสัดส่วนที่สมบูรณ์ (ดูกรณีศึกษา)

132. ข้อดีและข้อเสีย ในขณะที่ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม คงประโยชน์ความเป็นสัดส่วนของระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนเอาไว้ แต่ก็มั่นใจได้ว่าผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้งยังคงเชื่อมโยงกับเขตเลือกตั้งทางภูมิศาสตร์เอาไว้ อย่างไรก็ดี ในกรณีที่ผู้ลงคะแนนมีสองเสียงหนึ่งเสียงสำหรับเลือกพรรค กับอีกหนึ่งเสียงเลือกผู้แทนในท้องถิ่นของตน ก็มิได้เป็นที่เข้าใจเสมอไปว่า คะแนนเสียงที่เลือกผู้แทนแบบแบ่งเขตในท้องถิ่น มีความสำคัญน้อยกว่าคะแนนเสียงที่เลือกพรรค ในการจัดสรรที่นั่งโดยรวมขององค์กรนิติบัญญัติ ยิ่งไปกว่านั้น ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม อาจแบ่ง ส.ส. เป็นสองชนชั้น กลุ่มหนึ่งรับผิดชอบและใกล้ชิดกับเขตเลือกตั้งเป็นสำคัญ และอีกกลุ่มหนึ่งจากบัญชีรายชื่อระดับชาติ จะไม่ยึดติดกับเขตภูมิศาสตร์ใดและใกล้ชิดกับพรรค ประเด็นนี้อาจมีนัยต่อความเป็นปึกแผ่นของกลุ่มของผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้งของพรรค

กรณีศึกษา: เลโซโท

เลโซโท: ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสมแห่งแรกในแอฟริกา

เจอร์เกน เอลคลิต

ผลของการเลือกตั้งตามปกติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติของเลโซโท เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1998 ออกมาชัดเจนมาก พรรคคองเกรส เลโซโทเพื่อประชาธิปไตย (แอลดีซี) ที่เป็นพรรครัฐบาล ได้ชัยชนะการเลือกตั้งอย่างท่วมท้น คือ ได้ 79 ที่นั่งจากทั้งหมด 80 ที่นั่งในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ปัญหาเพียงประการเดียวที่มีคือ พรรคแอลซีดีได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนสูงกว่าร้อยละ 60 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ผลลัพธ์ในเชิงของจำนวนที่นั่ง ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่ง ของการที่ระบบ คนช.สามารถนำไปสู่ความเหลื่อมแย้งกันอย่างมาก ระหว่างส่วนแบ่งของคะแนนเสียงกับส่วนแบ่งของจำนวนที่นั่งที่พรรคการเมืองได้รับ ไม่น่าประหลาดใจว่าจะมีความเหลื่อมแย้งเช่นนี้ เพราะเคยเกิดขึ้นมาก่อนแล้ว แต่คราวนี้พรรคการเมืองที่พ่ายแพ้ โดยเฉพาะพรรคฝ่ายค้านหลัก คือพรรคประชาชาติบาโซโท (บีเอ็นพี) โวยว่าเล่นแบบนี้ 'ฟาวล์' นี่ก็ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นเรื่องน่าประหลาดใจแกมเศร้าว่า หลังจากที่มีการประกาศผลการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1998 (ซึ่งไม่มีการคัดค้านผลการเลือกตั้งนี้อย่างจริงจังแต่อย่างใด) ข้อกล่าวหาเกี่ยวกับความถูกต้องโดยรวมของผลการเลือกตั้ง สร้างความขุ่นเคืองให้แก่ประชาชนถึงขั้นออกมาก่อจลาจลบนท้องถนนในนครมาเซรุซึ่งเป็นเมืองหลวง จุดไฟเผาและทำลายอาคารทั้งที่เป็นของรัฐและของเอกชน

รัฐบาลได้ร้องขอให้ประชาคมการพัฒนาแอฟริกาตอนใต้ (เอสเอดีซี) เข้ามาแทรกแซง และเอสเอดีซีก็เข้ามาแทรกแซงจริงๆ โดยอาศัยกองกำลังของแอฟริกาใต้เป็นหลัก เมื่อสถานการณ์กลับสู่ความสงบ ได้มีข้อตกลงร่วมกันในวันที่ 2 ตุลาคม ค.ศ. 1998 (ซึ่งภายหลังมีเอสเอดีซีค้ำประกัน) เรียกร้องให้จัดตั้งคณะผู้ว่าการการเมืองชั่วคราว (ไอพีเอ) ประกอบด้วยตัวแทนพรรคการเมืองที่ได้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง 12 พรรคๆ ละสองคน โดยไม่คำนึงว่าพรรคนั้นๆ จะได้รับเสียงสนับสนุนน้อยมากเพียงใด ภารกิจของคณะไอพีเอคือการพัฒนาระบบเลือกตั้งใหม่

และเสนอแนะมาตรการทางการเมืองและการปกครองเพื่อส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยของเลโซโทอย่างสันติ อย่างไรก็ดี ข้อเสนอแนะทั้งหมดจะนำเสนอต่อรัฐบาล ซึ่งจะได้นำเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาให้มีผลบังคับใช้ในวิถีปกติ

เบื้องหลังความคิดจัดตั้งคณะไอพีเอนั้น ได้รับแรงบันดาลใจอย่างเห็นได้ชัดจากสถาบันของกระบวนการเจรจาต่อรองในแอฟริกาใต้ ในกระบวนการเปลี่ยนผ่านช่วงต้นๆ แต่ไม่ได้คำนึงถึงว่าทั้งสองกระบวนการมีข้อแตกต่างกันมาก จนกระทั่งว่าทางออกเชิงสถาบันย่อมต้องแตกต่างกันด้วย กระบวนการทางการเมืองที่สืบเนื่องในเลโซโท ไม่ได้เป็นเรื่องง่ายๆ และไม่น่าประหลาดใจว่า การที่ฝ่ายค้านมีเสียงข้างมากอย่างท่วมท้นในคณะไอพีเอ คือ 22 เสียงต่อ 2 เสียงของรัฐบาลนั้น ไม่ช่วยสร้างบรรยากาศการเจรจาต่อรองอย่างสร้างสรรค์

ตัวแทนในคณะไอพีเอ ซึ่งไม่มีใครสักคนที่ชนะการเลือกตั้งเข้าไปนั่งในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ต่างกระตือรือร้นที่จะเสนอแนะระบบเลือกตั้ง ซึ่งจะยังเป็นแบบเขตเดียวเบอร์เดียว และในขณะเดียวกันก็ให้ผลลัพธ์ในการเลือกตั้งครั้งต่อไปที่เป็นสัดส่วนมากกว่าในการเลือกตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1998 ทางออกที่เห็นได้ชัดคือ ถ้าไม่ใช่ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม ก็เป็นระบบคู่ขนาน มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญในเรื่องระบบเลือกตั้งชาวเยอรมันคนหนึ่งมานำเสนอ หลังจากนั้นเสียงส่วนใหญ่ของคณะไอพีเอก็เลือกระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม โดยที่ที่นั่งจำนวนหนึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว และอีกจำนวนหนึ่งมาจากบัญชีรายชื่อพรรคเพื่อเป็นการชดเชย พรรคแอลซีดีซึ่งควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติอยู่โดยสมบูรณ์ ตัดสินใจเลือกอีกทางหนึ่งคือ ระบบคู่ขนาน ซึ่งน่าจะทำให้พรรคของตน ซึ่งได้ส่วนแบ่งของ ส.ส.แบบแบ่งเขตเป็นจำนวนมากแล้วไม่พอ ยังจะได้ที่นั่งเพิ่มขึ้นมาจากส่วนแบ่งคะแนนเสียงที่ลงให้พรรคสำหรับที่นั่งซึ่งไม่ได้รับจัดสรรในแบบแบ่งเขตด้วย

ในไม่ช้าก็ปรากฏว่า คณะไอพีเอมิได้เฉลียวใจถึงรายละเอียดในทางปฏิบัติที่ควรนำมาพิจารณา เมื่อตัดสินใจที่จะใช้ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม เช่น สูตรในการจัดสรรที่นั่ง ประเด็นของกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำอย่างเป็นทางการ อาณัติส่วนขยาย (overhang mandate) บัตรเลือกตั้งหนึ่งใบหรือสองใบ และเรื่องอื่นๆ จำนวนที่นั่งในแต่ละประเภทก็เป็นประเด็นเช่นกัน แม้ว่าสมาชิกในคณะไอพีเอส่วนใหญ่ดูเหมือนจะเห็นด้วยว่าน่าจะคงจำนวนที่นั่ง ส.ส. แบบแบ่งเขตไว้ที่ 80 คน และเป็นเรื่องธรรมดาที่จะมีที่นั่งชดเชย 50 ที่ แต่ฐานที่มาของตัวเลข 50 นี้ค่อนข้างประหลาด แต่ก่อนนั้นประเทศเลโซโทมี ส.ส. แบบเขตเดียวเบอร์เดียว 65 คน หากกลับไปใช้ตัวเลขเดิมและไปเพิ่มในส่วนของที่นั่งชดเชยเท่าๆ กัน (อย่างเช่นในเยอรมนี) สภานิติบัญญัติแห่งชาติจะมี ส.ส. รวมทั้งหมด 130 คน อย่างไรก็ดี ในเมื่อจำนวน ส.ส. แบบแบ่งเขตในขณะนั้นคือ 80 คน และดูท่าจะยากที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเลขนี้ในอนาคตอันใกล้ และถ้าจะให้จำนวนรวมของ ส.ส. เป็น 130 แล้วละก็ ที่นั่งชดเชยจึงต้องเป็น 50 ที่ รัฐบาลก็คัดค้านตัวเลขนี้หนึ่งในจำนวนหลาย ๆ เหตุผลก็คือ เลโซโท เป็นประเทศเล็กและยากจน จึงควรจะมีจำนวนที่

นั่งในรัฐสภาที่สมเหตุสมผล

ความขัดแย้งทางการเมืองของประเทศนี้เข้าใจได้ง่าย คณะไอพีเอซึ่งมีภารกิจที่จะเสนอแนะทางออกเชิงสถาบันเพื่อแก้ทางตันทางการเมือง เห็นด้วยอย่างแข็งขันที่จะใช้ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม โดยมี ส.ส. แบบแบ่งเขตจำนวน 80 คน และมีที่นั่งชดเชย 50 ที่ ในขณะที่รัฐบาล ซึ่งควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติโดยสิ้นเชิง และจะต้องพิจารณาเห็นชอบข้อเสนอแนะของคณะไอพีเอทั้งหมดนั้น เสนอไว้ว่า ทางออกที่ดีที่สุดควรจะเป็นระบบคู่ขนาน ด้วยจำนวน ส.ส. แบบแบ่งเขต 80 คนเท่าเดิม และเพิ่มอีกประมาณ 40 ที่นั่ง ซึ่งจัดสรรแยกจากกันโดย (ถ้าจะให้ดี) ใช้คะแนนเสียงจากบัตรเลือกตั้งใบเดียวกัน กับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต หรือจะใช้บัตรเลือกตั้งใบที่สองก็พอเป็นทางเลือกได้

การประนีประนอมทางการเมืองในเรื่องระบบเลือกตั้งใช้เวลาพอสมควรกว่าจะบรรลุผลหลักๆ แล้วเป็นเพราะระดับของความไม่ไว้วางใจระหว่างทั้งสองฝ่าย และความลังเลใจเกี่ยวกับความคิดที่จะประนีประนอม ในที่สุดก็สามารถตกลงกันได้ว่า ระบบเลือกตั้งควรเป็นระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของพรรคฝ่ายค้าน) ในขณะที่จำนวนที่นั่งควรเป็น 120 คน (80 + 40 คน) ซึ่งสำคัญมากสำหรับฝ่ายรัฐบาล ในขณะที่รัฐบาลถือไพ่เหนือทุกประตูด้วยมีเสียงข้างมากถล่มทลายในสภา แต่ก็ชัดเจนว่า รัฐบาลต้องยอมอ่อนข้อให้บ้างเพื่อให้ได้การยอมรับที่กว้างขึ้น อันจะทำให้การทบทวนระบบมีความชอบธรรม การแก้ไขรัฐธรรมนูญที่สืบเนื่องมา ต้องการความสนับสนุนอย่างเข้มแข็งไม่เพียงแต่จากสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แต่จากวุฒิสภาด้วย (สมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่ได้แก่หัวหน้าเผ่า) ซึ่งก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งว่าเหตุใดจึงจำเป็นต้องประนีประนอม เหตุผลสำหรับการนี้คือ หากสภาทั้งสองของรัฐสภามิอาจตกลงกันได้ในเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ก็จะต้องไปสู่การลงประชามติ ซึ่งเป็นไปได้ยาก เพราะความเห็นขัดกันในเรื่องการลงทะเบียนผู้เลือกตั้ง ในที่สุดการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญก็ได้รับความเห็นชอบอย่างเป็นทางการในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2001 หลังจากนั้นจึงได้มาพิจารณาแก้ไขกฎหมายเลือกตั้งที่จำเป็นได้

ข้อตกลงที่มีหลักประกันระหว่างประเทศฉบับ ค.ศ. 1998 นั้น กำหนดให้ร่นระยะการเลือกตั้งมาในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2000 นี่ก็ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงโดยสิ้นเชิง เหตุผลสำคัญไม่น้อยกว่าเหตุผลอื่นๆ ก็คือ รัฐบาลกับฝ่ายค้าน (คณะไอพีเอ) ไม่ลงรอยกัน และคณะกรรมการการเลือกตั้งอิสระก็เพิ่งจะได้รับแต่งตั้งในเดือนเมษายน เลยตกลงกันว่าจะชะลอการเลือกตั้งอีกหนึ่งปี แต่เอาเข้าจริงก็ล่าช้าออกไปอีก กว่าจะตกลงกันได้ในเรื่องระบบเลือกตั้ง รวมทั้งกังวลว่าระบบการลงทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะไม่เรียบร้อย เป็นต้น หมายความว่าการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่จะจัดขึ้นได้ ก็คือเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2002.

การเลือกตั้งดำเนินไปได้ด้วยดี ไม่ถึงกับผิดคาดที่พรรคแอลซีดีได้ร้อยละ 55 ของคะแนนเสียงแบบสัดส่วนที่ลงให้แก่พรรค และได้ร้อยละ 65 ของที่นั่งทั้งหมด ที่เป็นดังนี้เพราะพรรคสามารถคว้าเก้าอี้ได้ 77 ที่นั่ง จากการลงแข่งขันแบบเขตเดียวเบอร์เดียว 78 เขต (อีกสองเขตต้องเลื่อนไปเนื่องจากผู้สมัครเสียชีวิต แต่ท้ายที่สุดพรรคแอลซีดีก็คว้าได้ทั้งสองที่นั่ง) ระบบมิได้มีอาณัติส่วนขยาย ดังนั้น ฝ่ายค้านจึงได้ที่นั่งที่เหลือ 40 ที่ไปทั้งหมด

พรรคฝ่ายค้านเจ็ดพรรคจากแปดพรรคที่ได้ ส.ส. ยังมีความเป็นตัวแทนต่ำกว่าที่ควรอยู่ดี ในแง่ส่วนแบ่งของคะแนนเสียงเมื่อเทียบกับส่วนแบ่งของที่นั่ง อย่างไรก็ดี ความเป็นตัวแทนที่ต่ำเช่นนี้ ต่างจากที่เคยเป็นในปี ค.ศ. 1998 มาก และสภานิติบัญญัติแห่งชาติเลโซโทในปัจจุบัน เป็นองค์กรตัวแทนอย่างดีพอควรในแง่ตัวแทนทางการเมือง ดังนั้น วัตถุประสงค์หลักของความพยายามต่างๆ ภายหลังความวุ่นวายในปี ค.ศ. 1998 ได้บรรลุไปด้วยดี

เป็นที่ชัดเจนว่าการผสมผสานของ (ก) พรรคพรรคเดียวที่ได้ที่นั่งแบบเขตเดียวเบอร์เดียวเกือบทั้งหมด (ข) มีเพียงร้อยละ 33 ของที่นั่งที่ใช้จัดสรรเพื่อการชดเชย และ (ค) การไม่มีที่นั่งเพิ่มเติม เหล่านี้อาจส่งผลต่อความไม่เป็นสัดส่วนในบางระดับขั้นสำหรับการเลือกตั้งในอนาคตต่อไป อย่างไรก็ดี ดูเหมือนว่าสิ่งนี้เป็นเรื่องเล็กน้อย เมื่อเทียบกับการปรับปรุงระบบในหลายด้านซึ่งเป็นผลจากกระบวนการปรองดองทางการเมืองที่ยืดเยื้อระหว่างปี ค.ศ. 1999 – 2001 โดยที่ขณะนั้นก็ยังห่วงกันว่า จะมีสมาชิกรัฐสภาจำนวนมากเกินไปสำหรับประเทศที่เล็กและยากจนอย่างนี้

133. ในการแปลจำนวนคะแนนเป็นจำนวน ส.ส. ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม อาจเป็นระบบเลือกตั้งที่มีความเป็นสัดส่วนพอ ๆ กับระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อล้วนๆ ดังนั้น จึงมีส่วนตามข้อดีและข้อเสียที่ได้อ้างมาก่อนหน้านี้หลายข้อของระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน อย่างไรก็ตาม เหตุผลหนึ่งที่ทำให้ในบางครั้ง ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (สสผ.) ถูกมองว่าน่าสนใจน้อยกว่าระบบ ตสบ. ตรงๆ ก็คือว่า ระบบ สสผ. อาจนำไปสู่สิ่งที่ผิดหลักการที่เรียกกันว่า 'การลงคะแนนเชิงยุทธศาสตร์' ในนิวซีแลนด์เมื่อปี ค.ศ. 1996 ในเขตเลือกตั้งกลางนครเวลลิงตัน นักยุทธศาสตร์บางคนของพรรคประชาชาติ เร่งเร้าผู้ลงคะแนนอย่าลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครของพรรคประชาชาติในการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว เพราะได้คำนวณแล้วว่า ในระบบ สสผ. ถึงผู้สมัครคนนี้ได้รับเลือกตั้ง ก็จะไม่ทำให้พรรคประชาชาติได้ที่นั่งเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งที่ เพียงแต่เขาจะไปแทนที่ ส.ส. ซึ่งจะได้รับเลือกตั้งจากบัญชีรายชื่อ จึงน่าจะดีกว่าสำหรับพรรคประชาชาติที่จะให้ผู้สมัครจากพรรคอื่นได้รับเลือกตั้ง ขอเพียงแต่เป็นผู้สมัครที่เห็นคล้อยตามความคิดและอุดมการณ์ของพรรคประชาชาติก็พอ ยังจะดีกว่าลงคะแนนที่ 'สูญเปล่า' ไปสนับสนุนผู้สมัครของพรรคเอง

กรณีศึกษา: เม็กซิโก

เม็กซิโก: การทำให้เป็นประชาธิปไตยด้วยการปฏิรูปการเลือกตั้ง

เจฟฟรีย์ เอ. เวลดอน

เม็กซิโกมีระบบประธานาธิบดี โดยฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ ต่างก็มีความเข้มแข็งและเป็นอิสระ การแบ่งแยกอำนาจไม่ได้เป็นจริงในทางปฏิบัติระหว่างปี ค.ศ. 1929 และ 1997 เมื่อพรรคปฏิวัติเชิงสถาบัน (Institutional Revolutionary Party พีอาร์ไอ) ซึ่งเป็นพรรคที่เป็นทางการพรรคเดียว ได้เข้าควบคุมอำนาจทั้งฝ่ายบริหารและสภาคองเกรสเอาไว้ แต่การแบ่งแยกอำนาจได้ฟื้นขึ้นมาใหม่ และปัจจุบันกลายเป็นจุดเด่นของการเมืองในระดับสหพันธรัฐ

ประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งด้วยระบบคะแนนนำ ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1988 และ 1994 ผู้ชนะได้คะแนนประมาณครึ่งหนึ่งของคะแนนเสียงทั้งหมด ทว่า ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2000 วินเซนต์ ฟอกซ์ ชนะด้วยคะแนนเสียงเพียงร้อยละ 42.5 จึงมีข้อเสนอการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยให้มีการเลือกตั้งรอบตัดเชือก ระหว่างผู้มีคะแนนนำสองคน ในกรณีที่ไม่มีผู้สมัครคนใดได้เสียงข้างมากเด็ดขาดในรอบแรก ข้อเสนอดังกล่าวจะผ่านไปได้หรือไม่นั้น ขึ้นอยู่อย่างมากกับการเล็งเห็นผลการเลือกตั้งของพรรคใหญ่ รวมทั้งการคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการจัดการเลือกตั้งรอบที่สองด้วย

ประธานาธิบดีอยู่ในตำแหน่งตามวาระหกปี และไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งหรือแต่งตั้งเข้ามาใหม่ได้อีกเลย ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้ประธานาธิบดียึดติดกับอำนาจ แต่ก็ลดทอนสภาพพร้อมรับผิดของประธานาธิบดีลงไปด้วย เพราะไม่ต้องกลับไปเผชิญกับผู้เลือกตั้งอีกแล้ว โดยคำนึงถึงอุดมการณ์และที่มาเชิงสัญลักษณ์ที่รองรับการห้ามมิให้ประธานาธิบดีได้รับเลือกตั้งสมัยที่สอง (ซึ่งเคยเป็นประเด็นใหญ่ในการปฏิวัติเม็กซิโก) เราไม่เห็นวี่แววว่ามาตรานี้จะถูกยกเลิกได้ในเร็วๆ นี้

สภาคองเกรสเม็กซิโกเป็นระบบสองสภา สภาผู้แทนราษฎร มาจากการเลือกตั้งและอยู่ในวาระสามปี และวุฒิสภา มาจากการเลือกตั้งและอยู่ในวาระหกปี (เลือกตั้งพร้อมกับประธานาธิบดี)

ทั้งสองสภาใช้ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม โดยใช้ระบบ คนช. และ ตสบ.

สภาผู้แทนราษฎรมีสมาชิก 500 คน มาจากการเลือกตั้งโดยระบบ คนช. แบบเขตเดียวเบอร์เดียว 300 คน กับอีก 200 คนมาจากการเลือกตั้งโดยระบบ ตสบ. ในเขตเลือกตั้งระดับภูมิภาคห้าเขตๆ ละ 40 คน ที่นั่ง 300 ที่จากระบบ คนช. ถูกแบ่งปันกันให้มลรัฐตามสัดส่วนของประชากร โดยมีข้อแม้ว่า มลรัฐต้องมีสมาชิกสภาไม่น้อยกว่าสองคน สถาบันการเลือกตั้งของสหพันธรัฐ (ไอเอฟอี) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่และเป็นอิสระ ใช้สูตรในการจัดสรรที่นั่งในระหว่างมลรัฐที่ชื่อว่าสูตรเซนต์-ลาก็ออย่างตรงไปตรงมา ไอเอฟอีจึงกำหนดเขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียวที่มีประชากรเท่าๆ กันในแต่ละมลรัฐ โดยทั่วไป จะปักปันเขตตามเขตเทศบาลมากกว่าจะยึดเกณฑ์ประชากรเท่ากันโดยเคร่งครัด และยังได้แบ่งประเทศออกเป็นห้าภูมิภาค ที่มีสมาชิกได้ภาคละ 40 คนในระบบ ตสบ. แต่ละพรรคส่งผู้สมัครหนึ่งคนสำหรับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต และนำเสนอบัญชีรายชื่อโดยเรียงลำดับผู้สมัครจำนวน 40 คน สำหรับแต่ละเขตเลือกตั้งระดับภูมิภาครวมห้าเขต

พรรคการเมืองอาจรวมกลุ่มกันเต็มที่หรือบางส่วนเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้ง โดยส่งผู้สมัครคนเดียวกันในบางเขตเลือกตั้ง หรือแบ่งปันบัญชีรายชื่อในการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน ในกรณีเช่นนี้ พรรคต้องส่งข้อตกลงให้ไอเอฟอี โดยระบุว่าจะจัดสรรคะแนนเสียงที่ได้จากการรวมตัวกันนั้นอย่างไร หากพรรคจะรวมกลุ่มกันเพื่อการเลือกตั้งประธานาธิบดี ก็จะต้องรวมกลุ่มเพื่อการแข่งขันทั้งหมด คือในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาทุกสภาด้วย ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2000 ผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดีสองในสามคนได้รับการสนับหนุนจากการรวมกลุ่มพรรคการเมือง ในการเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติปี ค.ศ. 2003 มีการรวมกลุ่มบางส่วนระหว่างพรรคพีอาร์ไอกับพรรคกรีนส์ โดยรวมกันส่งผู้สมัครเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียวถึง 97 เขต แถมด้วยการแยกกันส่งผู้สมัครในอีก 203 เขตเลือกตั้ง และในส่วนของผู้แทนแบบสัดส่วนตามบัญชีรายชื่อก็แยกกันส่ง (ทั้งสองพรรคตกลงกันด้วยว่าจะแบ่งคะแนนจาก 97 เขตดังกล่าวอย่างไร เพื่อประโยชน์ในการจัดสรรที่นั่งแก่ผู้สมัครในบัญชีรายชื่อ)

ในการเลือกตั้ง ส.ส. ผู้เลือกตั้งใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียว การรวมคะแนนบัตรทั้งหมดจากเขตเลือกตั้งซึ่งแข่งกันในระบบ คนช. ก็จะนำมาคำนวณจำนวนที่นั่งสำหรับ ส.ส. ในระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อให้แก่พรรคการเมืองด้วย โดยใช้วิธีเศษการหารสูงสุดและโควต้าแบบแฮร์ และมีการกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำไว้ที่ร้อยละ 2 ของคะแนนเสียงรวมทั้งประเทศไว้ในกฎหมายด้วย จำนวนผู้แทนแบบสัดส่วนที่จัดสรรให้แก่พรรคไม่ขึ้นกับจำนวนผู้แทนแบบแบ่งเขตในระบบ คนช. โดยมีข้อยกเว้นที่สำคัญสองข้อคือ ต้องไม่มีพรรคใดได้ที่นั่งมากกว่า 300 ที่ และต้องไม่มีพรรคใดได้รับส่วนแบ่งของที่นั่งคิดเป็นร้อยละของ 500 ที่นั่ง เกินกว่าส่วนแบ่งของคะแนนคิดเป็นร้อยละของคะแนนจากบัตรดี ไปกว่าร้อยละ 8 ดังนั้น พรรคที่หวังได้เสียงข้างมากจะต้องได้คะแนนอย่างน้อยร้อยละ 42.2 ของคะแนนจากบัตรดี (ร้อยละ 42.2 น้อยกว่าร้อยละ 50.1 ซึ่งหมายถึงเสียงข้างมาก ไม่ถึงร้อยละ 8 – ผู้แปล) บวกกับอย่างน้อย167 ที่นั่งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เพื่อจะชนะให้ได้ที่นั่ง 251 ที่ในสภาล่าง (251 ที่นั่งหมายถึงได้เสียงข้างมากในสภา ร้อยละ 42.2 ของคะแนนหมายถึง 84 ที่นั่ง และ 251 หักลบด้วย 84 ได้ 167 ที่นั่ง – ผู้แปล) ในปี ค.ศ. 1997 และ 2003 สัดส่วนที่นั่งของพรรคพีอาร์ไอถูกจำกัดโดยกฎร้อยละ 8 ส่วนในปี ค.ศ. 2000 กฎร้อยละ 8 ไม่มีผลต่อทั้งพรรคพีอาร์ไอหรือพรรคกิจประชาชาติ (National Action Party พีเอเอ็น)

การจัดสรรที่นั่งแบบบัญชีรายชื่อ 40 ที่ในเขตเลือกตั้งระดับภาคห้าเขตนั้น ก็ใช้โควต้าแบบแฮร์และเศษการหารสูงสุด บัญชีรายชื่อมีการเรียงลำดับและเป็นแบบปิด ผู้สมัครที่อยู่ในลำดับสูงกว่าในบัญชีรายชื่อจะได้รับเลือกตั้งก่อน และผู้ลงคะแนนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงลำดับในบัญชีรายชื่อได้

การเคลื่อนตัวสู่การเมืองแบบพหุนิยมและการมีหลายพรรคในเม็กซิโก เป็นกระบวนการแบบวิวัฒนาการที่ค่อยเป็นค่อยไป ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1979 ได้มีการปฏิรูปอย่างกว้างขวางในเรื่องสูตรการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สูตรที่ใช้ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1979 1982 และ 1985 มีจำนวน ส.ส. แบบเขตเดียวเบอร์เดียว 300 คน กับ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ 100 คน ซึ่งจำกัดอยู่สำหรับพรรคที่ได้ที่นั่งแบบแบ่งเขตไม่เกิน 60 ที่นั่ง สูตรที่ใช้ในปี ค.ศ. 1988 ได้เพิ่มจำนวนของ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อเป็น 200 คน แต่มีหลักประกันว่า พรรคที่ได้ที่นั่งแบบแบ่งเขตมากกว่าเพื่อน จะได้ที่นั่งข้างมากเด็ดขาดด้วย โดยไม่คำนึงถึงส่วนแบ่งคะแนนเสียงรวม มีการตั้งเพดานจำนวนที่นั่ง ส.ส. สูงสุดที่พรรคพรรคหนึ่งจะมีได้ไว้ที่ 350 คน ในการปฏิรูปปี ค.ศ. 1991 ยังคงรักษาตัวเลขเพดานนี้ไว้ รวมทั้งการประกันเสียงข้างมากเด็ดขาดด้วย แต่มีเงื่อนไขว่าพรรคที่ได้เสียงข้างมากดังกล่าว จะต้องได้อย่างน้อยร้อยละ 30 ของคะแนนรวม นอกจากนี้ ยังมีการแถมที่นั่งให้แก่พรรคที่ชนะการเลือกตั้ง เพื่อจะได้ไม่ต้องทำหน้าที่ในสภาด้วยเสียงเกินครึ่งเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในเชิงแลกเปลี่ยนกัน รัฐบาลก็ยอมให้การควบคุมกระบวนการเลือกตั้งบางส่วนตกแก่องค์กรจัดการการเลือกตั้ง (ไอเอฟอี) ที่เป็นอิสระเพียงบางส่วน และแก่ศาลเลือกตั้งของสหพันธรัฐ การปฏิรูปในปี ค.ศ. 1994 ได้ลบมาตราที่ประกันเสียงข้างมากออกไป แล้วสร้างระบบคู่ขนานขึ้นมาใช้แทน ซึ่งการเลือกตั้งในระบบ ตสบ. จะแยกเด็ดขาดจากการเลือกตั้งแบบคะแนนนำกำชัย ในเกือบทุกสถานการณ์ ไม่เคยมีพรรคใดได้ ส.ส. เกินร้อยละ 60 ของที่นั่ง (300 ที่นั่งจาก 500 ที่นั่ง) อย่างไรก็ดี การปฏิรูปนี้ได้นำไปสู่ผลลัพธ์ที่ความไม่เป็นสัดส่วนมากที่สุด เท่าที่เม็กซิโกเคยประสบภายใต้ระบบผสม โดยพรรคพีอาร์ไอได้ร้อยละ 60 ของที่นั่งจากคะแนนเสียงร้อยละ 50 ของทั้งหมด ดังนั้นในปี ค.ศ. 1996 กฎหมายเลือกตั้งถูกปรับอีกครั้งหนึ่ง เพื่อจำกัดจำนวนที่นั่งทั้งหมดที่พรรคพรรคเดียวอาจได้ไว้ที่ 300 ที่นั่ง และจำกัดระดับสูงสุดของความเป็นตัวแทนเกินสัดส่วนไว้ที่ร้อยละ 8 ดังที่ได้อธิบายไว้ข้างต้น กฎหมายการเลือกตั้งนี้มีเสถียรภาพไม่น้อยไปกว่ากฎหมายฉบับอื่นๆ เท่าที่มีมาตั้งแต่การนำการเป็นตัวแทนแบบพหุพรรคมาใช้ในปี ค.ศ. 1964 โดยได้ใช้ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1997 2000 และ 2003 ไม่มีพรรคใดได้เสียง

ข้างมากเด็ดขาดหลังจากการมีกฎหมายนี้ การปฏิรูปปี ค.ศ. 1996 ได้ทำให้องค์กรจัดการการเลือกตั้งหรือไอเอฟอีเป็นเอกเทศโดยสมบูรณ์ และเพิ่มอำนาจให้แก่ศาลเลือกตั้งของสหพันธรัฐ ทุกวันนี้มีข้อเสนอหลายข้อ บางข้อเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรมีความเป็นสัดส่วนเพิ่มขึ้น บางข้อเสนอให้ลดลง บางข้อเสนอให้เพิ่มจำนวน ส.ส. แบบสัดส่วน บางข้อเสนอให้ลดจำนวนลง และบางข้อเสนอให้ลดช่วงจำกัดความเป็นตัวแทนเกินสัดส่วน บางข้อเสนอให้ยกเลิกไป อย่างไรก็ดี เนื่องจากไม่มีพรรคสองพรรคใดที่มีเป้าหมายเหมือนกัน การปฏิรูปจึงยังไม่น่าจะเกิดขึ้น

ก่อนปี ค.ศ. 1994 สมาชิกวุฒิสภามีจำนวน 64 คน มาจากการเลือกตั้งเขตละ 2 คน จำนวน 31 เขตบวกกับการใช้ประเทศเป็นเขตอีกหนึ่งเขตด้วย ส.ว. ได้รับเลือกตั้งตามกฎของคะแนนนำ ผลก็คือว่า จนกระทั่งปี ค.ศ. 1988 ส.ว. ทั้งหมดเป็นสมาชิกของพรรคพีอาร์ไอ การที่พรรคพีอาร์ไอผูกขาดที่นั่งในวุฒิสภาจึงเปิดทางให้รัฐบาลอ่อนข้อให้แก่ฝ่ายค้าน คือยอมให้สภาผู้แทนราษฎรมีความเป็นสัดส่วนมากขึ้น

จนถึงปี ค.ศ. 1994 ได้มีการเรียกร้องให้วุฒิสภามีลักษณะของการเป็นตัวแทนที่กว้างขึ้นด้วย ได้มีการขยายจำนวน ส.ว. เป็น 128 คน โดยให้หลักประกันว่าอย่างน้อยหนึ่งในสี่ของที่นั่งจะเป็นของฝ่ายค้าน สำหรับการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1997 ได้มีการจัดตั้งระบบผสมขึ้น แต่ละมลรัฐเลือก ส.ว.ได้สามคน และนอกเหนือจากนี้มี ส.ว. อีก 32 คนที่เลือกตั้งในระบบ ตสบ. โดยใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง ในแต่ละมลรัฐ พรรคส่งผู้สมัคร ส.ว. โดยเรียงลำดับรายชื่อไว้สองคน ผู้สมัครทั้งสองของพรรคที่ได้คะแนนเสียงมากที่สุดได้รับเลือกตั้งเป็น ส.ว. และผู้สมัครคนแรกในบัญชีรายชื่อของพรรคที่ได้คะแนนเสียงในลำดับที่สอง ได้เป็น ส.ว. คนที่สามของมลรัฐ ผู้ลงคะแนนไม่สามารถแก้ไขลำดับของผู้สมัครได้ แต่ละพรรคยังได้ส่งบัญชีรายชื่อแบบปิด ที่เรียงลำดับผู้สมัคร 32 คนสำหรับการเลือกตั้งที่ใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง ให้นำคะแนนเสียงสำหรับ ส.ว. ในแต่ละมลรัฐมารวมกันในระดับชาติ โดยใช้สูตรเศษการหารสูงสุด และโควต้าแบบแฮร์ รวมทั้งมีกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำร้อยละ 2 ที่ต่างจากการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรคือไม่มีการเชื่อมโยงระบบคะแนนนำ กับระบบสัดส่วน ทั้งสองระบบถูกใช้แบบคู่ขนาน และไม่มีที่นั่งระบบสัดส่วนมาใช้ชดเชยความไม่เป็นสัดส่วนใดๆ สูตรการเลือกตั้งนี้จะสร้างเสียงข้างมากสำหรับพรรคที่ใหญ่ที่สุด ถ้าพรรคได้คะแนนเสียงที่กระจายอย่างเหมาะสมประมาณร้อยละ 40 ของคะแนนเสียงทั่วประเทศ และมีช่วงทิ้งห่างพรรคที่สองอยู่สามหรือสี่จุด การได้ที่นั่งสองในสามของวุฒิสภา (สำคัญสำหรับการปฏิรูปรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้งตุลาการศาลฎีกา และวิธีพิจารณาความภายใน) ต้องการคะแนนเสียงสองในสามของคะแนนเสียงทั่วประเทศ ไม่มีพรรคใดได้เสียงข้างมากเด็ดขาดสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2000

มีการยื่นข้อเสนอหลายประการต่อรัฐสภา เพื่อให้ยกเลิกวุฒิสมาชิกแบบบัญชีรายชื่อพรรค โดยเสนอไว้ว่าบัญชีรายชื่อระดับชาติไม่เหมาะสมสำหรับสภาที่เป็นตัวแทนของมลรัฐ อย่างไรก็ดีการยกเลิกบัญชีรายชื่อพรรคน่าจะเป็นประโยชน์ต่อพรรคพีอาร์ไอ ซึ่งมักจะได้คะแนนมาที่

หนึ่งหรือที่สองในทุกเขต ยกเว้นหนึ่งเขต และน่าจะถูกคัดค้านโดยพรรคอื่นๆ มีข้อเสนอทางเลือกคือ ให้มี ส.ว. สามหรือสี่คนต่อมลรัฐ ทั้งหมดมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ที่น่าจะใช้สูตรของ ดฮ์อนดท์

การลงเลือกตั้งอีกครั้งเป็นสมัยที่สองติดต่อกันเป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับ ส.ส. และ ส.ว. ทั้งหมด (รวมทั้งผู้ว่าการมลรัฐ สมาชิกสภานิติบัญญัติของมลรัฐ นายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาล) สมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติสามารถเข้ารับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาอื่นได้ เมื่อวาระของตนสิ้นสุดลง และสามารถกลับมาใหม่ได้ภายหลังว่างเว้นไปหนึ่งสมัย การปฏิรูป 'ไม่มีเลือกตั้งใหม่' เริ่มใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1932 เพื่อแก้ปัญหาในพรรคพีอาร์ไอ โดยการเพิ่มความภักดีต่อคณะกรรมการกลาง และลดอำนาจของหัวหน้าในท้องถิ่นของพรรค ในเวลานั้น ข้อเสนอปฏิรูปถูกเสนอให้สังคมยอมรับในฐานะบทสรุปธรรมดาของอุดมการณ์การไม่มีการเลือกตั้งใหม่ ที่มาจากการปฏิวัติเม็กซิโก อย่างไรก็ดี เรื่องนี้ได้ลดทอนความเป็นเอกเทศของสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติ เพราะความก้าวหน้าในชีวิตการงานของพวกเขา เมื่อถึงคราวครบวาระ จะขึ้นอยู่กับกลไกของพรรค และตลอดเวลาหลายปี เรื่องนี้ได้เพิ่มอำนาจให้แก่ประธานาธิบดี เพราะเขาเป็นผู้ควบคุมกลไกของพรรค โดยประเพณีแล้ว วินัยพรรคจะมีสูงมาก เกือบร้อยเปอร์เซ็นต์สำหรับสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติของสหพันธรัฐของพรรคพีอาร์ไอ จนถึงปี ค.ศ. 2000 ซึ่งมีผลอย่างลึกซึ้งต่อสภาพพร้อมรับผิดและความเป็นตัวแทน ผู้ลงคะแนนจะตอบแทนผลงานที่ดีหรือจะลงโทษความเป็นตัวแทนที่อ่อนด้อยก็ไม่ได้ทั้งนั้น

ทุกพรรคใช้กระบวนวิธีค่อนข้างปิดเพื่อสรรหาผู้สมัคร นั่นคือ กำหนดโดยผู้นำ โดยการประชุมใหญ่แบบปิด หรือโดยการลงคะแนนเบื้องต้น (primaries) แบบปิดหรืออยู่ภายใต้การควบคุมอย่างเข้มงวด โดยทั่วไป กระบวนวิธีส่งผู้สมัครเป็นไปโดยเปิดเผยมากขึ้นในหลายปีที่ผ่านมา แต่ผู้สมัครก็ยังคงต้องขึ้นกับพรรคอย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้น พรรคควบคุมค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ที่จะใช้หาเสียง แม้ในการเลือกตั้งระดับเขตและระดับมลรัฐ และบัญชีรายชื่อแบบปิดได้ลดแรงจูงใจสำหรับผู้สมัครในการหาเสียง

การทำให้เป็นประชาธิปไตยอย่างช้าๆ ของเม็กซิโก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งอยู่บ่อยๆ ในฐานะชุดของการผ่อนปรนโดยพรรคที่ครองความเป็นใหญ่ เพื่อคลี่คลายความขัดแย้ง ซึ่งในที่สุดก็ส่งผลให้เกิดระบบประธานาธิบดีแบบหลายพรรค โดยมีพรรคที่เข้มแข็งมากหลายพรรค การเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องไปน่าจะเป็นไปได้น้อยลง เนื่องจากพรรคต่างๆ มีผลประโยชน์ต่าง ๆ กัน และการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ถูกมองว่าเป็นเกมผลรวมเป็นศูนย์ (zero-sum game) หรือต้องได้เสียกันไปเลย

กรณีศึกษา: นิวซีแลนด์

นิวซีแลนด์: การเรียนรู้ที่จะอยู่กับการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน

ไนเจล เอส. โรเบิร์ตส

นิวซีแลนด์เคยถูกมองเป็นตัวอย่างที่เยี่ยมยอดของประเทศที่ใช้ระบบเลือกตั้งแบบ คนช. อย่างไรก็ดี หลังการลงประชามติสองครั้งในต้นคริสต์ทศวรรษที่ 1990 นิวซีแลนด์ก็ได้รับเอาระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (สสผ. หรือ MMP) มาใช้ในการลงคะแนนเลือก ส.ส. จำนวน 120 คน สำหรับรัฐสภาที่มีสภาเดียว จนกระทั่งถึงสิ้นปี ค.ศ. 2004 มีการเลือกตั้งทั่วไปสามครั้งที่ใช้ระบบใหม่นี้

เหตุใดนิวซีแลนด์จึงได้เปลี่ยนระบบเลือกตั้ง อะไรได้นำพาประเทศให้ทำในสิ่งที่ผิดธรรมดาอย่างยิ่งสำหรับประเทศประชาธิปไตยที่ลงหลักปักฐานมานานแล้ว โดยเฉพาะประเทศที่รับมรดกตกทอดจากชาวแองโกล-แซ็กซอน

ขอเริ่มดังนี้ ระบบ คนช. ได้ให้ผลลัพธ์การเลือกตั้งที่มีความเพี้ยนสูงมากในปี ค.ศ. 1978 และ 1981 ในการเลือกตั้งทั้งสองครั้ง พรรคประชาชาติสามารถรักษาที่นั่งข้างมากเด็ดขาดในสภาผู้แทนราษฎร แม้ว่าจะมีคะแนนเสียงทั่วประเทศน้อยกว่าพรรคแรงงานที่เป็นพรรคฝ่ายค้าน นอกจากนี้การเลือกตั้งทั้งสองครั้งยังทำให้พรรคลำดับที่สาม คือพรรคโซเชียลเครดิตได้ส่วนแบ่งคะแนนเสียงมากพอใช้ แต่ได้จำนวน ส.ส. มาเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 16 ของคะแนนเสียงในปี ค.ศ. 1978 และร้อยละ 21 ในปี ค.ศ. 1981 แต่ได้ที่นั่ง ส.ส. เพียงหนึ่งกับสองคนตามลำดับในสภาที่มีสมาชิกขณะนั้น 92 คน) ความโกลาหลอันเนื่องมาแต่ผลลัพธ์เหล่านี้ทำให้รัฐบาลพรรคแรงงานที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาในปี ค.ศ. 1984 จัดตั้งคณะกรรมการหลวงว่าด้วยระบบเลือกตั้ง (Royal Commission on Electoral System) ขึ้นมา ในปี ค.ศ. 1986 คณะกรรมการจัดทำรายงานเรื่องสู่ประชาธิปไตยที่ดีกว่า (Towards a Better Democracy) ซึ่งเสนอแนะให้รับระบบการลงคะแนนเสียงเหมือนกับของเยอรมนี คณะกรรมการได้เสนอไว้อย่างแข็งขันว่า บนฐานตัวเกณฑ์สิบตัว ที่ใช้ในการตัดสินระบบการลงคะแนน สสผ. (MMP) คือ 'ระบบที่มีความชอบมากกว่าระบบอื่นๆ'

ไม่มีพรรคการเมืองใหญ่พรรคใดของนิวซีแลนด์ชอบข้อเสนอนี้ และเรื่องนี้ก็น่าจะจบ

บัตรเลือกตั้งระบบ สสผ. ของนิวซีแลนด์

ถ้าหากคำแถลงนโยบายการหาเสียงในปี ค.ศ. 1990 ของพรรคประชาชาติไม่ได้ให้สัญญาว่าจะมีการลงประชามติในเรื่องนี้ ในการลงประชามติครั้งแรก ซึ่งจัดขึ้นในปี ค.ศ. 1992 เกือบจะร้อยละ 85 ของผู้ลงคะแนนเห็นด้วยที่จะให้ 'เปลี่ยนระบบการลงคะแนน' หลังจากนั้นอีก 14 เดือน ระบบเลือกตั้งใหม่ก็ได้รับการรับรอง ภายหลังการลงประชามติรอบสองซึ่งมีผู้เห็นด้วยกับระบบ สสผ. (MMP) ร้อยละ 54 (อีกร้อยละ 46 ให้คงระบบ คนช. ไว้)

เหมือนในเยอรมนี ในการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาของนิวซีแลนด์ ผู้เลือกตั้งคนหนึ่งจะมีสองเสียง หนึ่งเสียงให้แก่พรรคการเมือง (ในนิวซีแลนด์เรียกว่าคะแนนเสียงพรรค) โดยมีประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง และอีกหนึ่งเสียงให้แก่ผู้สมัครแบบเขตเดียวเบอร์เดียว ในขณะที่ผู้แทนจากเขตเดียวเบอร์เดียว (ในนิวซีแลนด์ เรียกเขตเลือกตั้งว่า electorates) ได้รับเลือกตั้งในระบบ คนช. ส่วนแบ่งที่นั่งทั้งหมดในรัฐสภาที่จัดสรรให้แก่พรรคการเมือง มาจากจำนวนเสียงที่พรรคนั้นได้รับโดยตรง และเป็นสัดส่วนกับจำนวนเสียงดังกล่าว หากพรรคหนึ่งได้คะแนนเสียงพรรคร้อยละ 25 ของคะแนนเสียงพรรคทั้งหมด พรรคนั้นก็จะได้ที่นั่ง (คร่าวๆ) หนึ่งในสี่ของจำนวนที่นั่งในสภาทั้งหมด 120 คน นั่นคือได้ประมาณ 30 คน ถ้าพรรคหนึ่งมีสิทธิได้ส.ส. รวม 30 คน แล้วเกิดได้ ส.ส. แบบแบ่งเขต 23 คนแล้ว พรรคนั้นก็จะได้รับจำนวน ส.ส. เพิ่มขึ้นเจ็ดคนจากบัญชีรายชื่อของพรรคที่มีการเรียงลำดับไว้ ในทำนองคล้ายกัน หากพรรคหนึ่งมีสิทธิได้ ส.ส. รวม 30 คน แต่ได้ ส.ส. แบบแบ่งเขต 11 คนเท่านั้น พรรคก็จะได้รับจัดสรรจากบัญชีรายชื่อพรรคให้เป็น ส.ส. อีก 19 คน

มีกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำสำหรับระบบ สสผ. ในนิวซีแลนด์ไว้สองเกณฑ์ การที่จะได้ส่วนแบ่งที่นั่งในรัฐสภาตามคะแนนเสียงพรรค พรรคจะต้องให้ได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนอย่างน้อยร้อยละ 5 ของคะแนนเสียงพรรคทั้งหมดที่มาจากการเลือกตั้งทั่วไป หรือต้องได้ ส.ส. แบบแบ่งเขตอย่างน้อยหนึ่งคน ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อปี ค.ศ. 1996 มีพรรคการเมืองห้าพรรคที่ได้คะแนนเสียงพรรคร้อยละ 5 กับอีกพรรคหนึ่งที่ได้ ส.ส.แบบแบ่งเขตหนึ่งคนแต่ไม่ผ่านเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำร้อยละ 5 หลังจากนั้นสามปี ห้าพรรคการเมืองเดิมก็สามารถผ่านเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำร้อยละ 5 ได้ มีสองพรรคไม่ผ่าน แต่สามารถได้ที่นั่งในระบบเขตเดียวเบอร์เดียว ซึ่งก็ทำให้หนึ่งในสองพรรคนั้นมีสิทธิได้ที่นั่ง ส.ส. จากบัญชีรายชื่อเพิ่มอีกสี่คน (พรรคนั้นได้คะแนนร้อยละ 4.3 ของคะแนนเสียงพรรคในการเลือกตั้ง) ในการเลือกตั้งทั่วไปปี ค.ศ. 2002 หกพรรคการเมืองผ่านเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำร้อยละ 5 พรรคที่เจ็ดได้ที่นั่งในระบบแบ่งเขตหนึ่งคน และทำให้ได้ที่นั่งจากระบบบัญชีรายชื่อมาเป็น ส.ส. ในสภาเพิ่มอีกหนึ่งคน

ตัวเลขเหล่านี้ชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากเหตุที่ได้นำระบบ สสผ.มาใช้อย่างน้อยในส่วนหนึ่ง ระบบนี้ประกัน 'ความเป็นธรรมระหว่างพรรคการเมือง' การลงคะแนนเสียงระบบใหม่ทำให้ดัชนีความไม่เป็นสัดส่วน พุ่งดิ่งลงจากค่าเฉลี่ยร้อยละ 11 สำหรับการเลือกตั้งในระบบ คนช. 17 ครั้งที่จัดขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 1946 ถึง 1993 เหลือร้อยละ 3 สำหรับการเลือกตั้งระบบ สสผ. สามครั้งแรก ในการเลือกตั้งระบบ คนช.ของนิวซีแลนด์ทุกครั้งจากปี ค.ศ. 1935 ถึง 1993 พรรคการเมืองพรรคหนึ่งในบรรดาสองพรรคใหญ่ คือพรรคแรงงาน กับพรรคประชาชาติ จะได้รับเสียงข้างมากเด็ดขาดในสภาผู้แทนราษฎร ผลที่ตามมาจากการใช้ระบบ สสผ. คือ ในการเลือกตั้งสามครั้งถึงวันนี้ ไม่มีพรรคใดพรรคเดียวที่ได้เสียงเกินครึ่งของที่นั่งในรัฐสภา ในปี ค.ศ. 1996 พรรคใหญ่ที่สุดได้ที่นั่ง 44 ที่จากทั้งหมด 120 ที่ ในปี ค.ศ. 1999 พรรคใหญ่ที่สุดชนะได้ 49 ที่นั่ง และในปี ค.ศ. 2002 พรรคใหญ่สุดได้ที่นั่ง 52 ที่

ดังนั้น จึงไม่น่าประหลาดใจที่นิวซีแลนด์ได้เปลี่ยนจากประเทศที่คุ้นเคยกับรัฐบาลเสียงข้างมากพรรคเดียว มาเป็นประเทศที่ปกครองโดยรัฐบาลผสม หลังการเลือกตั้งในระบบ สสผ. ครั้งแรก พรรคการเมืองสองพรรคได้ร่วมมือกันจัดตั้งรัฐบาล โดยมีเสียงข้างมากเล็กน้อย (มี 61 เสียงจาก 120 เสียง) ในรัฐสภา นับแต่พรรคร่วมรัฐบาลดังกล่าวได้สลายตัวไปในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1998 นิวซีแลนด์ก็มีรัฐบาลผสมเสียงข้างน้อย ที่ต้องพึ่งพาการสนับสนุนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (โดยต่อรองกับพรรคอื่น หรือในบางครั้งกับ ส.ส. เป็นรายบุคคล) เพื่อให้แน่ใจว่าโปรแกรมการออกกฎหมายของรัฐบาลจะได้รับเสียงข้างมากในรัฐสภา หนึ่งในเกณฑ์อื่นๆ ของคณะกรรมการหลวงว่าด้วยระบบเลือกตั้งคือ 'รัฐบาลที่มีประสิทธิผล' คณะกรรมการตั้งข้อสังเกตว่า ระบบเลือกตั้งพึง 'อำนวยให้รัฐบาล ... สามารถรับผิดชอบงานในหน้าที่ได้ รัฐบาลพึงมีความสามารถที่จะกระทำการอย่างเด็ดขาดได้ ตามความเหมาะสม' ควรเน้นย้ำว่าในประเด็นนี้ รัฐบาลจากระบบ สสผ. ในนิวซีแลนด์ไม่ค่อยมีความยุ่งยากในการปกครอง ทุกรัฐบาลสามารถผ่านกฎหมายงบประมาณได้ไม่ยากนัก และไม่มีรัฐบาลใดที่ต้องเผชิญโอกาสความพ่ายแพ้ในการลงคะแนนไม่ไว้วางใจในรัฐสภา ในขณะเดียวกัน รัฐสภานิวซีแลนด์ก็ได้บรรลุเกณฑ์อีกประการหนึ่งของคณะกรรมการหลวง โดยทำงานอย่างมีประสิทธิผลมากขึ้น รัฐบาลไม่อาจพึ่งพาการมีเสียงข้างมากในคณะกรรมาธิการรัฐสภาอีกต่อไป (อันที่จริงแทบจะไม่มีเสียงข้างมากดังกล่าว) และมีระดับขั้นการปรึกษาหารือกันมากขึ้น มีทั้งให้และรับ ระหว่างพรรคฝ่ายรัฐบาลกับพรรคฝ่ายค้านในรัฐสภาซึ่งมาจากระบบ สสผ.

คณะกรรมการหลวงว่าด้วยระบบเลือกตั้งยังเล็งเห็นว่า ภายใต้รัฐสภาซึ่งมาจากระบบ สสผ. ควรจะมีตัวแทนจากชนเผ่าเมารี (ชนกลุ่มน้อยชาวโปลิเนเซียที่เป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมของนิวซีแลนด์) ตลอดจนกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ เช่น กลุ่มสตรี ชาวเกาะเอเชีย-แปซิฟิก อย่างมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น ซึ่งเรื่องนี้ก็เกิดขึ้นจริง ในการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาครั้งสุดท้ายในระบบ คนช. ชาวเมารีมี ส.ส. ร้อยละ 7 ปัจจุบันมีชาวเมารีเป็น ส.ส. ร้อยละ 16 สัดส่วนของผู้แทนที่เป็นสตรีได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12 ในปี ค.ศ. 1993 เป็นร้อยละ 29 โดยเฉลี่ยในรัฐสภาซึ่งมาจากระบบ สสผ. ระหว่างห้วงเวลาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 ถึง 2002 สัดส่วนของผู้แทนจากหมู่เกาะแปซิฟิกได้เพิ่มจากร้อยละ 1 เป็นร้อยละ 3 และจำนวนของผู้แทนชนชาวเอเชียก็เพิ่มจาก 0 เป็นร้อยละ 2

การเลิกระบบลงคะแนนที่ก่อตั้งมานานย่อมไม่ใช่กระบวนการทางการเมืองที่ง่าย และ

ไม่ใช่เรื่องที่น่าจะดึงดูดใจต่อผลประโยชน์ที่ฝังลึก หรือต่อนักการเมืองที่อยู่ในตำแหน่งเกือบทุกคน นักวิชาการระบบเลือกตั้งชั้นนำได้เตือนว่า การปฏิรูปการเลือกตั้งครั้งใหญ่ไม่ควรทำกันง่าย ๆ กระนั้นก็ตาม มีประจักษ์หลักฐานมากขึ้นเรื่อยๆ ว่า สมาชิกรัฐสภาในนิวซีแลนด์รวมทั้งสาธารณชนด้วย กำลังเรียนรู้ที่จะยอมรับ (แม้ไม่ถึงกับต้องชอบ) การเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน การปฏิรูปที่รับรองกันไว้ในนิวซีแลนด์เมื่อต้นคริสต์ทศวรรษที่ 1990 และได้นำมาใช้ปี ค.ศ. 1997 ดูเหมือนจะอยู่ไปอีกยาวนานทีเดียว

ระบบคู่ขนาน (Parallel Systems)

134. ระบบคู่ขนานก็ใช้ทั้งส่วนประกอบของการเลือกตั้งแบบสัดส่วน กับแบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก แต่ที่ต่างจากระบบ สสผ. ก็คือ ส่วนประกอบแบบสัดส่วนมิได้ชดเชยความไม่เป็นสัดส่วนของการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตแต่อย่างใด (เป็นไปได้ที่ส่วนประกอบที่ไม่ใช่แบบสัดส่วนของระบบคู่ขนาน จะมาจากตระกูลของระบบ 'อื่น' ดังเช่นในไต้หวัน) ระบบคู่ขนานเหมือนกับระบบ สสผ. ตรงที่ว่า ผู้ลงคะแนนแต่ละคน อาจได้รับบัตรเลือกตั้งใบเดียว ซึ่งใช้ลงคะแนนให้ทั้งผู้สมัครและพรรค ดังเช่นที่ใช้ในเกาหลีใต้ (สาธารณรัฐเกาหลี) หรืออาจได้รับบัตรเลือกตั้งสองใบ ใบหนึ่งใช้เลือก ส.ส. ในระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก และอีกใบหนึ่งใช้เลือกผู้แทนแบบสัดส่วน ดังเช่นที่ใช้ในญี่ปุ่น ลิทัวเนีย และประเทศไทย (ดูกรณีศึกษาว่าด้วยญี่ปุ่น และไทย)

> ระบบคู่ขนานเป็นระบบผสมระบบหนึ่ง ซึ่งการเลือกผู้แทนของผู้ลงคะแนน จะแสดงออกผ่านระบบที่ต่างกันสองระบบ หนึ่งคือระบบ ตสบ. และอีกระบบหนึ่งคือ (มักจะเป็น) ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก แต่ในการจัดสรรที่นั่งจากบัญชีรายชื่อ จะไม่นำผลจากระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากมาคิดคำนวณ

ระบบคู่ขนานในปัจจุบันมีใช้ใน 21 ประเทศ และได้เป็นจุดเด่นของการออกแบบระบบเลือกตั้งตลอดช่วงทศวรรษครึ่งที่ผ่านมา บางทีอาจเป็นเพราะระบบนี้ประสานข้อดีของระบบตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ.) กับข้อดีของระบบตัวแทนแบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก (หรือแบบอื่น) อาร์เมเนีย กินี (โกนากรี) ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ รัสเซีย หมู่เกาะเซเชลส์ ประเทศไทย ติมอร์ตะวันออก และยูเครน ใช้ระบบ คนช. แบบเขตเดียวเบอร์เดียว ควบคู่กับระบบ ตสบ. ในขณะที่อาเซอร์ไบจาน จอร์เจีย คาซัคสถาน ลิทัวเนีย และตาจิกิสถานใช้ระบบเลือกตั้งสองรอบ เป็นส่วนประกอบแบบเขตเดียวเบอร์เดียวของระบบนี้

แอนโดรา เซเนกัล (ดูกรณีศึกษา) และตูนิเซีย ใช้ระบบคะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค (คพพ.) เพื่อเลือกผู้แทนจำนวนหนึ่ง โมนาโกเป็นประเทศเดียวที่ใช้ระบบคะแนนเสียงเป็นพวง (คพ.) ในระบบคู่ขนาน ส่วน ไต้หวันก็ไม่เหมือนใครที่ใช้ระบบคะแนนเดียวโอนไม่ได้ (คอม. / SNTV) คู่กับระบบสัดส่วน

135. ความสมดุลระหว่างจำนวนที่นั่งแบบสัดส่วน กับจำนวนที่นั่งแบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากแปรผันได้อย่างมาก (ดูตารางที่ 5) มีเพียงอันดอร์รา รัสเซีย และยูเครน เท่านั้นที่แบ่งจำนวนที่นั่งแบบ 50:50 ตัวอย่างที่สุดโต่งไปด้านหนึ่งคือเกาหลีใต้ ซึ่งร้อยละ 81ของจำนวนที่นั่งทั้งหมด 299 ที่นั่งมาจากการเลือกตั้งแบบคะแนนนำกำชัย (คนช. / FPTP) โดยมี ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อเพียง 56 คน ตัวอย่างที่สุดโต่งไปอีกด้านหนึ่งคือ ติมอร์ตะวันออก ส.ส. ที่มาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วนมี 75 คน และอีก 13 คน มาจากระบบ คนช. อย่างไรก็ดี ส่วนใหญ่แล้วจะมีความสมดุลที่ใกล้เคียงกันมากกว่านี้ ตัวอย่างเช่น ญี่ปุ่น ซึ่งเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขตในจำนวนที่เกินร้อยละ 60 เพียงนิดเดียว ส่วนที่เหลือมาจากระบบ ตสบ.

กรณีศึกษา: ประเทศไทย

ประเทศไทย: การห้ำหั่นคอร์รัปชั่นด้วยการปฏิรูปการเลือกตั้ง

อัลเลน ฮิกเก็น

ในปี ค.ศ. 1997 ประเทศไทยได้ผ่านรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งนำความเปลี่ยนแปลงแบบมโหฬารมาสู่ภูมิทัศน์ทางการเลือกตั้งและทางการเมือง การปฏิรูปรวมถึงการให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เป็นเอกเทศเพื่อดูแลและบริหารการเลือกตั้ง กฎระเบียบใหม่ๆ ที่ใช้ในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกรัฐสภากับคณะรัฐมนตรี และการให้มีวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งเป็นครั้งแรกในประเทศไทย รัฐธรรมนูญยังได้ยกเลิกระบบเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงเป็นพวง (คพ.) ซึ่งได้ใช้ในการเลือกตั้งของไทยมาหลายสมัย แล้วแทนที่ด้วยระบบคู่ขนานที่ประกอบด้วยระบบ คนช. กับ ตสบ.

ก่อนการปฏิรูปในปี ค.ศ. 1997 ประเทศไทยใช้ระบบ คพ. เพื่อเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส่วนวุฒิสมาชิกมาจากการแต่งตั้งทั้งหมด เขตเลือกตั้งของประเทศถูกแบ่งออกเป็นเขตที่มีขนาดหนึ่งที่นั่ง สองที่นั่ง และสามที่นั่ง โดยเขตเลือกตั้งส่วนใหญ่มี ส.ส.ได้มากกว่าหนึ่งคน จำนวนที่นั่งได้จัดสรรเป็นรายจังหวัดตามสัดส่วนของประชากร ผู้ลงคะแนนลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครมากกว่าลงให้แก่พรรค และสามารถลงคะแนนให้ผู้สมัครได้หลายคนเท่าที่มีในเขตเลือกตั้งนั้น ผู้ลงคะแนนไม่อาจลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครคนใดคนหนึ่งได้มากกว่าหนึ่งคะแนน แต่อาจกระจายคะแนนให้แก่ผู้สมัครจากต่างพรรคก็ได้ ทั้งยังอาจงดออกเสียงบางส่วน โดยเลือกผู้สมัครบางคนและไม่เลือกจนครบตามสิทธิที่มีก็ได้ พรรคการเมืองต้องส่งผู้สมัครเต็มจำนวนที่นั่งสำหรับเขตเลือกตั้งที่ต้องการส่งผู้สมัคร (ตัวอย่างเช่น ส่งผู้สมัครสามคนในเขตเลือกตั้งที่ให้เลือกได้สามเบอร์) ที่นั่งสำหรับผู้ชนะการเลือกตั้งมีตั้งแต่หนึ่ง สอง หรือสามที่ ตกแก่ผู้ที่ได้คะแนนเสียงมากที่สุดบนฐานของคะแนนนำ

ระบบคะแนนเสียงเป็นพวงของไทยมีนัยที่สำคัญต่อระบบพรรคอย่างน้อยสองประการ เขตเดียวหลายเบอร์มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดพรรคขึ้นหลายพรรคในแต่ละเขตเลือกตั้ง ซึ่งจะทำให้เกิดพรรคจำนวนมากขึ้นในสภา จำนวนเฉลี่ยของพรรคระดับชาติที่มีประสิทธิผลระหว่างปี ค.ศ. 1975 และ 1996 มีมากกว่าหกพรรค จึงไม่น่าแปลกที่ไม่มีพรรคใดได้เสียงข้างมาก และ

จำเป็นต้องมีรัฐบาลผสมหลายพรรค รัฐบาลผสมเหล่านี้โดยทั่วไป ไม่เด็ดขาดและมักมีอายุสั้น นักปฏิรูปหวังว่า การเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งน่าจะนำมาซึ่งการลดจำนวนพรรค และการลดความไม่ขยันขันแข็งและไม่มีเสถียรภาพของรัฐบาล

ประการที่สอง ระบบนี้จับผู้สมัครจากพรรคเดียวกันในเขตเลือกตั้งเดียวกันให้มาสู้กันเอง แม้แต่ละพรรคจะส่งผู้สมัครเป็นทีม ก็มักพบว่ามีการหาเสียงโจมตีซึ่งกันและกัน มากกว่าพยายามให้ผู้ลงคะแนนทุกคนของพรรค สนับสนุนผู้สมัครทุกคนในทีมของพรรค การแข่งขันภายในพรรคเช่นนี้ บั่นทอนคุณค่าของตราสัญลักษณ์ของพรรค ที่มีต่อผู้สมัครและผู้ลงคะแนน ตลอดจนมีส่วนทำให้พรรคแตกแยกและไม่เป็นปึกแผ่น สิ่งหนึ่งที่สะท้อนภาวการณ์เช่นนี้คือ การย้ายเข้า-ย้ายออกจากพรรคก่อนการเลือกตั้งทุกครั้ง และข้อครหาทางการเมืองเรื่องเงินตราก็ตามมา การแข่งขันกันภายในพรรค ตราสัญลักษณ์ของพรรคที่อ่อนแอ และเขตเลือกตั้งซึ่งค่อนข้างเล็ก ล้วนส่งเสริมให้นักการเมืองสร้างสัมพันธ์และสนองตอบต่อเขตเลือกตั้งที่ค่อนข้างแคบ ในระหว่างการหาเสียงเลือกตั้ง การซื้อเสียงช่วยให้ผู้สมัครสร้างสัมพันธ์กับเขตเลือกตั้งเป็นการส่วนตัว นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งอยู่ จะจัด 'สินน้ำใจ' กับสินค้าและบริการพิเศษเฉพาะแก่เขตเลือกตั้งในเขตของตน มักละเลยที่จะใส่ใจต่อนโยบายที่กว้างกว่า รวมทั้งต่อความปะติปะต่อและคล้องจองของนโยบายของรัฐบาลด้วย ผู้ร่างรัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 1997 หวังว่าโดยอาศัยการปฏิรูปการเลือกตั้ง พวกเขาน่าจะสามารถส่งเสริมการพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของพรรค และตราสัญลักษณ์ที่มีความหมายของพรรค และสามารถสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้สมัครและนักการเมือง ในอันที่จะสนองตอบต่อองค์รวมของผู้เลือกตั้งที่กว้างในระดับชาติได้

ในปี ค.ศ. 1996 สภาผู้แทนราษฎรได้สนองตอบต่อภาคประชาสังคม ที่เรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองมายาวนานแล้ว โดยจัดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ (สสร.- สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ) หนึ่งปีต่อมา หลังจากที่มีการทำประชาพิจารณ์อย่างกว้างขวาง และในท่ามกลางวิกฤติทางเศรษฐกิจที่ขยายวงเป็นวิกฤติทางการเมืองอย่างรวดเร็ว สสร. ได้นำเสนอร่างรัฐธรรมนูญ และรัฐสภาก็ให้การรับรอง หลักสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่คือการมีวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง และการยกเครื่องระบบเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่หายไปคือการเลือกตั้ง ส.ส. เป็นพวงแบบเขตเดียวหลายเบอร์ ผู้ร่างรัฐธรรมนูญคล้อยตามแนวโน้มที่ชัดขึ้นทุกที โดยจัดให้มีระบบเลือกตั้งแบบคู่ขนานในประเทศไทย เขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียวจำนวนสี่ร้อยเขตเข้ามาแทนที่แบบเขตเดียวหลายเบอร์ ในเขตเลือกตั้งเหล่านี้ ผู้ลงคะแนนลงคะแนนเดียวให้แก่ผู้สมัครที่ตนชอบ รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1997 ยังจัดให้มี ส.ส. กลุ่มที่สองอีก 100 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ที่ใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง พรรคการเมืองต้องผ่านเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำร้อยละ 5 ของคะแนนเสียงแบบบัญชีรายชื่อ เพื่อจะมีสิทธิได้ที่นั่งในกลุ่มนี้ พรรคการเมืองแต่ละพรรคต้องส่งบัญชีรายชื่อผู้สมัครให้ผู้ลงคะแนนพิจารณาเลือก และผู้ลงคะแนนลงคะแนนได้สองเสียง เสียงแรกสำหรับผู้แทนแบบแบ่งเขต และเสียงที่สองสำหรับบัญชีรายชื่อพรรค ที่นั่งในสองกลุ่มไม่เชื่อมโยงกัน ที่นั่งของพรรคในกลุ่มหนึ่งไม่ขึ้นต่อจำนวนที่นั่งที่พรรคมีในอีกกลุ่มหนึ่ง

รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1997 ยังได้บัญญัติให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ขึ้นเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทยด้วย ส.ว. มีจำนวนสองร้อยคนมาจากการเลือกตั้งในระบบ คอม. เขตเลือกตั้ง (คือจังหวัด –ผู้แปล) มีขนาดตั้งแต่ 1 ที่นั่งไปจนถึง 18 ที่นั่ง ระบบ คอม. ในแบบฉบับของไทย ยังได้เพิ่มปมเข้ามาอีก นักปฏิรูปรัฐธรรมนูญต้องการสร้างวุฒิสภา ที่อยู่เหนือการเมืองแบบเลือกข้างพรรคการเมืองอย่างยุ่งเหยิง ด้วยเหตุนี้ ส.ว.จึงถูกห้ามโดยรัฐธรรมนูญมิให้เป็นสมาชิกพรรค และไม่อนุญาตให้หาเสียงในการสมัครรับเลือกตั้ง

อะไรคือผลลัพธ์ของการปฏิรูปรัฐธรรมนูญ จากที่ได้อภิปรายไว้ข้างต้น เป้าหมายที่สำคัญเป้าหมายหนึ่งของผู้ร่าง คือต้องการลดจำนวนพรรคการเมืองในไทยให้เหลือน้อยลง จึงออกมาเป็นเขตเดียวเบอร์เดียว และเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำร้อยละ 5 ในการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อพรรค ปรากฏว่าโดยทั่วไป ได้บรรลุเป้าหมายนี้ ในการเลือกตั้ง ส.ส. เมื่อปี ค.ศ. 2001 จำนวนพรรคที่มีประสิทธิผลในองค์กรนิติบัญญัติ ได้ลดลงอย่างมาก จากจำนวนเฉลี่ย 6.2 พรรคก่อนหน้าปี ค.ศ. 1997 เหลือเพียง 3.1 พรรค ซึ่งสะท้อนถึงการที่จำนวนพรรคที่เข้าแข่งขันแบบเขตเดียวเบอร์เดียวลดลง และถึงการที่การประสานงานของพรรคระหว่างเขตเลือกตั้งดีขึ้น นับเป็นครั้งแรกตั้งแต่ปี ค.ศ. 1957 ที่พรรคพรรคเดียว ซึ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ คือพรรคไทยรักไทย ได้ที่นั่งเกือบเป็นเสียงข้างมาก ต่อมาพรรคนี้ก็ได้เสียงข้างมากภายหลังจากพรรคที่เล็กกว่า ยุบตัวลงเพื่อมารวมกับพรรคนี้

ผู้ร่างรัฐธรรมนูญยังหวังด้วยว่า การมี ส.ส. บัญชีรายชื่อพรรคระดับชาติอีกกลุ่มหนึ่งที่ลดการแข่งขันภายในพรรค น่าจะกระตุ้นให้ผู้ลงคะแนนและผู้สมัครมุ่งสนใจแนวนโยบายของพรรคในประเด็นระดับชาติมากขึ้น ตามข้อเท็จจริง เรื่องนี้เริ่มปรากฏขึ้นในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2001 นับเป็นครั้งแรกในประวัติการเลือกตั้งของไทย ภายใต้การนำโดยพรรคไทยรักไทยเป็นหลัก พรรคการเมืองได้พยายามอย่างมากที่จะพัฒนายุทธศาสตร์การเลือกตั้งที่สอดประสานโดยมีพรรคเป็นศูนย์กลาง พรรคการเมืองเริ่มทำให้มองเห็นความแตกต่างระหว่างกันในเชิงแนวนโยบาย และในบางกรณีเอาความแตกต่างเหล่านั้นมาเป็นประเด็นสำคัญของการหาเสียง

อย่างไรก็ดี มีเหตุผลที่จะไม่ผลีผลามในการประเมินการเปลี่ยนแปลงที่ได้เริ่มขึ้นในระบบพรรคของไทย ประการแรก การเลื่อนไหลสู่ยุทธศาสตร์ที่มีพรรคเป็นศูนย์กลาง ยังจำกัดวงในเบื้องต้นอยู่ที่การหาเสียงสำหรับบัญชีรายชื่อพรรค ในขณะที่โดยทั่วไป การแข่งขันในเขตเลือกตั้ง 400 เขตยังคงมีผู้สมัครเป็นศูนย์กลางอยู่ดี นี่ก็ไม่ใช่เรื่องที่น่าประหลาดใจ เพราะการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว ยังคงสร้างแรงจูงใจที่จะบ่มเพาะเครือข่ายความสนับสนุนส่วนบุคคล (แม้ดูเหมือนว่าจะลดลงบ้างเมื่อเทียบกับระบบคะแนนเสียงเป็นพวง) ประการที่สอง ระบบเลือกตั้งใหม่ได้ทำให้จำนวนเฉลี่ยของคะแนนเสียงเพื่อที่จะได้ชัย ลดลงไปมาก นี่เป็นผลที่เสริมกันระหว่างการเพิ่มที่นั่งในองค์กรนิติบัญญัติ และการเปลี่ยนจากระบบคะแนนเสียงเป็นพวงมาเป็นเขตเดียวเบอร์เดียว ทำให้ขาดแรงจูงใจที่จะละทิ้งยุทธศาสตร์ส่วนบุคคล ยิ่งคะแนนเสียงอันจำเป็นเพื่อที่จะได้รับเลือกตั้งน้อยลงเท่าใด ยิ่งน่าจะเป็นไปได้ที่ผู้สมัครแต่ละคนจะใช้ยุทธศาสตร์ส่วนบุคคล ในที่สุดการมีวุฒิสภาที่ไม่ฝักใฝ่พรรคการเมือง ที่ได้รับเลือกตั้งในระบบ คอม. ย่อมบ่อนทำลายความพยายามที่จะให้องค์รวมของผู้เลือกตั้งหันความสนใจมาให้พรรคมากขึ้น

เห็นได้ชัดว่า ในการประเมินใดๆ ของผลสืบเนื่องจากการปฏิรูปปี ค.ศ. 1997 ยังต้องระมัดระวัง ด้วยข้อมูลที่มีอย่างจำกัด เป็นไปไม่ได้ที่จะกำหนดว่า ผลของการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2001 และ 2005 แสดงถึงแนวโน้มใหม่ หรือว่าเป็นการสะท้อนบุคลิกภาพแบบ ‘นานทีปีหน’ ของนายกรัฐมนตรี ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทย กระนั้น การเลือกตั้ง ส.ส.ในปี ค.ศ. 2001 และ 2005 ก็ได้ทำให้ประเทศไทยเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ เกี่ยวกับผลสืบเนื่อง (บางครั้งโดยไม่ตั้งใจ) ของการปฏิรูประบบเลือกตั้ง

บัตรเลือกตั้งแบบคู่ขนานของแอลเบเนีย

กรณีศึกษา: เซเนกัล

เซเนกัล: ระบบคู่ขนานในแอฟริกา

ริชาร์ด เวนกร็อฟฟ์

เซเนกัลเป็นหนึ่งในไม่กี่ประเทศในแอฟริกา ที่ได้มีการถ่ายโอนอำนาจสู่ประชาธิปไตยที่แท้จริง อันเป็นผลจากความพ่ายแพ้ของประธานาธิบดีผู้อยู่ในตำแหน่ง การเลือกตั้งประธานาธิบดีใช้ระบบเลือกตั้งสองรอบ ที่ใช้เสียงข้างมากในรอบตัดเชือก ซึ่งเหมือนกับที่ใช้ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีฝรั่งเศส พรรคมีแรงจูงใจที่จะส่งผู้สมัครในรอบแรก และผู้ลงคะแนนสามารถลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครที่ตนชอบจริงๆ ได้โดยเสรี ในขณะที่เก็บเสียง 'ทางยุทธศาสตร์' สำหรับการเลือกตั้งในรอบสอง ในปี ค.ศ. 2000 กลุ่มพรรคฝ่ายค้าน ได้ปฏิเสธไม่ให้ประธานาธิบดีอับดู ดิอุฟ (Abdou Diouf) ได้ชัยในรอบแรก และจากข้อตกลงของกลุ่มก่อนหน้านี้ กลุ่มฝ่ายค้านจึงได้สามัคคีกันสนับสนุนอับดุลลาเย วาเด (Abdoulaye Wade) ผู้สมัครฝ่ายค้านที่มีคะแนนนำ เพื่อเขี่ยผู้นำพรรคสังคมนิยมซึ่งปกครองประเทศมานาน ให้พ่ายแพ้ในรอบสอง

สำหรับฝ่ายนิติบัญญัติ ระบบเลือกตั้งได้เปลี่ยนจากระบบการเป็นผู้แทนแบบสัดส่วนโดยใช้บัญชีเดียวทั่วประเทศในปี ค.ศ. 1978 ไปสู่ระบบผสมแบบคู่ขนานตั้งแต่ปี ค.ศ. 1983 นับแต่นั้นมา ได้มีการแก้ไขอีกหลายครั้ง การเปลี่ยนแปลงแก้ไขส่วนใหญ่ ถูกออกแบบเพื่อให้เกิดความชอบธรรมแบบประชาธิปไตย โดยให้มั่นใจว่าระบบยังคงเปิดให้แก่ความเป็นตัวแทนของฝ่ายค้าน ในขณะที่ยังรักษาที่นั่งส่วนใหญ่ไว้ให้แก่พรรครัฐบาล เช่นเดียวกับระบบเลือกตั้งแบบผสมหลายๆ ระบบ ที่นั่งส่วนหนึ่งของระบบเลือกตั้งในเซเนกัล มาจากบัญชีรายชื่อเดียวทั่วประเทศ ที่ต่างจากระบบคู่ขนานส่วนใหญ่คือ ที่นั่งที่ได้จากระบบคะแนนนำ แทนที่จะมาจากการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว กลับใช้การเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค (คพพ.) ในเขตเลือกตั้งที่ส่วนใหญ่เป็นเขตเดียวหลายเบอร์

ที่นั่งการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน (คร่าวๆ มีประมาณครึ่งหนึ่งของยอดรวม) ได้รับการจัดสรรจากคะแนนที่ลงให้บัญชีรายชื่อเดียวทั่วประเทศของแต่ละพรรค โดยใช้วิธีเศษการหารสูงสุดกับสูตรของแฮร์ ที่นั่งอื่นๆ จัดสรรโดยคะแนนเสียงข้างมากในเขตเลือกตั้งแบบเขตเดียว

หลายเบอร์ โดยใช้จังหวัดที่มีอยู่ 30 จังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง แต่ละเขตมี ส.ส. ได้ตั้งแต่หนึ่งถึงห้าคน พรรคเล็กและพรรคฝ่ายค้านมักจะเรียกร้องให้มีจำนวนที่นั่งแบบบัญชีรายชื่อเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่พรรคที่ครองอำนาจอยู่ก็อยากให้ ส.ส. จากแต่ละระบบมีความสมดุลกัน เพื่อให้มั่นใจว่า ความเหนือกว่าคู่แข่งสำหรับที่นั่งในระบบคะแนนนำ บวกกับที่นั่งอีกจำนวนหนึ่งจากระบบคู่ขนาน จะทำให้พรรคตนสามารถรักษาอำนาจไว้ได้ ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1998 พรรคสังคมนิยมที่ครองอำนาจรัฐอยู่ ได้เปลี่ยนการกระจายที่นั่งอีกครั้ง โดยเพิ่มที่นั่งในระบบคะแนนนำอีก 20 ที่ จากที่นั่งเหล่านี้พรรคสังคมนิยมได้มา 18 ที่ และสามารถคงการควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติไว้ได้อย่างสบาย ถึงแม้จะมีข้อเท็จจริงว่า พรรคได้เสียงข้างมากเพียงเล็กน้อย จากการลงคะแนนทั่วประเทศ (ร้อยละ 50.3)

ในขณะที่เป็นผู้นำฝ่ายค้าน ประธานาธิบดีวาเดได้เรียกร้องให้มี ส.ส. แบบสัดส่วนจากระบบบัญชีรายชื่อเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งเสนอให้ลดจำนวนที่นั่งจากระบบคะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค (คพพ.) ซึ่งเอื้อประโยชน์อย่างมากแก่พรรคที่ครองอำนาจลง สำหรับการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2001 หลังจากที่เคยโจมตีความเจ้าเล่ห์ของพรรคสังคมนิยมอย่างรุนแรงมาแล้ว วาเดอยู่ในฐานะที่จะเปลี่ยนสูตรที่ไม่ยุติธรรมนี้ได้ เมื่อขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีและด้วยอำนาจในการแก้ไขระบบเลือกตั้ง วาเดสามารถจัดตั้งระบบที่ออกแบบ เพื่อให้มีความเป็นตัวแทนความปรารถนาของผู้ลงคะแนนได้ดีขึ้น หรือไม่ก็เพื่อเพิ่มโอกาสแก่พรรคร่วมรัฐบาลของเขาให้มากสุด (รัฐบาลผสมเอสโอพีไอ นำโดยพรรคประชาธิปไตยแห่งเซเนกัล (พีดีเอส)) เมื่อพิจารณาทรัพยากรมากมายที่พรรคของเขามีอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งพระเดชของความเป็นประธานาธิบดี เขากลับเห็นว่า ระบบที่ไม่ยุติธรรมอย่างมากที่เขาเคยโจมตี ดูน่าพิสมัยขึ้นทันที

พรรคสังคมนิยมและพรรคพันธมิตรพลังก้าวหน้า (Alliance of Forces of Progress - AFP) เป็นอีกสองพรรคที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งรู้สึกว่าตนเองอาจได้ประโยชน์จากการเน้นการใช้ระบบคะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค เพราะมีโอกาสชนะด้วยคะแนนนำในหลายเขตเลือกตั้ง ทั้งสองพรรคจึงเรียกร้องให้เพิ่มจำนวน ส.ส. แบบแบ่งเขตด้วยเช่นกัน พรรคเล็กๆ ผลักดันให้ใช้ระบบสัดส่วนแบบบัญชีรายชื่อเดียวทั่วประเทศเพียงอย่างเดียว หรือใช้ระบบที่ประนีประนอมเพื่อเพิ่มโอกาสการกระจายที่นั่งไปตามคะแนนเสียงที่ดีกว่านี้ พรรคสังคมประชาธิปไตย (พีดีเอส) ที่เป็นรัฐบาลเลือกที่จะลดขนาดของสภานิติบัญญัติแห่งชาติจากเดิมที่มี ส.ส.140 คน ให้เหลือเพียง 120 คน และเปลี่ยนตัวเลขจาก 70:70 สำหรับจำนวน ส.ส. แบ่งเขต ต่อ ส.ส. สัดส่วน เป็น ส.ส. แบ่งเขต 65 คน และ ส.ส. สัดส่วน 55 คนจากบัญชีรายชื่อเดียวทั่วประเทศ พรรคพีดีเอสคำนวณว่า ในฐานะที่เป็นพรรคใหม่ที่ขึ้นมาสู่อำนาจ พรรคควรจะชนะในการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตในหลายจังหวัด ซึ่งจะเพิ่มส่วนแบ่งที่นั่งเมื่อเทียบกับส่วนแบ่งของผู้ลงคะแนนสนับสนุนพรรค

การคำนวณเช่นนี้พิสูจน์แล้วว่าถูกต้อง แม้ว่ารัฐบาลผสม เอสโอพีไอ ได้รับคะแนนเพียงไม่ถึงครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ49.6) ของผู้มาใช้สิทธิ แต่ก็ได้จำนวน ส.ส. ถึง 89 คนจาก 120 คน

(ร้อยละ 74.2) ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2001 พรรคสังคมนิยมซึ่งเป็นรัฐบาลก่อนหน้านี้มาเป็นลำดับสองในเชิงของส่วนแบ่งคะแนนเสียง ได้ร้อยละ 17.4 แต่เก็บจำนวน ส.ส. ได้เพียง 10 ที่นั่ง ทั้งหมดมาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วนบัญชีรายชื่อเดียวทั่วประเทศ ลำดับที่สามในการลงคะแนนครั้งนี้คือ พรรคเอเอฟพีของมุสตาฟา นีอัสเซอะ (Moustapha Niasse) (ได้คะแนนเสียงร้อยละ 16.1) แต่ได้ ส.ส. มากกว่าพรรคสังคมนิยม คือได้ 11 ที่นั่ง โดยสองที่นั่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตในจังหวัดหนึ่งที่ทำให้ได้ ส.ส. สองคน พรรคสามัคคีฟื้นฟูประชาธิปไตย (The Union of Democratic Renewal – URD) ได้คะแนนเสียงร้อยละ 3.7 ก็ได้ ส.ส. แบบสัดส่วนมาสามคน โดยหนึ่งคนมาจากเขตเลือกตั้งที่เป็นจังหวัดเล็กๆ ที่เป็นถิ่นกำเนิดของหัวหน้าพรรค พรรคแอฟริกาเพื่อประชาธิปไตยและสังคมนิยม/เจอีเอฟ (The African Party for Democracy and Socialism/Jef (AJ/PADS) ได้คะแนนสูงกว่าร้อยละ 4 เล็กน้อย แต่มี ส.ส.สองคน จากบัญชีรายชื่อเดียวทั่วประเทศ พรรคการเมืองนอกเหนือจากนี้อีกห้าพรรคได้ ส.ส. พรรคละหนึ่งที่นั่งจากบัญชีรายชื่อ แม้ว่าพรรคเหล่านี้จะมีคะแนนเสียงน้อยกว่าโควต้า แต่ก็ได้ ส.ส. จากเศษการหารสูงสุด ส่วนพรรคที่เหลืออีก 15 พรรคซึ่งส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อไม่ได้รับการจัดสรรที่นั่ง

ความไม่เป็นสัดส่วนในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2001 มีอัตราที่สูงขึ้นอย่างมาก แม้เทียบกับอัตราที่เซเนกัลเคยประสบมาก่อนภายใต้การปกครองของพรรคสังคมนิยม ในปี ค.ศ. 1993 ที่นั่งจำนวน 70 ที่ได้รับการจัดสรรแบบสัดส่วนจากบัญชีรายชื่อเดียวทั่วประเทศ และอีก 50 ที่นั่งมาจากเขตจังหวัดที่ใช้ระบบคะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค ในปี ค.ศ. 1998 จำนวน ส.ส. จากทั้งสองระบบเท่ากันคือ 70:70 และความไม่เป็นสัดส่วนได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อย แต่ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2001 กลับสูงขึ้นไปอีกมาก โดยให้ผลที่มีความเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่าผลของการเลือกตั้งในระบบ คนช. เกือบทุกครั้ง ผลสืบเนื่องคือความชอบธรรมของฝ่ายนิติบัญญัติที่ลดลง รัฐบาลผสมเอสโอพีไอซึ่งขึ้นสู่อำนาจเมื่อปี ค.ศ. 2001 บนฐานของการเรียกร้องให้เกิดการปฏิรูปประชาธิปไตย ได้ถอยหลังไปก้าวใหญ่ โดยการยักย้ายระบบเลือกตั้งเพื่อประโยชน์ของตน

ในเซเนกัล วัตถุประสงค์ของพรรคการเมืองที่ครองความเป็นใหญ่ในการปกครองอยู่ขณะนั้น คือเลือกระบบคู่ขนานเพื่อให้แน่ใจว่าฝ่ายค้านจะแตกเป็นเสี่ยงๆ โดยไม่ส่งเสริมการประสานสัมพันธ์ในระหว่างพรรค ทำให้การลงคะแนนเชิงยุทธศาสตร์มีน้อยที่สุด จึงจะเอื้อประโยชน์แก่พรรคใหญ่ที่สุด พรรคได้ขยายวัตถุประสงค์นี้ออกไป โดยการใช้บัตรเลือกตั้งที่ให้เลือกได้เพียงตัวเลือกเดียว ซึ่งครอบคลุมทั้งการลงคะแนนแบบบัญชีรายชื่อและแบบคะแนนนำ เนื่องจากการจัดสรรที่นั่งในแบบสัดส่วนขึ้นอยู่กับจำนวนรวมของคะแนนเสียงทั้งหมดที่พรรคหนึ่งหรือพรรคผสมได้รับ พรรคฝ่ายค้านของเซเนกัลมีแรงจูงใจที่จะส่งผู้สมัครลงในการเลือกตั้งแบบเขตเดียวหลายเบอร์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ข้อเท็จจริงที่ว่า ทุกคะแนนเสียงที่ได้จากเขตเลือกตั้งจะถูกรวมเข้าด้วยกันสำหรับการจัดสรรที่นั่งแบบสัดส่วน จะลดข้อได้เปรียบใดๆ ของการประสานความร่วมมือระหว่างพรรคข้ามเขตเลือกตั้ง และสร้างแรงจูงใจแก่การลงคะแนนเสียงแบบจริงใจมากกว่าการลงคะแนนเชิงยุทธศาสตร์ ดังนั้น พรรครัฐบาลจึงมีความมั่นใจที่จะได้ชัยชนะในเขต

เลือกตั้งที่ใช้ระบบคะแนนนำเกือบทุกเขต

ระบบผสมคู่ขนานยังได้มีการนำไปใช้ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น (สภาในชนบท) และระดับเทศบาล เพื่อให้ได้รับเสียงข้างมากอย่างท่วมท้นสำหรับพรรคที่ชนะในทุกๆ สภา ครึ่งหนึ่งของที่นั่งจะจัดสรรในระบบคะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค อีกครึ่งหนึ่งจะจัดสรรด้วยการเลือกตั้งระบบ ตสบ. โดยการใช้ทั้งชุมชนชนบทหรือทั้งเทศบาลเป็นเขตเลือกตั้ง

เซเนกัลได้แสดงให้เห็นวิธีการ ที่ความได้เปรียบทางการเมืองในระยะสั้น อาจเป็นปัจจัยที่มาก่อนในการถกเถียงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง พรรคฝ่ายค้านที่เคยเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้กลายมาเป็นรัฐบาลซึ่งปกป้องสถานะเดิมที่ตนมองเห็นในฉับพลันว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ศักยภาพด้านลบของเรื่องนี้ก็คือ ถ้าลูกตุ้มทางการเลือกตั้งแกว่งกลับไปที่พรรคสังคมนิยม การเน้นให้น้ำหนักมากขึ้นแก่ระบบ คพพ. ซึ่งเป็นส่วนของระบบคู่ขนานนั้น แน่นอนว่าจะทำให้พรรคฝ่ายค้านได้ที่นั่งเกินความเป็นสัดส่วน ปล่อยให้พลังของพรรคผสมเอสโอพีไอกลับไปตามหลัง เหมือนที่เคยเป็นก่อนปี ค.ศ. 2001 ในอีกมุมมองหนึ่ง วิธีการเช่นนี้อาจมองได้ว่าเป็นการเคลื่อนไปสู่ระบบสองพรรคใหญ่ ซึ่งพรรคที่ได้ประโยชน์ทั้งสองพรรคจะมั่นใจได้ว่า พลังทางการเมืองที่สามอันอาจมีขึ้น ก็ยากมากที่จะแทรกตัวเข้ามา

ตารางที่ 5: ประเทศที่ใช้ระบบคู่ขนาน

ประเทศ	จำนวนที่นั่ง ส.ส. แบบสัดส่วน	จำนวนที่นั่ง ส.ส. แบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก (หรือแบบอื่น)	ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก (หรือแบบอื่น)	รวมจำนวนที่นั่ง
อันดอร์รา	14 (50%)	14 (50%)	คพพ. (PBV)	28
อาร์เมเนีย	56 (43%)	75 (57%)	คนช. (FPTP)	131
อาเซอร์ไบจาน	25 (20%)	100 (80%)	ลสร. (TRS)	125
จอร์เจีย	150 (64%)	85 (36%)	ลสร. (TRS)	235
กินี	76 (67%)	38 (33%)	คนช. (FPTP)	114
ญี่ปุ่น	180 (37.5%)	300 (62.5%)	คนช. (FPTP)	480
คาซัคสถาน	10 (13%)	67 (87%)	ลสร. (TRS)	77
สธร. เกาหลี	56 (19%)	243 (81%)	คนช. (FPTP)	299
ลิทัวเนีย	70 (50%)	71 (50%)	ลสร. (TRS)	141
โมนาโก	8 (33%)	16 (67%)	คพ. (BV)	24
ปากีสถาน	70 (20%)	272 (80%)	คนช. (FPTP)	342
ฟิลิปปินส์	52 (20%)	208 (80%)	คนช. (FPTP)	260
รัสเซีย	225 (50%)	225 (50%)	คนช. (FPTP)	450
เซเนกัล	55 (46%)	65 (54%)	คพพ. (PBV)	120
เซเชลส์ส	9 (36%)	25 (74%)	คนช. (FPTP)	34
ไต้หวัน	49 (22%)	176 (78%)	คอม. (SNTV)	225
ทาจิกิสถาน	22 (35%)	41 (65%)	ลสร. (TRS)	63
ไทย	100 (20%)	400 (80%)	คนช. (FPTP)	500
ติมอร์-ตอ.	75 (85%)	13 (15%)	คนช. (FPTP)	88
ตูนิเซีย	52 (80%)	37 (20%)	คพพ. (PBV)	189
ยูเครน	225 (50%)	225 (50%)	คนช. (FPTP)	450

136. *ข้อดี* ในแง่ความไม่เป็นสัดส่วน ระบบคู่ขนานมักจะให้ผลลัพธ์ที่ตกอยู่ประมาณระหว่างระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากล้วน ๆ กับระบบ ตส. ล้วน ๆ ข้อดีประการหนึ่งก็คือ เมื่อมีที่นั่งแบบสัดส่วนเพียงพอ พรรคเล็กที่เป็นเสียงข้างน้อย ซึ่งไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งแบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก อาจยังคงได้ที่นั่งซึ่งมาจากการจัดสรรแบบสัดส่วน นอกจากนี้ กล่าวในทางทฤษฎี ระบบคู่ขนานน่าจะทำให้พรรคแตกแยกน้อยกว่าระบบ ตส. ล้วนๆ

137. ข้อเสีย ในทำนองเดียวกับ สสผ. ระบบคู่ขนานน่าจะแบ่งผู้แทนเป็นสองกลุ่มเช่นกัน แต่ยังไม่อาจประกันความเป็นสัดส่วนโดยรวมได้ และบางพรรคอาจยังคงไม่มีตัวแทน แม้จะมีคะแนนเสียงมิใช่น้อย ระบบคู่ขนานยังมีความซับซ้อนพอสมควร และอาจทำให้ผู้ลงคะแนนสับสนกับลักษณะและการดำเนินงานของระบบเลือกตั้ง

ระบบอื่น ๆ

138. นอกจากระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน และระบบผสมแล้ว ยังมีระบบอื่น ๆ อีกจำนวนหนึ่งที่ไม่อาจจัดเข้าประเภทใดได้อย่างลงตัวโดยเฉพาะ ในบรรดาระบบอื่น ๆ นี้ ก็มีระบบคะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้ (คอม. หรือ Single Non-Transferable Vote - SNTV) ระบบคะแนนเสียงจำกัด (คจ. หรือ Limited Vote - LV) และ การนับแบบบอร์ดา (Borda Count) ระบบเหล่านี้นำมาใช้เพื่อการแปลคะแนนเสียงเป็นจำนวนที่นั่ง ในวิธีที่อยู่ประมาณกลาง ๆ ระหว่างความเป็นสัดส่วนของระบบ ตส. และผลของระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก

คะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้ (คอม. หรือ SNTV)

139. ภายใต้ระบบ คอม. ผู้ลงคะแนนลงคะแนนให้ผู้สมัครคนหนึ่ง แต่ (ไม่เหมือนกับระบบ คนช.) ในแต่ละเขตเลือกตั้งนั้น มีที่นั่งมากกว่าหนึ่งที่ และผู้สมัครที่มีคะแนนรวมสูงสุดในเขตเลือกตั้งจะได้รับที่นั่งเหล่านั้นไป

> ภายใต้ระบบคะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้ ผู้ลงคะแนนลงคะแนนได้เสียงเดียวในเขตเลือกตั้งที่มีหลายเบอร์ ผู้สมัครที่มีคะแนนเสียงรวมสูงสุดได้รับการเลือกตั้ง ผู้ลงคะแนนลงคะแนนให้ผู้สมัครมากกว่าพรรคการเมือง

คอม. อาจเป็นเรื่องท้าทายสำหรับพรรคการเมือง ตัวอย่างเช่น ในเขตเลือกตั้งที่มี ส.ส. ได้สี่คน ผู้สมัครที่มีคะแนนเกินร้อยละ 20 ของคะแนนเสียง รับรองได้ว่าจะชนะการเลือกตั้ง ดังนั้น พรรคการเมืองที่มีคะแนนนิยมร้อยละ 50 ของคะแนนเสียง อาจคาดหวังที่จะได้สองที่นั่งในเขตเลือกตั้งที่มี ส.ส. ได้สี่คน หากผู้สมัครแต่ละคนได้คะแนนร้อยละ 25 ผลที่ว่านี้จึงจะเกิดขึ้น อย่างไรก็ดี หากผู้สมัครคนหนึ่งได้คะแนนร้อยละ 40 ของคะแนนเสียงและผู้สมัครอีกคนได้ร้อยละ 10 คนที่สองนี้อาจไม่ได้รับเลือกตั้ง หากพรรคนี้ส่งผู้สมัครสามคน อันตรายของภาวะ 'เสียงแตก' ทำให้เป็นไปได้น้อยลงไปอีก ที่พรรคจะได้ชัยชนะแม้สองที่นั่ง

ทุกวันนี้ระบบ คอม. มีการใช้สำหรับการเลือกตั้งองค์กรนิติบัญญัติในอัฟกานิสถาน จอร์แดน หมู่เกาะพิตคาร์น และวานัวตู สำหรับการเลือกตั้งสภาที่สองในอินโดนีเซียและประเทศไทย และสำหรับที่นั่ง 176 ที่จากทั้งหมด 225 ที่ในระบบคู่ขนานที่ใช้กับองค์กรนิติบัญญัติในไต้หวัน อย่างไรก็ดี ระบบนี้เป็นที่รู้จักกันดีที่สุด จากการนำไปใช้เลือกตั้งสมาชิกสภาล่างของญี่ปุ่นระหว่างปี ค.ศ. 1948 ถึง 1993

140. *ข้อดี*

ก. ความแตกต่างที่สำคัญที่สุดระหว่าง คอม. กับระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากที่อธิบายไว้ก่อนหน้านี้คือว่า คอม. เป็นระบบที่เอื้อต่อการเป็นตัวแทนของพรรคเสียงข้างน้อยกับผู้สมัครอิสระได้ดีกว่า ยิ่งเขตเลือกตั้งมีขนาดใหญ่ (มีจำนวนที่นั่งมากในเขตเลือกตั้ง) ระบบก็จะมีความเป็นสัดส่วนมากขึ้น ในจอร์แดน ระบบ คอม.ได้ทำให้ผู้สมัครที่สนับสนุนกษัตริย์และไม่สังกัดพรรค

จำนวนหนึ่งได้รับเลือกตั้ง ซึ่งอาจจะพิจารณาได้ว่าเป็นข้อดีสำหรับระบบพรรคที่เพิ่งเกิดใหม่

ข. ระบบ คอม. อาจส่งเสริมให้พรรคเป็นองค์กรจัดตั้งที่เข้มแข็ง และสั่งให้ผู้ลงคะแนนของพรรคจัดแบ่งคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัคร ในทางที่จะทำให้พรรคน่าจะมีโอกาสได้ที่นั่งมากสุด ในขณะที่ระบบ คอม. ให้ผู้ลงคะแนนเลือกผู้สมัครจากบัญชีรายชื่อของพรรค แต่ก็มีข้อเสนอไว้ว่า ระบบนี้ทำให้พรรคแตกแยกน้อยกว่าการใช้ระบบ ตส. ล้วนๆ ตลอดเวลากว่า 45 ปี ที่ญี่ปุ่นได้นำระบบ คอม. มาใช้นั้น แสดงให้เห็นถึงระบบ 'พรรคครอบงำพรรคเดียว' (one party dominant) ที่เข้มแข็งมิใช่น้อย

ค. ท้ายที่สุด ระบบได้รับการชื่นชมว่าเรียบง่ายที่จะใช้และทำความเข้าใจ

กรณีศึกษา: ญี่ปุ่น

ญี่ปุ่น: การปรับตัวเข้าสู่ระบบเลือกตั้งใหม่

คาเรน ค็อกซ์

ในปี ค.ศ. 1993 พรรคประชาธิปไตยเสรีนิยม (แอลดีพี) ซึ่งครอบงำการปกครองญี่ปุ่นมายาวนานได้แตกแยกและสูญเสียการควบคุมสภาหลักของรัฐสภาไดเอทของญี่ปุ่น ในการเลือกตั้งทั่วไปที่ตามมา ผลสัมฤทธิ์ประการหนึ่งของรัฐบาลผสมที่จัดตั้งขึ้นมาแทนที่ คือการปฏิรูประบบเลือกตั้ง ซึ่งได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในฐานะที่เป็นแหล่งฉ้อราษฎร์บังหลวง และเป็นฐานการครอบงำที่ยาวนานของพรรคแอลดีพี

ภายใต้ระบบเลือกตั้งเก่า (คอม.) สมาชิกจำนวน 511 คนของสภาผู้แทนราษฎร (สภาล่าง) ได้รับการเลือกตั้งจากเขตเลือกตั้ง 129 เขต แต่ละเขตมี ส.ส. ไม่เท่ากัน ตั้งแต่หนึ่งถึงหกคน ระบบนี้ได้ใช้มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1947 และได้ทำให้เกิดวิธีจัดการกับการเลือกตั้งที่เด่นชัดในบรรดาพรรคขนาดใหญ่ โดยเฉพาะพรรคแอลดีพี ภายใต้ระบบนี้ พรรคใดก็ตามที่หวังจะได้ที่นั่งเพียงพอต่อการเป็นพรรคเสียงข้างมาก หรือต่อการเป็นพรรคเสียงข้างน้อยที่มีนัยสำคัญ จำเป็นต่อการส่งผู้สมัครหลายคนลงไปในเขตเลือกตั้งเกือบทั้งหมด ดังนั้น เพื่อที่ให้มีความเป็นตัวแทนมากที่สุด พรรคจำเป็นต้องค้นหาวิธีการเพื่อให้มั่นใจได้ว่า ผู้สมัครแต่ละคนจะได้คะแนนเสียงต่ำสุด เท่าที่จำเป็นต่อการได้รับเลือกตั้ง มากกว่าที่จะปล่อยให้ผู้สมัครแต่ละคน ทำตามสัญชาตญาณธรรมชาติ โดยพยายามให้ได้คะแนนเสียงมากที่สุด ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเสียงมากกว่า 'ส่วนแบ่งที่เป็นธรรม' ของตน เอาเข้าจริงอาจไปทำร้ายเพื่อร่วมพรรค ที่ได้คะแนนเสียงน้อยลง 'คะแนนเสียงที่ไม่จำเป็น' ของผู้สมัคร ก. อาจเพียงพอที่จะกีดกันผู้สมัคร ข. ของพรรคเดียวกันจากการได้ที่นั่ง ส.ส. ได้

พรรคแอลดีพีจัดการกับปัญหานี้ ผ่านการมีนโยบายที่มีลักษณะเฉพาะกับกลุ่มเป้าหมายเจาะจงของผู้ลงคะแนน และจัดหา 'สินน้ำใจ' กับสิทธิประโยชน์อื่นๆ ให้พวกเขา ในฐานะพรรคที่ได้ชัยชนะเป็นอันดับหนึ่งภายใต้ระบบ คอม. พรรคแอลดีพีควบคุมผลประโยชน์ที่ได้จากการเข้าดำรงตำแหน่ง ทำให้ยากแก่บรรดาพรรคฝ่ายค้านที่จะลุกขึ้นท้าทายอย่างได้ผล ไม่น่าแปลกใจว่า ระบบนี้มีส่วนทำให้เกิดการฉ้อราษฎร์บังหลวง ยิ่งไปกว่านั้น ภายใต้ระบบที่ยึดตัวบุคคลและนโยบายที่มีลักษณะเฉพาะ การเลือกทางการเมืองและการโต้เถียงในประเด็นเนื้อหาเชิงนโยบายจะไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร

เมื่อมาถึงต้นคริสต์ทศวรรษที่ 1990 ความโกรธเคืองของพลเมืองต่อระบบ ได้สร้างแรงกดดันอย่างมหาศาลสำหรับการปฏิรูปการเลือกตั้ง การที่พรรคแอลดีพีไม่สามารถตกลงกันได้และผ่านกฎหมายปฏิรูป มีส่วนทำให้เกิดการแตกแยกภายในพรรค ทำให้ฝ่ายค้าน (รวมทั้งสมาชิกแอลดีพีที่ผละออกจากพรรค) ขึ้นสู่อำนาจในปี ค.ศ. 1993 แนวคิดระบบสองพรรคในแบบสหรัฐ และการสลับพรรคขึ้นเป็นรัฐบาลกันบ่อยๆ ได้รับความนิยมมากขึ้นในหมู่นักการเมือง นักวิชาการ และสื่อ และถูกมองว่าเป็น 'ยามหัศจรรย์' (magic bullet) ที่จะมาแก้ปัญหาระบบการเมืองญี่ปุ่นได้ ผลก็คือ หลายฝ่ายเรียกร้องให้จัดตั้งระบบเขตเดียวเบอร์เดียว (single-member districts - SMDs) ขึ้น อย่างไรก็ตาม สมาชิกของพรรคเล็กในรัฐบาลใหม่เกรงว่า เรื่องนี้จะมาเบียดขับพวกเขาออกจากระบบ จึงได้คัดค้านการเคลื่อนไหวดังกล่าว การประนีประนอมที่เป็นผลตามมาได้สร้างระบบสองกลุ่ม (two-tier) ที่ใช้กันมาจนถึงทุกวันนี้

ระบบเลือกตั้งที่ปฏิรูปแล้วคือระบบคู่ขนาน ประกอบด้วยสองระบบคือ ระบบ ตสบ. กับระบบ คนช. แบบเขตเดียวเบอร์เดียว ผู้ลงคะแนนแต่ละคน ลงคะแนนเสียงหนึ่งคะแนนในแต่ละระบบ สำหรับการเลือกตั้งครั้งแรกในระบบนี้เมื่อปี ค.ศ. 1996 มีที่นั่งจำนวน 200 ที่ในกลุ่มการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน ที่แบ่งออกเป็น 11 เขตเลือกตั้งระดับภูมิภาค ที่มีขนาดตั้งแต่ภาคละเจ็ดถึง 33 คน และในกลุ่มเขตเดียวเบอร์เดียว มี 300 เขต ความพยายามทำให้มีเหตุมีผล นำไปสู่การที่รัฐสภาไดเอท ลดจำนวนที่นั่ง ส.ส.แบบสัดส่วนเหลือเพียง 180 คน ก่อนการเลือกตั้งครั้งที่สองในปี ค.ศ. 2000 โดยคราวนี้เขตเลือกตั้งแบบสัดส่วน 11 เขต มีขนาดระหว่างหกถึง 29 ที่นั่ง

ในระบบคู่ขนาน ไม่มีกลไกชดเชยสำหรับปรับจำนวนรวมของที่นั่งซึ่งแต่ละพรรคได้รับเพื่อให้สะท้อนสัดส่วนของคะแนนเสียงที่ได้รับจริง ที่นั่งในแบบเขตเดียวเบอร์เดียวมีมากกว่าที่นั่งแบบสัดส่วน จึงเป็นข้อดีสำหรับพรรคขนาดใหญ่กว่า ซึ่งสามารถชนะการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว อย่างไรก็ดี กลุ่มทั้งสองของระบบเลือกตั้งญี่ปุ่นนั้น สัมพันธ์กันในอีกทางหนึ่งซึ่งไม่ค่อยพบเห็นบ่อยคือ กฎหมายการเลือกตั้งญี่ปุ่นยินยอมให้ผู้สมัครลงสมัครแบบควบทั้งแบบบัญชีรายชื่อพรรคและแบบเขตเดียวเบอร์เดียว

ในขณะที่ในทางเทคนิคแล้ว กลุ่มตัวแทนแบบสัดส่วนใช้บัญชีรายชื่อปิด แต่ก็ยังมีข้อกฎหมายที่เปิดทางให้ผู้ลงคะแนนมีอิทธิพลต่อการเรียงลำดับผู้สมัครในบัญชีรายชื่อได้ โดยอนุญาตให้พรรคการเมืองเสนอรายชื่อในลำดับเท่ากันได้ ผู้สมัครบางคนหรือทั้งหมดซึ่งลงสมัครรับเลือกตั้ง ทั้งในแบบบัญชีรายชื่อและแบบแบ่งเขต ภายหลังจากการถอนชื่อผู้สมัครที่ชนะการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตออกจากการพิจารณาแล้ว การเรียงลำดับในขั้นสุดท้ายสำหรับผู้แพ้การ

เลือกตั้งแบบแบ่งเขตของผู้ใดในบัญชีรายชื่อแบบสัดส่วน จะขึ้นอยู่ว่าผู้นั้นมีคะแนนนิยมมากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับผู้ชนะในเขตเลือกตั้งของตน

ข้อกฎหมายในลักษณะนี้มีประโยชน์หลายประการต่อพรรค ประการแรก เป็นการเปิดทางให้พรรคลดงานที่ท้าทายทางการเมืองในการจัดลำดับผู้สมัคร ประการที่สอง เป็นการส่งเสริมผู้สมัครที่อยู่ในลำดับเท่ากันในบัญชีรายชื่อตัวแทนแบบสัดส่วน ให้รณรงค์หาเสียงอย่างมีชีวิตชีวา เพื่อให้ได้คะแนนเสียงในเขตเลือกตั้งของตน ในขณะที่พรรคใช้ประโยชน์อย่างมากจากการจัดลำดับที่เท่ากัน แต่ก็ยังรักษาทางเลือกที่จะให้ผู้สมัครบางคนมีลำดับที่แน่นอน นี่ก็เป็นประโยชน์ เนื่องจากลำดับที่สูงกว่าหรือ 'ปลอดภัย' ในบัญชีรายชื่อ อาจใช้เป็นแรงจูงใจเพื่อโน้มน้าวให้ผู้สมัครลงแข่งขันในแบบเขตเดียวเบอร์เดียว ซึ่งโอกาสชนะมีไม่มาก

การทดลองใช้ระบบเป็นครั้งแรกมาถึงในปี ค.ศ. 1996 และผลถูกมองอย่างกว้างขวางว่าน่าผิดหวัง ในหลายปีนับตั้งแต่ที่กฎหมายเลือกตั้งใหม่ได้ผ่านสภา พรรคแอลดีพีได้ปรับตัวขึ้นสู่อำนาจ และพรรคฝ่ายค้านได้ผ่านการปรับแนวการรวมตัวกันใหม่หลายครั้ง ความไม่มีเสถียรภาพนี้นำไปสู่การดำรงอยู่ของแบบแผนเดิม ๆ ชัยชนะโดยรวมของพรรคแอลดีพี และการเคลื่อนไหวน้อยมากสู่ระบบสองพรรคตามที่หวังไว้ ลักษณะที่ค่อนข้างยุ่งยากของระบบก็ทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ผู้เลือกตั้ง โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ ที่ผู้สมัครแบบเขตเดียวเบอร์เดียวที่แพ้การเลือกตั้ง กลับ 'ฟื้นคืนชีพ' ในกลุ่มของตัวแทนแบบสัดส่วน ผลลัพธ์ดูจะเป็นการฝืนความรู้สึก โดยเฉพาะในหลายกรณีที่ผู้สมัครลำดับที่หนึ่ง และที่สาม (และบางครั้ง ที่สี่) จากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตชนะการเลือกตั้ง แต่ผู้สมัครลำดับที่สอง (มักมาจากพรรคฝ่ายค้านที่เข้าแข่งอย่างแข็งขันที่สุด) กลับล้มเหลวที่จะได้ที่นั่ง ทั้งยังไม่ชัดเจนว่า การคอร์รัปชั่นและการทุ่มเงินเพื่อผลทางการเมือง ได้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญประการใด

เมื่อถึงตอนที่มีการเลือกตั้งครั้งที่สองในระบบใหม่ในปี ค.ศ. 2000 จำนวนผู้สมัครที่ลงแข่งขันเพื่อชิงที่นั่งแบบเขตเดียวเบอร์เดียวได้ลดลง อย่างไรก็ดี ในครั้งนี้เช่นกัน การเคลื่อนไหวสู่ระบบสองพรรคมีความก้าวหน้าไปเพียงเล็กน้อย เนื่องจากพรรคฝ่ายค้านที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ยังคงรวมตัวกันไม่ติด และพรรคโคเมโตะสายกลาง ก็เปลี่ยนข้างไปเข้าร่วมรัฐบาลที่มีพรรคแอลดีพีเป็นแกนนำ

การทดสอบระบบใหม่เป็นครั้งที่สามเกิดขึ้นในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2003 ในเดือนกันยายน พรรคเสรีนิยมซึ่งเป็นพรรคเล็ก ได้รวมเข้ากับพรรคประชาธิปไตยแห่งญี่ปุ่น (ดีพีเจ) ซึ่งเป็นผู้นำฝ่ายค้าน พรรคที่รวมกัน (ซึ่งยังคงใช้ชื่อพรรคดีพีเจ) ได้ที่นั่งเพิ่มขึ้นอย่างน่าประทับใจถึง 40 ที่ ในการเลือกตั้งที่มีการใช้คำประกาศนโยบายของพรรคเป็นครั้งแรก พรรคฝ่ายค้านที่เหลือซึ่งมีขนาดค่อนข้างใหญ่ ต่างสูญเสียที่นั่งเกือบทั้งหมด ยกเว้นไม่กี่ที่ ในฟากฝั่งของรัฐบาล พรรคแอลดีพีและพรรคเล็กสองพรรคที่เข้ามาร่วมในรัฐบาลก็พ่ายแพ้เช่นกัน ทำให้พรรคเล็กนั้นถูกกลืนโดยพรรคแอลดีพี ด้วยว่าที่นั่งเกือบทั้งหมด กระจุกตัวอยู่ในมือของพรรคใหญ่สองพรรค

จึงเหลือพรรคโคเมโตะพรรคเดียวที่คงความเป็นพรรคเล็กที่มีนัยสำคัญ พรรคแอลดีพียังคงเข้าร่วมรัฐบาลกับพรรคโคเมโตะ ส่วนหนึ่งก็เพราะต้องการความสนับสนุนจากพรรคโคเมโตะในสภาบน แต่ก็เพราะความสนับสนุนจากพรรคโคเมโตะซึ่งมีระบบจัดตั้งอย่างดีนั้น ได้มีส่วนสำคัญในการนำชัยชนะมาสู่ผู้สมัครของพรรค จากการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียวในหลายเขตด้วย

ผลของการเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติในปี ค.ศ. 2003 สนับสนุนความคิดที่ว่า ผลของการปฏิรูประบบเลือกตั้งไม่ได้เกิดขึ้นทันที และการเกาะติดอยู่กับนิสัยเดิมต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลง ผลที่ได้เหล่านี้ยังชี้แนะด้วยว่า ระบบที่มีสมาชิกผสม ไม่น่าจะผลิตระบบสองพรรคแบบสหรัฐที่เป็นปึกแผ่นโดยสมบูรณ์ ด้วยการดำรงอยู่ของกลุ่มตัวแทนแบบสัดส่วน ยังเปิดทางให้มีพรรคที่สามอยู่ต่อไป

141. *ข้อเสีย*

ก. บรรดาพรรคเล็กที่คะแนนเสียงกระจายไปในวงกว้าง อาจไม่ได้แม้แต่ที่นั่งเดียว และบรรดาพรรคใหญ่อาจได้ที่นั่งแถม (bonus) อย่างเป็นกอบเป็นกำ ซึ่งเปลี่ยนคะแนนเสียงแบบคะแนนนำจากทั้งประเทศ เป็นเสียงข้างมากเด็ดขาดในองค์กรนิติบัญญัติ แม้ความเป็นสัดส่วนของระบบอาจเพิ่มขึ้นได้ โดยการเพิ่มจำนวนที่นั่งในเขตเดียวหลายเบอร์ แต่ก็จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ลงคะแนนกับ ส.ส. ห่างเหินกันไป ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ผู้เรียกร้องให้มีการกำหนดเขตเลือกตั้งทางภูมิศาสตร์ ให้คุณค่าไว้อย่างสูง ตัวอย่างของเขตเดียวหลายเบอร์ที่มีสมาชิกถึง 18 คนในประเทศไทย นับเป็นจำนวนสูงสุดเท่าที่พอรับมือได้

ข. ดังที่เกิดแก่ระบบใดที่มีผู้สมัครหลายคนจากพรรคเดียวกัน ลงแข่งขันกันเองเพื่อคะแนนเสียงเดียว การแตกแยกและบาดหมางภายในพรรคอาจจะหนักข้อยิ่งขึ้น เรื่องนี้อาจช่วยส่งเสริมการเมืองเชิงอุปถัมภ์ ซึ่งนักการเมืองเสนอสินบนเลือกตั้งให้แก่กลุ่มผู้ลงคะแนนที่กำหนด

ค. พรรคจำเป็นต้องพิจารณาปัญหาทางยุทธศาสตร์ที่ซับซ้อน ทั้งในการส่งผู้สมัครและการจัดการคะแนนเสียง การส่งผู้สมัครหลายคนเกินไป อาจไม่เป็นผลดีเช่นเดียวกับการส่งผู้สมัครน้อยเกินไป และมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวด ที่พรรคจะต้องสร้างวินัยให้แก่ผู้ลงคะแนน ให้รู้จักกระจายคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัครทุกคนของพรรคอย่างเสมอกัน

ง. โดยที่ระบบ คอม. ให้ผู้ลงคะแนนมีคะแนนเสียงเดียวเท่านั้น ระบบจึงไม่ค่อยสร้างแรงจูงใจแก่พรรคการเมือง ที่จะร้องขอการสนับสนุนจากผู้ลงคะแนนในวงกว้างด้วยท่าทีที่อะลุ้มอล่วย ตราบใดที่พรรคการเมืองมีคะแนนเสียงที่เป็นแก่นแกนอยู่ตามสมควร พรรคก็สามารถคว้าที่นั่งไปได้ โดยไม่ต้องไปร้องขอต่อ 'คนนอก'

จ. ระบบคอม. มักจะทำให้มีคะแนนเสียงสูญเปล่าเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะถ้าเงื่อนไขในการลงสมัครเอื้อแก่ทุกฝ่าย และเปิดโอกาสให้ผู้สมัครหลายคนเสนอตนเอง

คะแนนเสียงจำกัด – คจ. (The Limited Vote - LV)

142. ระบบคะแนนเสียงจำกัดคล้ายกับระบบ คอม. คือเป็นระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก ที่ใช้ในเขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวหลายเบอร์ แต่ต่างจาก คอม. ตรงที่ว่า ผู้ลงคะแนนมีเสียงมากกว่าหนึ่งเสียง แต่จำนวนเสียงน้อยกว่าจำนวนผู้สมัครที่พึงได้รับเลือกตั้งในเขตนั้น การนับคะแนนก็เหมือนกับ คอม. โดยผู้สมัครที่มีคะแนนรวมสูงสุดได้ที่นั่งไป

ระบบนี้มีใช้ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นหลายแห่ง แต่การนำมาใช้ในระดับประเทศจำกัดอยู่ในยิบรอลต้ากับสเปน ซึ่งใช้ระบบนี้เลือกตั้งสมาชิกสภาสูงหรือวุฒิสภาของสเปน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1977 ในกรณีนี้ ด้วยเขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวหลายเบอร์ที่มีขนาดใหญ่ ผู้ลงคะแนนแต่ละคนมีเสียงน้อยกว่าจำนวนผู้แทนที่จะได้รับเลือกในเขตนั้นหนึ่งเสียง

143. *ข้อดีและข้อเสีย* เช่นเดียวกับระบบ คอม. ระบบ คจ. มีความเรียบง่ายสำหรับผู้ลงคะแนน และค่อนข้างง่ายต่อการนับคะแนนด้วย อย่างไรก็ดี ผลจะเอนเอียงไปทางที่มีความเป็นสัดส่วนน้อยกว่า คอม. ข้อเสนอไว้หลายข้อเกี่ยวกับการแข่งขันภายในพรรประเด็นการจัดการโดยพรรค และการเมืองเชิงอุปถัมภ์ ใช้ได้กับระบบ คจ. ในทำนองเดียวกับระบบ คอม.

> คะแนนเสียงจำกัด เป็นระบบเลือกตั้งที่มีผู้สมัครเป็นศูนย์กลาง ใช้กับเขตเดียวหลายเบอร์ ซึ่งผู้ลงคะแนนมีเสียงมากกว่าหนึ่งเสียง แต่น้อยกว่าจำนวนผู้สมัครที่พึงได้รับเลือกตั้งในเขตนั้น ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนเสียงรวมสูงสุดคือผู้ชนะ

การนับแบบบอร์ดา (Borda Count – BC)

144. ตัวอย่างสุดท้ายของการออกแบบระบบเลือกตั้งคือ การนับแบบบอร์ดาปรับปรุง มีใช้แห่งเดียวในนาอูรู ประเทศเล็กๆ กลางมหาสมุทรแปซิฟิก การนับแบบบอร์ดาเป็นระบบเลือกตั้งตามลำดับความชอบ ซึ่งผู้ลงคะแนนจัดลำดับผู้สมัคร เหมือนในระบบคะแนนเสียงเผื่อเลือก (คล. หรือ Alternative Vote) ระบบนี้ใช้ได้กับทั้งเขตเดียวเบอร์เดียว และเขตเดียวหลายเบอร์ มีการนับหนเดียวเท่านั้น ไม่มีการคัดออก ลำดับความชอบจะถูกนับรวมอย่างง่ายๆ ในฐานะ 'เศษส่วนของคะแนน' ในระบบการนับแบบบอร์ดาปรับปรุงที่ใช้ในนาอูรู ลำดับความชอบลำดับแรกมีมูลค่าเท่ากับหนึ่ง ลำดับความชอบที่สองได้เศษหนึ่งส่วนสอง ที่สามได้เศษหนึ่งส่วนสาม เช่นนี้เรื่อยไป มูลค่าเหล่านี้จะนำมารวมกัน และผู้สมัครที่ได้ยอดรวมมากที่สุดจะได้รับการประกาศเป็นผู้ชนะ

> การนับแบบบอร์ดา – ระบบตามลำดับความชอบ ที่มีผู้สมัครเป็นศูนย์กลาง ใช้กับเขตเดียวเบอร์เดียว หรือกับเขตเดียวหลายเบอร์ก็ได้ ผู้เลือกตั้งใช้ตัวเลขเพื่อแสดงลำดับความชอบของตนบนบัตรเลือกตั้ง และแต่ละลำดับความชอบที่เขียนไว้ จะได้รับมูลค่าเป็นช่วงที่ห่างเท่าๆ กัน คะแนนที่ให้มูลค่าแล้วเหล่านี้ จะนำมาบวกกัน และผู้สมัครหนึ่งคน (หรือหลายคน) ที่มีมูลค่ารวมสูงสุดจะได้รับการประกาศเป็นผู้ชนะ

กลุ่มภายในระบบเลือกตั้งและระบบพันทาง (Electoral System Tiers and Hybrid Systems)

145. ระบบเลือกตั้งจำนวนมาก ทั้งแบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก และแบบสัดส่วน มีกลุ่มการเป็นตัวแทนกลุ่มเดียว นั่นคือ ผู้ลงคะแนนแต่ละคนในประเทศลงคะแนนครั้งเดียว และมีผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งชุดเดียว ในระบบ ตสบ. ที่มีกลุ่มเดียว บัญชีรายชื่ออาจเป็นระดับชาติ ดังที่มีในนามีเบีย และเนเธอร์แลนด์ หรือระดับภูมิภาคดังที่มีในฟินแลนด์และสวิตเซอร์แลนด์

ในระบบผสม ปกติจะมีผู้แทนสองกลุ่ม คือผู้ได้รับเลือกตั้งด้วยระบบคะแนนนำ/เสียง

ข้างมาก กับผู้ได้รับเลือกตั้งด้วยระบบสัดส่วน อย่างไรก็ดี ในฮังการี มีสามกลุ่มคือ ผู้แทนระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากจากเขตเดียวเบอร์เดียวโดยการเลือกตั้งสองรอบ (ลสร.) และผู้แทนในระดับภูมิภาค กับระดับชาติ ที่ได้รับเลือกตั้งโดยใช้ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ.)

ย่อมเป็นไปได้สำหรับระบบเลือกตั้งที่จะมีสองกลุ่ม โดยไม่มีลักษณะของการผสมหลายระบบ เช่นระบบสัดส่วนสองกลุ่มอาจมีทั้งบัญชีรายชื่อระดับชาติและระดับภูมิภาค (ดังที่ใช้ในแอฟริกาใต้) หรือมีเพียงบัญชีรายชื่อระดับภูมิภาค (ดังที่ใช้ในเดนมาร์ค) ในระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากสองกลุ่มของหมู่เกาะบริติชเวอร์จิน มีผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งจากเขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียวโดยการใช้ คนช. และผู้แทนที่เลือกจากหมู่เกาะทั้งหมด โดยใช้ระบบคะแนนเสียงเป็นพวง (คพ.)

ตารางที่ 6: การแปรผันต่าง ๆ ในการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน

การเลือกของผู้ลงคะแนน			
กลุ่มภายในระบบ	**บัญชีรายชื่อแบบปิด**	**บัญชีรายชื่อแบบเปิด**	**บัญชีรายชื่อแบบเสรี**
หนึ่งกลุ่ม: ระดับภูมิภาค	ต.ย. สเปน มาซีโดเนีย	ต.ย. แล็ตเวีย อินโดนีเซีย	สวิตเซอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก
หนึ่งกลุ่ม: ระดับชาติ	ต.ย. นามีเบีย มอลโดวา	เนเธอร์แลนด์	-
หลายกลุ่ม	ต.ย. แอฟริกาใต้ เอลซัลวาดอร์	ต.ย. สวีเดน ไอซ์แลนด์	-

146. จะต้องจำแนกระบบเลือกตั้งที่ประกอบด้วยสองกลุ่มหรือมากกว่านั้น ออกจากระบบพันทางซึ่งในระบบหลังนี้ ส่วนหนึ่งของประเทศเลือกตั้งผู้แทนโดยใช้ระบบเลือกตั้งระบบหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งที่แยกชัดจากกันของประเทศเลือกตั้งผู้แทนโดยการใช้ระบบที่ต่างออกไป ในปานามาประมาณสองในสามของผู้แทนได้รับเลือกตั้งจากเขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวหลายเบอร์โดยใช้ระบบ ตสบ. ในขณะที่หนึ่งในสามที่เหลือ ได้รับเลือกตั้งจากระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากแบบเขตเดียวเบอร์เดียว

147. ตารางที่ 7 สรุปข้อดีและข้อเสียของระบบเลือกตั้งที่สำคัญ ทั้งยังต้องรำลึกไว้ด้วยว่าข้อดีและข้อเสียที่นำเสนอในที่นี้ อาจแปรเปลี่ยนไปตามแต่กรณี และขึ้นอยู่กับปัจจัยจำนวนมากมาย ตัวอย่างเช่น โดยข้อเท็จจริง อัตราการออกมาใช้สิทธิอาจจะสูงเมื่อใช้ระบบ คนช. และระบบ ตสบ. อาจทำให้ประธานาธิบดีได้รับการสนับสนุนอย่างแข็งขันจากฝ่ายนิติบัญญัติ อีกทั้งสิ่งที่เห็นว่าเป็นข้อดีในบริบทหนึ่ง หรือโดยพรรคการเมืองพรรคหนึ่ง อาจถูกมองในแง่ลบในอีกบริบทหนึ่ง หรือโดยพรรคการเมืองพรรคอื่น อย่างไรก็ดี ตารางได้ให้แนวสังเขปของนัยบางประการที่น่าจะ

เกิดขึ้นในการเลือกระบบเลือกตั้ง ทั้งยังให้ตัวบ่งชี้ความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกระบบเลือกตั้งกับผลลัพธ์ทางการเมือง/เชิงสถาบัน กระทั่งเผื่อไว้ถึงผลของความแตกต่างในรายละเอียดภายในแต่ละชนิดของระบบเลือกตั้งด้วย

ตารางที่ 7: ทางเลือกระบบเลือกตั้งห้าระบบ: ข้อดีและข้อเสีย

	ข้อดี	**ข้อเสีย**
การเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ.)	• ความเป็นสัดส่วน • การรวมทุกฝ่าย • การเป็นตัวแทนของเสียงข้างน้อย • คะแนนสูญเปล่ามีน้อย • ผู้แทนสตรีมีโอกาสได้รับเลือกตั้งง่ายขึ้น • ความจำเป็นในการปักปันเขตไม่มี (หรือมีน้อย) • ไม่จำเป็นต้องมีการเลือกตั้งซ่อม • สะดวกแก่การใช้สิทธินอกเขต • จำกัดการเติบโตของภูมิภาคที่มีพรรคเดียว • อัตราการมาใช้สิทธิมักจะสูงกว่า	• ความเป็นตัวแทนทางภูมิศาสตร์อ่อนด้อย • ประเด็นสภาพพร้อมรับผิด • การสนับสนุนประธานาธิบดีจากฝ่ายนิติบัญญัติในระบอบประธานาธิบดีมักอ่อนด้อยกว่า • การเป็นรัฐบาลผสมหรือเป็นรัฐบาลเสียงข้างน้อยมักเกิดขึ้นง่ายกว่าในระบอบรัฐสภา • ทำให้พรรคการเมืองมีอำนาจมากขึ้น • อาจนำไปสู่การมีพรรคการเมืองที่มีความคิดสุดโต่งในองค์กรนิติบัญญัติ • ความไม่สามารถขจัดพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งให้พ้นไปจากอำนาจ
คะแนนเสียงข้างมากชนะ หรือคะแนนนำกำชัย (คนช.)	• ความเป็นตัวแทนทางภูมิศาสตร์เด่นชัด • การบังคับให้มีสภาพพร้อมรับผิดทำได้ง่ายขึ้น • ง่ายต่อการทำความเข้าใจ • ให้ผู้ลงคะแนนมีการเลือกที่ชัดเจน • ส่งเสริมพรรคฝ่ายค้านให้สอดประสานกัน • กีดกันพรรคที่มีความคิดสุดโต่งออกไปได้ • เอื้อให้ผู้ลงคะแนนเลือกในระหว่างผู้สมัคร • ประธานาธิบดีน่าจะได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายนิติบัญญัติอย่างเข้มแข็ง ในระบอบประธานาธิบดี • มีโอกาสมากกว่าที่จะได้รัฐบาลเสียงข้างมากในระบอบรัฐสภา	• กีดกันพรรคเสียงข้างน้อยออกไป • กีดกันชนกลุ่มน้อยออกไป • กีดกันสตรีออกไป • มีคะแนนเสียงสูญเปล่ามาก • มักจะต้องมีการเลือกตั้งซ่อม • ต้องมีการปักปันเขตเลือกตั้ง • อาจนำไปสู่การจัดเขตอย่างบิดเบี้ยว (gerrymandering) • ยากแก่การจัดให้มีการเลือกตั้งนอกเขต
ระบบเลือกตั้งสองรอบ (ลสร.)	• ให้โอกาสผู้ลงคะแนนมีโอกาสที่สองในการเลือก • คะแนนเสียงแตกน้อยกว่าในระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากอื่นๆ • ง่ายต่อการทำความเข้าใจ • ความเป็นตัวแทนทางภูมิศาสตร์เด่นชัด	• ต้องมีการปักปันเขตเลือกตั้ง • ต้องใช้เงินมากและมักจะยุ่งยากในการบริหารจัดการเลือกตั้งในรอบสอง • มักจะต้องมีการเลือกตั้งซ่อม • มีห้วงเวลานานระหว่างการเลือกตั้งกับการประกาศผล • ความเป็นไม่เป็นสัดส่วน • อาจทำให้ระบบพรรคแตกเป็นเสี่ยงๆ • อาจทำให้สังคมที่แตกแยกร้าวลึกขาดเสถียรภาพ
ระบบคู่ขนาน (คข.)	• เป็นการรวมทุกฝ่าย • การเป็นตัวแทนของเสียงข้างน้อย • พรรคการเมืองแตกเป็นเสี่ยงๆ น้อยกว่าระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อล้วนๆ • อาจเป็นทางเลือกที่ตกลงกันได้ง่ายกว่าทางเลือกอื่น • มีสภาพพร้อมรับผิด • คะแนนเสียงสูญเปล่าน้อย	• เป็นระบบที่ซับซ้อนยุ่งยาก • ต้องมีการปักปันเขตเลือกตั้ง • มักจะต้องมีการเลือกตั้งซ่อม • อาจสร้างผู้แทนเป็นสองชนชั้น • การลงคะแนนเชิงยุทธศาสตร์ • จัดการให้มีการลงคะแนนนอกเขตได้ยากกว่าระบบ ตสบ. • ไม่มีหลักประกันความเป็นสัดส่วนโดยรวม
ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (สสพ.)	• ความเป็นสัดส่วน • รวมทุกฝ่ายเข้าด้วยกัน • มีความเป็นตัวแทนทางภูมิศาสตร์ • สภาพพร้อมรับผิด • คะแนนเสียงสูญเปล่าน้อย • อาจเป็นทางเลือกที่ตกลงกันได้ง่ายกว่าทางเลือกอื่น	• เป็นระบบซับซ้อนยุ่งยาก • ต้องมีการปักปันเขตเลือกตั้ง • มักจะต้องมีการเลือกตั้งซ่อม • อาจสร้างผู้แทนเป็นสองชนชั้น • การลงคะแนนเชิงยุทธศาสตร์ • จัดการให้มีการลงคะแนนนอกเขตได้ยากกว่าระบบ ตสบ.

ข้อพิจารณาเรื่องการเป็นตัวแทน

การเป็นตัวแทนของสตรี

148. มีวิธีการหลายวิธีที่จะเพิ่มการเป็นตัวแทนของสตรี ดังที่ได้อภิปรายไว้ในย่อหน้าที่ 107 ระบบสัดส่วนมีแนวโน้มสู่ผลการเลือกตั้งที่มีสตรีเพิ่มขึ้น ระบบเลือกตั้งที่มีขนาดใหญ่พอสมควรจะช่วยให้พรรคส่งสตรีลงสมัครมากขึ้น บนฐานที่ว่ารายชื่อที่สมดุลจะเพิ่มโอกาสในการเลือกตั้งมากขึ้น ในบางประเทศที่ใช้ระบบ ตสบ. มีการวางเงื่อนไขว่าต้องส่งสตรีลงสมัครในสัดส่วนหนึ่ง

149. นอกเหนือจากการเลือกระบบเลือกตั้งแล้ว ยังมียุทธศาสตร์จำนวนหนึ่งที่อาจใช้ เพื่อเพิ่มจำนวนสตรีที่เป็นผู้แทนด้วย

ก. ประการแรก การมีที่นั่งสำรอง โดยกันที่นั่งจำนวนหนึ่งไว้สำหรับสตรีในองค์กรนิติบัญญัติ ที่นั่งนี้จะตกแก่ผู้แทนจากภูมิภาค หรือมาจากพรรคการเมืองโดยตรงตามส่วนแบ่งของคะแนนรวมทั้งประเทศ ที่นั่งสำรองมักมีในระบบเลือกตั้งแบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก และมักจะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ มีเพียงไม่กี่ประเทศที่มีที่นั่งสำรอง รวมถึงอัฟกานิสถาน (มีสตรีสองคนในแต่ละจังหวัดซึ่งมีทั้งหมด 32 จังหวัด ทำให้สัดส่วนสตรีในสภามีประมาณร้อยละ 25 ของที่นั่งทั้งหมด) ยูกันดา (มีสตรีหนึ่งคนในแต่ละเขตเลือกตั้งซึ่งมีทั้งหมด 56 เขต หรือประมาณร้อยละ 18 ของที่นั่งทั้งหมด) และรวันดา (มีสตรี 24 คนที่ได้รับเลือกตั้งจากบัตรเลือกตั้งสตรีเท่านั้น นับเป็นร้อยละ 30 ของที่นั่ง) ในอินเดีย มีการแบ่งที่นั่งสำหรับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในบางมลรัฐเป็นสามกลุ่ม ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง สตรีเท่านั้นที่สามารถลงสมัครสำหรับที่นั่งของกลุ่มหนึ่งได้ จึงเป็นการประกันว่าผู้ได้รับเลือกตั้งจะเป็นสตรีอย่างน้อยหนึ่งในสาม โดยมีผลข้างเคียงเป็นการจำกัดให้บุรุษอยู่ในวาระได้สองสมัย

ข. ประการที่สอง กฎหมายเลือกตั้งอาจวางเงื่อนไขให้พรรคการเมืองส่งผู้สมัครสตรีจำนวนหนึ่งลงเลือกตั้ง กุศโลบายนี้มักใช้กับระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน ตัวอย่างเช่น ในนามิเบีย (ร้อยละ 30 ของผู้สมัครระดับท้องถิ่น) และเปรู (ร้อยละ 30 ของผู้สมัคร) ในโบลิเวียที่ใช้ระบบ สสผ. (MMP) มีการกำหนดเงื่อนไขไว้ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบแบบสัดส่วน (ร้อยละ 30 ของผู้สมัคร) อย่างไรก็ดี กฎหมายไม่รับประกันว่าจะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้เสมอไป เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการวางตำแหน่งที่เข้มงวด และมีกลไกการบังคับใช้ ทั้งนี้เพื่อประกันว่าสตรีจะอยู่บนบัญชีรายชื่อในตำแหน่งที่น่าจะได้รับเลือกตั้ง นี่เป็นกรณีที่เกิดขึ้นในอาร์เจนตินา (ร้อยละ 30 ในตำแหน่งที่อาจชนะการเลือกตั้ง) เบลเยี่ยม (ผู้สมัครลำดับสูงสุดสองคนแรกต้องเป็นคนละเพศ) และคอสตาริกา (ร้อยละ 40 ของตำแหน่งที่อาจได้ชัยชนะ)

ค. ประการที่สาม พรรคการเมืองอาจจัดโควต้าภายในให้แก่สตรีในการสมัครรับเลือกตั้งในองค์กรนิติบัญญัติ นี่เป็นกลไกที่ใช้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีในทางการเมืองที่พบบ่อยที่สุด และได้มีการนำมาใช้ทั่วโลก ด้วยความสำเร็จมากน้อยต่างกันไป เช่น พรรคเอเอ็นซีในแอฟริกาใต้ พรรคนิยมเปรอง(พีเจ) และพรรคสหประชาที่ถึงรากถึงโคน (ยูซีอาร์) ในอาร์เจนตินา พรรคคอนเดปา (สำนึกของปิตุภูมิ) ในโบลิเวีย พรรคปฏิวัติประชาธิปไตย (พีอาร์ดี) ในเม็กซิโก พรรคแรงงานในออสเตรเลียและในสหราชอาณาจักร และตลอดดินแดนสแกนดิเนเวีย การคัดรายชื่อ (short-lists) ของผู้สมัครที่เป็นสตรีล้วนๆ ของพรรคแรงงานในการเลือกตั้งของสหราชอาณาจักรเมื่อปี ค.ศ. 1997 ทำให้จำนวน ส.ส. สตรีเพิ่มขึ้นเกือบสองเท่าคือจาก 60 เป็น 119 คน

ในปี ค.ศ. 2004 มี 14 ประเทศที่บัญญัติเรื่องโควต้าสตรีไว้ในรัฐธรรมนูญ (รวมทั้งอัฟกานิสถานซึ่งเป็นประเทศล่าสุด) มี 32 ประเทศที่บัญญัติเรื่องโควต้าสตรีไว้ในกฎหมาย และมีพรรคการเมืองอย่างน้อย 125 พรรคใน 61 ประเทศที่จัดให้มีโควต้าสตรีของพรรคเองโดยสมัครใจ ในแง่ของชนิดของระบบเลือกตั้ง 17 ประเทศที่ใช้ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากมีการจัดโควต้าให้สตรี และมี 15 ประเทศที่ใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสม กับอีก 45 ประเทศที่ใช้ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่จัดโควต้าเช่นกัน สองประเทศ คืออัฟกานิสถานกับจอร์แดน ที่ใช้ระบบ 'อื่นๆ ' ก็จัดโควต้าให้สตรี

150. ระบบที่ประกันการเป็นตัวแทนของสตรีในองค์กรนิติบัญญัติ ประสบความสำเร็จและมีผลสืบเนื่องต่างๆ กันๆ ไป ตัวอย่างเช่น ที่นั่งสำรองอาจช่วยประกันว่าสตรีจะเข้าดำรงตำแหน่งที่มาจากการเลือกตั้ง แต่สตรีบางคนก็ได้ตั้งข้อถกเถียงว่า การจัดโควต้าลงท้ายกลายเป็นเพียงการปลอบใจสตรี และจะกันสตรีออกจากบทบาทสำคัญในที่สุด การได้รับเลือกตั้งในองค์กรนิติบัญญัติไม่ได้หมายความว่าจะมีอำนาจตัดสินใจอย่างสำคัญ และในบางประเทศ ผู้แทนสตรี โดยเฉพาะที่ได้รับเลือกตั้งโดยอาศัยที่นั่งสำรองหรือพิเศษ จะถูกกันให้อยู่ชายขอบ โดยไม่มีความรับผิดชอบในการตัดสินใจอย่างแท้จริง กระนั้น ในประเทศอื่น ๆ สตรีได้ใช้ตำแหน่งที่ได้มาโดยโควต้า เพื่อมีส่วนเข้าร่วมจัดทำนโยบายอย่างมีนัยสำคัญ และเพื่อมีอิทธิพลต่อ 'ประเพณี' การจัดทำนโยบาย

สำหรับรายละเอียดและข้อมูลเพิ่มเติมให้ดูใน IDEA/Stockholm University Global Database of Electoral Quotas for Women ทางเว็บไซต์ www.quotaproject.org

การเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อย

151. มีหลายวิธีเช่นกันที่จะส่งเสริมการเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชุมชนต่างๆ แต่ก็อีกนั่นแหละ ระบบเลือกตั้งที่ใช้เขตเลือกตั้งที่มีขนาดใหญ่พอควร จะส่งเสริมให้พรรคการเมืองส่งผู้สมัครที่เป็นชนกลุ่มน้อย ด้วยเหตุผลว่า รายชื่อที่สมดุลจะเพิ่มโอกาสการได้รับเลือกตั้ง ในระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่กำหนดไว้ต่ำมาก หรือการยกเลิกเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่เป็นทางการโดยสิ้นเชิง อาจเอื้อต่อการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่ก่อนหน้านี้ไม่มีตัวแทนหรือมีก็ในระดับที่ต่ำเกิน (under-represented) โดยเฉพาะในระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก บางครั้งมีการจัดที่นั่งไว้ต่างหากในองค์กรนิติบัญญัติ สำหรับกลุ่มชุมชนและชนกลุ่มน้อย

152. ที่นั่งสำรองอาจนำมาใช้เพื่อให้แน่ใจว่า ชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มโดยเฉพาะ จะมีตัวแทนในองค์กรนิติบัญญัติ มีการสำรองที่นั่งไว้สำหรับชนกลุ่มน้อยทางศาสนาหรือทางชาติพันธุ์ที่ระบุได้ชัดเจน ในหลากหลายประเทศ เช่น โคลัมเบีย ('ชุมชนคนผิวดำ') โครเอเชีย (ชนกลุ่มน้อยชาวฮังการี อิตาลี เช็ค สโลวัก รูเทเนีย ยูเครน เยอรมนี และออสเตรีย) อินเดีย (ชนเผ่าที่กำหนดและวรรณะที่กำหนด หรือ scheduled castes) (แทนที่จะเรียกว่าวรรณะจัณฑาล-ผู้แปล) จอร์แดน (ชาวคริสต์และเซอร์คาส) ไนเจอร์ (ชาวทัวเร็ก) นิวซีแลนด์ (ชาวเมารี) ปากีสถาน (ชนกลุ่มน้อยที่ไม่ใช่มุสลิม) ปาเลสไตน์ (ชาวคริสต์และซามาริตัน) ซามัว (ชนกลุ่มน้อยที่ไม่ใช่ชนพื้นเมืองดั้งเดิม) สโลเวเนีย (ชาวฮังการี และอิตาลี) และไต้หวัน (ชนพื้นเมืองดั้งเดิม)

ผู้แทนจากที่นั่งสำรองเหล่านี้ มักจะได้รับเลือกตั้งด้วยวิธีที่เหมือนกันมากกับผู้แทนคนอื่นๆ แต่บางครั้งก็ได้รับเลือกตั้งโดยสมาชิกของชุมชนกลุ่มน้อยนั้น เท่านั้น ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเลือกตั้ง โดยจะต้องจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งของชุมชน (ดูย่อหน้าที่ 155-157) ในขณะที่มักมองกันว่า การที่ชุมชนผลประโยชน์เล็กๆ ได้มีตัวแทนนั้น เป็นบรรทัดฐานที่ดี แต่ก็มีข้อถกเถียงว่า ยุทธศาสตร์ที่ดีกว่าคือการออกแบบโครงสร้าง ซึ่งส่งผลให้องค์กรนิติบัญญัติมีความเป็นตัวแทน โดยไม่ต้องปรับแต่งกฎหมายเลือกตั้งอย่างโจ่งแจ้ง หรือไม่ต้องมีการบังคับด้วยกฎหมาย และว่าที่นั่งจากโควต้าอาจก่อความขุ่นเคืองในส่วนของประชากรส่วนใหญ่ และเสริมความไม่ไว้ใจระหว่างกัน ในบรรดากลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างหลากหลาย

153. แทนที่จะเป็นการสำรองที่นั่งอย่างเป็นทางการ อาจกำหนดให้ภูมิภาคมีตัวแทนเกินไปบ้าง เพื่อเอื้อต่อการเพิ่มความเป็นตัวแทนของกลุ่มที่กระจุกตัวทางภูมิศาสตร์ ในสหราชอาณาจักร สก็อตแลนด์กับเวลส์มี ส.ส. ในสภาผู้แทนราษฎรอังกฤษมากกว่าที่พึงมี หากใช้ขนาดของประชากรเพียงเกณฑ์เดียวเท่านั้น และก็เป็นเช่นเดียวกันนี้ในภูมิภาคที่เป็นขุนเขาของเนปาล ความเป็นไปได้อีกประการหนึ่งคือการใช้ระบบ 'ผู้แพ้ที่คะแนนดีที่สุด' ที่ทุกวันนี้ใช้อยู่ในมอริเชียส ในระบบนี้ ผู้สมัครจากกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งพ่ายแพ้การเลือกตั้ง แต่ได้คะแนนสูงสุดในกลุ่มตน ก็จะได้รับเลือกตั้งเข้าสู่องค์กรนิติบัญญัติ เพื่อให้การเป็นตัวแทนของชาติพันธุ์มีความสมดุลโดยรวม

154. ยังเป็นไปได้ที่จะมีการใช้เพทุบายในการปักปันเขตเลือกตั้ง เพื่อส่งเสริมความเป็นตัวแทนของบางกลุ่มโดยเฉพาะ พ.ร.บ. สิทธิลงคะแนนของสหรัฐอเมริกาในอดีต เคยอนุญาตให้รัฐบาลขีดเส้นให้เขตเลือกตั้งมีรูปทรงที่พิลึก โดยมีเป้าหมายเพียงเพื่อสร้างเขตที่คนผิวดำ คนเชื้อสายละติน เชื้อสายเอเชีย เป็นเสียงข้างมากในเขตเหล่านั้น กรณีเช่นนี้อาจเรียกได้ว่าเป็น 'การจัดเขตอย่างบิดเบี้ยวเพื่อลดการด้อยสิทธิ' ('affirmative gerrymandering') อย่างไรก็ตาม การปรับแต่งระบบเลือกตั้งใดๆ เพื่อส่งเสริมหรือคุ้มครองความเป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อยนั้น น้อยครั้งมากที่จะไม่มีการโต้เถียงขัดแย้งกัน

การเป็นตัวแทนของชุมชน

155. มีสังคมจำนวนหนึ่งซึ่งไม่เป็นเนื้อเดียวกันในเชิงชาติพันธุ์ ที่ขยายแนวคิดการสำรองที่นั่งตามตรรกออกไปอีก ไม่เพียงแต่จะแบ่งที่นั่งออกไปตามฐานชุมชนเท่านั้น หากยังทำให้ระบบการเป็นตัวแทนในองค์กรนิติบัญญัติทั้งหมด มีฐานในการพิจารณาตามแนวชุมชนด้วย มีการลงทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งแยกตามชุมชนที่กำหนด ซึ่งเลือกตั้งสมาชิกของ 'กลุ่มของตน' เท่านั้นให้เข้าไปทำหน้าที่ในสภา

ในเลบานอน มีการกำหนดเขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวหลายเบอร์ โดยในแต่ละเขตมีการจัดสรรที่นั่งโดยแบ่งกันไปในระหว่างกลุ่มทางศาสนาต่างๆ ผู้แทนได้รับเลือกตั้งในระบบคะแนนเสียงเป็นพวง (คพ.) โดยใช้บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งแยกกัน สำหรับที่นั่งที่จัดสรรให้กลุ่มทางศาสนาต่างกัน ในฟิจิ ผู้เลือกตั้งสามารถลงคะแนนให้ ทั้งแก่ผู้สมัครจากชุมชนของตน และแก่ผู้สมัครในเขตเลือกตั้งที่ 'เปิด'

156. การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งแยกตามชุมชนเกือบทั้งหมด ได้ถูกยกเลิกไปภายหลังจากที่มีความชัดเจนว่า การแยกผู้เลือกตั้งตามแนวชุมชนนั้น แม้จะประกันความเป็นตัวแทนของกลุ่ม แต่มักมีผลวิปริตในทางบ่อนทำลายแนวทางปรองดองระหว่างกลุ่มต่างๆ เนื่องจากไม่มีแรงจูงใจสำหรับการผสมผสานทางการเมืองในระหว่างชุมชน ภารกิจที่จะนิยามความเป็นสมาชิกของกลุ่มหนึ่งใด และการกระจายที่นั่งอย่างเป็นธรรมในระหว่างกลุ่ม ก็เต็มไปด้วยความยากลำบาก ตัวอย่างเช่น ในอินเดียเมื่อได้รับเอกราช มีการยกเลิกเขตเลือกตั้งยุคอาณานิคม ที่แยกชาวมุสลิม คริสต์ ซิกห์ และกลุ่มอื่นๆ ออกจากกัน แม้ว่าจะยังคงที่นั่งสำรองไว้จำนวนหนึ่ง เพื่อเป็นตัวแทนของชนเผ่าและวรรณะที่ถูกกำหนด (ดูกรณีศึกษา) ในทำนองเดียวกัน ระบบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งแยกตามชุมชน ที่เคยใช้มาหลายครั้งในปากีสถาน ไซปรัส และซิมบับเว ก็ถูกละทิ้งไป แม้จะมีประวัติการใช้ที่มีการโต้เถียงขัดแย้งกัน แต่ฟิจิก็ยังคงใช้บัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ที่แยกชนพื้นเมืองชาวฟิจิ ชาวอินเดีย โรตุมัน และผู้เลือกตั้ง 'ทั่วไป' ออกจากกัน สำหรับการเลือกตั้งองค์กรนิติบัญญัติส่วนหนึ่ง

157. ในขณะที่การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งแยกตามชุมชนบางแห่ง มอบภาระหน้าที่ในการกำหนดว่าใครจะถูกจัดเข้าอยู่ในประเภทใดนั้น ให้แก่หน่วยงานที่ลักษณะเป็นองค์กรจดทะเบียน แต่ก็มีการจัดทำบัญชีบางแห่ง ที่มอบการเลือกให้แก่ปัจเจกบุคคล ตัวอย่างที่เด่นของระบบบัญชีรายชื่อชุมชน ที่ยังคงใช้อยู่ในบรรดาระบอบประชาธิปไตยร่วมสมัย คือการมีบัญชีรายชื่อที่เป็นทางเลือก แยกต่างหากสำหรับผู้ลงคะแนนชาวเมารีในนิวซีแลนด์ ผู้เลือกตั้งชาวเมารีสามารถจะเลือกได้ว่า จะอยู่ในบัญชีรายชื่อระดับชาติ หรือในบัญชีรายชื่อเฉพาะของชาวเมารี ซึ่งปัจจุบันเลือกผู้แทนชาวเมารีเข้าไปในสภาได้เจ็ดคนจากบัญชีรายชื่อเฉพาะ อย่างไรก็ดี อาจกล่าวได้ว่า ผลของการเลือกตั้งแบบสัดส่วนครั้งแรกๆ ของนิวซีแลนด์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1996 ได้ทำให้หลักการและเหตุผลสำหรับระบบชุมชนอ่อนด้อยลง เนื่องจากมีผู้แทนชาวเมารีที่ได้

รับเลือกตั้งจากบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วไป มากกว่าบัญชีรายชื่อเฉพาะของชาวเมารีอยู่3.5องเท่า

จังหวะเวลาของการเลือกตั้ง

158. การเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นในระดับชาติ การเลือกตั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติในระดับมลรัฐ หรือระดับองค์กรส่วนท้องถิ่น อาจไม่จำเป็นต้องจัดขึ้นในวันเดียวกัน (หรือในหลายวันที่เจาะจง) หากอาจจัดให้เหลื่อมวันกันก็ได้ การแยกการเลือกตั้งให้กระจายอยู่ในห้วงเวลาที่ห่างกันพอสมควร อาจเป็นได้ด้วยเหตุผล ทั้งในทางปฏิบัติและในทางการเมือง การเลือกตั้งที่เหลื่อมวันกันมักจะเกิดขึ้นเมื่อจะต้องจัดการขนส่งและจัดกำลังบำรุงกันขนานใหญ่ (เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาล่างหรือโลกสภาของอินเดีย) หรือเมื่อมีข้อห่วงใยด้านความมั่นคง ข้อพิจารณาด้านการจัดการและด้านความมั่นคง ทำให้เป็นการง่ายกว่ามาก ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งของอินเดียจะจัดให้การลงคะแนนเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ กระจายกันทั้งในด้านเวลาและในด้านมลรัฐ การเลือกตั้งสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติจากกลุ่มมลรัฐหนึ่งสู่อีกกลุ่มหนึ่ง อาจห่างกันเป็นเวลาหลายสัปดาห์ หนึ่งในความยากลำบากในการจัดการเลือกตั้งเหลื่อมเวลา คือการเก็บบัตรเลือกตั้งไว้อย่างปลอดภัย เพื่อไม่ให้พื้นที่ลงคะแนนภายหลังได้รับอิทธิพลจากพื้นที่ซึ่งลงคะแนนก่อนหน้านั้น จำเป็นต้องเก็บบัตรเลือกตั้งไว้ที่จุดกลางอย่างปลอดภัย จนกว่าการลงคะแนนทั้งหมดจะเสร็จสิ้นลง

159. การจัดการเลือกตั้งประธานาธิบดี ฝ่านนิติบัญญัติ และในระดับมลรัฐ ให้เหลื่อมเวลากันดูจะพบเห็นบ่อยกว่า มีข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ชี้แนะว่า การจัดการเลือกตั้งประธานาธิบดีและฝ่ายนิติบัญญัติในวันเดียวกัน เป็นผลดีต่อพรรคการเมืองของประธานาธิบดี และอาจทำให้มีโอกาสน้อยลงที่จะมีความแตกแยกระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งทำให้การปกครองมีความสอดคล้องกันมากขึ้น โดยเฉพาะในระบอบประชาธิปไตยหน่ออ่อน อย่างไรก็ดี หากปรารถนาที่จะเน้นการแบ่งแยกอำนาจ หรือต้องคำนึงถึงความสามารถในด้านจัดการขนส่งและกำลังบำรุงแล้วละก็ อาจจำเป็นต้องแยกการเลือกตั้งประธานาธิบดีกับฝ่ายนิติบัญญัติออกจากกัน

การลงคะแนนทางไกล

160. การลงคะแนนทางไกลมีใช้ในหลายประเทศ ทั้งประเทศที่เป็นประชาธิปไตยเก่าและใหม่ทั่วโลก เพื่อให้การมีส่วนร่วมกว้างขึ้น การลงคะแนนทางไกลอาจให้บุคคลมาลงคะแนนเองในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่ที่เลือกตั้งปกติ หรือลงคะแนนในเวลาอื่น หรืออาจให้ส่งคะแนนเสียงมาทางไปรษณีย์ หรือแต่งตั้งตัวแทนมาลงคะแนน เมื่อเกณฑ์คุณสมบัติของผู้ลงคะแนนทางไกลเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำ คะแนนเสียงทางไกลอาจเป็นสัดส่วนที่มีนัยสำคัญของยอดคะแนนเสียงรวมในฟินแลนด์ สัดส่วนนี้เคยสูงถึงร้อยละ 37 ของคะแนนเสียงรวม และในการเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติปี ค.ศ. 2003 ในหมู่เกาะมาร์แชล สัดส่วนนี้สูงถึงร้อยละ 58 ในสวีเดน เป็นเรื่องปกติที่จะมีผู้ใช้สิทธิลงคะแนนทางไกลประมาณร้อยละ 30 ผู้ลงคะแนนอาจเปลี่ยนใจจากที่ได้ลงคะแนนไปก่อนหน้าได้ หากต่อมาในวันเลือกตั้ง จะเดินทางมายังที่เลือกตั้งที่จัดสรรไว้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ดี การใช้การลงคะแนนทางไกลอาจมีนัยต่อการออกแบบระบบเลือกตั้ง โดยมีเรื่องความสุจริตในการเลือกตั้งเป็นประเด็นสำคัญ

161. การลงคะแนนทางไกลจะจัดการได้ง่ายดายที่สุด หากใช้ระบบ ตสบ. ที่พรรคมีบัญชีเดียวทั้งประเทศ และจะยุ่งยากมากที่สุด ถ้าใช้ระบบการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว โดยเฉพาะเมื่อต้องให้มีการลงคะแนนนอกประเทศ โดยจะต้องพิจารณาวิธีปฏิบัติในการส่งบัตรเลือกตั้งที่ถูกต้องแก่ผู้เลือกตั้งแต่ละคนอย่างรอบคอบ การขอให้สถานทูตในแต่ละประเทศออกบัตรเลือกตั้งเอง อาจไม่เข้ากับระบบที่มีเขตเลือกตั้งจำนวนมาก เพราะเป็นเรื่องท้าทายในแง่การจัดการขนส่งและกำลังบำรุง เพื่อที่จะแน่ใจได้ว่า สถานทูตแต่ละแห่งมีชุดของบัตรเลือกตั้งที่ถูกต้อง และให้บัตรเลือกตั้งที่ถูกต้องแก่ผู้เลือกตั้งแต่ละคน หากจะจัดส่งบัตรเลือกตั้งทางไปรษณีย์ ย่อมจะมีผลกระทบต่อตารางเวลาในการเลือกตั้ง

162. คะแนนเสียงจากบัตรเลือกตั้งนอกประเทศ อาจนำมารวมกับคะแนนเสียงจากบัตรเลือกตั้งของผู้ลงคะแนนนอกเขตที่มีภูมิลำเนาเดียวกัน (เช่นในนิวซีแลนด์) นับเป็นคะแนนเสียงสำหรับเขตเลือกตั้งนอกประเทศเขตเดียว (หรือหลายเขต) (เช่นในโครเอเชีย) นำมารวมกับคะแนนเสียงของเขตเลือกตั้งเฉพาะเขตใดเขตหนึ่งหรือหลายเขต (เช่นในอินโดนีเซีย) หรือเพียงแต่รวมเข้าไปในยอดคะแนนรวมระดับชาติเพื่อการจัดสรรที่นั่งด้วยระบบ ตสบ. ที่พรรคมีรายชื่อเดียวทั้งประเทศ (เช่นในเนเธอร์แลนด์)

ประเด็นอัตราการมาใช้สิทธิ

163. มีความสัมพันธ์อันเป็นที่ทราบกัน ระหว่างอัตราการมาใช้สิทธิในการเลือกตั้งกับระบบเลือกตั้งที่เลือกไว้ โดยทั่วไป ระบบสัดส่วนจะสอดคล้องกับอัตราการมาใช้สิทธิที่สูงกว่า ส่วนในระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก ถ้าคาดว่าผลการเลือกตั้งระดับชาติจะค่อนข้างคู่คี่ อัตราการมาใช้สิทธิมีแนวโน้มที่จะสูงกว่า เมื่อเทียบกับถ้าคาดว่าพรรคหนึ่งดูจะชนะอย่างแน่นอน และอัตรานี้จะสูงกว่าในเขตเลือกตั้งแต่ละเขตที่คาดว่าผลจะออกมาคู่คี่กว่าเช่นกัน

164. บางประเทศ โดยตัวอย่างที่น่าสังเกตคือหลายประเทศที่เป็นอดีตสาธารณรัฐของสหภาพโซเวียตหลังยุคคอมมิวนิสต์ มีมาตรการที่จะเสริมความชอบธรรมของการเลือกตั้ง โดยกำหนดอัตราขั้นต่ำของการมาใช้สิทธิเอาไว้ หากในเขตเลือกตั้งใด อัตราดังกล่าวต่ำกว่าระดับหนึ่ง เช่น ร้อยละ 50 การเลือกตั้งนั้นจะเป็นโมฆะ อย่างไรก็ดี การกำหนดอัตราขั้นต่ำของการมาใช้สิทธิ อาจเป็นฝันร้ายทางการบริหาร ถ้าการเลือกตั้งใหม่หลายครั้งก็ยังไม่บรรลุอัตราขั้นต่ำอยู่ดี การเลือกตั้งในเขตนั้นเหมือนถูกแขวนไว้ ตัวอย่างเช่น ยูเครนได้ยกเลิกข้อบัญญัติการกำหนดอัตราขั้นต่ำของการมาใช้สิทธิ สำหรับการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1998 หลังจากที่มีประสบการณ์ว่า

การเลือกตั้งใหม่ครั้งแล้วครั้งเล่า ก็ยังไม่บรรลุอัตราขั้นต่ำอยู่ดี

165. หลายประเทศจัดการกับประเด็นของการมีส่วนร่วม โดยใช้การลงคะแนนแบบบังคับ ได้แก่ ออสเตรเลีย เบลเยี่ยม กรีซ และหลายประเทศในละตินอเมริกา อย่างไรก็ดี อีกหลายประเทศปฏิเสธการลงคะแนนแบบบังคับในหลักการ ในขณะที่การลงคะแนนแบบบังคับคงจะเข้ากันได้เสมอกับระบบเลือกตั้งใดๆ แต่การใช้วิธีดังกล่าว พึงคำนึงถึงประเด็นอื่นที่สัมพันธ์กับอัตราการมาใช้สิทธิพร้อมกันไปด้วย

ประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเลือกตั้งหลังความขัดแย้ง และในระยะเปลี่ยนผ่าน

166. ในสถานการณ์หลังความขัดแย้งและในระยะเปลี่ยนผ่าน เวลาสำหรับการถกเถียงและการใคร่ครวญมักมีน้อย แรงขับเคลื่อนทางการเมืองที่เกิดจากข้อตกลงสันติภาพหรือจากการโค่นล้มระบอบอำนาจนิยม อาจนำไปสู่แรงกดดันให้มีการเลือกตั้งโดยเร็ว ในขณะที่การอภิปรายทั่วไปในเรื่องข้อพึงประสงค์และข้อจำกัดทางการเมืองที่แวดล้อมการเลือกตั้งในระยะเปลี่ยนผ่านนั้นอยู่นอกขอบเขตของคู่มือเล่มนี้ ก็มีประเด็นเฉพาะและแรงกดดันบางอย่าง ซึ่งสัมพันธ์กับการออกแบบระบบเลือกตั้ง

167. เวลาที่ต้องใช้เพื่อจัดวางโครงสร้างพื้นฐาน จะต่างกันออกไปสำหรับระบบเลือกตั้งที่ต่างกัน เช่น การลงทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และการปักปันเขตเลือกตั้งล้วนต้องใช้เวลาในการดำเนินการ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาความชอบธรรมได้ ในกรณีที่มีการพิจารณาเงื่อนไขให้ผู้ลงคะแนนทุกคนต้องลงคะแนนด้วยตนเอง และลงคะแนน ณ ที่เลือกตั้งที่กำหนด ในทางสุดโต่งด้านหนึ่ง การใช้ระบบ ตสบ. ที่ประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเขตเดียว อาจดำเนินการได้โดยไม่ติดเงื่อนไขทั้งสอง ในทางสุดโต่งอีกด้านหนึ่ง การใช้ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก แบบเขตเดียวเบอร์เดียว ที่ยังไม่มีกรอบดำเนินการอันเป็นที่ยอมรับ อาจจำเป็นต้องยอมใช้เงื่อนไขทั้งสอง ไม่ว่าจะเป็นอย่างใด ระบบที่ใช้ในการเลือกตั้งครั้งแรกในระยะเปลี่ยนผ่าน อาจไม่เหมาะสมที่สุดในระยะยาว แม้ว่ากระบวนการความเปลี่ยนแปลงต่อเนื่อง ซึ่งผู้ลงคะแนนและพรรคการเมืองต่างไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับผลพวงของระบบ ย่อมไม่เป็นที่พึงปรารถนาด้วยเช่นกัน

168. การเจรจาต่อรองทั้งหลาย เกี่ยวกับกรอบเชิงสถาบันหรือกฎหมายเลือกตั้งใหม่ อาจประสงค์จะรวมทุกฝ่ายให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ จึงอาจถูกผลักดันให้การเข้าสู่การเลือกตั้งเป็นไปโดยง่าย ทั้งการตั้งเกณฑ์การลงสมัครที่ผ่อนปรน และการเลือกระบบเลือกตั้ง ซึ่งเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางการหรือโดยปริยาย จะกำหนดไว้ต่ำ ในทางตรงข้าม มักมีกรณีที่ห่วงใยว่า ระบบพรรคที่ขับเคลื่อนโดยการเมืองตามบุคลิกของคนและกลุ่มชาติพันธุ์ อาจแตกเป็นเสี่ยง ๆ ดังนั้น ผู้เจรจาต่อรองและผู้ออกแบบอาจประสงค์ที่จะวางเกณฑ์การเป็นตัวแทนให้สูงขึ้น อย่างไรก็ดี การเบ่งบานของพรรคการเมืองที่ผุดขึ้นหลาย ๆ พรรค เป็นลักษณะหนึ่งของการเลือกตั้งในประเทศที่โผล่พ้นจากลัทธิอำนาจนิยม และพรรคการเมืองที่ไม่ประสบความสำเร็จมักจะสลายตัวไปด้วยความสมัครใจของตนเอง

169. ข้อถกเถียงที่เสนอไว้ในบางครั้งชี้แนะว่า การสร้างประชาธิปไตยในสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่เปราะบางหรือแตกแยกนั้น อาจจะเป็นที่พึงปรารถนาในทางการเมือง หากจะเริ่มต้นจากการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น และค่อยๆ ต่อไปยังการเลือกตั้งระดับจังหวัด และระดับประเทศ ตามแต่ที่โครงสร้างพื้นฐานและสถานการณ์ทางการเมืองจะอำนวย ดังที่เป็นข้อเสนอสำหรับซูดาน หากจะเลือกยุทธศาสตร์เช่นว่านี้ เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องออกแบบระบบ ให้สนองทั้งเงื่อนไขทางการเมืองของการเลือกตั้งท้องถิ่น และความเป็นไปได้ที่จะจัดการเลือกตั้งตามตารางเวลาที่กำหนด

170. บทบัญญัติที่ให้ผู้ลี้ภัยและผู้พลัดถิ่นมีสิทธิลงคะแนน อาจมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในการเลือกตั้งหลังความขัดแย้ง อิทธิพลและความสำคัญของการลงคะแนนนอกประเทศ ปรากฏอย่างชัดเจนในกรณีของบอสเนียและเฮอร์เซโกวิน่า ในปี ค.ศ. 1998 ผู้ลงคะแนน 340,000 คน จากจำนวนรวมประมาณ 2 ล้านคน ได้ลงทะเบียนที่จะใช้สิทธิเลือกตั้งนอกเขตแดนของประเทศ มากกว่าครึ่งหนึ่งลงทะเบียนในโครเอเชียและในอดีตสหพันธ์สาธารณรัฐยูโกสลาเวีย (ปัจจุบันคือเซอร์เบียกับมอนเตนีโกร) ส่วนที่เหลือลงทะเบียนในประเทศอื่นๆ อีก 51 ประเทศ ในจำนวน 340,000 คนนี้ ร้อยละ 66 มาลงคะแนนเป็นบัตรดี

บทที่ 4

บทที่ 4

4. ระบบเลือกตั้ง กรอบเชิงสถาบัน และการปกครอง

171. เป็นที่ทราบกันมานานแล้วว่า ระบบเลือกตั้งมีผลโดยเฉพาะต่อประเด็นการปกครอง การกำหนดนโยบาย และเสถียรภาพทางการเมือง ระบบเลือกตั้งที่ต่างกันมีนัยที่แจ้งชัดต่อการปกครองในระบอบรัฐสภา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีความตึงเครียดอยู่ภายในระหว่างระบบเลือกตั้งที่ให้โอกาสสูงสุดแก่การมีรัฐบาลพรรคเดียว (เช่นระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก) กับระบบเลือกตั้งที่น่าจะทำให้รัฐบาลผสมหลายพรรคเป็นไปได้มากขึ้น (เช่นระบบสัดส่วน) กลุ่มระบบทั้งสองมีผลกระทบเชิงนโยบายอย่างชัดเจน กล่าวคือรัฐบาลพรรคเดียวทำให้การวางนโยบายที่เด็ดขาดและการแสดงความรับชอบที่ชัดเจน เป็นเรื่องที่ง่ายกว่ามาก ในขณะที่รัฐบาลผสมหลายพรรคน่าจะออกนโยบายที่เป็นตัวแทนความคิด และมีการตัดสินใจที่คำนึงถึงทุกฝ่ายมากกว่า ในทำนองเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงนโยบายที่สำคัญของรัฐบาล ทำได้ง่ายกว่าภายใต้รัฐบาลพรรคเดียว ในขณะที่รัฐบาลผสมหลายพรรคน่าจะยกประเด็นขึ้นมาอภิปรายและถกเถียงกันก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงใดๆ มากกว่า

172. เกือบทุกประเทศที่ใช้ระบอบประธานาธิบดีหรือกึ่งประธานาธิบดีตามรัฐธรรมนูญ จะเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง นอกจากนี้ บางสาธารณรัฐที่ใช้ระบอบรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ ก็ยังเลือกตั้งประมุขของรัฐโดยตรง

ในระบอบประธานาธิบดี ประธานาธิบดีที่มาจากการเลือกตั้งจะอ้างถึงความชอบธรรมและการรับอาณัติจากประชาชนได้เพียงใดนั้น ขึ้นอยู่อย่างมีนัยสำคัญ กับวิถีทางที่เขาหรือเธอได้รับการเลือกตั้ง ประธานาธิบดีผู้ได้รับการสนับสนุนจากเสียงข้างมากอย่างชัดเจน มักจะมีความชอบธรรมและอยู่ในฐานะที่จะผลักดันนโยบายของตนได้อย่างเข้มแข็ง มากกว่าผู้ที่ได้รับเลือกตั้งมาด้วยคะแนนนำเพียงเล็กน้อย เรื่องนี้มีผลกระทบอย่างสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างประธานาธิบดีและฝ่ายนิติบัญญัติ ประธานาธิบดีผู้ได้รับการเลือกตั้งมาจากเสียงข้างมากเด็ดขาดของประชาชนจึงมีความชอบธรรมมากกว่าฝ่ายนิติบัญญัติในกรณีที่เกิดความขัดแย้งระหว่างทั้งสองฝ่าย

173. ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารจะแตกต่างกันออกไปในระบอบรัฐสภา กึ่งประธานาธิบดี และประธานาธิบดี ในระบอบประธานาธิบดีและกึ่งประธานาธิบดีนั้น ตำแหน่งของประธานาธิบดีไม่ได้ขึ้นอยู่กับการได้รับความไว้วางใจจากฝ่ายนิติบัญญัติ ประธานาธิบดีนั้นไม่สามารถถูกถอดถอนได้ด้วยเหตุแห่งนโยบายล้วนๆ อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์จากละตินอเมริกาชี้ให้เห็นว่า ประธานาธิบดีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง โดยปราศจากกลุ่มก้อนการสนับสนุนอย่างเป็นเรื่องเป็นราวจากฝ่ายนิติบัญญัติ จะประสบความสำเร็จในการปกครองได้ยาก

ในระบอบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดีและกึ่งประธานาธิบดีนั้น ควรจะต้องพิจารณาระบบเลือกตั้งประธานาธิบดีและองค์กรนิติบัญญัติพร้อมกันไป แม้ว่าบทบาทที่ต่างกันของประธานาธิบดีและองค์กรนิติบัญญัตินั้น ทำให้ต้องพิจารณาปัจจัยที่แตกต่างกันในการเลือกระบบทั้งสอง และควรจะพิจารณาพร้อมกันไปด้วยว่า จะจัดการเลือกตั้งทั้งสองในเวลาเดียวกันหรือต่างกัน และจะมีบทบัญญัติใดหรือไม่ ที่อาจทำให้พรรคการเมืองแตกเป็นเสี่ยงๆ หรือช่วยให้แน่นแฟ้น และอาจเสริมหรือบั่นทอนความสัมพันธ์ระหว่างพรรคกับสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้ง

การเลือกตั้งประธานาธิบดี

174. โดยหลักการแล้ว ระบบเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียวใดๆ ก็อาจใช้ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรงได้ และเมื่อจะมีการเลือกตั้งประธานาธิบดีในฐานะประมุขฝ่ายบริหารของรัฐ ก็มักชอบทั้งในทางนิตินัยและพฤตินัย ให้ใช้ระบบที่ทำให้แน่ใจว่า ผู้ได้ชัยชนะจะมีเสียงข้างมากเด็ดขาด ประเทศส่วนใหญ่ที่มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง จะใช้การเลือกตั้งสองรอบ (ลสร. หรือ Two-Round system)

175. ในระหว่างการเลือกตั้งรอบแรกและรอบสอง ผู้สมัครนำจะพยายามแสวงหาการสนับสนุนและการรับรองจากผู้ที่พ่ายแพ้ในรอบแรก ในบางครั้ง การจัดแจงเช่นนี้มีความปรารถนาที่จะได้ชัยชนะเป็นปัจจัยหลัก ดังนั้น น่าจะสะท้อนความสอดคล้องกันของนโยบายและแผน น้อยกว่าข้อตกลงแลกเปลี่ยนคะแนนก่อนวันเลือกตั้งระหว่างผู้สมัคร สำหรับระบบเลือกตั้งตามลำดับความชอบที่มีวันเลือกตั้งวันเดียว นอกจากนี้ การเลือกตั้งประธานาธิบดีแบบสองรอบ จะเพิ่มค่าใช้จ่ายและทรัพยากรที่ใช้ในการเลือกตั้ง และอัตราการมาใช้สิทธิเลือกตั้งระหว่างรอบแรกกับรอบที่สอง อาจจะลดลงและยังความเสียหายอย่างมาก ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีการพิจารณาทางเลือกอื่นๆ เช่น คะแนนเสียงเผื่อเลือก (คล. หรือ Alternative Vote – AV) และคะแนนเสียงเสริม (Supplementary Vote) เป็นต้น

คะแนนนำกำชัย (คนช.)

176. การเลือกตั้งประธานาธิบดีแบบตรงไปตรงมาที่สุด คือการให้ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนสูงสุดได้เข้ารับตำแหน่ง ถึงแม้ว่าคะแนนที่ผู้สมัครได้รับนั้นจะน้อยกว่าคะแนนเสียงข้างมากแบบเด็ดขาดก็ตาม การเลือกตั้งแบบนี้มีในประเทศบอสเนียและเฮอร์เซโกวินา แคเมอรูน หมู่เกาะคอโมโรส ไอร์แลนด์ กินี-อิเควทอเรียล กายอานา ฮอนดูรัส ไอซ์แลนด์ คีริบาส เกาหลีใต้ มาลาวี เม็กซิโก ปาเลสไตน์ ปานามา ปารากวัย ฟิลิปปินส์ รวันดา สิงคโปร์ ไต้หวัน ตูนีเซีย เวเนซูเอลา และแซมเบีย ถึงแม้จะชัดเจนว่า ระบบนี้จะเป็นระบบที่ง่าย ถูก และมีประสิทธิภาพ แต่หากการเลือกตั้งนั้นๆ มีการแข่งขันสูงและมีผู้สมัครหลายคน ก็เป็นไปได้ที่ประธานาธิบดีอาจได้รับการเลือกตั้งด้วยคะแนนที่น้อยมาก จนเขาหรือเธอถูกมองว่าไม่ได้รับการเลือกจากเสียงส่วนใหญ่ขององค์รวมของผู้เลือกตั้ง ที่จริงแล้ว เสียงส่วนใหญ่อาจคัดค้าน หรือเสียงข้างมากได้ลงคะแนนคัดค้านเขาหรือเธอ ตัวอย่างเช่นนี้เกิดขึ้นที่ประเทศเวเนซูเอลาในปี ค.ศ. 1993 เมื่อ ราฟาเอล คัลเดรา ชนะการเลือกตั้งประธานาธิบดีด้วยคะแนนเสียงร้อยละ 30.5 ในประเทศฟิลิปปินส์เมื่อ ฟิเดล รามอส ชนะการเลือกตั้งที่มีผู้สมัครถึง 7 คนด้วยคะแนนเสียงเพียงร้อยละ 24 ในประเทศไต้หวันเมื่อเกิดการเปลี่ยนขั้วทางการเมืองในปี ค.ศ. 2000 เฉิน ซุ่ยเปียนชนะการเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงร้อยละ 39 เหนือกว่าคู่แข่งเพียงร้อยละ 3 เท่านั้น

لجنـــة الإنتخابات المركزية
انتخابات رئيس السلطة الوطنية الفلسطينية
١٩٩٦/١/٢٠
لا تقترع لصالح أكثر من مرشح واحد (ضع إشارة X بجانب المرشح الذي تختار)

X	رقم	إسم المرشح
	١	محمد ياسر عبد الرؤوف عرفات (أبو عمار)
	٢	سميحة يوسف مصطفى القبج خليل (أم خليل)

บัตรเลือกตั้งประธานาธิบดีในระบบ คนช. ของปาเลสไตน์

(บัตรเลือกตั้งประธานาธิบดีในระบบ คนช. ของเคนยา)

177. สหรัฐอเมริกาไม่เหมือนใคร ในการจัดการเลือกตั้งประธานาธิบดีแห่งชาติ ด้วยระบบ คนช. ในระดับมลรัฐ ผู้ชนะการเลือกตั้งด้วยคะแนนนำกำชัยในมลรัฐใด จะได้คะแนนเสียงทั้งหมดของคณะผู้เลือกตั้ง (Electoral College) ในมลรัฐนั้น ยกเว้นมลรัฐเมน และเนบราสก้า ที่คะแนนเสียงสองเสียงจะได้แก่ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนสูงสุดในระดับมลรัฐ และอีกหนึ่งคะแนนเสียงจะได้แก่ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนสูงสุดในแต่ละเขตเลือกตั้งของสภาคองเกรสของมลรัฐ หลังจากนั้นคณะผู้เลือกตั้งจะทำการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีด้วยระบบเสียงข้างมากแบบเด็ดขาด ซึ่งอาจเกิดกรณีที่ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี มีคะแนนเสียงน้อยกว่าผู้สมัครที่ไม่ได้รับตำแหน่งได้ อย่างที่เกิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 2000 เมื่อจอร์จ ดับบลิว บุช ได้รับเลือกตั้งจากคณะผู้เลือกตั้งให้เป็นประธานาธิบดี ทั้ง ๆ ที่ได้รับคะแนนเสียงน้อยกว่า อัล กอร์ ถึงประมาณห้าแสนคะแนน

การเลือกตั้งสองรอบ (ลสร.)

178. เช่นเดียวกับการเลือกตั้งสภานิติบัญญัติ วิธีหนึ่งที่จะเลี่ยงการที่ผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งด้วยเสียงข้างน้อยของคะแนนเสียงทั้งหมด คือการจัดการเลือกตั้งรอบที่สอง หากไม่มีผู้สมัครคนใดได้เสียงข้างมากแบบเด็ดขาดในรอบแรก โดยอาจจะเป็นการแข่งขันระหว่างผู้สมัครที่ได้คะแนนสูงสุดสองอันดับแรก (ตัดเชือกด้วยเสียงข้างมาก หรือ majority run-off) หรือระหว่างผู้สมัครมากกว่าสองคนขึ้นไป (เสียงข้างมาก – คะแนนนำ หรือ majority - plurality) ดังที่กล่าวไว้แล้วในย่อหน้าที่ 96 ประเทศที่เลือกตั้งประธานาธิบดีด้วยระบบ ลสร. ได้แก่ ฝรั่งเศส เกือบทุกประเทศในละตินอเมริกา ทั้งห้าสาธารณรัฐของเอเชียกลางหลังยุคสหภาพโซเวียต และรวมถึงหลายประเทศในแอฟริกาที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสด้วย นอกจากนี้ ประเทศแอฟริกาที่ใช้ระบบ ลสร. ได้แก่ แองโกลา เคป เวิร์ด แกมเบีย กานา กินี-บิสเซา เคนยา โมซัมบิก นามิเบีย ไนจีเรีย เซาโตเมและแปร็งซิเปอ เซเชลส์ เซียร์รา ลีโอน ซูดาน แทนซาเนีย ยูแกนดา และซิมบับเว ส่วนในยุโรปนอกเหนือจากฝรั่งเศส ระบบ ลสร. มีที่ใช้ใน อาร์เมเนีย อาร์เซอร์ไบจาน ออสเตรีย เบลารุส บัลแกเรีย โครเอเชีย ไซปรัส ฟินแลนด์ จอร์เจีย ลิทัวเนีย มาซิโดเนีย โปแลนด์ โปรตุเกส โรมาเนีย รัสเซีย สโลวัก สโลวีเนีย และยูเครน นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้ระบบ ลสร. ในอัฟกานิสถาน เฮติ อินโดนีเซีย อิหร่าน ติมอร์เลสเต และเยเมนด้วย

179. อย่างไรก็ตาม หลายแห่งมีการปรับใช้กฎกติกาที่ต่างไปจากการตัดเชือกด้วยเสียงข้างมากและเสียงข้างมาก – คะแนนนำ ในคอสตาริกา ผู้สมัครที่ได้คะแนนเสียงเพียงร้อยละ 40 ในรอบแรกก็ได้รับเลือกตั้ง ในทางตรงกันข้าม ในเซียร์รา ลีโอนนั้น ผู้สมัครต้องได้คะแนนเสียงร้อยละ 55 ขึ้นไปเท่านั้น จึงไม่ต้องให้มีการเลือกตั้งรอบที่สอง ในอาร์เจนตินา ผู้ชนะต้องได้คะแนนเสียงรอบแรกร้อยละ 45 หรือมากกว่าร้อยละ 40 พร้อมทิ้งห่างคู่แข่งที่ได้ลำดับที่สองมากกว่าร้อยละ 10 ส่วนในเอกวาดอร์ก็เช่นเดียวกัน ผู้ชนะต้องที่ได้รับเสียงสนับสนุนร้อยละ 40 ขึ้นไปและทิ้งห่างคู่แข่งร้อยละ 10 เป็นอย่างน้อย

180. มีหลายประเทศที่กำหนดอัตราการใช้สิทธิเลือกตั้งขั้นต่ำในการเลือกตั้งประธานาธิบดี โดยปกติจะเป็นร้อยละ 50 เช่นในรัสเซีย และสาธารณรัฐหลายแห่งของอดีตสหภาพโซเวียต เพื่อเป็นกลไกเพิ่มเติมอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้ผลการเลือกตั้งมีความชอบธรรมมากขึ้น

บัตรเลือกตั้ง ประธานาธิบดี ระบบ ลสร. ในอัฟกานิสถาน

181. นอกเหนือจากประเทศที่พรรคการเมืองสามารถสร้างพันธมิตรทางการเมืองก่อนการเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้สมัครประธานาธิบดีของตนเป็นฝ่ายชนะเลือกตั้งตั้งแต่รอบแรก (เช่นในบราซิลในปี ค.ศ. 1994 และชิลีในปี ค.ศ. 1989 กับปี 1994) แล้ว ประสบการณ์การเลือกตั้งสองรอบในประเทศละตินอเมริกาดูจะมีปัญหา ดังตัวอย่างการเลือกตั้งในเปรูในปี ค.ศ. 1990 ที่อัลแบร์โต ฟูจิโมริ ได้คะแนนเสียงร้อยละ 56 ในการเลือกตั้งรอบที่สอง แต่พรรคการเมืองของเขาได้ที่นั่งเพียง 14 ที่นั่ง จากทั้งหมด 60 ที่นั่งในสภาสูง และได้เพียง 33 ที่นั่ง จากทั้งหมด 180 ที่นั่งในสภาล่าง ในปี ค.ศ. 1989 ในบราซิล แฟร์นานโด คอล์ยอร์ เด เมโล ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งรอบที่สองด้วยคะแนนเสียงเกือบจะถึงครึ่งหนึ่งของคะแนนเสียงทั้งหมด แต่ในการเลือกตั้งสมาชิกองค์กรนิติบัญญัติถัดมา พรรคการเมืองของเขาชนะเพียง 3 ที่นั่ง จากทั้งหมด 75 ที่นั่งในสภาสูง และได้เพียง 40 ที่นั่ง จากทั้งหมด 503 ที่นั่งใน สภาล่าง นอกจากนี้ยังไม่มีประธานาธิบดีคนใดในเอกวาดอร์ ที่ได้รับการสนับสนุนจากเสียงข้างมากในองค์กรนิติบัญญัติ ตั้งแต่เริ่มใช้ระบบเลือกตั้งสองรอบเมื่อปี ค.ศ. 1978 เป็นต้นมา

ปัญหาในด้านการปกครองที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพิจารณาบทบัญญัติที่เชื่อมโยงสถาบันพร้อมกันไปด้วย ถึงแม้ระบบ ลสร. จะทำให้มีประธานาธิบดีที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่ในรอบสอง แต่ก็มีระบบเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติที่ควบคู่กันมา ซึ่งไม่มีหลักประกันว่าประธานาธิบดีจะได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายนิติบัญญัติอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบราซิล ระบบ ลสร. ทำให้พรรคการเมืองแตกเป็นเสี่ยง ๆ ในขณะที่ผู้สมัครที่ได้รับชัยชนะ เก็บคะแนนสนับสนุนจากพรรคการเมืองอื่น ๆ ได้ในระหว่างรอบแรกและรอบที่สอง แต่พวกเขามีปัจจัยน้อยมากที่จะรักษาการสนับสนุนดังกล่าวไว้ภายหลังการเลือกตั้ง

การลงคะแนนตามลำดับความชอบ

182. วิธีการหนึ่งที่จะเอาชนะข้อเสียของการเลือกตั้งสองรอบคือ การยุบรวมการเลือกตั้งรอบแรกและรอบที่สองให้เป็นการเลือกตั้งเพียงครั้งเดียว ซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายวิธี ทางเลือกที่ชัดเจนทางเลือกหนึ่งคือ คะแนนเสียงเผื่อเลือก (คล. หรือ Alternative Vote – AV) ซึ่งใช้ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีสาธารณรัฐไอร์แลนด์ ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนรองอาจรวบรวมคะแนนจากลำดับความชอบที่สองได้มาก จนแซงหน้าผู้สมัครที่ได้รับคะแนนมากกว่าได้ ตัวอย่างล่าสุดของกรณีนี้เกิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1990 เมื่อแมรี่ โรบินสัน ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีของไอร์แลนด์ด้วยวิธีการโอนย้ายลำดับความชอบดังกล่าว

183. ความเป็นไปได้อีกวิธีหนึ่ง คือระบบลำดับความชอบแบบที่ใช้ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีศรีลังกา และการเลือกตั้งผู้ว่าการมหานครลอนดอน วิธีนี้รู้จักกันในชื่อว่าคะแนนเสียงเสริม (Supplementary Vote) โดยผู้ลงคะแนนต้องเลือกผู้สมัครลำดับแรกและลำดับรองลงไปด้วยในคราวเดียวกัน (ในกรณีศรีลังกาให้เลือกลำดับที่สามพร้อมด้วย) วิธีการเลือกอาจแตกต่างกันไป เช่นในศรีลังกา ผู้ลงคะแนนจะใส่หมายเลข ‘1’ ‘2’ ‘3’ ไว้ด้านหลังชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในทำนอง

บัตรเลือกตั้งประธานาธิบดีแบบลำดับความชอบในศรีลังกา

เดียวกับระบบ คล. และ คอ. แต่ในมหานครลอนดอน ไม่จำเป็นต้องมีการใส่ตัวเลข บัตรเลือกตั้งจะแบ่งเป็นสองคอลัมน์ สำหรับให้ผู้ลงคะแนนทำเครื่องหมายเลือกผู้สมัครลำดับแรกและลำดับที่สอง หมายความว่าผู้ลงคะแนนไม่ต้องใส่หมายเลขใดลงบนบัตรเลือกตั้งด้วยตัวเอง

184. ในการลงคะแนนทั้งสองแบบ การนับคะแนนก็เหมือนกัน หากผู้สมัครคนหนึ่งได้รับคะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาดของคะแนนตามความชอบลำดับแรก ผู้สมัครคนนั้นก็จะได้รับการประกาศว่าเป็นผู้ชนะการเลือกตั้งทันที แต่หากไม่มีผู้สมัครคนใดได้รับคะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาด ผู้สมัครคนอื่นยกเว้นสองคนแรกที่ได้คะแนนมากที่สุดก็จะถูกคัดออก และคะแนนเสียงตามลำดับความชอบที่สอง (หรือที่สองและที่สามในกรณีศรีลังกา) ของพวกเขา ก็จะย้ายไปให้ผู้สมัครคนใดคนหนึ่งในสองคนที่ได้คะแนนมากเป็นอันดับหนึ่งและสอง ตามที่ผู้ลงคะแนนแสดงลำดับความชอบไว้ ผู้สมัครที่ได้คะแนนมากที่สุดหลังเสร็จสิ้นกระบวนการนับเช่นนี้คือผู้ชนะการเลือกตั้ง ดังนั้น ระบบนี้สามารถบรรลุผลในการเลือกตั้งครั้งเดียวเท่า ๆ กับที่ระบบ ลสร. บรรลุได้ในสองครั้ง โดยประหยัดงบประมาณและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

185. ข้อเสียของระบบคะแนนเสียงเสริมคือความซับซ้อนที่เพิ่มขึ้น และข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ลงคะแนนต้องทำการคาดเดาว่าผู้สมัครคนใดจะมาในสองอันดับแรก จึงจะใช้คะแนนเสียงของตนได้เต็มที่

186. ถึงแม้การเลือกตั้งแบบคะแนนเสียงเผื่อเลือกและแบบคะแนนเสียงเสริมจะมีความแตกต่างกันดังกล่าว แต่ก็มีจุดมุ่งหมายหลักเดียวกันคือ ใครก็ตามที่ชนะการเลือกตั้ง จะได้รับการสนับสนุนจากเสียงข้างมากเด็ดขาดขององค์รวมของผู้เลือกตั้ง การใช้คะแนนเสียงตามลำดับความชอบเพื่อแสดงถึงการเลือกลำดับที่สองนั้น ทำให้ไม่จำเป็นต้องจัดการลงคะแนนรอบที่สอง ผลก็คือการประหยัดงบประมาณอย่างมีนัยสำคัญ และประโยชน์ในแง่การบริหารจัดการ การจัดกำลังบำรุง และความปลอดภัย

ข้อกำหนดการกระจายคะแนนเสียง

187. อินโดนีเซีย เคนยา และไนจีเรีย ได้รวมเรื่องการเลือกตั้งประธานาธิบดีกับเรื่องที่เรียกว่า 'ข้อกำหนดการกระจายคะแนนเสียง' ไว้ด้วยกัน กล่าวคือ นอกจากจะต้องได้รับเสียงข้างมากเด็ดขาดแล้ว ผู้สมัครยังต้องได้รับคะแนนเสียงที่กระจายตัวตามภูมิภาคต่าง ๆ ด้วย ก่อนที่จะได้รับการประกาศให้เป็นผู้ชนะโดยชอบ ในอินโดนีเซีย ในการจัดการเลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 2004 เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการลงคะแนนรอบสอง ทีมผู้สมัครประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดี ต้องได้รับทั้งคะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาดในระดับประเทศ และคะแนนเสียงอย่างน้อยร้อยละ 20 ในจังหวัดต่าง ๆ จำนวนกว่ากึ่งหนึ่งของจังหวัดทั้งหมด ข้อบังคับนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากไนจีเรีย ซึ่งเป็นประเทศที่ใหญ่และประกอบไปด้วยภูมิภาคที่หลากหลายเช่นกัน โดยผู้สมัครประธานาธิบดีไม่เพียงแต่ต้องได้รับเสียงข้างมากเด็ดขาดในระดับประเทศเท่านั้น หากต้องได้รับคะแนนเสียงอย่างน้อย 1 ใน 3 ของคะแนนเสียงจากอย่างน้อย 2 ใน 3

ของจังหวัดทั้งหมดในประเทศด้วย

188. ข้อกำหนดการกระจายคะแนนเสียงนี้ มีประโยชน์ในการส่งเสริมผู้สมัครประธานาธิบดีให้ต้องทำการหาเสียงนอกฐานทางภูมิภาคหรือชาติพันธุ์ของตน ซึ่งหากบังคับใช้อย่างเหมาะสมก็อาจเป็นผลที่ดีมาก อย่างไรก็ตาม ในการกำหนดความต้องการไว้สองสถานสำหรับชัยชนะนั้น มีความเป็นไปได้เสมอที่จะไม่มีผู้สมัครคนใดเลยที่ทำได้ทั้งสองประการ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ผู้ออกแบบระบบเลือกตั้งจะต้องตระหนักถึงความเป็นไปได้ดังกล่าว และมีข้อกำหนดเพื่อช่วยแก้ปัญหานี้ด้วย เพราะระบบเลือกตั้งที่ทำให้ไม่มีผู้ชนะและไม่มีวิธีใดจะหาผู้ชนะได้ด้วยนั้นอาจทำให้เกิดสูญญากาศของอำนาจ ที่เสี่ยงอันตรายต่อการขาดเสถียรภาพ

การเลือกตั้งรอบที่สองในอินโดนีเซียต้องการเพียงคะแนนนำธรรมดาเพื่อที่จะได้ผู้ชนะการเลือกตั้ง แต่ในไนจีเรียยังคงไว้ซึ่งข้อกำหนดการกระจายคะแนนเสียงสำหรับการเลือกตั้งรอบที่สองด้วย และมีความเป็นไปได้ที่จะมีการเลือกตั้งในรอบที่สาม ซึ่งหากเกิดกรณีนี้ขึ้นจริง ก็อาจมีนัยทั้งต่อความยาวนานของระยะเวลาการเลือกตั้ง และต่อทรัพยากรทางการเงินและทางการจัดการที่ต้องการด้วย

ข้อกำหนดการกระจายคะแนนเสียงบังคับให้ผู้สมัครต้องวางยุทธศาสตร์ในเคนยาเพื่อที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี ผู้สมัครจะต้องได้รับคะแนนนำโดยรวมและอย่างน้อยร้อยละ 25 ของคะแนนเสียงในอย่างน้อย 5 จังหวัด จากทั้งหมด 8 จังหวัดในประเทศ แม้กระนั้น ตลอดคริสต์ทศวรรษ 1990 ฝ่ายค้านที่แตกแยกกันเปิดทางให้แดเนียล อารับ มอย คงดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีไว้ได้ ด้วยคะแนนเสียงที่น้อยกว่าเสียงข้างมากเด็ดขาด

การเลือกตั้งวุฒิสภา

189. ใช่ว่าองค์กรนิติบัญญัติทั้งหมดจะมีเพียงสภาเดียว โดยเฉพาะประเทศที่มีขนาดใหญ่ หลายประเทศจะมีสองสภา สภาที่สอง (มักจะเรียกว่าสภาสูงหรือวุฒิสภา) เกือบทั้งหมดมีไว้ด้วยเหตุผลข้อหนึ่ง หรือทั้งสองข้อดังต่อไปนี้ ข้อแรก เพื่อให้มีชนิดของความเป็นตัวแทน หรือการเป็นตัวแทนผลประโยชน์ที่ต่างออกไป โดยมักเป็นตัวแทนของจังหวัดหรือภูมิภาคของประเทศ ข้อที่สอง เพื่อให้ทำหน้าที่เป็น “สภาตรวจทาน” เพื่อยับยั้งหรือชะลอการตัดสินใจผลุนผลันของสภาล่าง สภาสูงมักมีอำนาจน้อยกว่าสภาล่าง โดยเฉพาะเมื่อทำหน้าที่เป็นสภาตรวจทาน สองในสามของประเทศทั่วโลก มีองค์กรนิติบัญญัติแบบสภาเดียว ในขณะที่หนึ่งในสามมีสภาที่สองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

190. โครงสร้างของสภาที่สองแตกต่างกันออกไปได้มาก แต่โดยทั่วไปแล้ว สภาที่สองมักจะใช้กันบ่อยที่สุดในระบบสหพันธรัฐ เพื่อเป็นตัวแทนของหน่วยที่ประกอบเป็นสหพันธรัฐ เช่นของมลรัฐของสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย ของแคว้น (Länder) ในสหพันธรัฐเยอรมนี ของจังหวัดต่างๆ ในแอฟริกาใต้ ซึ่งล้วนมีความเป็นตัวแทนที่แยกชัดในสภาสูง โดยแบบอย่างแล้ว สภาสูงมักให้น้ำหนักไปในทางที่เอื้อต่อมลรัฐหรือจังหวัดที่มีขนาดเล็กกว่า ด้วยมักมีสมมติฐานในเรื่องความเป็นตัวแทนอย่างเท่าเทียมกันระหว่างมลรัฐหรือจังหวัดเหล่านี้ นอกจากนี้ สภาที่สองหลายแห่งจะมีการเลือกตั้งที่เหลื่อมเวลากัน โดยในออสเตรเลียและญี่ปุ่น มีการเลือกสมาชิกสภาสูงกึ่งหนึ่งทุกสามปี ส่วนในสหรัฐอเมริกาและอินเดีย มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาสูงจำนวนหนึ่งในสามทุกสองปี เช่นนี้เรื่อยไป

191. ในบางประเทศที่สภาสูงทำหน้าที่เป็น “สภาตรวจทาน” จะมีการกำหนดข้อจำกัดพิเศษบางประการ เช่นในประเทศไทย ที่ปัจจุบันวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ไม่อนุญาตให้วุฒิสมาชิกเป็นสมาชิกพรรคการเมืองและห้ามหาเสียงด้วย

192. ชนิดของการเป็นตัวแทนทางเลือกที่ไม่ค่อยพบเห็นบ่อยนัก จงใจใช้สภาที่สองเพื่อเป็นตัวแทนกลุ่มเฉพาะทางชาติพันธุ์ ทางภาษา ทางวัฒนธรรมหรือศาสนา สภาที่สองอาจจงใจให้มีตัวแทนภาคประชาสังคมด้วย ในมาลาวี รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีวุฒิสมาชิกจำนวน 32 คน จากทั้งหมด 80 คน โดยการเลือกของวุฒิสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง จากบัญชีรายชื่อที่เสนอโดย ‘กลุ่มผลประโยชน์’ ต่างๆ ในสังคม กลุ่มเหล่านี้ได้แก่ องค์กรผู้หญิง ผู้พิการ กลุ่มการศึกษาและสุขภาพ ภาคธุรกิจและการเกษตร สหภาพแรงงาน ผู้มีชื่อเสียงในสังคม และผู้นำทางศาสนา สภาสูงที่ถูกกล่าวร้ายหนักของสหราชอาณาจักร ได้รับการปกป้องในบางโอกาสด้วยเหตุผลที่ว่า สมาชิกสภาสูงประกอบด้วยบุคคลผู้มีความเชี่ยวชาญในนโยบายเฉพาะด้าน ที่สามารถตรวจสอบการออกกฎหมายของรัฐบาล ที่ร่างโดยนักการเมืองผู้มีความรู้ทั่วไปอย่างกว้างๆ ในทำนองเดียวกัน สภาสูงในบางประเทศเช่น ฟิจิและบอตสวานา ใช้เป็นตัวแทนของหัวหน้าชนเผ่าตามประเพณี โดยสมาชิกของสภาสูงในฟิจิมาจากการแต่งตั้ง ส่วนในบอสวานามาจากการเลือกตั้ง

193. เนื่องด้วยความหลากหลายเช่นนี้ สมาชิกสภาสูงในหลายประเทศ มาจากการเลือกตั้งบางส่วน จากการเลือกตั้งทางอ้อม หรือไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ในส่วนที่มาจากการเลือกตั้ง ผู้มีอำนาจหน้าที่ส่วนใหญ่ เลือกที่จะสะท้อนถึงบทบาทที่แตกต่างกันระหว่างสภาทั้งสอง โดยใช้ระบบเลือกตั้งที่ต่างกันสำหรับสภาสูงและสภาล่าง ตัวอย่างเช่นในออสเตรเลีย สภาล่างมาจากการเลือกตั้งด้วยระบบเสียงข้างมาก (คะแนนเสียงเพื่อเลือก- คล.) ส่วนสภาสูงที่เป็นตัวแทนของมลรัฐต่างๆ นั้นใช้ระบบสัดส่วน (คะแนนเสียงเดียวโอนได้ - คอ.) หมายความว่า ผลประโยชน์ส่วนข้างน้อย ซึ่งปกติจะไม่สามารถชนะการเลือกตั้งสำหรับสภาล่างได้ ยังคงมีโอกาสได้รับเลือกตั้ง ในบริบทของการเป็นตัวแทนจากมลรัฐของสภาสูง ในอินโดนีเซีย สภาล่างได้รับการเลือกตั้งมาจากระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ.) ขณะที่สภาสูงใช้ระบบคะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้ (คอม.) เพื่อเลือกตั้งผู้แทนสี่คนจากแต่ละจังหวัด ในกัมพูชาขณะที่ทั้งสองสภามาจากการเลือกตั้งแบบสัดส่วน ทว่าการเลือกตั้งวุฒิสมาชิกใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเดียว ดังนั้น ผลประโยชน์ของพรรคเล็กและชนกลุ่มน้อย น่าที่จะมีโอกาสมีตัวแทนในวุฒิสภามากขึ้น

ระดับชั้นต่าง ๆ ของการปกครอง

194. ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ข้อกำหนดของการออกแบบระบบเลือกตั้งจะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับชนิดขององค์กรที่จะเลือกตั้ง ตลอดจนหน้าที่และอำนาจขององค์กรนั้นๆ เมื่อองค์กรได้รับการออกแบบให้ทำหน้าที่รับใช้ผลประโยชน์ในระดับเหนือรัฐ (Supranational Body) ในระดับจังหวัด หรือระดับท้องถิ่น ข้อพิจารณาในการเลือกระบบนั้น ย่อมแตกต่างจากข้อพิจารณาในการออกแบบสำหรับองค์กรนิติบัญญัติแห่งชาติ

การเลือกตั้งองค์กรเหนือรัฐ

195. องค์กรเหนือรัฐที่มีอำนาจในการตัดสินใจอย่างมีนัยสำคัญ ที่ประกอบด้วยประเทศหลายประเทศ ดังเช่นรัฐสภายุโรป (European Parliament) นั้น ยังคงมีไม่มากนัก แต่ก็อาจจะมีจำนวนมากขึ้นด้วยโลกาภิวัตน์ทางการเมือง และการผนึกรวมผลประโยชน์ในระดับภูมิภาค สหภาพยุโรปได้รับรองข้อบังคับ ซึ่งปัจจุบันมีผลแล้ว ที่กำหนดให้รัฐสมาชิกทุกรัฐใช้ระบบสัดส่วนสำหรับการเลือกตั้งรัฐสภายุโรป รัฐสมาชิก 23 รัฐใช้ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ.) และสองรัฐ (ไอร์แลนด์กับมอลตา) ใช้ระบบคะแนนเดียวโอนได้ (คอ.) การจัดสรรที่นั่งแก่รัฐสมาชิก ไม่ได้เป็นสัดส่วนล้วน ๆ กับประชากร หากใช้ระบบระดับชั้นที่ให้จำนวนผู้แทนเท่ากันแก่กลุ่มประเทศที่มีขนาดเท่าๆ กัน แต่ยังให้ความเป็นตัวแทนสูงกว่าแก่ประเทศที่มีขนาดเล็กกว่าด้วย

196. ผู้ออกแบบระบบดังกล่าวให้ลำดับความสำคัญสูงกว่าแก่การเลือกระบบที่ทำให้เกิดความสมดุลระหว่างภูมิภาคและระหว่างพรรค มากกว่าการเป็นตัวแทนของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ รัฐสภายุโรปมีสมาชิกทั้งหมด 732 คน (Members of the European Parliament - MEPs) ซึ่งเป็นตัวแทนของประชากรกว่า 500 ล้านคน จึงเป็นไปไม่ได้ที่จะทำให้เกิดความเชื่อมโยงโดยอาศัยเขตเลือกตั้งเล็กๆ ระหว่างผู้แทนกับผู้ลงคะแนน

197. ในขณะที่รัฐสภายุโรปเป็นองค์กรเหนือรัฐ แต่ก็ยังไม่ได้มีอัตลักษณ์ที่แยกชัดในมโนภาพของผู้ลงคะแนนแม้ว่าพลเมืองของรัฐสมาชิกรัฐหนึ่ง จะสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งในรัฐสมาชิกอีกรัฐหนึ่งได้ก็ตาม การเลือกตั้งรัฐสภายุโรป ส่วนใหญ่แล้วมองว่าเป็นการแข่งขันกันระหว่างพรรคการเมืองระดับชาติของแต่ละรัฐสมาชิก น่าจะเป็นไปได้โดยทั่วๆ ไปว่า พรรคการเมืองที่มีในระดับชาติ จะมีบทบาทหลักในการพัฒนาระบบเลือกตั้งในระดับเหนือรัฐ และประเพณีนิยมระดับภูมิภาคที่มีอิทธิพลหลักในระดับชาติ (หมายถึงประเพณีนิยมเรื่องความเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน ในกรณีของรัฐสภายุโรป) อาจจะมีอิทธิพลหลักในระดับเหนือรัฐด้วย

กรณีศึกษา: รัฐสภายุโรป

รัฐสภายุโรป: การเลือกตั้งองค์กรเหนือรัฐ

แอนดรูว์ เอลลิส กับ สตีน่า ลาร์เซรุด

ในเดือนมิถุนายนปี ค.ศ. 2004 พลเมืองของประเทศในยุโรป 25 ประเทศได้ไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของพวกเขาในรัฐสภายุโรป หลายคนไปออกเสียงเช่นนั้นเป็นครั้งแรก ขณะที่คนอื่นๆ ผ่านการเลือกตั้งรัฐสภายุโรปมาแล้วมากสุดถึงห้าครั้ง ในการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2004 ทุกประเทศดำเนินการเลือกตั้งภายใต้ระบบสัดส่วน

การตรากฎหมายฉบับแรกเกี่ยวกับการเลือกตั้งรัฐสภายุโรปมีขึ้นในปี ค.ศ. 1976 เมื่อมีการผ่าน พ.ร.บ. ว่าด้วยการเลือกตั้งผู้แทนของสภาโดยการลงคะแนนอย่างเป็นสากลโดยตรง (the Act Concerning the Election of the Representatives of the Assembly by Direct Universal Suffrage) ดังที่ระบุไว้ในชื่อ พ.ร.บ.นี้บัญญัติหลักการสำหรับการเลือกตั้งโดยตรงของผู้แทนจากแต่ละรัฐสมาชิก ในช่วงแรกของการก่อตั้งสหภาพยุโรป สมาชิกของรัฐสภายุโรปมาจากการเสนอชื่อขององค์กรนิติบัญญัติในแต่ละรัฐสมาชิก โดยที่องค์รวมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ได้มีส่วนร่วมโดยตรง การผ่าน พ.ร.บ. ใน ค.ศ. 1976 หมายความว่าตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาสมาชิกจะมาจากการลงคะแนนอย่างเป็นสากลโดยตรงในแต่ละรัฐสมาชิก และการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภายุโรปเป็นครั้งแรกมีขึ้นในปี ค.ศ. 1979 ในรัฐสมาชิก 9 รัฐที่มีในขณะนั้น ได้แก่ เบลเยี่ยม เดนมาร์ก ฝรั่งเศส สหพันธรัฐเยอรมนี อิตาลี ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์ สาธารณรัฐไอร์แลนด์ และสหราชอาณาจักร และได้สมาชิกรัฐสภายุโรปในครั้งนั้นจำนวนทั้งสิ้น 410 คน

พ.ร.บ.ใน ค.ศ. 1976 ได้กำหนดกฎเกณฑ์หลายประการเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เช่น วาระของรัฐสภายุโรป และคุณสมบัติของผู้สมัคร แต่ก็ไม่ได้กำหนดระบบเลือกตั้งที่จะใช้จริงในการเลือกตั้งดังกล่าว อย่างไรก็ตาม พ.ร.บ. นี้มอบภารกิจแก่รัฐสภายุโรปในการร่างข้อเสนอเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้งที่เสมอเหมือนกัน จนกระทั่งกระบวนการดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับ พ.ร.บ. ปล่อยให้รัฐสมาชิกไปกำหนดกระบวนการเลือกตั้งในระดับชาติของตนเอง

ในช่วงเวลานั้น รัฐสมาชิกส่วนใหญ่ ใช้ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติของตน ไม่ว่าจะเป็นระบบนี้อย่างเดียวหรือในฐานะที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบเลือกตั้ง การเลือกระบบเลือกตั้งที่จะใช้กับรัฐสภายุโรปจึงเป็นเรื่องง่าย โดยที่เบลเยี่ยม เดนมาร์ก สหพันธรัฐเยอรมนี อิตาลี ลักเซมเบอร์ก และเนเธอร์แลนด์นั้น มีความคุ้นเคยกับระบบ ตสบ.ไม่ในรูปแบบใดก็รูปแบบหนึ่ง และผู้แทนจากประเทศเหล่านี้จึงได้รับเลือกตั้งในระบบ ตสบ. (ยกเว้นสมาชิกคนหนึ่งจากกรีนแลนด์ ที่รวมอยู่ในการเป็นตัวแทนของเดนมาร์ก ที่ได้รับการเลือกตั้งในระบบ คนช. จนกระทั่งกรีนแลนด์ถอนตัวจากประชาคมยุโรปในปี ค.ศ. 1985) สาธารณรัฐไอร์แลนด์เลือกที่จะใช้ คอ. ที่เป็นระบบตามลำดับความชอบ (preferential STV) ในการเลือกตั้งผู้แทนของตน มีเพียงสองประเทศได้แก่ สหราชอาณาจักรที่ใช้ระบบ คนช. และประเทศฝรั่งเศสที่ใช้ระบบ ลสร. สำหรับการเลือกตั้งระดับชาติ ซึ่งต่างไม่คุ้นเคยกับระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน

สหราชอาณาจักรเพียงแต่ลอกแบบระบบเลือกตั้งที่ใช้เลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร เพื่อนำมาใช้กับการเลือกตั้งรัฐสภายุโรป ระบบนี้เหมาะมากกับพรรคการเมืองสองพรรคใหญ่ คือพรรคอนุรักษ์นิยมกับพรรคแรงงาน และทำให้พรรคการเมืองที่สามยากที่จะแทรกตัวเข้ามาได้ แรงต้านที่มีต่อผู้แทนที่จะควบสองตำแหน่ง มีส่วนทำให้สหราชอาณาจักรเลือกใช้ระบบ คนช. สำหรับการเลือกตั้งรัฐสภายุโรปด้วย หากจะมีการห้ามไม่ให้ควบตำแหน่งผู้แทนทั้งในรัฐสภายุโรปและในสภาผู้แทนราษฎร ดังที่เป็นความประสงค์ของนักการเมืองในขณะนั้นแล้วไซร้ เมื่อเลือกใช้ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง บัญชีรายชื่อพรรคน่าจะเต็มไปด้วยผู้สมัครที่ไม่เป็นที่รู้จัก และไม่เคยได้รับเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งจะมีความเสี่ยงที่จะบั่นทอนการรับรู้ถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง ระบบที่ผู้สมัครเป็นศูนย์กลางแบบเขตเดียวเบอร์เดียว ที่ผู้สมัครจะใกล้ชิดกับองค์รวมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากกว่านั้น จึงดูจะเป็นทางออกที่ดีกว่า

ความคิดที่กล่าวมาแล้วใช้ไม่ได้กับไอร์แลนด์เหนือ ความห่วงใยที่จะให้มีตัวแทนของทั้งชุมชนส่วนใหญ่และส่วนน้อย รวมทั้งข้อเท็จจริงที่ว่า พรรคการเมืองของอังกฤษ สก็อตแลนด์ และเวลส์ ปกติจะไม่ลงแข่งขันการเลือกตั้งที่นี่ ส่งผลให้การเลือกตั้งสำหรับสามที่นั่งในไอร์แลนด์เหนือใช้ระบบคะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ. หรือ STV) มีความพยายามที่จะคัดค้านต่อศาลเกี่ยวกับการใช้ระบบ คนช. สำหรับการเลือกตั้งรัฐสภายุโรปในอังกฤษ สก็อตแลนด์ และเวลส์ บนพื้นฐานที่ว่าได้มีข้อกำหนดในพระราชบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้งที่เสมอเหมือนกัน แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ ระบบที่ใช้ในอังกฤษ สก็อตแลนด์ และเวลส์นี้ จะมาเปลี่ยนก็ในปี ค.ศ. 1999 เมื่อมีการผ่าน พ.ร.บ. การเลือกตั้งรัฐสภายุโรป ทั้งนี้เพราะสหราชอาณาจักร คาดการณ์ล่วงหน้าถึงการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะถูกบังคับให้ต้องทำอยู่ดี โดยมีการเริ่มกระบวนการ ซึ่งนำไปสู่มติคณะมนตรีของยุโรป ในปี ค.ศ. 2002 (ดูข้างล่างนี้) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1999 สหราชอาณาจักรได้เข้าสบทบกับรัฐสมาชิกรัฐอื่นๆ ในการใช้ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน โดยเลือกใช้ระบบ ตสบ. แบบปิด และภูมิภาคเป็นเขตเลือกตั้ง

ถึงแม้ว่าประเทศฝรั่งเศสจะใช้ระบบ ลสร. ในการเลือกตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แต่ก็ยอมรับที่จะใช้ระบบ ตสบ. แบบปิด ที่ทั้งประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเดียวในปี ค.ศ. 1977 ก่อนที่จะมีการเลือกตั้งรัฐสภายุโรปเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1979 โดยมีเหตุผลหลายประการด้วยกัน ข้อดีที่สำคัญข้อหนึ่งของระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก คือการจัดตั้งรัฐบาลเสียงข้างมากที่มีเสถียรภาพ เป็นที่ชัดเจนว่าข้อดีนี้ไม่เกี่ยวกับการเลือกตั้งครั้งนี้ และมีการมองว่า เกณฑ์ในการออกแบบระบบเลือกตั้งที่มีความสำคัญมากกว่า ได้แก่ความเป็นตัวแทนตามสัดส่วนของพรรคการเมืองทุกพรรค มีการคิดกันว่า การใช้ทั้งประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเดียว กับการกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำไว้ที่ร้อยละ 5 นั้น จะช่วยสร้างความสมดุลระหว่างความเป็นสัดส่วนในระดับที่สูงในด้านหนึ่ง กับความประสงค์ที่จะกีดกันพรรคการเมืองที่มีเสียงสนับสนุนน้อยออกไปในอีกด้านหนึ่ง ความสามารถที่จะนำคนในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อ เข้ามาสวมตำแหน่งที่ว่างระหว่างการเลือกตั้ง โดยไม่ต้องมีการเลือกตั้งซ่อมนั้น เป็นข้อดีอีกข้อหนึ่งที่นำไปสู่การยอมรับระบบ ตสบ. เมื่อผ่านการเลือกตั้งไปแล้ว 5 ครั้ง ความประสงค์ที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น ระหว่างผู้ลงคะแนนกับผู้แทนของพวกเขา และความปรารถนาที่จะให้มีความเป็นตัวแทนทางภูมิศาสตร์มากขึ้นนั้น (ในอดีต ผู้พำนักในปารีสได้รับเลือกตั้งเกินสัดส่วน) นำไปสู่การยกเลิกการใช้ทั้งประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเดียวก่อนการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2004 โดยได้เปลี่ยนไปใช้เขตเดียวหลายเบอร์จำนวน 8 เขต สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภายุโรปจำนวน 78 คนของฝรั่งเศส

บทบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งรัฐสภายุโรปที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งมีขึ้นในปี ค.ศ. 2002 โดยมติคณะมนตรีที่ 8964/02 ของสหภาพยุโรป ให้แก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. ว่าด้วยการเลือกตั้งผู้แทนของสภาโดยการลงคะแนนโดยตรงและทั่วถึง (Direct and Universal Suffrage) ค.ศ. 1976 หลังจากที่ได้ประกาศใช้บทบัญญัติการเลือกตั้งโดยตรงมาแล้วยี่สิบหกปี คณะมนตรีจึงได้มีมติให้กำหนดตระกูลของระบบเลือกตั้งที่จะใช้ร่วมกัน สำหรับการเลือกตั้งรัฐสภายุโรปในทุกรัฐสมาชิก มาตรา 1 บัญญัติว่า 'ในรัฐสมาชิกแต่ละรัฐ จะมีการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภายุโรปบนฐานแห่งการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน โดยใช้ระบบบัญชีรายชื่อ หรือระบบคะแนนเสียงเดียวโอนได้' ดังนั้นในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2004 รัฐสมาชิกทั้ง 25 รัฐ จึงใช้ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วน

ในขณะที่ระบบเหล่านี้อยู่ในตระกูลเดียวกัน แต่ก็ยังแตกต่างกันในบางแง่ มีการใช้ระบบ ตสบ. ใน 23 ประเทศ (ออสเตรีย เบลเยี่ยม ไซปรัส สาธารณรัฐเชค เดนมาร์ก เอสโตเนีย ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี กรีซ ฮังการี อิตาลี ลัตเวีย ลิธัวเนีย ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์ โปแลนด์ โปรตุเกส สโลวะเกีย สโลวีเนีย สเปน สวีเดน และสหราชอาณาจักร ส่วนมอลต้า และไอร์แลนด์ใช้ระบบ คอ. ความแตกต่างเช่นนี้เป็นที่คาดการณ์ได้ เพราะมีประเทศ 21 จาก 23 ประเทศที่ใช้ระบบ ตสบ. ล้วน ๆ หรือเป็นส่วนหนึ่งของระบบเลือกตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (ฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักรเป็นข้อยกเว้น) ส่วนทั้งสาธารณรัฐไอร์แลนด์และมอลต้า ก็ใช้ระบบ คอ. สำหรับ

การเลือกตั้งระดับชาติ

ใน 23 ประเทศที่ใช้ระบบ ตสบ. นั้น บางประเทศใช้บัญชีรายชื่อแบบปิด บางประเทศใช้บัญชีรายชื่อแบบเปิด ตามแต่ที่เคยใช้ในการเลือกตั้งระดับชาติ ยกเว้นประเทศกรีซ เช่นเดียวกันรัฐสมาชิกบางรัฐ โดยเฉพาะที่มีขนาดเล็ก จะเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภายุโรปของตนโดยใช้ทั้งประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเดียว ส่วนประเทศอื่นจะกำหนดเขตเลือกตั้งมากกว่าหนึ่งเขตในระดับตามภูมิภาค

กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำสำหรับจะได้เป็นตัวแทน ก็จะแตกต่างกันออกไป มติในปี ค.ศ. 2002 ให้แต่ละประเทศกำหนดเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำเอง แต่ได้กำหนดเพดานเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่เป็นทางการไว้ที่ร้อยละ 5 บางประเทศเช่นไซปรัส ฮังการีและสวีเดน ใช้เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่เป็นทางการ ในที่นี้เช่นกัน ส่วนใหญ่ใช้ตามที่ใช้ในระดับชาติ (แม้ว่าเบลเยียม ซึ่งใช้เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่เป็นทางการในการเลือกตั้งระดับชาติ กลับไม่ใช้ในการเลือกตั้งรัฐสภายุโรป) ไม่เพียงแต่เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่เป็นทางการเท่านั้น หากระดับคะแนนจริงที่จำเป็นสำหรับการเข้าเป็นตัวแทน หรือเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำตามธรรมชาติ ก็แตกต่างกันไปตามแต่รัฐสมาชิกด้วย สาเหตุของการแตกต่างกันเช่นนี้ มีทั้งในเรื่องจำนวนผู้แทนที่จะได้รับเลือกตั้งในแต่ละประเทศ กับเรื่องระดับที่ใช้ในการกำหนดเขตเลือกตั้ง (กล่าวโดยเฉพาะคือ จำนวนของผู้แทนที่จะเลือกตั้งในแต่ละเขต) อิตาลีใช้ทั้งประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเพื่อเลือกตั้งผู้แทน 78 คน จึงมีเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำตามจริงที่ต่ำมาก คือต่ำกว่าร้อยละ 1 ในขณะที่สาธารณรัฐไอร์แลนด์มีเขตเลือกตั้ง 4 เขตและมีสมาชิก 13 คน ทำให้ผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งภายใต้ระบบ คอ. ต้องได้คะแนนเสียงในสัดส่วนที่สูงกว่ามากเพื่อที่จะได้รับเลือกตั้ง ในปี ค.ศ. 2004 ผู้สมัครที่ได้รับชัยชนะในไอร์แลนด์ ได้รับคะแนนเสียงระหว่างร้อยละ 12.9 ถึง 25.9 ของคะแนนตามลำดับความชอบแรกในเขตเลือกตั้งของตน

ในขณะที่ปัจจุบัน มีการระบุตระกูลของระบบเลือกตั้งร่วมกันสำหรับการเลือกตั้งรัฐสภายุโรป แต่ก็ไม่ค่อยมีสัญญาณการขับเคลื่อนใด ๆ สู่การผนึกรวมกันที่เพิ่มขึ้นอีก ถึงแม้จะมีกลุ่มพรรคการเมืองเกิดขึ้นภายในรัฐสภายุโรป แต่ไม่มีสัญญาณว่าพรรคการเมืองระดับชาติ จะยอมเสียบทบาทความเป็นผู้นำที่มีนัยสำคัญใดๆ ให้แก่พรรคการเมืองที่เชื่อมตลอดภาคพื้นยุโรป (pan-European parties) ดังนั้น จึงน่าจะเป็นไปได้อย่างยิ่งว่า การตัดสินใจในรายละเอียดเกี่ยวกับระบบเลือกตั้ง จะยังคงอยู่ในมือของนักการเมืองระดับชาติ ที่ได้รับอิทธิพลจากผลประโยชน์ของตนและประเพณีนิยมในระดับชาติ

การอภิปรายถกเถียงกันน่าจะอยู่ที่อัตราการใช้สิทธิเลือกตั้งรัฐสภายุโรปที่ต่ำมากกว่าซึ่งยังคงเป็นความห่วงใยหลักของรัฐสมาชิกของสหภาพยุโรป ถึงแม้จะมีการใช้ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน ซึ่งโดยปกติจะเป็นตระกูลระบบเลือกตั้งที่โยงกับอัตราการใช้สิทธิเลือกตั้งที่สูงกว่าระบบอื่นๆ แต่อัตราการใช้สิทธิเลือกตั้งก็ยังคงต่ำมากจนน่าสังเกต ในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 2004 ประเทศ 15 ประเทศซึ่งเป็นสมาชิกอยู่ก่อนการรับสมาชิกเพิ่ม มีอัตราการใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 52.9 ประเทศ 10 ประเทศซึ่งเป็นสมาชิกใหม่ มีอัตราที่ต่ำลงไปอีกคือร้อยละ 40.2 ดูเหมือนว่าตราบใดที่องค์รวมของผู้เลือกตั้งยังมองว่าการเลือกตั้งรัฐสภายุโรปเป็นเรื่องรองโดยมีความกระจ่างแจ้งเพียงเล็กน้อยว่า จะมีอะไรที่เปลี่ยนแปลงไปบ้าง หากความเป็นตัวแทนโดยการเลือกตั้งเปลี่ยนไป ตราบนั้นอัตราการใช้สิทธิเลือกตั้งและความสนใจก็จะยังคงต่ำอยู่ต่อไป ระบบเลือกตั้งที่ใช้อยู่ไม่ถูกมองเป็นประเด็นโต้แย้ง และมีการถกเถียงกันน้อยมากเรื่องการเปลี่ยนแปลงแก้ไข ดังนั้น ระบบเลือกตั้งน่าจะคงอยู่อย่างเดิมต่อไปในอนาคตอันใกล้นี้

การเลือกตั้งสภาของสหพันธ์/มลรัฐ และเขตปกครองตนเอง (Autonomous Jurisdiction)

198. สภานิติบัญญัติของภูมิภาคหรือมลรัฐภายในสหพันธรัฐ อาจใช้ระบบเลือกตั้งเดียวกับสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (มีความสมมาตร) อย่างเช่นการใช้ระบบ ตสบ. แบบปิดในแอฟริกาใต้ หรืออาจใช้ระบบที่ต่างกัน (มีความไม่สมมาตร) อย่างเช่นในสหราชอาณาจักร ซึ่งการเลือกตั้งรัฐสภาแห่งสก็อตแลนด์และสภาแห่งชาติเวลส์ใช้ระบบ สสผ. ส่วนการเลือกตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติใช้ระบบ คนช. ระบบที่ใช้สำหรับองค์กรนิติบัญญัติของมลรัฐ อาจให้ความสำคัญในลำดับต้นแก่การรวมชนกลุ่มน้อยที่อยู่ภายในอาณาเขตอย่างทั่วถึง หรือแก่การถ่วงดุลผลประโยชน์ระหว่างภาคชนบทกับภาคเมือง ยิ่งภูมิภาคใดมีการปกครองตนเองมากขึ้น ภูมิภาคนั้นจะมีแรงกดดันให้จัดแจงการเลือกตั้งให้เหมือนๆ กับมลรัฐหรือจังหวัดอื่นๆ น้อยลง ก็ด้วยเหตุที่เป็นการปกครองตนเองนั่นเอง ซึ่งมีนัยว่าคุณลักษณะและความจำเป็นของเขตปกครองนี้ ย่อมต่างไปจากพื้นที่อื่นๆ

การเลือกตั้งผู้มีอำนาจหน้าที่ส่วนท้องถิ่น

199. ระบบเลือกตั้งใดๆ ที่แสดงแนวสังเขปไว้ในหนังสือคู่มือเล่มนี้ อาจนำไปใช้ได้ในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเทศบาลด้วย แต่บ่อยครั้งก็จะมีข้อพิจารณาพิเศษบางข้อ ที่เนื่องมาแต่บทบาทเฉพาะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวโดยเฉพาะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเกี่ยวกับประเด็น 'รายละเอียดทางปฏิบัติ' ของชีวิตประจำวันมากกว่า จึงมักให้ความสำคัญในลำดับต้นแก่การเป็นตัวแทนทางภูมิศาสตร์ ตัวอย่างหนึ่งของเรื่องนี้คือ การใช้การเลือกตั้งท้องถิ่นเป็นก้าวหนึ่งในกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย (ดูกรณีศึกษาประเทศจีน)

200. ระบบเขตเดียวเบอร์เดียว อาจนำไปใช้เพื่อให้ทุกคุ้มบ้านมีสิทธิมีเสียงในกิจการท้องถิ่น โดยเฉพาะเมื่อพรรคการเมืองอ่อนแอหรือไม่มีอยู่เลย เมื่อเขตเหล่านี้มีขนาดเล็ก ก็มักจะเป็นเนื้อหนึ่งเดียวกันสูงมาก สิ่งนี้อาจมองดูว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่หากต้องการให้มีความหลากหลายภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็อาจใช้หลักการของเขตเลือกตั้งในรูปของ 'ซี่ลูกล้อ' ในกรณีนี้ เส้นแบ่งเขตเลือกตั้งจะไม่ใช่เส้นวงกลมรอบคุ้มบ้านที่ระบุได้ หากอยู่ในรูปของเสี้ยวของวงกลมจากใจกลางเมืองไปจบที่ชานเมือง หมายความว่าเขตเลือกตั้งหนึ่งจะรวมทั้งผู้ลงคะแนนทั้งในเขตเมืองและชานเมือง และเป็นการผสมผเสของชนชั้นทางเศรษฐกิจและความเป็นชาติพันธุ์

201. โดยเปรียบต่าง เทศบาลในบางประเทศที่ใช้ระบบ ตส. สำหรับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นจะใช้เขตเลือกตั้งเขตเดียวในระบบ ตสบ. ซึ่งสามารถสะท้อนความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกันทั้งหมดในเทศบาลนั้นได้อย่างเป็นสัดส่วน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เป็นเช่นนี้ อาจจำเป็นต้องมีพื้นที่เฉพาะ เพื่อให้ผู้แทนของสมาคมท้องถิ่น ที่ไม่ฝักใฝ่อุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคใดพรรคหนึ่ง ให้สามารถเสนอบัญชีรายชื่อได้ และบางทีเพื่อให้ผู้สมัครอิสระสามารถเสนอบัญชีรายชื่อของคนคนเดียวได้

202. อาจเป็นไปได้ด้วยเช่นกัน ที่การเลือกระบบเลือกตั้งระดับท้องถิ่น อาจจะเป็นส่วนหนึ่งของการออมชอมกับระบบสำหรับสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ตัวอย่างเช่น บางประเทศที่เพิ่งเป็นประชาธิปไตยอย่างคองโก (บราซซาวิลล์) และมาลี ด้วยธรรมเนียมประเพณีและอิทธิพลจากฝรั่งเศส จึงเลือกระบบเลือกตั้งสองรอบสำหรับสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แต่ด้วยความปรารถนาที่จะรวมทุกฝ่ายและสะท้อนความภักดีต่อชาติพันธุ์และภูมิภาคได้ดียิ่งขึ้น จึงเลือกการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนสำหรับการเลือกตั้งเทศบาล

กรณีศึกษา: ประเทศจีน

การเลือกตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน: ก้าวแรกของการเดินทางไกล?

คาเรน ค็อกซ์

เมื่อประเทศจีนนำ 'ระบบความรับผิดชอบตามสัญญาครัวเรือน' ('household contract responsibility system') มาใช้ในชนบทตอนปลายคริสต์ทศวรรษที่ 1970 เกษตรกรก็เริ่มผลิตเพื่อครอบครัว การผลิตถูกกระจายออกไป ทำให้คอมมูนของประชาชนที่เป็นองค์กรที่เน้นการผลิตแบบนารวมได้พ้นสมัยไป

คณะกรรมการหมู่บ้าน (villagers' committees – VCs) เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในมณฑลปกครองตนเองกวางซีในปี ค.ศ. 1980-1981 โดยปราศจากการรู้เห็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์เหล่านี้จัดตั้งขึ้นโดยแก่บ้าน อดีตผู้นำจัดตั้ง และชาวบ้านที่ทำงานชุมชน เจตนาคือการแก้ไขความย่อหย่อนของระเบียบสังคม และวิกฤติทางการเมืองในแนวกว้าง ในขณะที่กองและทีมการผลิตได้หยุดทำงานในระดับรากหญ้าไปแล้ว ภายในเวลาไม่กี่เดือน เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นได้รายงานพัฒนาการนี้ไปยังรัฐบาลกลาง และผู้นำของสภาประชาชนแห่งชาติ (National People's Congress - NPC) ก็ได้ส่งเสริมการทดลองสำหรับองค์กรในรูปแบบใหม่นี้

ในปี ค.ศ. 1982 ได้มีการบัญญัติเรื่องคณะกรรมการหมู่บ้านไว้ในรัฐธรรมนูญ ในฐานะที่เป็นองค์กรมวลชนของการปกครองตนเองที่มาจากการเลือกตั้ง (มาตรา 111) โดยเปรียบต่างกับความสัมพันธ์ระหว่างคอมมูนกับกองหรือทีมงานการผลิต หน่วยเมืองขนาดเล็ก (township) ซึ่งเป็นหน่วยปกครองระดับล่างสุด ที่รื้อฟื้นขึ้นมาใหม่นั้น ไม่ได้เป็นองค์กรนำของคณะกรรมการหมู่บ้าน หากเป็นฝ่ายกำหนดแนวทางเท่านั้น ข้อแตกต่างอีกข้อหนึ่งคือการนำเอาการเลือกตั้งโดยตรงสำหรับผู้มีสิทธิลงคะแนนทุกคนมาใช้ ในปี ค.ศ. 1987 ได้มีการผ่านกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญชั่วคราวว่าด้วยคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งได้บัญญัติหลักการเลือกตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านโดยตรง รวมทั้งกำหนดภารกิจและความรับผิดชอบของคณะกรรมการหมู่บ้านไว้ด้วย การบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งการออกกฎระเบียบที่เป็นรายละเอียดนั้น ถูกปล่อยให้เป็นอำนาจหน้าที่ในระดับจังหวัดและระดับที่ต่ำกว่าลงไป คุณภาพของการเลือกตั้งและการบังคับใช้ในภาพรวมจึงมีความแตกต่างกันมาก เวลาผ่านไปสิบปี ประมาณว่าเพียงร้อยละ 25 ของหมู่บ้านทั้งหมดกว่า 658,000 หมู่บ้านในประเทศจีน (ตามตัวเลขล่าสุดเมื่อสิ้นปี ค.ศ. 2002) ได้มีประสบการณ์การเลือกตั้งโดยตรง เต็มตามที่กฎหมายกำหนด

ในปี ค.ศ. 1998 สภาประชาชนแห่งชาติได้ประกาศให้กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญนี้เป็นกฎหมายถาวร โดยได้มีการแก้ไขและปรับปรุงกระบวนการเลือกตั้งที่บัญญัติไว้ให้ชัดเจนขึ้นในบางประเด็น รวมทั้งทำให้กฎเกณฑ์ว่าด้วยความโปร่งใสและการควบคุมคณะกรรมการหมู่บ้านโดยประชาชน มีความรัดกุมขึ้น หลายคนมองว่ากฎหมายถาวรฉบับนี้ ทำให้กระบวนการเลือกตั้งระดับหมู่บ้านมีความแน่นแฟ้นทางกฎหมายและทางการเมือง แต่การบังคับใช้กฎหมายอย่างเต็มที่ก็ยังคงเป็นเรื่องที่ท้าทายอยู่ บางทีอาจจะท้าทายมากยิ่งขึ้นก็ได้ หลังจากที่นำมาตรฐานที่สูงขึ้นมาใช้ เช่นการจัดทำคูหาเลือกตั้งให้มิดชิดเพื่อความลับ และการสมัครรับเลือกตั้งด้วยตนเอง คุณภาพของการเลือกตั้งยังคงแปรผันกันไปมากทั่วทั้งประเทศจีน

กรรมการหมู่บ้านมีวาระสามปี โดยอาจจะได้รับเลือกตั้งใหม่กี่วาระก็ได้ไม่จำกัด คณะกรรมการหมู่บ้านมักประกอบด้วยกรรมการสามถึงเจ็ดคน คนหนึ่งในนั้นทำหน้าที่เป็นประธาน และมีรองประธานหนึ่งหรือสองคน แม้ภารกิจของคณะกรรมการการหมู่บ้านจะแตกต่างกันบ้างในแต่ละจังหวัด แต่โดยทั่วไปก็จะทำหน้าที่ดูแลเรื่องการบริหารจัดการทั้งหมดในหมู่บ้าน ซึ่งหมายรวมถึงการบริหารงบประมาณ สาธารณูปโภค การแก้ไขข้อพิพาท ความปลอดภัยของชุมชน ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความมั่นคง ปัญหาด้านสุขภาพ และการจัดการธุรกิจท้องถิ่น หมู่บ้านที่ใหญ่มักจะมีลูกบ้านมากกว่า 10,000 คน หมู่บ้านที่เล็กก็จะมีเพียงหลายร้อยคน โดยเฉลี่ยแล้วจะมี 1,000-2,000 คน

คณะกรรมการหมู่บ้านจะขึ้นตรงต่อ 'ที่ประชุมหมู่บ้าน' หรือ 'สภาผู้แทนหมู่บ้าน' ที่ประชุมหมู่บ้านจะมีการประชุมกันเพียงปีละครั้งหรือสองครั้ง ส่วนสภาผู้แทนหมู่บ้านซึ่งประกอบด้วยชาวบ้านจำนวน 25-50 คนที่สรรหาโดยกลุ่มย่อยต่าง ๆ ของชาวบ้าน (Villagers' Small Groups) จะมีบทบาทมากกว่าในการตัดสินใจและในการกำกับดูแลคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการการเลือกตั้งของหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการการเลือกตั้งภายในหมู่บ้าน

ปัจจุบันมีการเลือกตั้งระดับหมู่บ้านในมณฑลทั้ง 31 แห่ง ในเขตการปกครองตนเองและในเทศบาล ในปี ค.ศ. 2003 มณฑลฝูเจี้ยนและเหลียวหนิง ที่เป็นสองมณฑลนำในเรื่องนี้ได้ทำการเลือกตั้งไปแล้วเป็นครั้งที่แปดและครั้งที่เจ็ดตามลำดับ นอกจากนี้ก็มีอีก 19 มณฑลที่จัดการเลือกตั้งไปแล้วตั้งแต่สี่ถึงหกครั้ง มีอย่างน้อยหนึ่งมณฑล ที่จัดให้มีการเลือกตั้งครั้งแรกล่าช้าถึงปี ค.ศ. 2000 ในประเทศจีน ไม่ได้มีการกำหนดให้มีวันเลือกตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านวันเดียวกันทั่วประเทศ ในระหว่างปีที่มณฑลกำหนดให้เป็นปีเลือกตั้ง อำเภอและหน่วยเมืองภายในมณฑลจะร่วมกันตัดสินใจเลือกวันเลือกตั้ง สำหรับหมู่บ้านในเขตอำนาจการปกครองของตน

การเลือกตั้งแต่ละครั้งก็จะยึดตามกรอบพื้นฐานเดียวกัน ขั้นตอนแรกคือกระบวนการลงทะเบียนผู้ลงคะแนน ที่ดำเนินการโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งของหมู่บ้าน และต้องมีการเตรียมและประกาศบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 20 วันก่อนการเลือกตั้ง ผู้ลงคะแนนอาจคัดค้านบัญชีรายชื่อนั้นได้ ผู้มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ยกเว้นผู้ที่ถูกตัดสิทธิทางการเมือง มีสิทธิเลือกตั้งและสิทธิสมัครรับการเลือกตั้ง โดยไม่คำนึงถึงชาติพันธุ์ เชื้อชาติ เพศ อาชีพ พื้นหลังทางครอบครัว ความเชื่อทางศาสนา ระดับการศึกษา การถือครองทรัพย์สิน หรือระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น ความท้าทายที่สำคัญคือ ผู้ลงคะแนนจำนวนมาก ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านใน 'บ้านเกิด' ของตน ทว่าอาศัยและทำงานอยู่ในที่ห่างไกลออกไป ซึ่งมักจะเป็นในเขตเมืองสำคัญ จึงเป็นการยากหรือเป็นไปไม่ได้เลย ที่พวกเขาจะกลับมายังหมู่บ้านของตนในวันเลือกตั้ง และในขณะเดียวกันพวกเขาก็ไม่สามารถออกไปเลือกตั้งในเมืองที่พวกเขาทำงานหรืออาศัยอยู่ ดังนั้น ในทางความเป็นจริง พวกเขาไม่สามารถใช้สิทธิในการลงคะแนนได้

เมื่อมีการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งแล้ว ก็จะเปิดให้ชาวบ้านลงสมัครรับเลือกตั้งโดยตรง ในเกือบทุกมณฑล มีข้อกำหนดว่าจะต้องมีผู้สมัครเกินกว่าที่นั่งสำหรับประธาน รองประธาน และกรรมการธรรมดา อย่างน้อยหนึ่งคน ไม่กี่ปีมานี้ ในบางมณฑล มีการจัดการรับสมัครผ่านชาวบ้านที่มาประชุมหมู่บ้านหรือประชุมกลุ่มย่อยของชาวบ้าน ในขณะที่พัฒนาการล่าสุดในบางมณฑลคือไม่มีการรับสมัครก่อนการเลือกตั้ง ในพื้นที่เหล่านี้ ผู้ลงคะแนนจะได้รับกระดาษเปล่า หรือไม่ก็บัตรเลือกตั้งเปล่า ที่มีเพียงแต่การระบุตำแหน่งต่างๆ อยู่เหนือช่องที่ว่างไว้ หากการเลือกตั้งไม่สามารถทำให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านใหม่ หรือได้ไม่ครบทุกตำแหน่ง ในทางปฏิบัติก็จะถือว่าการเลือกตั้งนั้นเป็นการเลือกตั้งรอบแรก และต่อมาจะมีการเลือกตั้งรอบตัดเชือก

การเลือกตั้งรอบสุดท้ายต้องเป็นการเลือกตั้งโดยตรง ในเกือบทุกมณฑล มีการบังคับให้ใช้การลงคะแนนลับ และคูหาเลือกตั้ง (หรือห้อง) การลงคะแนนมีสามรูปแบบด้วยกัน ได้แก่ (ก) การลงคะแนนแบบมวลชน ซึ่งผู้ลงคะแนนทุกคนไปยังที่ลงคะแนนกลางที่มีเพียงแห่งเดียวในช่วงเช้า ลงคะแนน และยังคงอยู่ในบริเวณนั้นจนกว่าการนับคะแนนจะเสร็จสิ้น (ข) การลงคะแนนทีละคนตลอดวันเลือกตั้ง และ (ค) การลงคะแนนแทนหรือลงคะแนนนอกเขต หรือหีบบัตรสัญจร (roving boxes) มณฑลเกือบทั้งหมดใช้การลงคะแนนแบบมวลชน บัตรเลือกตั้งที่ใช้จะแสดงชื่อผู้สมัครเรียงอยู่ใต้ชื่อตำแหน่งที่ผู้นั้นลงสมัครรับเลือกตั้ง ผู้ลงคะแนนลงคะแนนโดยทำเครื่องหมายบนชื่อของผู้สมัครที่ตนต้องการเลือก โดยอาจเลือกผู้สมัครได้เท่าที่มีตำแหน่งให้เลือก (ประธานหนึ่งคน รองประธานหนึ่งหรือสองคน และกรรมการหมู่บ้านอีกจำนวนหนึ่ง) การเลือกตั้งจะเป็นผลก็ต่อเมื่อมีผู้มาลงคะแนนเกินกึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และผู้ชนะได้รับคะแนนเสียงร้อยละ 50 บวก 1 ขึ้นไป หากไม่มีใครได้รับเสียงข้างมากเด็ดขาด จะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งรอบตัดเชือกภายในสามวัน ในรอบตัดเชือกนี้ ผู้สมัครต้องการเพียงร้อยละ 33 ของคะแนนเสียงทั้งหมด ผู้ชนะการเลือกตั้งก็จะเข้าดำรงตำแหน่งในทันที

การเลือกตั้งในระดับหมู่บ้านมีความสำคัญในแง่ที่ว่า กฎหมายเลือกตั้งบัญญัติปทัสถานพื้นฐานของกระบวนการประชาธิปไตย ประกอบด้วย การลงคะแนนลับ การเลือกตั้งโดยตรง และการมีผู้สมัครหลายคน (แม้ว่าจำนวนผู้สมัครจะมีจำกัดมาก) การเลือกตั้งอื่นๆ ในจีนยังไม่ได้นำปทัสถานเหล่านี้ไปใช้ ความก้าวหน้าเกี่ยวกับการเลือกตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน ทำให้เกิดความหวังว่าจะมีการการเลือกตั้งโดยตรงหรือไม่และเมื่อไร จากระดับหมู่บ้าน ขึ้นไปสู่หน่วยเมือง อำเภอ หรือแม้กระทั่งการปกครองระดับสูง การเลือกตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านแต่ละครั้งนั้น ช่วยสร้างขีดความสามารถของท้องถิ่นในการจัดการการเลือกตั้งด้วย

การประเมินนัยสำคัญของการเลือกตั้งในหมู่บ้านของจีน จะเกี่ยวข้องไม่น้อยทีเดียวกับคำถามที่ว่า 'ประชาธิปไตยแบบจำกัด' เช่นนี้ อาจนำไปสู่ประชาธิปไตยที่แท้จริงได้หรือไม่ มีหลายวิธีที่จะประเมินว่าการเลือกตั้งเป็นประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด เกณฑ์สากลสามข้อของการเลือกตั้ง ว่าเป็นไปอย่างเสรี เที่ยงธรรม และมีความหมายนั้น เป็นเกณฑ์อ้างอิงที่เหมาะสม การเลือกตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติและสมาชิกสภาท้องถิ่นของจีน ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานด้านความเสรีและเที่ยงธรรม และมีหลายกรณีที่ผู้นำหมู่บ้านซึ่งมาจากการเลือกตั้ง ไม่มีอำนาจหน้าที่เท่ากับฝ่ายเลขานุการพรรคคอมมิวนิสต์จีน อย่างไรก็ตาม เพียงเพราะว่าการเลือกตั้งในหมู่บ้านยังไม่เสรีและไม่เที่ยงธรรมอย่างเต็มที่ และคณะกรรมการหมู่บ้านบางแห่งยังไม่มีอำนาจหน้าที่อย่างบริบูรณ์นั้น ยังไม่เพียงพอที่จะสรุปว่า การเลือกตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านจะไม่เสรี ไม่เที่ยงธรรม หรือไม่มีความหมายโดยสิ้นเชิง ประเมินการเลือกตั้งนั้น ไม่ควรเป็นการเทียบกับมาตรฐานสัมบูรณ์ หากควรมองการเลือกตั้งเป็นหมุดหมาย บนเส้นทางที่ต่อเนื่องของประชาธิปไตย

การเลือกตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านได้ก่อให้เกิดคลื่นลมทางการเมือง ในการเลือกตั้งสาขาของพรรคคอมมิวนิสต์ในบางกรณี มีการชวนเชิญชาวบ้านธรรมดาให้มาลงคะแนนไว้วางใจ อีกทั้งมีการทดลองใช้การเลือกตั้งคณะผู้บริหารของหน่วยเมืองอยู่บ้าง ในขณะนี้ดูเหมือนว่ากระบวนการประชาธิปไตยของจีน ต้องการให้การตัดสินใจทางการเมืองระดับสูง ได้รับฟังเสียงสะท้อนจากระดับรากหญ้า หลังจากที่ได้มีการพัฒนาการเลือกตั้งโดยตรงในระดับหมู่บ้านมากว่าสองทศวรรษแล้ว ดูเหมือนว่าการเลือกตั้งในระดับการปกครองที่สูงขึ้น จะมีความเป็นไปได้ทางด้านเทคนิค แต่ประเด็นก็คือ จะมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมไปในทิศทางประชาธิปไตยหรือไม่และอย่างไร

大关庄村第五届村委会选举选票

职务	主任候选人			副主任候选人					委员候选人										
姓名	关利泽	李少顺		李少顺	关利泽	勾井仕	关真宝		李桂芬	关真宝	勾井仕	李少顺	关真金	刘万喜	关利泽	关真国			

说明：1、主任应选人，副主任应选人，委员应选人，超过应选人数的选票无效。
2、同意的在候选人姓名下方空格内划"○"；不同意的划"×"另选他人在空格内写上另选人的姓名，并在其姓名下方空格内划"○"，未划符号的无效。
3、不计提同一候选人担任两种或两种以上职务，否则该候选人的选票无效。

บัตรเลือกตั้งระดับหมู่บ้านในประเทศจีน

203. การอภิปรายถกเถียงกันระหว่างผู้นิยมระบอบรัฐสภาและระบอบประธานาธิบดีที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนั้น มีผลต่อการอภิปรายในทำนองเดียวกันสำหรับโครงสร้างของการปกครองท้องถิ่นด้วย ผู้ว่าการมณฑลหรือนายกเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงและเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร ที่แยกจากองค์กรนิติบัญญัติท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งเช่นกันนั้น เริ่มเป็นที่นิยมกันมากขึ้นทั่วโลก โดยจะนิยมมากกว่าการที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง จะมีโครงสร้างในรูปของคณะกรรมการคณะต่าง ๆ ที่รับผิดชอบโดยตรงในการให้บริการ โดยหลักการแล้ว พิสัยของระบบการเลือกตั้งผู้ว่าการมณฑลหรือนายกเทศมนตรี มักจะคล้ายคลึงกับพิสัยของระบบการเลือกตั้งประธานาธิบดีโดยตรง และอาจมีความคล้ายคลึงเช่นกัน เมื่อพิจารณาถึงประเด็นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระบบเลือกตั้ง กับความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ-ฝ่ายบริหารในระดับท้องถิ่น

ระบบเลือกตั้งกับพรรคการเมือง

204. ระบบเลือกตั้งที่แตกต่างกัน น่าจะส่งเสริมให้เกิดการจัดองค์กรของพรรคการเมืองและระบบพรรคการเมืองที่แตกต่างกันด้วย ในขณะที่เป็นเรื่องสำคัญสำหรับระบบพรรคการเมืองที่จะมีความเป็นตัวแทนให้มากที่สุด ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่สนับสนุนการพัฒนาพรรคการเมืองบนพื้นฐานของค่านิยมและอุดมการณ์ทางการเมืองที่กว้าง และบนพื้นฐานของแนวนโยบายที่จำเพาะมากกว่าบนพื้นฐานความใส่ใจในเรื่องชาติพันธุ์ เชื้อชาติ หรือภูมิภาคที่แคบ พรรคการเมืองที่มีพื้นฐานบนการตัดข้ามกลุ่มต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง น่าจะสะท้อนความคิดเห็นระดับชาติได้ดีกว่าพรรคที่มีพื้นฐานหลักบนความใส่ใจแบบแบ่งฝ่ายแบ่งนิกาย หรือแบ่งภูมิภาค

205. ระบบการเมืองแบบรวมศูนย์มากๆ ที่ใช้ระบบ ตสบ. แบบปิด น่าจะเป็นไปได้มากที่สุดที่จะสนับสนุนองค์กรพรรคการเมืองที่เข้มแข็ง ในทางกลับกัน ระบบที่กระจายตัว และมีเขตเลือกตั้งเป็นฐาน เช่นระบบ คนช. อาจจะมีผลตรงกันข้าม อย่างไรก็ตาม ยังมีตัวแปรการเลือกตั้งอื่น ๆ อีกหลายตัว ที่สามารถนำมาใช้เพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาระบบพรรคการเมือง ตัวอย่างเช่นในประเทศประชาธิปไตยใหม่อย่างรัสเซียและอินโดนีเซีย มีความพยายามที่จะจัดรูปการพัฒนาระบบพรรคที่ยังเป็นหน่ออ่อน โดยจัดให้มีแรงจูงใจเชิงสถาบัน สำหรับการก่อตั้งพรรคการเมืองระดับชาติมากกว่าระดับภูมิภาค (ดูกรณีศึกษาของประเทศอินโดนีเซีย) สำหรับประเทศอื่นเช่น เอกวาดอร์ และปาปัวนิวกินี มีการใช้การลงทะเบียนพรรคการเมืองและข้อกำหนดการหาทุนเพื่อบรรลุจุดประสงค์เดียวกัน การเข้าถึงเงินทุนจากภาครัฐและ/หรือภาคธุรกิจ เป็นประเด็นสำคัญที่ตัดข้ามการออกแบบระบบเลือกตั้ง และมักจะเป็นข้อจำกัดข้อใหญ่ที่สุดข้อเดียว ต่อการเกิดพรรคการเมืองใหม่ที่ใช้งานได้

การเลือกใช้ระบบเลือกตั้งย่อมมีผลต่อการที่พรรคการเมืองจะพัฒนาไปฉันใด ระบบพรรคการเมืองที่มีอยู่แล้วย่อมมีผลต่อการเลือกใช้ระบบเลือกตั้งฉันนั้น พรรคการเมืองที่มีอยู่ ไม่น่าจะสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงที่น่าจะทำให้พวกเขาต้องเสียเปรียบอย่างมาก หรือการเปลี่ยนแปลงที่เปิดโอกาส

ให้เกิดพรรคการเมืองใหม่เข้าสู่ระบบพรรคการเมือง เพื่อที่จะมาเป็นคู่แข่งของตน ถ้าไม่มีความจำเป็นบังคับทางการเมืองจริง ๆ ดังนั้น พิสัยของทางเลือกสำหรับการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง อาจจะมีอย่างจำกัดในทางปฏิบัติ

206. ระบบเลือกตั้งชนิดต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลความแตกต่างเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้ที่สนับสนุนพวกเขา โดยทั่วไป ระบบเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว อย่างเช่นส่วนใหญ่ของระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากนั้น ถูกมองว่าส่งเสริมให้ผู้สมัครแต่ละคนถือว่าตนเป็นตัวแทนของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หนึ่งใด และต้องรักษาผลประโยชน์ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่นนั้น โดยเปรียบต่าง ระบบเลือกตั้งแบบเขตเดียวหลายเบอร์ อย่างเช่นส่วนใหญ่ของระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน น่าจะทำให้ได้ผู้แทน ซึ่งก่อนอื่นจะภักดีต่อพรรคของตนในประเด็นระดับชาติ ทั้งสองระบบมีข้อดีในตัวของมันเอง ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ระบบเลือกตั้งแบบผสม ที่รวมเอาทั้งผู้แทนระดับท้องถิ่นและผู้แทนระดับชาตินั้น กำลังได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้น

207. ประเด็นเรื่องสภาพพร้อมรับผิด มักจะถูกหยิบยกขึ้นมาในการอภิปรายเรื่องพรรคการเมืองและระบบเลือกตั้ง โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งแต่ละคน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เลือกตั้ง ผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง กับพรรคการเมืองนั้น จะได้รับผลกระทบไม่เพียงแต่จากระบบเลือกตั้งเท่านั้น หากได้รับจากข้อกำหนดของกรอบกฎหมายทางการเมืองด้วย เช่น ข้อจำกัดด้านวาระการดำรงตำแหน่ง ข้อกำหนดว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับสมาชิกพรรคซึ่งเป็นผู้แทนราษฎรด้วย หรือข้อกำหนดที่ห้ามไม่ให้สมาชิกผู้ได้รับเลือกตั้งเปลี่ยนพรรคได้โดยไม่ลาออกจากองค์กรนิติบัญญัติ

208. เสรีภาพของผู้ลงคะแนนในการที่จะเลือกผู้สมัครมากกว่าเลือกพรรคการเมือง ก็เป็นอีกแง่มุมหนึ่งของสภาพพร้อมรับผิด ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาม จึงมีหลายประเทศที่นำการลงคะแนนที่มีลักษณะของการให้ผู้สมัครเป็นศูนย์กลางมากขึ้นมาใช้ในระบบเลือกตั้งของตน เช่นการใช้บัญชีรายชื่อแบบเปิดในระบบ ตสบ. เป็นต้น

ทางเลือกสำหรับประชาธิปไตยทางตรง

209. คู่มือฉบับนี้ครอบคลุมประเด็นการออกแบบระบบเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งผู้แทนในทุกระดับ อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึงเรื่องสภาพพร้อมรับผิด ก็อาจจะต้องการกรอบการพิจารณาที่กว้างขึ้น ซึ่งรวมถึงบทบาทของสถาบันประชาธิปไตยโดยตรง การลงประชามติเป็นที่นิยมกันมากขึ้นทั่วโลก ประเทศสวิตเซอร์แลนด์มีประวัติการใช้การริเริ่มของพลเมืองมาอย่างยาวนาน ซึ่งเป็นกระบวนการที่เอื้อให้กลุ่มพลเมืองทำข้อเสนอทางนิติบัญญัติ เพื่อให้สาธารณชนลงคะแนน ขณะที่ประเทศเวเนซูเอลา เป็นประเทศเดียวที่เปิดให้ลงคะแนนถอดถอนประธานาธิบดีที่ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงได้ ในระบอบประธานาธิบดีบางแห่งและในหลายมลรัฐของสหรัฐอเมริกา มีการลงคะแนนถอดถอนผู้ทำหน้าที่นิติบัญญัติ และ/หรือผู้ดำรงตำแหน่งในระดับท้องถิ่นและภูมิภาคได้

บทที่ 5

บทที่ 5

5. นัยด้านค่าใช้จ่ายและด้านการจัดการของระบบเลือกตั้ง

210. ในประเทศใดก็ตาม ความสามารถในการขนส่งและจัดกำลังบำรุง และการมีทรัพยากรบุคคลที่มีทักษะ รวมทั้งงบประมาณที่มีนั้น อาจเป็นข้อจำกัดของทางเลือกที่มีสำหรับการเลือกระบบเลือกตั้ง แม้ในกรณีที่มีเงินทุนจากผู้บริจาค แต่ประเด็นความยั่งยืนระยะยาวของระบบเลือกตั้งที่เลือก ก็ยังมีความสำคัญอยู่

อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าระบบเลือกตั้งที่ง่ายที่สุดและถูกที่สุด จะเป็นระบบที่ดีที่สุดเสมอไป ระบบที่ถูกอาจเป็นการประหยัดแบบผิดๆ เพราะถ้าระบบเลือกตั้งนั้นล้มเหลว ก็จะส่งผลกระทบด้านลบต่อระบบการเมืองทั้งหมดของประเทศ รวมทั้งความมั่นคงของประชาธิปไตยในประเทศนั้นด้วย

ไม่ว่าจะเลือกระบบเลือกตั้งใดก็ตาม ก็จะมีผลสืบเนื่องด้านการจัดการได้ในพิสัยที่กว้าง รวมทั้งผลที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

211. *การกำหนดเขตเลือกตั้ง* ระบบเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียวใดๆ ต้องการกระบวนการที่ใช้เวลามากและทรัพยากรสูงสำหรับการปักปันเขตเลือกตั้งที่มีขนาดค่อนข้างเล็ก วิธีการที่ใช้ในการปักปันนั้น จะขึ้นอยู่กับประเด็นต่าง ๆ เช่นจำนวนประชากร ความเหนียวแน่นของประชากร 'ผลประโยชน์ร่วมของชุมชน' และพื้นที่ติดต่อกัน เป็นต้น นอกจากนี้ น้อยครั้งที่การกำหนดเขตเลือกตั้งจะทำครั้งเดียวเสร็จ หากต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างสม่ำเสมอ เมื่อมีการเปลี่ยนโดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของประชากร ระบบ คนช. (FPTP) ระบบ คล. (AV) และระบบ ลสร. (TRS) ทำให้เกิดปัญหาการบริหารจัดการด้านนี้มากที่สุด ส่วนระบบ คพ. (BV) ระบบ คพพ. (PBV) ระบบ คอม. (SNTV) ระบบ คจ. (LV) และระบบ คอ. (STV) ล้วนต้องการให้มีการปักปันเขตเลือกตั้งเช่นกัน แต่ก็จัดการได้ง่ายกว่าบ้าง เนื่องจากเป็นเขตเดียวหลายเบอร์ ซึ่งมีจำนวนเขตน้อยกว่าและพื้นที่กว้างกว่า ส่วนการกำหนดเขตเลือกตั้งสำหรับองค์ประกอบของระบบผสมก็เป็นเรื่องท้าทายเช่นกัน

212. เมื่อใช้เขตเดียวหลายเบอร์ มีความเป็นไปได้ที่จะหลีกเลี่ยงการที่ต้องปรับเปลี่ยนเส้นเขตแดน โดยการเปลี่ยนจำนวนของผู้แทนที่ต้องเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้ง วิธีนี้มีประโยชน์ทีเดียว ในกรณีที่ใช้เขตซึ่งมีอยู่แล้ว เช่นจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง ระบบ ตสบ. (List PR) เป็นระบบที่ประหยัดและสะดวกที่สุดในการบริหารจัดการ เนื่องจากถ้าไม่ใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเขตเดียว ซึ่งไม่ต้องมีการปักปันเขตเลือกตั้งแต่อย่างใด ก็จะใช้เขตเดียวหลายเบอร์อันเป็นเขตใหญ่ที่ปรับให้สอดคล้องกับเขตจังหวัดหรือมลรัฐซึ่งมีอยู่แล้ว เมื่อไม่นานมานี้ การเลือกตั้งที่สนับสนุนโดยองค์การสหประชาชาติในเซียร์รา ลีโอน ในปี ค.ศ. 1996 ในไลบีเรีย ในปีค.ศ. 1997 และในคอซอวอ ในปี ค.ศ. 2001 นั้น ล้วนใช้ระบบ ตสบ. ระดับชาติ (national List PR) เหตุผลส่วนหนึ่งคือการพลัดถิ่นของผู้คน และการขาดข้อมูลสำมโนประชากรที่ถูกต้อง ทำให้เจ้าหน้าที่การเลือกตั้งไม่มีข้อมูลประชากรที่จำเป็นต่อการแบ่งเขตเลือกตั้งที่เล็กกว่าได้

213. *การลงทะเบียนผู้ลงคะแนน* การลงทะเบียนผู้ลงคะแนน เป็นส่วนของการจัดการการเลือกตั้งที่ยุ่งยากซับซ้อนและมีปัญหาโต้เถียงกันมากที่สุด และมักประสบความสำเร็จน้อยที่สุดด้วย โดยธรรมชาติของการลงทะเบียนแล้ว จะเกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูลจำเพาะ โดยใช้แบบฟอร์มมาตรฐาน จากผู้ลงคะแนนจำนวนมาก แล้วจัดการและแจกจ่ายข้อมูลเหล่านี้ ในรูปแบบที่อาจนำไปใช้ในยามเลือกตั้งได้ ยิ่งไปกว่านั้น ยังต้องให้มั่นใจว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเท่านั้นที่จะเข้าสู่กระบวนการเลือกตั้ง โดยป้องกันไม่ให้มีการลงคะแนนหลายครั้ง การสวมสิทธิ หรือการกระทำในทำนองเดียวกัน ความอ่อนไหวทางการเมืองในเรื่องนี้ และความยากลำบากของภารกิจเอง มักทำให้การลงทะเบียนผู้ลงคะแนน เป็นส่วนที่แพงและใช้เวลามากที่สุด ในบรรดากระบวนการเลือกตั้งทั้งปวง

214. ข้อกำหนดในการลงทะเบียนผู้ลงคะแนน ได้รับอิทธิพลจากการออกแบบระบบเลือกตั้ง ระบบที่ใช้เขตเดียวเบอร์เดียวมักต้องการให้ผู้ลงคะแนนแต่ละคน ลงทะเบียนภายในขอบเขตของเขตเลือกตั้งที่ระบุ ซึ่งหมายความว่าระบบ คนช. (FPTP) ระบบ คล. (AV) ระบบ ลสร. (TRS) และระบบการนับแบบบอร์ดา (ในกรณีที่ใช้เขตเดียวเบอร์เดียว) เป็นระบบที่สิ้นเปลืองและใช้เวลาในการจัดการลงทะเบียนมากที่สุด รวมไประบบคู่ขนาน และระบบ สสผ. (MMP) ที่มีองค์ประกอบแบบเขตเดียวเบอร์เดียวด้วย การมีจำนวนเขตเลือกตั้งน้อยลง ในกรณีของระบบ คพ. (BV) ระบบ คพพ. (PBV) ระบบ คอม. (SNTV) ระบบ คอ. (STV) ทำให้กระบวนการง่ายยิ่งขึ้น ในขณะที่ระบบที่ใช้เขตเลือกตั้งขนาดใหญ่ อย่าง ตสบ. (List PR) จะมีความยุ่งยากซับซ้อนน้อยสุด การจัดการลงทะเบียนสำหรับการลงคะแนนนอกอาณาจักรอาจจะยุ่งยากเป็นพิเศษ

ความเรียบง่ายของระบบ ตสบ. ในบริบทนี้ เป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยที่ทำให้มีการใช้ระบบนี้สำหรับการเลือกตั้งในช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญในบางครั้ง เช่นการเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตยเป็นครั้งแรกในแอฟริกาใต้ในปี ค.ศ.1994 อย่างไรก็ตาม ควรจะเน้นว่า การแปรเปลี่ยนระบบเลือกตั้ง มีผลกระทบเพียงเล็กน้อยต่อค่าใช้จ่ายที่มักสูงมากๆ ในการลงทะเบียนผู้ลงคะแนน

215. *การออกแบบและการผลิตบัตรเลือกตั้ง* บัตรเลือกตั้งควรจะเป็นบัตรที่เป็นมิตรมากที่สุดสำหรับผู้ลงคะแนนทุกคน เพื่อหวังการมีส่วนร่วมมากที่สุด และเพื่อลดจำนวนบัตรที่ใช้ไม่ได้และ 'บัตรเสีย' บัตรที่เข้าใจง่ายมักจะมีสัญลักษณ์ของพรรคการเมืองและผู้สมัคร รูปถ่าย และสีสัน ตัวอย่างของบัตรเลือกตั้งที่น่าสนใจ แสดงไว้หลายตัวอย่างในคู่มือเล่มนี้ บัตรเลือกตั้งสำหรับระบบ คนช. และระบบ คล. มักจะจัดพิมพ์ได้ง่ายที่สุด และในเกือบทุกกรณี จะมีจำนวนรายชื่อไม่ค่อยมาก บัตรเลือกตั้งในระบบ ลสร. ก็ดูง่ายเหมือนกัน แต่ในหลายกรณี ต้องจัดพิมพ์บัตรเลือกตั้งใหม่สำหรับการลงคะแนนรอบสอง ซึ่งทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า โดยจะต้องเผื่อเวลาให้พอ สำหรับการพิมพ์บัตรเลือกตั้งที่สองด้วย ระบบคู่ขนาน และระบบ สสผ. มักต้องการการจัดพิมพ์บัตรเลือกตั้งอย่างน้อยสองใบ สำหรับการเลือกตั้งวันเดียวกัน และการใช้ระบบเลือกตั้งที่แตกต่างกันสอง (หรือหลาย) ระบบ มีนัยทางการขนส่งและจัดกำลังบำรุงสำหรับการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เลือกตั้ง และการให้ความรู้เรื่องวิธีการลงคะแนน บัตรเลือกตั้งที่ใช้ในระบบ คอม. ระบบ คพ. ระบบการนับแบบบอร์ดา และระบบ คอ. นั้น มีความซับซ้อนกว่าบัตรที่ใช้ในระบบ คนช. เนื่องจากมีจำนวนผู้สมัครมากกว่า ซึ่งจะทำให้มีสัญลักษณ์และรูปมากกว่า (ถ้ามีการใช้รูป) ส่วนบัตรเลือกตั้งระบบ ตสบ. (List PR) อาจจะมีความซับซ้อนได้ทั้งน้อยและมาก บัตรเลือกตั้งอาจจะซับซ้อนน้อยมากในระบบ ตสบ. แบบปิด หรือซับซ้อนมากทีเดียวในระบบ ตสบ. แบบเสรี ดังที่ใช้ในสวิตเซอร์แลนด์

216. *การให้การศึกษาผู้ลงคะแนน* เป็นที่ชัดเจนว่า ธรรมชาติและความจำเป็นของการให้การศึกษาผู้ลงคะแนนจะต่างกันอย่างมากตามสภาพทางสังคมที่ต่างกัน แต่ในเรื่องการให้การศึกษาผู้ลงคะแนน ว่าจะใช้บัตรเลือกตั้งอย่างไร ก็จะมีความแตกต่างที่ระบุได้ในบรรดาระบบเลือกตั้งที่ต่างกัน หลักการของการลงคะแนนในระบบตามลำดับความชอบ อย่างเช่น คล. คอ. หรือการนับแบบบอร์ดา มีความซับซ้อนทีเดียว และถ้านำมาใช้เป็นครั้งแรก จะต้องมีการให้การศึกษาแก่ผู้ลงคะแนนในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้ลงคะแนนจะต้องเขียนหมายเลขให้แก่ผู้สมัครทุกคนตามลำดับความชอบ อย่างเช่นกรณีของออสเตรเลีย การใช้ระบบเลือกตั้งแบบผสมที่มีผู้ใช้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยหลายระบบให้บัตรเลือกตั้งสองใบแก่ผู้ลงคะแนนนั้น สร้างความยุ่งยากเพิ่มขึ้นแก่ผู้ลงคะแนนด้วย โดยเปรียบต่าง หลักการของระบบคะแนนเสียงเดียวอย่างเช่น คนช. (FPTP) คพพ. (PBV) และ คอม. (SNTV) นั้น เข้าใจได้ง่ายมาก ระบบที่เหลืออยู่กลางๆ ระหว่างกรณีสุดโต่งทั้งสองนี้ (ดูตารางที่ 8)

217. *จำนวนวันเลือกตั้ง* ระบบ คนช. (FPTP) คล. (AV) คพ. (BV) คอม. (SNTV) ตสบ. (List PR) การนับคะแนนแบบบอร์ดา และ คอ. (STV) รวมถึงระบบคู่ขนาน และ สสผ. (MMP) นั้น ต้องการวันเลือกตั้งเพียงวันเดียว ส่วนระบบ ลสร. จะสิ้นเปลืองและยากต่อการจัดการมากกว่า เพราะมักต้องดำเนินกระบวนการเลือกตั้งทั้งหมดภายหลังรอบแรกซ้ำอีกครั้ง ภายในหนึ่งหรือสองสัปดาห์

218. *การเลือกตั้งซ่อม* หากมีตำแหน่งว่างลงระหว่างการเลือกตั้งทั่วไป ระบบ ตสบ. (List PR) สามารถเลื่อนผู้สมัครคนถัดไปเพื่อมาแทนที่ได้โดยง่าย จึงไม่ต้องจัดการเลือกตั้งใหม่ อย่างไรก็ตาม ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากมักจะกำหนดให้มีการเลือกตั้งซ่อมเพื่อแทนตำแหน่งที่ว่าง เมื่อใช้ระบบอื่นๆ อาจจะใช้วิธีใดวิธีหนึ่งดังกล่าวข้างต้น เช่น ระบบ คอ. (STV) ของไอร์แลนด์ มีการจัดการเลือกตั้งซ่อมสำหรับตำแหน่งว่างในองค์กรนิติบัญญัติ แต่ออสเตรเลียไม่ดำเนินการเช่นนั้นสำหรับตำแหน่งที่ว่างในวุฒิสภา มีความเป็นไปได้ที่จะหลีกเลี่ยงการเลือกตั้งซ่อม โดยการเลือกผู้แทนสำรองไว้ในคราวเดียวกับการเลือกตั้งผู้แทนปกติ ดังเช่นในโบลิเวีย

การเลือกตั้งซ่อม เป็นการเลือกตั้งที่เล็กกว่าการเลือกตั้งทั่วไป จึงสิ้นเปลืองงบประมาณน้อยกว่า แต่ในบางประเทศ การเลือกตั้งซ่อมก็ยังเป็นภาระทางงบประมาณที่มีนัยสำคัญ บางครั้ง ก็ปล่อยให้ตำแหน่งว่างไว้เป็นเวลานาน เพราะยังไม่พร้อมจัดการเลือกตั้งซ่อม ปัญหานี้เป็นปัญหาสำคัญในบางประเทศแถบใต้ของแอฟริกา ที่ซึ่งการระบาดของโรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง(เอชไอวี เอดส์) มักทำให้มีตำแหน่งว่างลงมากมาย ในระหว่างการเลือกตั้งทั่วไป

ในบางสถานการณ์ การเลือกตั้งซ่อมอาจมีผลกระทบทางการเมือง ที่สำคัญมากไปกว่าแค่การเลือกคนมาแทนตำแหน่งที่ว่างลงเท่านั้น และมักมองว่าเป็นการทดสอบสมรรถนะของรัฐบาล เมื่ออยู่มาถึงครึ่งวาระด้วย นอกจากนี้หากต้องเลือกคนมาแทนตำแหน่งที่ว่างลงหลายตำแหน่งในระหว่างวาระของรัฐสภา ก็อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในส่วนประกอบขององค์กรนิติบัญญัติ และทำให้ฐานอำนาจของรัฐบาลพลอยเปลี่ยนได้ด้วย

219. *การนับคะแนน* การนับคะแนนทำได้ง่ายที่สุดในระบบ คนช. (FPTP) คอม. (SNTV) และ ตสบ. แบบปิดธรรมดา(closed-list PR) เนื่องจากต้องการยอดคะแนนรวมเพียงยอดเดียวจากพรรคการเมืองแต่ละพรรค หรือผู้สมัครแต่ละคน เพื่อแสดงผลการเลือกตั้ง ในระบบ คพ. (BV) และ คจ. (LV) นั้น เจ้าหน้าที่ต้องนับคะแนนเสียงจำนวนหนึ่งจากบัตรเลือกตั้งหนึ่งใบ ส่วนระบบคู่ขนาน และ สสผ. (MMP) นั้น มักต้องนับคะแนนจากบัตรเลือกตั้งสองแบบ ในขณะที่ระบบ คล. (AV) การนับแบบบอร์ดา (BC) และ คอ. (STV) ในฐานะที่เป็นระบบตามลำดับความชอบนั้นต้องระบุหมายเลขลงบนบัตร และการนับจะยุ่งยากขึ้นไปอีก

ตารางที่ 8 นัยด้านค่าใช้จ่ายและด้านการจัดการที่อาจเกิดขึ้นของระบบเลือกตั้ง 12 ระบบ

	การปักปันเขตเลือกตั้ง	การลงทะเบียนผู้ลงคะแนน	การออกแบบและผลิตบัตรเลือกตั้ง	การให้การศึกษาผู้ลงคะแนน	จำนวนวันเลือกตั้ง	การเลือกตั้งซ่อม	การนับคะแนน
คนช. (FPTP)	🙁	🙁	🙂	🙂	🙂	🙁	🙂
คพ. (BV)	😐	😐	😐	😐	🙂	🙁	😐
สสร. (TRS)	🙁	🙁	🙁	😐	🙁	🙁	😐
คล. (AV)	🙁	🙁	🙂	🙁	🙂	🙁	😐
คพพ. (PBV)	😐	😐	🙂	🙂	🙂	🙂	🙂
ตสบ. (List PR)	🙂	🙁	😐	😐	🙂	🙂	🙂
คอ. (STV)	😐	😐	😐	🙁	🙂	🙁	🙁
คู่ขนาน. (Parallel)	😐	🙁	😐	😐	😐	😐	🙁
สสผ. (MMP)	😐	🙁	😐	🙁	😐	😐	🙁
การนับแบบบอร์ดา (BC)	😐	🙁	😐	🙁	🙂	🙁	😐
คอม. (SNTV)	😐	😐	😐	🙂	🙂	🙁	🙂
คจ. (LV)	😐	😐	😐	😐	🙂	🙁	😐

ไขรหัส: 🙂 = ค่าใช่จ่ายต่ำและไม่ยุ่งยากซับซ้อน
😐 = ค่าใช้จ่ายและความยุ่งยากซับซ้อนระดับปานกลาง
🙁 = ค่าใช้จ่ายสูงและยุ่งยากซับซ้อนมาก

220. *ความยั่งยืน* ระบบเลือกตั้งใด มีความกดดันต่อความสามารถในการบริหารจัดการของประเทศสักเพียงใดนั้น จะถูกกำหนดในเบื้องต้นโดยประวัติศาสตร์ บริบท ประสบการณ์และทรัพยากร อย่างไรก็ตาม ตารางที่ 8 ยังพอใช้เป็นแนวได้บ้าง สำหรับค่าใช้จ่ายที่อาจเกิดขึ้นของระบบเลือกตั้งต่างๆ หากมองคร่าวๆ จะเห็นว่าระบบ ตสบ. (List PR) โดยเฉพาะแบบปิดที่ใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง (national closed-list) นั้น ได้คะแนนดี ในเรื่องค่าใช้จ่ายต่ำและต้องการทรัพยากรในการจัดการน้อย ส่วนระบบ คพพ. (PBV) ก็เช่นเดียวกัน ถัดไปคือระบบ คอม. (SNTV) และ คจ. (LV) ตามด้วยระบบ คพ. (BV) และ คนช. (FPTP) ไปจนถึงระบบ คล. (AV) คอ. (STV) คู่ขนาน (Parallel) การนับแบบบอร์ดา (BC) และ สสผ. (MMP) ระบบที่น่าจะสร้างความกดดันต่อความสามารถในการบริหารจัดการของประเทศมากที่สุด คือระบบการเลือกตั้งสองรอบ (Two-Round System) นั่นเอง

บทที่ 6

บทที่ 6

6. ข้อแนะนำสำหรับผู้ออกแบบระบบเลือกตั้ง

221. ข้อสรุปที่ชัดเจนที่สุดข้อหนึ่งที่ได้จากการศึกษาเปรียบเทียบระบบเลือกตั้ง ก็มีเพียงว่าพิสัยที่จะเลือกและบรรดาตัวเลือกก็มีอรรถประโยชน์ของมัน บ่อยครั้ง ผู้ออกแบบและผู้ยกร่างกรอบของรัฐธรรมนูญ รวมทั้งกรอบทางการเมืองและการเลือกตั้ง จะเลือกระบบเลือกตั้งที่ตนรู้จักดีที่สุด และบ่อยครั้งในประเทศประชาธิปไตยใหม่ ก็จะเลือกระบบของอดีตเจ้าอาณานิคม ในกรณีที่เคยเป็นอาณานิคม มากกว่าที่จะศึกษาสำรวจทางเลือกต่างๆ อย่างถ้วนถี่ ในบางกรณีองค์ประกอบของข้อตกลงสันติภาพ หรือการกดดันจากภายนอกประเทศ ก็มาจำกัดทางเลือกที่มีอยู่

จุดประสงค์หลักของคู่มือเล่มนี้คือการให้ความรู้บางประการ เพื่อให้เกิดการตัดสินใจอย่างรู้เท่าทัน (informed) คู่มือนี้ไม่ต้องการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ในระบบเลือกตั้งที่ใช้อยู่ อันที่จริง ประสบการณ์เปรียบเทียบของการปฏิรูปการเลือกตั้งจนถึงปัจจุบัน ชี้แนะว่าการปฏิรูปพอประมาณ โดยต่อยอดจากส่วนที่ดีอยู่แล้วของระบบที่มีอยู่ มักจะเป็นทางเลือกที่ดีกว่าการกระโจนสู่ระบบที่ใหม่เอี่ยมและไม่เป็นที่คุ้นเคย

222. เราเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นได้มาก ตัวอย่างเช่น ประเทศที่ใช้ระบบ คนช. (FPTP) และประสงค์จะเคลื่อนตัวสู่ระบบที่เป็นสัดส่วนมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ยังอยากคงความเชื่อมโยงทางภูมิศาสตร์กับผู้เลือกตั้งในเขตไว้นั้น ก็ควรจะพิจารณาประสบการณ์ของนิวซีแลนด์ ที่นำระบบ สสผ. (MMP) มาใช้เมื่อปี ค.ศ. 1993 หรือประสบการณ์ของเลโซโทในปี ค.ศ. 2002 ในทำนองเดียวกัน ประเทศที่ต้องการคงระบบเขตเดียวเบอร์เดียวไว้ แต่อยากส่งเสริมให้มีการรอมชอมและประนีประนอมระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ก็อาจจะประเมินประสบการณ์การใช้ระบบ คล. (AV) ในประเทศแถบโอเชียเนีย (โดยเฉพาะฟิจิ หรือปาปัวนิวกินี) หรือประเทศใดที่มีความแตกแยกมาก ๆ และต้องการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย ก็ขอแนะนำให้พิจารณา ทั้งกรณีแอฟริกาใต้ที่รัฐบาลมีการแบ่งปันอำนาจระหว่างหลายชาติพันธุ์ ซึ่งเอื้ออำนวยโดยระบบเลือกตั้งแบบ ตสบ. (List PR) และกรณีไอร์แลนด์ ซึ่งสภานิติบัญญัติมีประวัติศาสตร์ที่ยุ่งยากกว่านั้น

จากการที่ได้นำระบบ คอ. (STV) มาใช้ ในประการสุดท้าย ประเทศที่ประสงค์เพียงจะลดค่าใช้จ่ายและการขาดเสถียรภาพอันเนื่องมาแต่การใช้ระบบ ลสร. (TRS) เพื่อเลือกตั้งประธานาธิบดีนั้น ก็อาจจะพิจารณาระบบ คล. (AV) เหมือนที่ใช้ในประเทศสาธารณรัฐไอร์แลนด์ ในกรณีเหล่านี้ทั้งหมด การเลือกระบบเลือกตั้งได้มีผลกระทบที่ชัดเจนต่อการเมืองของประเทศนั้นๆ

223. แนวสังเขปต่อไปนี้ เป็นการสรุปข้อแนะนำของหนังสือคู่มือเล่มนี้

ทำให้ง่ายและชัดเจน

224. การออกแบบระบบเลือกตั้งที่มีประสิทธิผลและยั่งยืนนั้น น่าจะเป็นที่เข้าใจได้ง่ายกว่า สำหรับผู้ลงคะแนนและนักการเมือง ความยุ่งยากซับซ้อนที่มีมากเกินไป อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิด ผลสืบเนื่องที่ไม่ได้ตั้งใจให้มี และความไม่เชื่อใจของผู้ลงคะแนนที่มีต่อผลการเลือกตั้ง

อย่ากลัวนวัตกรรม

225. ระบบเลือกตั้งเอง ที่ใช้กันอยู่ในโลกปัจจุบันและประสบความสำเร็จหลายระบบ ก็เสนอแนวทางที่เป็นนวัตกรรมต่อปัญหาเฉพาะที่เกิดขึ้น และได้พิสูจน์แล้วว่าใช้งานได้ดี เราควรเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น ทั้งจากประเทศเพื่อนบ้านและจากกรณีอื่นๆ ที่ดูแตกต่างออกไป

ให้ความสำคัญแก่ปัจจัยด้านบริบทและด้านเวลา

226. ระบบเลือกตั้งไม่ทำงานในสูญญากาศ ความสำเร็จของระบบเลือกตั้ง ขึ้นอยู่กับรวมกันอย่างลงตัวของสถาบันทางการเมืองและประเพณีนิยมทางวัฒนธรรม ว่าที่ผู้ออกแบบระบบเลือกตั้งคนใดก็ตาม ควรจะตั้งคำถามเพื่อเป็นประเด็นแรกของการเริ่มต้นว่า ฉันกำลังทำงานภายในบริบททางสังคมและการเมืองแบบไหน และคำถามที่สองน่าจะเป็นว่า ฉันกำลังออกแบบระบบถาวร หรือระบบอันจำเป็นที่จะพาเราข้ามช่วงเปลี่ยนผ่านไปได้

อย่าประเมินองค์รวมของผู้เลือกตั้งต่ำจนเกินไป

227. ในขณะที่ความเรียบง่ายเป็นเรื่องสำคัญ แต่ก็น่าอันตรายเหมือนกันที่จะประเมินต่ำไป ซึ่งความสามารถของผู้ลงคะแนนที่จะเข้าใจและใช้ระบบเลือกตั้งอันแตกต่างหลากหลายอย่างได้ผล ตัวอย่างเช่น ประเทศกำลังพัฒนาแถบเอเชีย-แปซิฟิก ได้ใช้ระบบลำดับความชอบที่ซับซ้อนอย่างได้ผล ในขณะที่ประสบการณ์จากการเลือกตั้งครั้งหลังๆ หลายครั้ง ในประเทศประชาธิปไตยใหม่ ได้ขับเน้นการจำแนกที่สำคัญ ระหว่างการรู้หนังสือ 'เพื่อใช้สอย' กับการรู้หนังสือ 'เพื่อการเมือง' แม้ในประเทศที่ยากจนมาก ผู้ลงคะแนนมักประสงค์ที่จะแสดงออกถึงความชอบและการเลือกทางการเมือง โดยการเรียงลำดับที่สลับซับซ้อนทีเดียว

เอนเอียงไปข้างการรวมทุกฝ่าย

228. หากเป็นไปได้ ไม่ว่าจะเป็นในสังคมที่แตกแยกหรือที่มีความเป็นเนื้อเดียวกันพอสมควร ระบบเลือกตั้งควรจะเอนเอียงไปข้างการรวมทุกผลประโยชน์ที่มีนัยสำคัญไว้ในองค์กรนิติบัญญัติ ไม่ว่าเสียงข้างน้อยจะมีพื้นฐานด้านอุดมการณ์ ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ ภาษา อัตลักษณ์ทางศาสนา หรือภูมิภาค การกีดกันสีสันที่มีนัยสำคัญของความเห็นออกจากองค์กรนิติบัญญัติ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา มักมีผลเสียอย่างใหญ่หลวง

ปัจจัยหลักคือมีกระบวนการในการเลือกที่ดี

229. วิธีการที่จะเลือกระบบเลือกตั้งระบบใดระบบหนึ่งนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด เพื่อสร้างความชอบธรรมโดยรวมด้วย กระบวนการที่รวมทุกฝ่ายหรือเกือบทุกฝ่าย รวมทั้งองค์รวมของผู้เลือกตั้งนั้น น่าจะทำให้เกิดการยอมรับผลท้ายปลายทางของกระบวนการ ได้มากกว่าการตัดสินใจที่มองว่าถือประโยชน์ส่วนของพรรคใดพรรคหนึ่งเป็นที่ตั้ง ถึงแม้ว่าจะไม่อาจหลีกเลี่ยงการคิดคำนึงถึงพรรคในการถกเถียงเพื่อเลือกระบบเลือกตั้งได้ แต่การที่สถาบันใดได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชนและจากหลายๆ พรรคอย่างกว้างขวางนั้น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้สถาบันนั้นได้รับการเคารพและเป็นที่ยอมรับ เช่น ในการปฏิรูประบบเลือกตั้งในนิวซีแลนด์จาก ระบบ คนช. (FPTP) เป็นระบบ สสผ. (MMP) นั้น มีการลงประชามติถึงสองครั้ง เพื่อให้ความชอบธรรมแก่ผลลัพธ์สุดท้าย โดยเปรียบต่าง การตัดสินใจของรัฐบาลสังคมนิยมของฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1986 ที่เปลี่ยนระบบ ลสร. (TRS) มาเป็นระบบสัดส่วน (PR) นั้น เป็นที่เข้าใจกันทั่วไปว่ามีผลประโยชน์ของพรรคเป็นแรงจูงใจ และก็ถูกยกเลิกโดยไวหลังจากที่รัฐบาลนั้นพ้นอำนาจไปในปี ค.ศ. 1988

สร้างความชอบธรรมและการยอมรับในบรรดาตัวละครหลักทั้งหลาย

230. การรวมกลุ่มทุกกลุ่ม ที่ต้องการมีส่วนในกระบวนการประชาธิปไตย พึงสำเหนียกว่าระบบเลือกตั้งที่กำลังจะใช้นั้น มีความเป็นธรรมและให้โอกาสที่ตนจะเป็นฝ่ายชนะการเลือกตั้งมากเท่าๆ กับกลุ่มอื่นๆ เป้าประสงค์ที่สำคัญที่สุดควรเป็นว่า ผู้ที่ 'พ่ายแพ้' การเลือกตั้ง ไม่อาจเปลี่ยนความผิดหวังของตนไปเป็นการปฏิเสธตัวระบบนั้นเองได้ หรือไม่อาจอ้างระบบเลือกตั้งเพื่อบั่นทอนหนทางสู่ประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง ในนิคารากัวเมื่อปี ค.ศ. 1990 มีการลงคะแนนให้พวกแซนดินิสตาพ้นไปจากรัฐบาล แต่พวกเขาก็ยอมรับความพ่ายแพ้ ส่วนหนึ่งก็เพราะยอมรับความเป็นธรรมของระบบเลือกตั้ง กัมพูชา โมซัมบิก และแอฟริกาใต้ ต่างก็สามารถยุติสงครามกลางเมืองที่นองเลือดลงได้ ด้วยการจัดการเชิงสถาบันที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายในวงกว้าง

พยายามให้ผู้ลงคะแนนมีอิทธิพลสูงสุด

231. ผู้ลงคะแนนควรรู้สึกว่า การเลือกตั้งทำให้พวกเขามีมาตรการที่จะมีอิทธิพลเหนือรัฐบาลและนโยบายของรัฐบาล มีหลายทางที่อาจทำให้มีการเลือกได้มากที่สุด เช่น ผู้ลงคะแนนสามารถเลือก

ได้ในระหว่างพรรคต่าง ๆ ในระหว่างผู้สมัครต่างพรรค หรือในระหว่างผู้สมัครพรรคเดียวกัน พวกเขายังอาจลงคะแนนในระบบที่ต่างกัน ในการเลือกตั้งประธานาธิบดี สภาสูง สภาล่าง ไปจนถึงการเลือกตั้งระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น พวกเขายังคงความรู้สึกมั่นใจว่า การลงคะแนนของตนมีผลกระทบอย่างแท้จริงต่อการจัดตั้งรัฐบาล ไม่เพียงต่อส่วนประกอบของฝ่ายนิติบัญญัติเท่านั้น

ชั่งน้ำหนักระหว่างอิทธิพลของผู้ลงคะแนนกับการส่งเสริมพรรคการเมืองที่เป็นปึกแผ่น

232. ความปรารถนาที่จะให้ผู้ลงคะแนนมีอิทธิพลสูงสุด พึงมีการคานดุลด้วยความจำเป็นที่จะส่งเสริมพรรคการเมืองที่เป็นปึกแผ่นและใช้งานได้ การให้ผู้ลงคะแนนมีการเลือกได้มากที่สุดบนบัตรเลือกตั้ง อาจทำให้องค์กรนิติบัญญัติแตกเป็นเสี่ยง ๆ จนในที่สุด ไม่มีใครเลยที่ได้รับผลอย่างที่ตนคาดหวังไว้ นักรัฐศาสตร์ต่างเห็นพ้องต้องกันอย่างกว้างขวางว่า พรรคการเมืองที่เป็นปึกแผ่นและมีฐานเสียงที่กว้างนั้น เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งในการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิผลและยั่งยืน

เสถียรภาพในระยะยาวและประโยชน์ในระยะสั้นอาจจะไม่ไปด้วยกันเสมอไป

233. เมื่อตัวละครทางการเมืองเจรจากันเกี่ยวกับระบบเลือกตั้งใหม่ พวกเขามักจะผลักดันข้อเสนอที่เชื่อว่าจะทำให้พรรคของตนได้เปรียบในการเลือกตั้งที่จะมาถึง อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์เช่นนี้มักจะเป็นยุทธศาสตร์ที่ไม่ชาญฉลาดนัก โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากความสำเร็จหรือการครอบงำในระยะสั้นของพรรคการเมืองพรรคหนึ่ง อาจจะนำมาซึ่งความไม่สงบทางสังคมและการล่มสลายทางการเมืองในระยะยาวได้ จากตัวอย่างของแอฟริกาใต้ในการเจรจากันก่อนการเลือกตั้งในช่วงเปลี่ยนผ่านในปี ค.ศ. 1994 พรรค ANC มีเหตุผลพอสมควรที่จะเสนอให้คงไว้ซึ่งระบบเลือกตั้งแบบ คนช. (FPTP) ที่ใช้อยู่ ซึ่งน่าจะทำให้พรรคตน ที่เป็นพรรคใหญ่กว่าพรรคอื่น ๆ มาก ได้ที่นั่งแถมจนเกินกว่าส่วนแบ่งของคะแนนเสียงระดับชาติ แต่พรรค ANC กลับเสนอให้ใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งของการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน (PR) ซึ่งทำให้ตนได้รับเลือกตั้งด้วยที่นั่งจำนวนน้อยกว่าที่จะได้ในระบบ คนช. กรณีนี้แสดงให้เห็นว่าพรรค ANC เล็งเห็นว่า เสถียรภาพในระยะยาว เป็นสิ่งที่พึงปรารถนา มากกว่าความปลาบปลื้มจากผลการเลือกตั้งในระยะสั้น

234. ในทำนองเดียวกัน ระบบเลือกตั้งจะต้องตอบสนองอย่างเพียงพอ โดยมีปฏิกิริยาอย่างได้ผลต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทางการเมืองและการขยายตัวของการเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ทางการเมือง แม้ในระบอบประชาธิปไตยที่ลงหลักปักฐานแล้ว น้อยครั้งมากที่การสนับสนุนพรรคการการเมืองหลัก ๆ จะเสถียร ในขณะที่การเมืองในประเทศประชาธิปไตยใหม่จะมีพลวัตสูงเกือบเสมอไป และพรรคการเมืองที่ได้ประโยชน์จากวิธีการเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งหนึ่ง ก็อาจจะไม่ได้ประโยชน์จากการเลือกตั้งครั้งต่อไป

อย่าคิดว่าระบบเลือกตั้งเป็นโอสถที่รักษาได้ทุกโรค

235. แม้จะเป็นความจริงที่ว่า ถ้าเราต้องการเปลี่ยนลักษณะการแข่งขันทางการเมือง ระบบเลือกตั้งอาจเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิผลสูงสุด ในอันที่จะทำเช่นนั้น แต่ระบบเลือกตั้งก็ไม่อาจเป็นยาที่รักษาโรคทางการเมืองของประเทศได้ทุกโรคเลย ผลโดยรวมของตัวแปรอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศ มักจะมีผลกระทบต่อโอกาสความสำเร็จของประชาธิปไตยในประเทศ มากกว่าปัจจัยเชิงสถาบันอย่างระบบเลือกตั้งมาก ยิ่งไปกว่านั้น ผลทางด้านบวกของระบบเลือกตั้งที่ออกแบบมาอย่างดี ก็อาจถูกกลบโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ไม่เหมาะสมอย่างง่ายดายเหลือเกิน โดยการครอบงำของพลังบาดหมางภายใน หรือโดยความหนักอึ้งของภัยจากภายนอกที่คุกคามอธิปไตยของประเทศ

แต่ในทางกลับกันก็อย่าประเมินอิทธิพลของระบบเลือกตั้งต่ำเกินไป

236. ตลอดทั่วโลก ข้อจำกัดทางสังคมต่อประชาธิปไตยนั้นมีมากหลาย แต่ก็ยังเหลือพื้นที่ให้แก่ยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่มีสำนึก อันอาจช่วยขับเคลื่อนหรือชะลอการพัฒนาประชาธิปไตยได้ ระบบเลือกตั้งไม่ใช่ยาวิเศษ แต่ก็เป็นแกนกลางของการจัดโครงสร้างเพื่อเสถียรภาพในองค์การเมืองใด การปรับสร้างระบบเลือกตั้งอย่างมีทักษะ อาจไม่สามารถป้องกันหรือขจัดความเป็นศัตรูที่หยั่งรากลึกได้ แต่ความเป็นสถาบันที่เหมาะสมอาจขยับระบบการเมืองไปในทางที่จะช่วยลดความขัดแย้งและเกิดสภาพพร้อมรับผิดของรัฐบาลเพิ่มมากขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงที่อาจทำได้โดยออกแบบระบบเลือกตั้งให้เหมาะเจาะนั้น ย่อมเป็นเรื่องชายขอบอยู่ดี แต่บ่อยครั้งที่ผลกระทบจากชายขอบเหล่านี้ หมายถึงความแตกต่างระหว่างการสร้างความเป็นปึกแผ่นหรือการบ่อนทำลายประชาธิปไตย

ตื่นรู้ถึงความพร้อมของผู้เลือกตั้งที่จะโอบรับการเปลี่ยนแปลง

237. การเปลี่ยนระบบเลือกตั้งอาจดูเป็นความคิดที่ดีสำหรับคนวงในทางการเมือง ซึ่งเข้าใจข้อบกพร่องของระบบที่ใช้อยู่ แต่หากไม่มีการนำเสนอการปฏิรูปอย่างเหมาะสม สาธารณชนอาจจะปฏิเสธการดัดแต่งระบบ โดยเข้าใจว่าการปฏิรูปเป็นเพียงความพยายามของนักการเมืองที่ต้องการดัดแปลงกฎกติกาเพื่อประโยชน์ของตน สถานการณ์ที่เสียหายมากที่สุด เกิดขึ้น เมื่อมีการมองว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นเล่ห์กลอันโจ่งแจ้งเพื่อประโยชน์ทางการเมือง (ดังกรณีของชิลีเมื่อปี ค.ศ. 1989 จอร์แดนในปี ค.ศ. 1993 และหลายครั้งด้วยกันในคีร์กิซสถานตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995 (ดูกรณีศึกษา)) หรือเมื่อการเปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งเกิดขึ้นบ่อย จนผู้ลงคะแนนงง ๆ ตามไม่ทัน (ตามที่ได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตเอาไว้ในกรณีประเทศโบลิเวีย)

อย่าคิดเอาเองว่าข้อบกพร่องจะแก้ไขได้ง่ายในภายหลัง

238. ระบบเลือกตั้งทุกระบบทำให้เกิดผู้ชนะและผู้แพ้ คือเกิดผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง เมื่อใด

ที่ระบบมีขึ้นแล้ว ระบบนั้นก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของสภาวะแวดล้อมทางการเมือง อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงเวลาที่จะเปลี่ยนแปลง อาจจะไม่ฉลาดถ้าจะคิดเอาเองว่า เป็นเรื่องง่ายที่จะให้เป็นที่ยอมรับว่าเมื่อเกิดปัญหาก็ให้ไปแก้กันทีหลัง ถ้าตั้งใจจะให้มีการทบทวนระบบ ก็อาจมีเหตุผลที่จะระบุการทบทวนไว้ ในกลไกทางกฎหมายที่บัญญัติการเปลี่ยนแปลงระบบ

หลีกเลี่ยงการตกเป็นทาสของระบบในอดีต

239. กระนั้นก็ตาม บ่อยครั้งเหลือเกิน ที่ระบบเลือกตั้งซึ่งไม่เหมาะสมกับความต้องการของประชาธิปไตยใหม่ จะเป็นการรับมรดกตกทอดมาตั้งแต่สมัยอาณานิคม โดยไม่คำนึงว่าระบบจะทำงานในความจริงทางการเมืองแบบใหม่ได้อย่างไร ตัวอย่างเช่น อดีตอาณานิคมของอังกฤษเกือบทุกแห่งในเอเชีย แอฟริกา และแถบแปซิฟิก รับระบบ คนช. มาใช้ สำหรับประเทศประชาธิปไตยใหม่เหล่านี้หลายประเทศ โดยเฉพาะที่มีการแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ ระบบดังกล่าวไม่เหมาะสมอย่างยิ่งกับความต้องการของประเทศ ในทำนองเดียวกัน มีข้อถกเถียงว่าอดีตอาณานิคมของฝรั่งเศสหลายแห่งในแอฟริกาตะวันตก ที่ยังคงระบบ ลสร. (TRS) เอาไว้นั้น (เช่นประเทศมาลี) ได้รับวิบากยากเข็ญจากการแบ่งขั้วอันเป็นผลจากระบบ ส่วนระบอบหลังยุคคอมมิวนิสต์หลายแห่ง ยังคงข้อกำหนดเรื่องอัตราการมาใช้สิทธิ์ต่ำสุด หรือเสียงข้างมาก ซึ่งรับตกทอดจากสหภาพโซเวียตเอาไว้ สิ่งที่น่าทึ่งของแผนที่ที่มาพร้อมกับคู่มือเล่มนี้คือ ในหลายๆ ด้าน แผนที่ดังกล่าวสะท้อนถึงแผนที่อาณานิคมของโลกเมื่อ 100 ปีที่แล้ว โดยอดีตอาณานิคมอังกฤษใช้ระบบ คนช. (FPTP) ประเทศภายใต้อิทธิพลของฝรั่งเศสใช้ระบบ ลสร. (TRS) และอดีตอาณานิคมของเบลเยี่ยมและฮอลแลนด์ มักเลือกแบบหนึ่งแบบใดของระบบ ตสบ. (List PR) ดังที่มีใช้ในภาคพื้นยุโรป ถึงแม้จะเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลาก็ตาม

ประเมินผลกระทบที่น่าจะเกิดขึ้นของระบบใหม่ใด ๆ ต่อความขัดแย้งในสังคม

240. ดังที่กล่าวไว้ในตอนเริ่มต้นของคู่มือเล่มนี้ว่า ระบบเลือกตั้งไม่เพียงแต่ถูกมองว่าเป็นเพียงกลไกสำหรับการเลือกองค์กรนิติบัญญัติและประธานาธิบดีเท่านั้น หากยังเป็นเครื่องมือจัดการความขัดแย้งในสังคมด้วย ในบางสถานการณ์ ระบบบางระบบจะส่งเสริมให้พรรคการเมือง ร้องขอการสนับสนุนที่รวมทุกฝ่าย นอกเหนือจากฐานสนับสนุนที่เป็นแกนของตน แต่ก็น่าเสียดายที่ในโลกปัจจุบัน กรณีที่พบบ่อยกว่าคือการมีอยู่ของระบบเลือกตั้งที่ไม่เหมาะสม ที่จริงแล้ว ก็ทำให้แนวโน้มด้านลบที่มีอยู่ยำแย่ลงด้วย เช่น ส่งเสริมให้พรรคการเมืองมองการเลือกตั้งเป็นการแข่งขันแบบ ‘ผลรวมศูนย์’ (‘zero-sum’ / เอาเป็นเอาตาย – ผู้แปล) ดังนั้น พรรคจึงมีการกระทำแบบเป็นปฏิปักษ์และกีดกัน ต่อใครก็ตามที่อยู่นอกแดนของตน ในการออกแบบสถาบันทางการเมืองใดๆ เส้นต่ำสุดที่ต่อรองไม่ได้อีกแล้วคือ ถึงแม้สถาบันนั้นจะไม่ช่วยลดความตึงเครียดภายในสังคม แต่อย่างน้อยที่สุด ก็ไม่ควรจะทำให้เรื่องราวย่ำแย่ลงไปอีก

พยายามและจินตนาการถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปได้แต่ไม่ค่อยมีใครคิดถึงหรือไม่น่าจะเกิดขึ้น

241. บ่อยครั้งเหลือเกินที่ระบบเลือกตั้งจะถูกออกแบบเพื่อหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดในอดีต โดยเฉพาะในอดีตที่เพิ่งผ่านพ้น ในการออกแบบเช่นนี้ เราควรระมัดระวังปฏิกิริยาที่เกินกว่าเหตุแล้วสร้างระบบที่ไปไกลเกินไปในแง่การแก้ไขปัญหาก่อนหน้านี้ ยิ่งไปกว่านั้น จะเป็นการดีหากผู้ออกแบบระบบเลือกตั้ง จะตั้งคำถามแก่ตัวเอง อันเป็นคำถามที่ไม่ค่อยมีใครคิดถึง ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดเขินในระยะยาว เช่น จะทำอย่างไรถ้าไม่มีใครชนะการเลือกตั้งเลยในระบบที่เสนอเป็นไปได้หรือไม่ที่พรรคการเมืองพรรคหนึ่งจะได้ที่นั่งทั้งหมด จะทำอย่างไรถ้าจำต้องจัดสรรที่นั่งให้มากกว่าจำนวนที่กำหนดให้มีในองค์กรนิติบัญญัติ ถ้าผู้สมัครได้คะแนนเสียงเท่ากันจะทำอย่างไร หมายความว่าสำหรับระบบนี้ ในบางเขตเลือกตั้ง จะดีกว่าถ้าผู้สนับสนุนพรรคการเมืองจะไม่ลงคะแนนให้แก่พรรคหรือผู้สมัครที่ตนชื่นชอบใช่ไหม

รายการตรวจทาน (checklist) สำหรับการออกแบบ

- ☐ ระบบนั้นชัดเจนและเข้าใจง่ายหรือไม่
- ☐ มีการพิจารณาบริบทแล้วหรือยัง
- ☐ ระบบนั้นมีกรอบจังหวะเวลาที่เหมาะสมหรือไม่
- ☐ กลไกสำหรับการปฏิรูปในอนาคตมีความชัดเจนหรือไม่
- ☐ ระบบนั้นหลีกเลี่ยงการประเมินผู้ลงคะแนนต่ำเกินไปหรือไม่
- ☐ ระบบนั้นรวมทุกฝ่ายเท่าที่ทำได้หรือยัง
- ☐ กระบวนการออกแบบถูกมองว่าชอบธรรมหรือไม่
- ☐ ผลการเลือกตั้งจะถูกมองว่าชอบธรรมหรือไม่
- ☐ มีการพิจารณาถึงเหตุการณ์ที่เป็นไปได้แต่ไม่ค่อยมีใครคิดถึงแล้วหรือยัง
- ☐ ระบบนั้นมีความยั่งยืนทั้งด้านงบประมาณและการบริหารจัดการหรือไม่
- ☐ ผู้ลงคะแนนจะรู้สึกว่าตนมีอำนาจหรือไม่
- ☐ มีการส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันในระบบพรรคการเมืองหรือไม่
- ☐ ระบบนั้นสอดคล้องกับกรอบรวมของรัฐธรรมนูญหรือไม่
- ☐ ระบบนั้นจะช่วยบรรเทาแทนที่จะทำให้ความขัดแย้งแย่ลงใช่หรือไม่

ภาคผนวก ก

ระบบเลือกตั้งของ 213 ประเทศเอกราชและเขตปกครองตนเองที่เกี่ยวข้อง

ประเทศ หรือ เขตปกครอง[1]	ระบบเลือกตั้ง สำหรับฝ่ายนิติบัญญัติ แห่งชาติ[2]	ตระกูลระบบ เลือกตั้ง	ขนาดของฝ่าย นิติบัญญัติ จำนวนผู้แทน ทั้งหมดที่มาจากการ เลือกตั้งโดยตรง	ขนาดของฝ่าย นิติบัญญัติ จำนวนผู้แทนทั้งหมด ที่ออกเสียงได้	จำนวนชั้นของ การเป็นผู้แทน	ระบบเลือกตั้ง สำหรับ ประธานาธิบดี
กรีซ	ตสบ.	ตส.	300	300	2	-
กัมพูชา	ตสบ.	ตส.	123[P]	123	1	-
กัวเตมาลา	ตสบ.	ตส.	158[P]	158	2	ลสร.
กาตาร์	'N'	-	-	-	-	-
กานา	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	200	200	1	ลสร.
กาบอง ส.	ลสร.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	120	120	1	ลสร.
กายอานา, ส.สหกรณ์	ตสบ.	ผส	53	65	1	คนช.
กินี, ส. (โกนากรี)	คู่ขนาน (ตสบ.+คนช.)	แบบผสม	114	114	2	ลสร.
กินี-บิสเซา, ส.	ตสบ.	ตส.	102	102	1	ลสร.
กินี, ส.อิเควทอเรียล	ตสบ.	ตส.	100	100	1	คนช.
เกรนาดา	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	15	15	1	ลสร.
เกิร์นซีย์	คพ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	45	47	1	-
แกมเบีย	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	48	53	1	ลสร.
เกาหลี, ส.	คู่ขนาน (คนช.&ตสบ.)	แบบผสม	299	299	2	คนช.
เกาหลี, สปป.	ลสร.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	687	687	1	-
โกตดิวัวร์	คนช.&ลพพ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	225	225	'H'	ลสร.
คองโก, ส. (บราสซาวิลล์)	ลสร.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	137	137	1	ลสร.
คองโก, สป. (คินชาซา)	'T'	-	-	-	-	-
คอโมโรส, สหภาพ	ลสร.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	18	33	1	คนช.[3]
คอสตาริกา	ตสบ.	ตส.	57	57	1	ลสร.[L]
คาซัคสถาน	คู่ขนาน (ลสร.&ตสบ.)	แบบผสม	77	77	2	ลสร.
คิวบา	ลสร.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	609	609	1	-
คีร์กิซ ส.	ลสร.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	75	75	1	ลสร.
คีรีบาส, ส.	ลสร.[4]	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	40	42	1	คนช.
คุก, หมู่เกาะ	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	24	24	1	-

[1]ได้มีการรวมเอาเขตปกครองเข้าไว้ด้วยหากเขตปกครองนั้นไม่มีผู้แทนโดยตรงในฝ่ายนิติบัญญัติของประเทศซึ่งมีสัมพันธ์อยู่
[2]สำหรับประเทศซึ่งมีระบบสภาคู่ในฝ่ายนิติบัญญัติ, ระบบสำหรับสภาล่าง
[3]ตำแหน่งประธานาธิบดีของประเทศใช้ระบบหมุนเวียนในระหว่างเกาะใหญ่สามเกาะ การเลือกตั้งรอบแรกจะจัดขึ้นในเกาะที่ประธานาธิบดีคนปัจจุบันดำรงตำแหน่งอยู่ และผู้สมัครที่มีคะแนนสูงสุดสามคนจะได้เข้าสู่การเลือกตั้งรอบสองซึ่งผู้เลือกตั้งในเกาะทั้งสามมีสิทธิเลือกประธานาธิบดี
[4]ระบบเลือกตั้งสองรอบตามปกติในแบบเขตเดียวเบอร์เดียวและเลือกทั้งพรรคในรอบสองถ้าจำเป็นในเขตเลือกตั้งไม่กี่เขตซึ่งเลือกสมาชิกได้หลายคน

ประเทศ หรือ เขตปกครอง	ระบบเลือกตั้ง สำหรับฝ่ายนิติบัญญัติ แห่งชาติ	ตระกูลระบบ เลือกตั้ง	ขนาดของฝ่าย นิติบัญญัติ จำนวนผู้แทน ทั้งหมดที่มาจากการ เลือกตั้งโดยตรง	ขนาดของฝ่าย นิติบัญญัติ จำนวนผู้แทนทั้งหมด ที่ออกเสียงได้	จำนวนชั้นของ การเป็นผู้แทน	ระบบเลือกตั้ง สำหรับ ประธานาธิบดี
คูเวต	คพ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	50	65	1	-
เคนยา	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	210	222	1	ลสร.[5]
เคปเวิร์ด, ส.	ตสบ.	ตส.	72	72	1	ลสร.
เคย์แมน, หมู่เกาะ	คพ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	15	18	1	-
แคนาดา	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	301	301	1	-
แคเมอรูน	คพพ./ตสบ.&คนช.[6]	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	180	180	'H'	คนช.
โครเอเชีย	ตสบ.	ตส.	151	151	1	ลสร.
โคลอมเบีย	ตสบ.	ตส.	166[P]	166	1	ลสร.
จอร์เจีย	คู่ขนาน (ตสบ.&ลสร.)	แบบผสม	235	235	2	ลสร.
จอร์แดน	คอม.	อื่นๆ	104[7]	110	1	-
จาเมกา	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	60	60	1	-
จิบูติ	คพพ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	65	65	1	ลสร.
จีน, สปป.	'N'	-	-	-	-	-
เจอร์ซีย์	คพ.&คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	53	53	3	-
ชาด	คพพ./ตสบ.&ลสร.[8]	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	155[P]	155	'H'	ลสร.
ชิลี	ตสบ.	ตส.	120	120	1	ลสร.
เช็ก, ส.	ตสบ.	ตส.	200	200	1	-
ซานมาริโน	ตสบ.	ตส.	60	60	1	-
ซามัว	คนช.&ลพ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	49	49	'H'	-
ซาอุดิอาราเบีย	'N'	-	-	-	-	-
ซิมบับเว	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	120	150	1	ลสร.
ซีเรีย ส.อาหรับ	คพ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	250	250	1	-[9]
ซูดาน	คนช.	-	-	-	-	-
ซูรินาเม	ตสบ.	ตส.	51	51	1	-
เซเชลส์, ส.	คู่ขนาน (คนช.&ตสบ.)	แบบผสม	34	34	2	ลสร.
เซนต์คิตส์และเนวิส	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	10	15	1	-
เซนต์ลูเซีย	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	17	17	1	-
เซนต์วินเซนต์ & เกรนาดีนส์	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	15	21	1	-
เซนต์เฮเลนา	คพ.& คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	12	14	'H'	-

[5]ในรอบแรกผู้สมัครจะต้องได้คะแนนอย่างน้อยร้อยละ 25 จากแปดภาค
[6]ใช้เลือกตั้งเป็นพวงสำหรับพรรคในเขตเลือกตั้งที่เลือกได้หลายคนถ้าบัญชีรายชื่อใดได้คะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาด หากไม่ได้ก็ให้ใช้ระบบผู้แทนแบบสัดส่วนตามบัญชีรายชื่อ
[7]ถ้ามีสตรีได้รับเลือกตั้งอย่างน้อยหกที่นั่งก็จะมีผู้แทนมาจากการเลือกตั้งโดยตรง 110 คน มิฉะนั้นก็จะมีสตรีไม่เกินหกคนได้รับคัดเลือกจากที่ประชุมที่มาจากการเลือกตั้ง
[8]ใช้เลือกทั้งพวงเป็นพรรคในเขตเลือกตั้งที่เลือกได้หลายคนถ้าบัญชีรายชื่อใดได้คะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาด หากไม่ได้ก็ให้ใช้ระบบผู้แทนแบบสัดส่วนตามบัญชีรายชื่อ
[9]ประธานาธิบดีมีวาระดำรงตำแหน่งห้าปีโดยได้รับเลือกตั้งจากรัฐสภาและประชาชนรับรองโดยการลงประชามติ

ประเทศ หรือ เขตปกครอง	ระบบเลือกตั้ง สำหรับฝ่ายนิติบัญญัติ แห่งชาติ	ตระกูลระบบ เลือกตั้ง	ขนาดของฝ่าย นิติบัญญัติ จำนวนผู้แทน ทั้งหมดที่มาจากการ เลือกตั้งโดยตรง	ขนาดของฝ่าย นิติบัญญัติ จำนวนผู้แทนทั้งหมด ที่ออกเสียงได้	จำนวนชั้นของ การเป็นผู้แทน	ระบบเลือกตั้ง สำหรับ ประธานาธิบดี
เซเนกัล	คู่ขนาน (ลพพ.&ตสบ.)	แบบผสม	120	120	2	ลสร.
เซอร์เบียและมอนเตเนโกร	'T'[10]	-	126	126	-	-
เซาโตเมและแปร็งซิเปอ สป.	ตสบ.	ตส.	55	55	1	ลสร.
แซมเบีย	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	150	158	1	คนช.
เซียร์ราลีโอน, ส.	ตสบ.	ตส.	112	124	1	ลสร.[11]
โซมาเลีย	'T'	-	-	-	-	-
โซโลมอน, หมู่เกาะ	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	50	50	1	-
โซปรัส	ตสบ.	ตส.	56	56	1	ลสร.
โซปรัส (เหนือ)	ตสบ.	ตส.	50	50	1	ลสร.
ญี่ปุ่น	คู่ขนาน (คนช.&ตสบ.)	แบบผสม	480	480	2	-
เดนมาร์ก	ตสบ.	ตส.	179	179	2	-
โดมินิกา	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	21	30	1	-
โดมินิกัน ส.	ตสบ.	ตส.	150[P]	150	2	ลสร.
ตรินิแดดและโตเบโก ส.	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	36	36	1	-
ตองกา	คพ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	9	30	1	-
ติมอร์ตะวันออก	คู่ขนาน (ตสบ.&คนช.)	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	88	88	2	ลสร.
ตุรกี	ตสบ.	ตส.	550	550	1	-
ตูนีเซีย	คู่ขนาน (ลพพ.&ตสบ.)	แบบผสม	189[P]	189	2	คนช.
ตูวาลู	คพ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	15	15	1	-
เติร์กเมนิสถาน	ลสร.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	50	50	1	ลสร.
เติกส์และเคคอส, หมู่เกาะ	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	13	18	1	-
โตโก	ลสร.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	81	81	1	ลสร.
โตเกเลา	'T'	-	-	-	-	-
ไต้หวัน	คู่ขนาน (คอม.&ตสบ.)	แบบผสม	225	225	2	คนช.
ทาจิกิสถาน	คู่ขนาน (ลสร.&ตสบ.)	แบบผสม	63	63	1	ลสร.
แทนซาเนีย	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	231	295	1	ลสร.
ไทย	คู่ขนาน (คนช.&ตสบ.)	แบบผสม	500	500	2	-
นอร์เวย์	ตสบ.	ตส.	165	165	1	-
นามิเบีย	ตสบ.	ตส.	72	78	1	ลสร.[12]
นาอูรู	การนับแบบบอร์ด (ปรับปรุง)	อื่นๆ	18	18	1	-
นิการากัว	ตสบ.	ตส.	90	92	2	ลสร.[L]
นิวซีแลนด์	สตส. (คนช.&ตสบ.)	แบบผสม	120	120	2	-
นีอูเอ	คนช.&ลพ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	20	20	2	-

[10] ในขณะที่เขียนคู่มือนี้ ยังไม่มีกฎหมายเลือกตั้งสำหรับใช้ในประเทศ แม้จะมีการเลือกตั้งในระดับสาธารณรัฐ

[11] ในการเลือกตั้งรอบแรกผู้สมัครต้องผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำร้อยละ 55ของผู้มาใช้สิทธิ

[12] มีบทบัญญัติให้เลือกตั้งอีกครั้งหากในรอบแรกไม่มีผู้ได้คะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาด

ประเทศ หรือ เขตปกครอง	ระบบเลือกตั้ง สำหรับฝ่ายนิติบัญญัติ แห่งชาติ	ตระกูลระบบ เลือกตั้ง	ขนาดของฝ่าย นิติบัญญัติ จำนวนผู้แทน ทั้งหมดที่มาจากการ เลือกตั้งโดยตรง	ขนาดของฝ่าย นิติบัญญัติ จำนวนผู้แทนทั้งหมด ที่ออกเสียงได้	จำนวนชั้นของ การเป็นผู้แทน	ระบบเลือกตั้ง สำหรับ ประธานาธิบดี
เนเธอร์แลนด์	ตสบ.	ตส.	150	150	1	-
เนเธอร์แลนด์แอนทิลลิส	ตสบ.	ตส.	22	22	1	-
เนปาล	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	205	205	1	-
ไนจีเรีย	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	360	360	1	ลสร.[13]
ไนเจอร์	ตสบ.& คนช.[14]	ตส.	83	83	H	ลสร.
บราซิล	ตสบ.	ตส.	513	513	1	ลสร.
บริติชเวอร์จิน, หมู่เกาะ	คนช. &ลพ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	13	13	2	-
บรูไนดารุสซาลาม	'N'	-	-	-	-	-
บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา	ตสบ.	ตส.	42	42	1	คนช.
บอตสวานา	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	57	62	1	-
บังคลาเทศ	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	300	300	1	-
บัลกาเรีย	ตสบ.	ตส.	240	240	1	ลสร.
บาร์เบโดส	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	30	30	1	-
บาห์เรน	ลสร.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	40	40	1	-
บาฮามาส	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	40	40	1	-
บูรุนดี	ตสบ.	ตส.	81	179[15]	1	-
บูร์กินาฟาโซ	ตสบ.	ตส.	111	111	2	ลสร.
เบนิน	ตสบ.	ตส.	83	83	1	ลสร.
เบลเยียม	ตสบ.	ตส.	150	150	1	-
เบลารุส	ลสร.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	110	110	1	ลสร.
เบลีซ	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	29	29	1	-
เบอร์มิวดา	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	36	36	1	-
โบลิเวีย	สสพ. (คนช.&ตสบ.)	แบบผสม	130	130	2	ลสร.[16]
ปากีสถาน	คู่ขนาน (คนช.&ตสบ.)	แบบผสม	342	342	2	-
ปานามา	ตสบ.&คนช.	ตส.	78[P]	78	H	คนช.
ปาปัวนิวกินี	คล.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	109	109	2	-
ปารากวัย	ตสบ.	ตส.	80	80	1	คนช.
ปาเลสไตน์	คพ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	89	89	1	คนช.
ปาเลา	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	16	16	1	ลสร.[17]
เปรู	ตสบ.	ตส.	120	120	1	ลสร.
โปแลนด์	ตสบ.	ตส.	460	460	1	ลสร.
โปรตุเกส	ตสบ.	ตส.	230	230	1	ลสร.

[13] สำหรับผู้สมัครที่ผ่านการเลือกตั้งในรอบแรกต้องได้รับคะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาดหรืออย่างน้อยร้อยละ 25 ของสองในสามของรัฐ

[14] ส.ส.จำนวนแปดคนจะได้รับเลือกตั้งในแบบเขตเดียวเบอร์เดียวโดยใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้งสำหรับชนกลุ่มน้อยทั้งหมด

[15] ส.ส.สี่สิบคนได้รับแต่งตั้งเข้ามาให้ห้วงระยะเวลาเปลี่ยนผ่าน

[16] ถ้าไม่มีผู้สมัครคนใดได้รับเสียงข้างมากในรอบแรก สมัชชาแห่งชาติมีมติเลือกหนึ่งในผู้สมัครที่ได้คะแนนสูงสุดสองคน

[17] ในรอบแรกจะเป็นการเลือกตั้งเบื้องต้น (primary election) ซึ่งผู้ได้คะแนนสูงสุดสองคนเข้าสู่สนามในรอบสองโดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนผู้สนับสนุน

ประเทศ หรือ เขตปกครอง	ระบบเลือกตั้ง สำหรับฝ่ายนิติบัญญัติ แห่งชาติ	ตระกูลระบบ เลือกตั้ง	ขนาดของฝ่าย นิติบัญญัติ จำนวนผู้แทน ทั้งหมดที่มาจากการ เลือกตั้งโดยตรง	ขนาดของฝ่าย นิติบัญญัติ จำนวนผู้แทนทั้งหมด ที่ออกเสียงได้	จำนวนชั้นของ การเป็นผู้แทน	ระบบเลือกตั้ง สำหรับ ประธานาธิบดี
ฝรั่งเศส	ลสร.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	577	577	1	ลสร.
พม่า[18]	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	485	485	1	-
พิตคายน์, หมู่เกาะ	คอม.	อื่น	4	8	1	-
ฟอล์กแลนด์, หมู่เกาะ	คพ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	8	8	1	-
ฟิจิ	คล.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	71	71	1	-
ฟินแลนด์	ตสบ.	ตส.	200	200	1	ลสร.
ฟิลิปปินส์	คู่ขนาน (คนช.&ตสบ.)[19]	แบบผสม	[19]260	260	2	คนช.
ภูฏาน	'N'	-	-	-	-	-
มองโกเลีย	ลสร.[L]	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	76	76	1	ลสร.
มอนเซอร์รัต	ลสร.[20]	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	9	11	1	-
มอริเตเนีย	ลสร.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	81P	81	1	ลสร.
มอริเชียส, ส.	คพ.[21]	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	70	70	1	-
มอลโดวา ส.	ตสบ.	ตส.	101	101	1	-
มอลตา, ส.	คอ.	ตส.	65	65	1	-
มัลดีฟส์, ส.	คพ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	42	50	1	-[22]
มาดากัสการ์, ส.	คนช.&ตสบ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	160P	160	'H'	ลสร.
มาซิโดเนีย (อดีตยูโกสลาเวีย)	ตสบ.	ตส.	120	120	1	ลสร.
มาร์แชลล์, หมู่เกาะ	คนช.&ลพ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	33	33	'H'	-
มาลาวี	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	193	193	1	คนช.
มาลี	ลสร.[23]	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	147P	147	1	ลสร.
มาเลเซีย	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	219	219	1	-
เม็กซิโก	สสพ. (คนช.&ตสบ.)	แบบผสม	500	500	2	คนช.
แมน, เกาะ	คพ.&คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	24	24	'H'	-
โมซัมบิก	ตสบ.	ตส.	250	250	1	ลสร.
โมนาโก	คู่ขนาน (ตสบ.&ลพ.)	แบบผสม	24	24	2	-
โมร็อกโก	ตสบ.	ตส.	325	325	2	-
ไมโครนีเซีย ส.ส.	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	14	14	2	-
ยิบรอลตาร์	คจ.	อื่นๆ	15	17	1	-
ยูกันดา	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	214	295	1	ลสร.
ยูเครน	คู่ขนาน (ตสบ.&คนช.)	แบบผสม	450	450	2	ลสร.

[18]ชื่อเป็นทางการที่เรียกในสหประชาชาติคือสหภาพเมียนมาร์

[19]จำนวนสมาชิกแตกต่างกันไปตั้งแต่ 208-260 ที่นั่ง ขึ้นกับผลของการเลือกตั้ง กลุ่มผลประโยชน์เฉพาะส่วนหรือกลุ่มที่มีรายได้น้อยซึ่งไปใช้สิทธิเกินกว่าร้อยละ 2 จะได้รับที่นั่ง ส.ส. เพิ่มเติมสามที่ โดยพรรคที่เกิดขึ้นเป็นปีกแผ่นแล้วจะไม่อยู่ในข่ายได้ที่นั่งเหล่านี้ จำนวนรายชื่อที่เพิ่มนี้ไม่จำเป็นต้องจัดให้ครบเสมอไป

[20]ถ้าคะแนนในรอบแรกได้ไม่ถึงร้อยละ 6 ในรอบที่สองการเลือกตั้งจะใช้แบบเลือกเป็นพวง

[21]เก้าอี้แปดที่นั่งสำรองไว้สำหรับผู้สมัครที่ไม่ประสบความสำเร็จแต่มีคะแนนสูงสุด หรือ 'ผู้ปราชัยที่ดีที่สุด' จากชุมชนดั้งเดิมซึ่งไม่มีผู้แทนภายหลังการจัดสรรคที่นั่งทั้งหมดรอบแรก 62 ที่

[22]ประธานาธิบดีได้รับการเลือกตั้งจากรัฐสภาและต้องให้ประชาชนมีประชามติรับรอง วาระการดำรงตำแหน่งห้าปี

[23]ถ้ามีการเลือกตั้งในรอบสองให้ใช้ระบบเลือกตั้งเป็นพวงสำหรับพรรค

ประเทศ หรือ เขตปกครอง	ระบบเลือกตั้ง สำหรับฝ่ายนิติบัญญัติ แห่งชาติ	ตระกูลระบบ เลือกตั้ง	ขนาดของฝ่าย นิติบัญญัติ จำนวนผู้แทน ทั้งหมดที่มาจากการ เลือกตั้งโดยตรง	ขนาดของฝ่าย นิติบัญญัติ จำนวนผู้แทนทั้งหมด ที่ออกเสียงได้	จำนวนชั้นของ การเป็นผู้แทน	ระบบเลือกตั้ง สำหรับ ประธานาธิบดี
เยเมน	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	301	301	1	ลสร.
เยอรมนี	สสพ. (ตสบ.&คนช.)	แบบผสม	598[O]	598	2	-
รวันดา	ตสบ.	ตส.	53	80	1	คนช.
รัสเซีย ส.	คู่ขนาน (ตสบ.&คนช.)	แบบผสม	450	450	2	ลสร.
โรมาเนีย	ตสบ.	ตส.	345[P]	345	1	ลสร.[24]
ลักเซมเบิร์ก	ตสบ.	ตส.	60	60	1	ข
ลัตเวีย	ตสบ.	ตส.	100	100	1	-
ลาว, สปป.	คพ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	109	109	1	-
ลิกเตนสไตน์	ตสบ.	ตส.	25	25	1	-
ลิทัวเนีย	คู่ขนาน (ลสร.&ตสบ.)	แบบผสม	141	141	2	ลสร.
ลิเบีย	'N'	-	-	-	-	-
เลโซโท	สสพ. (คนช.&ตสบ.)	แบบผสม	120	120	2	-
เลบานอน	คพ.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	128	128	1	-
ไลบีเรีย	'T'	-	-	-	-	-
วานูอาตู	คอม.	อื่น ๆ	52	52	1	-
เวเนซุเอลา	สสพ. (คนช.&ตสบ.)	แบบผสม	165[P]	165	3	คนช.
เวียดนาม	ลสร.[25]	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	498	498	1	-
ศรีลังกา	ตสบ.	ตส.	225	225	2	SV
สเปน	ตสบ.	ตส.	350	350	1	-
สโลวัก, ส.	ตสบ.	ตส.	150	150	1	ลสร.
สโลวีเนีย, ส.	ตสบ.	ตส.	90	90	2	ลสร.
สวาซิแลนด์	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	55	65	1	-
สวิตเซอร์แลนด์	ตสบ.	ตส.	200	200	1	-
สวีเดน	ตสบ.	ตส.	349	349	2	-
สหรัฐอเมริกา	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	435	435	1	คนช.[26]
สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	'N'	-	-	-	-	-
สหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์เหนือ	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	659	659	1	-
สิงคโปร์	คพพ.&คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	84[27]	94	'H'	คนช
ออสเตรเลีย	คล.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	150	150	1	-
ออสเตรีย	ตสบ.	ตส.	183	183	3	ลสร.
อันดอร์รา	คู่ขนาน (ตสบ.&ลพพ.)	แบบผสม	28	28	2	-
อัฟกานิสถาน	คอม.	อื่นๆ	249	249	1	ลสร.

[24]สำหรับผู้สมัครลงเลือกตั้งในรอบแรกจะต้องได้รับเสียงสนับสนุนจากผู้เลือกตั้งร้อยละ 50 ขึ้นไป

[25]ให้มีการเลือกตั้งเป็นพวงในสองรอบหากจำเป็น

[26]ประธานาธิบดีได้รับเลือกตั้งโดยเสียงข้างมากเด็ดขาดของ electoral college ซึ่งได้รับเลือกตั้งมาจากแต่ละมลรัฐ และผู้สมัครซึ่งได้คะแนนนำเหนือคู่แข่งก็จะได้รับคะแนนทั้งหมดจากที่ผู้เลือกตั้งเทให้กับมลรัฐของตน

[27]จำนวน ส.ส.ฝ่ายค้านที่ได้รับแต่งตั้งอาจแตกต่างกันในแต่ละครั้งของการเลือกตั้งจาก 0-3 ที่นั่งแล้วแต่จำนวนที่นั่งที่ฝ่ายค้านซึ่งได้รับจาการเลือกตั้ง ประธานาธิบดีอาจแต่งตั้ง ส.ส. เพิ่มเติมได้อีกเก้าคน

ประเทศ หรือ เขตปกครอง	ระบบเลือกตั้ง สำหรับฝ่ายนิติบัญญัติ แห่งชาติ	ตระกูลระบบ เลือกตั้ง	ขนาดของฝ่าย นิติบัญญัติ จำนวนผู้แทน ทั้งหมดที่มาจากการ เลือกตั้งโดยตรง	ขนาดของฝ่าย นิติบัญญัติ จำนวนผู้แทนทั้งหมด ที่ออกเสียงได้	จำนวนชั้นของ การเป็นผู้แทน	ระบบเลือกตั้ง สำหรับ ประธานาธิบดี
อาร์เจนตินา	ตสบ.	แบบตส.	257	257	1	ลสร.
อาร์เซอร์ไบจาน	คู่ขนาน คนช.+ตสบ.)	แบบผสม	125	125	2	ลสร.[28]
อาร์เมเนีย	คู่ขนาน (คนช.+ตสบ.)	แบบผสม	131	131	2	ลสร.
อารูบา	ตสบ.	ตส.	21	21	1	-
อิตาลี	สสพ. (คนช.&ตสบ.)	แบบผสม	630	630	2	-
อินเดีย	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	543	545	1	-
อินโดนีเซีย	ตสบ.	ตส.	550	550	1	ลสร.[29]
อิรัก	ตสบ.	ตส.	275	275	1	-
อิหร่านส.อิสลามิก	ลสร.[L]	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	290	290	1	ลสร.
อิสราเอล	ตสบ.	ตส.	120	120	1	-
อียิปต์	ลสร.[30]	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	444	454	1	-[31]
อุรุกวัย	ตสบ.	ตส.	99	99	1	ลสร.
อุซเบกิสถาน ส.	ลสร.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	250	250	1	ลสร.
เอกวาดอร์	ตสบ.	ตส.	100	100	1	ลสร.
เอริโอเปีย	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	547[P]	547	1	-
เอริเทรีย	'T'	-	-	-	-	-
เอล ซัลวาดอร์	ตสบ.	ตส.	84	84	2	ลสร.
เอสโตเนีย	ตสบ.	ตส.	101	101	2	-
แองกวิลลา	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	7	11	1	-
แองโกลา	ตสบ.	ตส.	220	220	2	ลสร.
แอนติกาและบาร์บูดา	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	17	17	1	-
แอฟริกากลาง ส.	ลสร.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	155	155	'H'	ลสร.
แอฟริกาใต้	ตสบ.	ตส.	400	400	2	-
แอลจีเรีย	ตสบ.	ตส.	389[P]	389	1	ลสร.
แอลเบเนีย	สสพ. (ตสบ.&ลสร.)	แบบผสม	140[O]	140	2	-
โอมาน	คนช.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	83	83	1	-
ไอซ์แลนด์	ตสบ.	ตส.	63	63	2	คนช.
ไอร์แลนด์, ส.	คอ.	ตส.	166	166	1	-
ฮอนดูรัส	ตสบ.	ตส.	128	128	1	คนช.
ฮังการี	สสพ. (ตสบ.&ลสร.)	แบบผสม	386	386	3	-
เฮติ	ลสร.	คะแนนนำ/เสียงข้างมาก	83	83	1	ลสร.
โฮลีซี (วาติกัน, นครรัฐ)	'N'	-	-	-	-	-

[28]ผู้สมัครที่จะได้รับเลือกตั้งในรอบแรกจะต้องได้รับเสียงสนับสนุนด้วยเสียงข้างมากสองในสาม
[29]ในรอบแรกผู้สมัครจะต้องได้เสียงร้อยละ 50+1 ของคะแนนเสียงทั้งหมด บวกด้วยคะแนนเสียงอย่างน้อยร้อยละ 20 ในครึ่งหนึ่งของทุกจังหวัด
[30]ถ้าจำเป็นอาจเลือกตั้งในระบบเลือกเป็นพวงทั้งสองครั้ง
[31]ประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งโดยฝ่ายนิติบัญญัติแล้วต้องผ่านการลงประชามติ มีวาระอยู่ในตำแหน่งได้ห้าปี

กุญแจคำ:

D : มีการใช้เงื่อนไขกระจายคะแนน
H : ระบบพันทาง การจำแนกตระกูลระบบเลือกตั้งโดยระบบซึ่งจำนวนเก้าอี้ที่มากที่สุดในฝ่ายนิติบัญญัติมาจากการเลือกตั้ง
L : ต้องได้รับการสนับสนุนขั้นต่ำร้อยละ 50 + 1 สำหรับผู้สมัครที่จะผ่านการเลือกตั้งในรอบแรก
N : ไม่มีการเลือกตั้งโดยตรง
O : ขนาดที่แท้จริงของฝ่ายนิติบัญญัติอาจแตกต่างระหว่างการเลือกตั้งแต่ละครั้งเนื่องจากเงื่อนไขของอาณัติที่เพิ่มขึ้นมา
P : ขนาดของฝ่ายนิติบัญญัติแตกต่างกันไปขึ้นกับขนาดของประชากร
SV : คะแนนเสียงเพิ่มเติม
T : ประเทศหรือเขตปกครองในระยะเปลี่ยนผ่าน: ระบบเลือกตั้งใหม่ยังไม่มีข้อยุติในเวลาที่คู่มือนี้ตีพิมพ์

คนช.	– คะแนนนำกำชัย (Fist Past The Post)
ลสร.	– เลือกตั้งสองรอบ (Two Round System)
คล.	– ลงคะแนนแบบเพื่อเลือก (Alternative Vote)
คพ.	– คะแนนเสียงเป็นพวง (Block Vote)
คพพ.	– คะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค (Party Block Vote)
คู่ขนาน	– เลือกตั้งแบบคู่ขนาน (Parallel System)
สสพ.	– สมาชิกสัดส่วนแบบผสม (Mixed Member Proportional)
ตสบ.	– ตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (List Proportional Representation)
คอ.	– คะแนนเสียงเดียวโอนได้ (Single Transferable Vote)
คอม.	– คะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้ (Single Non-Transferable Vote)
คจ.	– คะแนนเสียงมีข้อจำกัด (Limited Vote)
นบ.	– การนับแบบบอร์ดา (ปรับปรุงใหม่) (Modified Borda Count)

ภาคผนวก ข

อภิธานศัพท์และคำเฉพาะ

Absentee voting – การลงคะแนนนอกเขต - เป็นคำที่มีความหมายเดียวกับ*การลงคะแนนนอกเขตเลือกตั้ง*

Additional Member System – ระบบสมาชิกเพิ่มเติม – ความหมายเดียวกับ*ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม* หรือ MMP

Alternative Vote (AV) – คะแนนเสียงเผื่อเลือก (คล.)– *ผู้สมัครเป็นศูนย์กลาง ใช้คะแนนนำ/เสียงข้างมาก*และลำดับความชอบระบบหนึ่ง ใช้สำหรับเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว ซึ่งผู้ลงคะแนนเขียนตัวโดยเลขแสดงลำดับความชอบของตนลงบนบัตรเลือกตั้ง ผู้สมัครที่ได้เสียงข้างมากเด็ดขาด (ร้อยละ 50 บวก 1) ของบัตรดีที่เลือกตนในลำดับหนึ่งจะได้รับเลือกตั้ง ถ้าไม่มีผู้สมัครคนใดได้คะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาดของผู้ที่มีคนชอบในลำดับหนึ่ง ผู้สมัครที่มีคะแนนน้อยกว่าเพื่อนจะถูกตัดออกไป และคะแนนบนบัตรเลือกตั้งของเขาหรือเธอ ที่เลือกผู้สมัครคนอื่นๆ ในลำดับถัดๆ ไป จะนำมาจัดสรรใหม่ จนกระทั่งมีผู้สมัครคนหนึ่งได้เสียงข้างมากเด็ดขาดของคะแนนเสียงตามบัตรดีที่เหลืออยู่

Apparentement – *การรวมญาติ* - เป็นคำมาจากภาษาฝรั่งเศส ซึ่งนำมาใช้ในระบบตัวแทนแบบสัดส่วน*ที่ใช้บัญชีรายชื่อ* – ตสบ. (List PR) หมายถึงการอนุญาตให้พรรคการเมืองสองพรรคหรือมากกว่า หรือกลุ่มสองกลุ่มหรือมากกว่า ซึ่งรณรงค์หาเสียงแข่งขันกัน สามารถบรรลุข้อตกลงกันได้ ที่จะนำคะแนนเสียงของพวกตนมารวมเข้าด้วยกันได้ เพื่อประโยชน์ในการจัดสรรที่นั่งในสภา ให้ดู *Lema* และ *Stembusaccoord* ด้วย

Average district magnitude – ขนาดเฉลี่ยของเขตเลือกตั้ง - ใช้สำหรับประเทศหนึ่ง องค์กรปกครองท้องถิ่นองค์กรหนึ่ง หรือสถาบันเหนือรัฐสถาบันหนึ่ง หมายถึงจำนวนผู้แทนที่จะได้รับเลือก หารด้วยจำนวน*เขตเลือกตั้ง* ให้ดู *District magnitude* ด้วย

Ballotage – อีกคำหนึ่งที่หมายถึง*ระบบเลือกตั้งสองรอบ* ใช้มากในละตินอเมริกา

Ballot structure – โครงสร้างของบัตรเลือกตั้ง – หมายถึงวิธีการที่การเลือกผ่านการเลือกตั้งนั้น แสดงอยู่บนบัตรเลือกตั้ง โดยเฉพาะการแสดงว่าบัตรเลือกตั้งนั้นเน้น*ผู้สมัครเป็นศูนย์กลาง* หรือ*พรรคเป็นศูนย์กลาง*

Bicameral legislature –องค์กรนิติบัญญัติที่มีสองสภา – องค์กรนิติบัญญัติที่ประกอบด้วยสองสภา มักรู้จักกันในนามของ *สภาบน*กับ*สภาล่าง*

Block Vote (BV) – คะแนนเสียงเป็นพวง (หรือเลือกตามโผ) (คพ.) - เป็นระบบ*คะแนนนำ/เสียงข้างมาก*ระบบหนึ่ง ใช้ใน*การเลือกตั้งแบบเขตเดียวหลายเบอร์* ซึ่งผู้ลงคะแนนมีเสียงเท่ากับจำนวนผู้สมัครที่จะได้รับเลือกตั้งในเขตนั้น การลงคะแนนมี*ผู้สมัครเป็นศูนย์กลาง* ผู้สมัครที่ได้คะแนนรวมสูงสุดจะเป็นผู้ชนะ

Borda Count (BC) – การนับแบบบอร์ดา - ระบบ*ผู้สมัครเป็นศูนย์กลางและใช้ลำดับความชอบ*ระบบหนึ่ง ใช้ในการเลือกตั้งทั้งแบบ*เขตเดียวเบอร์เดียว*กับ*เขตเดียวหลายเบอร์* ซึ่งผู้ลงคะแนนเขียนตัวเลขแสดงลำดับความชอบของตนลงบนบัตรเลือกตั้ง แต่ละลำดับความชอบจะมีมูลค่าลดหลั่นเป็นขั้นๆ ที่เท่ากัน ตัวอย่างเช่น กรณีมีผู้สมัคร 10 คน ความชอบลำดับที่หนึ่งมีมูลค่า 1 ลำดับที่สอง 0.9 และลดหลั่นกันไป โดยลำดับที่สิบมีมูลค่า 0.1 มูลค่าที่ผู้สมัครแต่ละคนได้รับจะนำมารวมกัน ผู้สมัครซึ่งได้รับมูลค่ารวมสูงสุดจะได้รับการประกาศชื่อเป็นผู้ชนะ ให้ดู *Modified Borda Count* ด้วย

Boundary delimitation – การปักปันเขตเลือกตั้ง – กระบวนการที่ประเทศหนึ่ง องค์กรปกครองท้องถิ่นองค์กรหนึ่ง หรือ *สถาบันเหนือรัฐ*สถาบันหนึ่ง จะแบ่งเขตพื้นที่ของตนออกเป็น*เขตเลือกตั้ง*

Candidate-centred ballot – การเลือกตั้งที่ผู้สมัครเป็นศูนย์กลาง - รูปแบบของเลือกตั้ง ซึ่งผู้เลือกตั้งเลือกระหว่างผู้สมัครด้วยกัน มากกว่าจะเลือกระหว่างพรรคการเมืองและกลุ่มการเมือง

Circonscription – ศัพท์ที่ประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสใช้บ่อยเพื่อหมายถึง*เขตเลือกตั้ง* (ดู Electoral *district* ด้วย)

Closed list – บัญชีรายชื่อปิด – รูปแบบหนึ่งของ*ระบบตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ* ซึ่งผู้เลือกตั้งถูกจำกัดให้ลงคะแนนได้เฉพาะพรรคหรือกลุ่มการเมืองเท่านั้น และไม่สามารถแสดงความชอบผู้สมัครคนใดคนหนึ่งในบัญชีรายชื่อพรรคได้ (ให้ดู *Open list -บัญชีรายชื่อเปิด* และ *Free list – บัญชีรายชื่อเสรี*ด้วย)

Communal roll –ทะเบียนชุมชน- ทะเบียนผู้เลือกตั้งซึ่งเข้าเกณฑ์คุณสมบัติการขึ้นทะเบียนที่กำหนดได้ เช่น ศาสนา ชาติพันธุ์ ภาษา หรือเพศสภาพ ผู้เลือกตั้งทั้งหมดที่มีคุณสมบัติตาม

เกณฑ์อาจได้รับการขึ้นทะเบียนโดยอัตโนมัติ หรือผู้เลือกตั้งแต่ละคนอาจเลือกว่าจะลงทะเบียนหรือไม่ ทะเบียนนี้ใช้สำหรับการเลือกตั้งผู้แทนของกลุ่มที่นิยามตามเกณฑ์จาก*เขตเลือกตั้ง*ที่ระบุไว้เพื่อการนั้น

Compensatory seats – ที่นั่งชดเชย - ที่นั่งจาก*ระบบตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ*ใน*ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม* (MMP- สสผ.) ซึ่งจัดสรรให้แก่พรรคหรือกลุ่ม เพื่อแก้ไขความไม่ได้สัดส่วนในการเป็นตัวแทน อันเป็นผลลัพธ์จากการเลือกตั้งที่จัดขึ้นภายใต้ส่วนแรกของระบบ MMP ซึ่งมักเป็นส่วนที่ใช้ระบบ*คะแนนนำ/เสียงข้างมาก*

Constituency – คำพ้องกับคำว่า*เขตเลือกตั้ง* ใช้กันมากในประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ ดู *Electoral district* ด้วย**Contiguous district** – เขตเลือกตั้งที่มีพื้นที่ติดต่อกัน – *เขตเลือกตั้ง*ที่สามารถล้อมรอบด้วยเส้นเขตแดนติดต่อกันเพียงเส้นเดียว

Cross cutting cleavage – การตัดข้ามรอยแบ่งแยก - ความจงรักภักดีทางการเมืองของผู้ลงคะแนนซึ่งตัดข้ามแนวแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ ศาสนา และชนชั้นในสังคม

Cumulation – การทับทวี - หมายถึงความสามารถภายในระบบเลือกตั้งบางระบบ ที่เอื้อให้ผู้ลงคะแนน ออกเสียงให้แก่ผู้สมัครที่ตนชอบคนหนึ่งได้มากกว่าหนึ่งคะแนน

Democratic consolidation – การสร้างความเข้มแข็งแก่ประชาธิปไตย – หมายถึงกระบวนการซึ่งสถาบันทางการเมืองและวิธีการประชาธิปไตยของประเทศหนึ่ง มีความชอบธรรม มีเสถียรภาพและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ทั้งโดยฝ่ายการเมืองและประชาชนในวงกว้าง

D' Hondt Formula – สูตรของดฮ์อนดท์ – ทางเลือกหนึ่งสำหรับชุดของตัวหารที่ใช้ในการกระจายที่นั่งในระบบ*ตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ* ซึ่งใช้*วิธีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด* คะแนนเสียงของพรรคหรือกลุ่มการเมืองถูกหารด้วยเลข 1, 2, 3, … เรื่อยไป ขณะที่มีการจัดสรรที่นั่งเพิ่มขึ้นให้แก่พรรคนั้นๆ ในบรรดาสูตรที่มีอยู่ สูตรของดฮ์อนดท์เอื้อต่อพรรคการเมืองขนาดใหญ่มากกว่าเพื่อน (ให้ดู *Sainte-Laguë Formula* ด้วย)

Distribution requirements – เงื่อนไขการกระจายที่นั่ง – หมายถึงเงื่อนไขที่กำหนดว่าเพื่อจะชนะการเลือกตั้ง ไม่เพียงแต่ผู้สมัครจะได้คะแนนเสียงในระดับชาติในสัดส่วนที่ระบุไว้เท่านั้น หากยังต้องได้รับการสนับสนุนในระดับที่ระบุไว้ ในมลรัฐหรือภูมิภาคต่างๆ จำนวนหนึ่งด้วย

District – เขต - ที่ใช้ในคู่มือนี้ให้หมายถึง*เขตเลือกตั้ง*

District magnitude – ขนาดของเขตเลือกตั้ง – สำหรับ*เขตเลือกตั้ง*หนึ่ง หมายถึงจำนวนของผู้แทนที่จะได้รับเลือกตั้งจากเขตนั้น ให้ดู *Average district magnitude* ด้วย

Droop quota – โควต้าแบบดรูป –หนึ่งในบรรดาโควต้าต่างๆ ที่ใช้ใน*ระบบตัวแทนแบบสัดส่วน*ซึ่งใช้ *'วิธีเศษการหารสูงสุด'* โควต้าเท่ากับคะแนนเสียงที่ดีทั้งหมดหารด้วยจำนวนที่นั่งที่พึงมีใน*เขตเลือกตั้ง*บวกด้วยหนึ่ง บางทีก็เรียกว่า โควต้าแบบฮาเกนบาค บิสชอฟฟ์ ให้ดู *โควต้า ก.* ดู *โควต้าแบบแฮร์* และแบบ*อิมพิเรียลี* ด้วย

Elector – ผู้เลือกตั้ง – บุคคลคนหนึ่งที่มีทั้งคุณสมบัติและได้ขึ้นทะเบียนเพื่อลงคะแนนในการเลือกตั้ง

Electoral district – เขตเลือกตั้ง - พื้นที่ทางภูมิศาสตร์พื้นที่หนึ่ง ซึ่งประเทศหนึ่ง องค์กรปกครองท้องถิ่นองค์กรหนึ่ง หรือสถาบันเหนือรัฐสถาบันหนึ่ง อาจแบ่งไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการเลือกตั้ง ให้ดู คำว่า *Circonscription, Constituency, Electorate (b)* และ *Riding* ด้วย เขตเลือกตั้งเขตหนึ่งอาจเลือกตั้งผู้แทนได้หนึ่งคนหรือมากกว่านั้นเข้าสู่องค์กรที่มาจากการเลือกตั้ง ดู *เขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว* และ *เขตเดียวหลายเบอร์*

Electoral formula – สูตรเลือกตั้ง – ส่วนของ*ระบบเลือกตั้ง ระบบเลือกตั้ง*ที่เกี่ยวข้องกับการแปลคะแนนเสียงมาเป็นที่นั่งในสภาโดยเฉพาะ

Electoral Law – กฎหมายเลือกตั้ง – พระราชบัญญัติหนึ่งหรือหลายฉบับ ที่กำหนดทุกแง่มุมของกระบวนการที่ใช้ในการเลือกตั้งสถาบันทางการเมือง ดังที่บัญญัติไว้โดยรัฐธรรมนูญ หรือในกรอบโครงสร้างสถาบันของประเทศ

Electoral Management Body – องค์กรจัดการการเลือกตั้ง หรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) - องค์กรซึ่งมีภารกิจภายใต้*กฎหมายเลือกตั้ง* ที่จะต้องรับผิดชอบดำเนินการเลือกตั้ง กกต.ในประเทศส่วนใหญ่ได้แก่คณะกรรมการที่เป็นอิสระที่แต่งตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์นี้ หรือไม่ก็เป็นส่วนของกรมเฉพาะกรมหนึ่งของรัฐบาล

Electoral regulations – กฎข้อบังคับการเลือกตั้ง – กฎระเบียบที่อนุวัตตามพระราชบัญญัติซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมักเป็นผู้ออก โดยอาศัยอำนาจตาม*กฎหมายเลือกตั้ง* เพื่อควบคุมแง่มุมต่างๆ ของการจัดและการบริหารการเลือกตั้ง

Electoral system – ระบบเลือกตั้ง – ส่วนของกฎหมายและกฎข้อบังคับการเลือกตั้ง ซึ่งกำหนดว่าพรรคการเมืองและผู้สมัครจะได้รับเลือกตั้งเข้าสู่องค์กรในฐานะผู้แทนราษฎรได้อย่างไร องค์ประกอบสำคัญสามประการของระบบคือ *สูตรเลือกตั้ง โครงสร้างของบัตรเลือกตั้ง* และ*ขนาดของเขตเลือกตั้ง*

Electorate – ผู้/เขตเลือกตั้ง – อาจมีความหมายจำแนกได้เป็นสองนัย

ก. องค์รวมของ*ผู้เลือกตั้ง*ที่ลงทะเบียนว่าจะไปลงคะแนนเสียงใน*เขตเลือกตั้ง*เขตหนึ่ง

ข. มีความหมายเหมือนกับคำว่าเขตเลือกตั้ง คือ electoral district ใช้กันมากในประเทศที่นิยมใช้ภาษาอังกฤษบางประเทศ ดู *Electoral district*

External voting – การลงคะแนนนอกประเทศ – กลไกอย่างหนึ่งที่อำนวยให้ผู้ลงคะแนนซึ่งไม่อยู่ในประเทศเป็นการชั่วคราวหรืออย่างถาวร สามารถลงคะแนนเสียงได้ เรียกว่า *out-of-country voting* ก็มี

First Past The Post – คะแนนนำกำชัย (คนช.) – รูปแบบที่เรียบง่ายที่สุดของระบบเลือกตั้ง ระบบเลือกตั้งแบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก ใช้กับ*เขตเดียวเบอร์เดียว* และมี*ผู้สมัครเป็นศูนย์กลาง*ในการลงคะแนน ผู้สมัครที่ชนะคือผู้ได้รับคะแนนเสียงมากกว่าคนอื่น แม้ว่าคะแนนที่ได้จากบัตรดีจะไม่ใช่เสียงข้างมากเด็ดขาดก็ตาม

Free list – บัญชีรายชื่อเสรี – รูปแบบหนึ่งของ*ระบบตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ* ซึ่งผู้เลือกตั้งอาจลงคะแนนให้พรรคการเมืองพรรคหนึ่งหรือกลุ่มการเมืองกลุ่มหนึ่ง นอกจากนั้นยังลงคะแนนให้ผู้สมัครคนหนึ่งหรือหลายคนได้ ไม่ว่าผู้สมัครเหล่านั้นจะลงสมัครในนามของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองนั้นหรือไม่ก็ตาม บางครั้งเรียกว่า *panachage* ให้ดู *Closed list* กับ *Open list* ด้วย

Gerrymandering – การจัดเขตอย่างบิดเบี้ยว – การจัดเส้นแบ่งของเขตเลือกตั้งอย่างจงใจเพื่อให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบแก่ประโยชน์ทางการเมืองของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะ

Hagenbach-Bischoff Quota – โควต้าแบบฮาเกนบาค-บิสซอฟฟ์ - ความหมายเดียวกับคำว่า *Droop Quota*

Hare Quota – โควต้าแบบแฮร์ – หนึ่งในบรรดาโควต้าต่างๆ ที่ใช้ใน*ระบบตัวแทนแบบสัดส่วน* ซึ่งใช้ *'วิธีเศษการหารสูงสุด'* โควต้าเท่ากับคะแนนเสียงที่ดีทั้งหมดหารด้วยจำนวนที่นั่งที่พึงมีใน*เขตเลือกตั้ง* บางทีก็เรียกว่า โควต้าแบบดรูป โควต้าแบบฮาเกนบาค-บิสซอฟฟ์ ให้ดู *โควต้า ก.* กับดู *โควต้าแบบอิมพิเรียลี*ด้วย

Heterogeneous district – เขตเลือกตั้งที่ไม่เป็นเนื้อเดียวกัน - หมายถึงเขตเลือกตั้งเขตหนึ่งซึ่งไม่ว่าจะโดยการออกแบบหรือเป็นผลของการปฏิบัติตามเกณฑ์อื่นๆ สำหรับการปักปันเขตเลือกตั้ง องค์รวมของผู้เลือกตั้ง แสดงถึงความหลากหลายทางสังคม ชาติพันธุ์ ศาสนา หรือภาษา

Highest Average Method – วิธีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด – หมายถึงหลักการสำหรับแปลงคะแนนเลือกตั้งให้เป็นจำนวนที่นั่งในระบบตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อใน*เขตเลือกตั้ง*หนึ่งในการรวมคะแนนแต่ละรอบ จะจัดที่นั่งหนึ่งที่นั่งให้แก่พรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองซึ่งมีผลรวมคะแนนสูงสุด เมื่อจัดสรรที่นั่งหนึ่งที่นั่งไปแล้ว คะแนนเสียงเริ่มต้นของพรรคที่ได้รับการจัดสรรนั้นจะลดลงโดยการหาร ชุดของตัวหารที่นิยมใช้คือตัวหารของดฮ์อนดท์ กับ ของเซนต์-ลากือ วิธีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดนี้มีแนวโน้มที่จะเอื้อแก่พรรคใหญ่มากกว่าอีกทางเลือกหนึ่งคือ *วิธีเศษการหารสูงสุด*

Homogeneous district – เขตเลือกตั้งที่เป็นเนื้อเดียวกัน – หมายถึงเขตเลือกตั้งเขตหนึ่ง ซึ่งไม่ว่าจะโดยการออกแบบหรือเป็นผลของการปฏิบัติตามเกณฑ์อื่นๆ สำหรับการปักปันเขตเลือกตั้ง องค์รวมของผู้เลือกตั้งแสดงให้รู้ถึงความเสมอเหมือนกันมิใช่น้อยในทางสังคม ชาติพันธุ์ ศาสนา หรือภาษา

Hybrid system – ระบบพันทาง – หมายถึงผลของการแบ่งประเทศออกเป็นสองส่วนหรือมากกว่านั้น โดยไม่มีพื้นที่ทับซ้อนกัน แต่ละส่วนก็จะมี*ระบบเลือกตั้ง*ที่แตกต่างกัน

Imperiali Quota – โควต้าแบบอิมพิเรียลี - หนึ่งในบรรดาโควต้าต่างๆ ที่ใช้ใน*ระบบตัวแทนแบบสัดส่วน* ซึ่งใช้ *'วิธีเศษการหารสูงสุด'* โควต้าเท่ากับคะแนนเสียงที่ดีทั้งหมดหารด้วยจำนวนที่นั่งที่พึงมีใน*เขตเลือกตั้ง*บวกด้วยสอง ให้ดูโควต้าแบบดรูป โควตาแบบแฮร์ ด้วย

Index of disproportionality – ดัชนีของความไม่เป็นสัดส่วน – ตัวเลขซึ่งถูกออกแบบเพื่อวัดระดับขั้นของการเบี่ยงเบนจากความเป็นสัดส่วน ในการจัดสรรที่นั่งให้แก่พรรคหรือกลุ่มการเมืองซึ่งเข้าร่วมในการเลือกตั้ง ปกติจะนิยามให้เท่ากับรากที่สองของผลบวก ของผลต่างสำหรับแต่ละพรรคหรือกลุ่มการเมือง ระหว่างร้อยละของคะแนนเสียงที่ได้รับกับร้อยละของที่นั่งที่ได้

Invalid votes – บัตรเสีย – คะแนนเสียงที่ไม่สามารถนำมานับให้แก่ผู้เข้าร่วมหนึ่งใดในการเลือกตั้ง เนื่องจากความผิดพลาดโดยบังเอิญหรืออย่างจงใจ ในการกาบัตรของผู้เลือกตั้ง

Largest Remainder Method – วิธีเศษการหารสูงสุด – หมายถึงหลักการของการแปลงคะแนนเสียงเป็นจำนวนที่นั่งในระบบตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ ภายหลังจากที่พรรคหรือกลุ่มการเมืองได้รับการจัดสรรที่นั่งใน*เขตเลือกตั้ง* โดยคิดจากจำนวนเต็มของ*โควต้า ก.* ของคะแนนเสียงที่ได้รับแล้ว ยังมีที่นั่งเหลือสำหรับการจัดสรร และมีคะแนนเสียงที่น้อยกว่าจำนวนเต็มของโควตา ก. ที่ยังเหลืออยู่สำหรับแต่ละพรรค ดังนั้น ที่นั่งที่เหลือก็จะได้รับการจัดสรรให้แก่พรรคหรือกลุ่มการเมืองเรียงตามลำดับมากน้อยของจำนวนคะแนนเสียงที่เหลืออยู่ในครอบครองของพรรคหรือกลุ่มนั้นๆ วิธีเศษการหารสูงสุดมีความโน้มเอียงที่จะเอื้อแก่พรรคเล็กมากกว่าอีกทางเลือกหนึ่งคือ *วิธีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด*

Lema – คำที่ใช้ในละตินอเมริกาสำหรับบัญชีรายชื่อที่เป็นร่มให้แก่บัญชีรายชื่อย่อยสองบัญชีหรือมากกว่านั้น ซึ่งได้รับคะแนนเสียงแยกกัน แต่จะนำคะแนนมานับรวมกัน เพื่อประโยชน์ในการจัดสรรที่นั่งใน*ระบบตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ* ดู *Apparentement* และ *Stembusaccoord* ด้วย

Limited Vote (LV) – คะแนนเสียงจำกัด (คจ.) – หมายถึง*ระบบเลือกตั้ง*ระบบหนึ่งที่ใช้*การเลือกตั้งเขตเดียวหลายเบอร์* ซึ่งผู้เลือกตั้งมีคะแนนเสียงมากกว่าหนึ่งเสียง แต่มีคะแนนเสียงน้อยกว่าจำนวนผู้สมัครที่จะได้รับเลือกตั้ง ผู้สมัครที่ได้คะแนนเสียงสูงสุดโดยรวมเป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง ในทำนองเดียวกันกับระบบ*คะแนนเสียงเป็นพวง* (คพ.) *(Block vote)* และ*คะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้* (คอม.) *(SNTV)*

List Proportional Representation (List PR) –การเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ.) – ระบบที่พรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองที่เข้าร่วมเสนอบัญชีรายชื่อของผู้สมัครสำหรับ*เขตเลือกตั้ง* ผู้เลือกตั้งลงคะแนนให้พรรคการเมืองหนึ่ง และพรรคต่างๆ จะได้รับที่นั่งตามสัดส่วนของคะแนนรวมที่ได้รับ ผู้สมัครที่ชนะจะมาจากบัญชีรายชื่อ ดู *Closed list* บัญชีรายชื่อปิด *Open list* บัญชีรายชื่อเปิด และ *Free list* บัญชีรายชื่อเสรี

Lower house – สภาล่าง – หนึ่งในสองสภาในองค์กรนิติบัญญัติที่มีสองสภา ปกติประกอบด้วย 'ตัวแทนของประชาชน' เป็นสภาที่มีอำนาจมากกว่าในกรณีที่ทั้งสองสภามีอำนาจไม่เท่ากัน

Majoritarian – แบบเสียงข้างมากเด็ดขาด – ออกแบบมาเพื่อให้มีเสียงข้างมากเด็ดขาด (ร้อยละ 50 บวก 1) ของจำนวนคะแนนเสียง

Malapportionment – การจัดจำนวนผู้เลือกตั้งไม่ใกล้เคียง – หมายถึงการกระจายผู้ลงคะแนนระหว่าง*เขตเลือกตั้ง*ต่างๆ อย่างไม่เสมอกัน

Manufactured majority – เสียงข้างมากที่ประดิษฐ์ขึ้น– หมายถึงผลการเลือกตั้ง ที่มักจะพบเมื่อใช้ระบบ*คะแนนนำ/เสียงข้างมาก* ซึ่งพรรคการเมืองพรรคเดียวหรือพรรคร่วมรัฐบาลที่ได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนบัตรดี แต่ได้รับที่นั่งข้างมากเด็ดขาดในองค์กรที่มาจากการเลือกตั้ง

Member state – รัฐสมาชิก – หมายถึงประเทศที่เป็นสมาชิกของ*สถาบันเหนือชาติ* ตัวอย่างเช่น สหภาพยุโรป

Mixed Member Proportional (MMP) – สัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (สสผ.)– หมายถึง*ระบบผสม* ซึ่งผู้ลงคะแนนทั้งหมดใช้*ระบบเลือกตั้ง*ส่วนแรก ที่มักจะเป็น*ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก* เพื่อเลือกผู้แทนจำนวนหนึ่งสู่องค์กรที่มาจากการเลือกตั้ง ส่วนที่นั่งที่เหลือจะถูกจัดสรรให้แก่พรรคการเมืองและกลุ่มการเมือง ใช้*ระบบเลือกตั้ง*ส่วนที่สอง ปกติจะเป็น*ตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ* เพื่อที่จะชดเชยความสัดส่วน อันเป็นผลจาก*ระบบเลือกตั้ง*ส่วนแรก

Mixed system – ระบบผสม – หมายถึงระบบ ซึ่งการลงคะแนนในการเลือกตั้งผู้แทนนั้นแสดงออกผ่านระบบที่ต่างกันสองระบบ หนึ่งคือ ระบบ*การเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน* และอีกหนึ่งคือ ระบบ*คะแนนนำ/เสียงข้างมาก* ระบบผสมมีสองชนิดคือ *ระบบคู่ขนาน* และระบบ*สัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม*

Modified Borda Count – การนับแบบบอร์ดา (ปรับปรุง) - ระบบ*ผู้สมัครเป็นศูนย์กลางและใช้ลำดับความชอบ*ระบบหนึ่ง ใช้ในการเลือกตั้งทั้งแบบ*เขตเดียวเบอร์เดียว*กับ*เขตเดียวหลายเบอร์* ซึ่งผู้ลงคะแนนเขียนตัวเลขแสดงลำดับความชอบของตนลงบนบัตรเลือกตั้ง แต่ละลำดับความชอบจะมีมูลค่าลดหลั่นโดยใช้ชุดตัวหาร 1, 2, 3 .... ตัวอย่างเช่น กรณีมีผู้สมัคร 10 คน ความชอบลำดับที่หนึ่งมีมูลค่า 1 ลำดับที่สอง 0.5 ลำดับที่สาม 0.3333 ฯลฯ มูลค่าที่ผู้สมัครแต่ละคนได้รับจะนำมารวมกัน ผู้สมัครซึ่งได้รับมูลค่ารวมสูงสุดจะได้รับการประกาศชื่อเป็นผู้ชนะ ให้ดู *Borda Count* ด้วย

Multi-member district – เขตเดียวหลายเบอร์ –เขตเลือกตั้งที่ผู้แทนสองคนหรือมากกว่าได้รับเลือกตั้งเข้าสู่องค์กรนิติบัญญัติหรือองค์กรที่มาจากการเลือกตั้ง ดู *Single-member district –เขตเดียวเบอร์เดียว* ด้วย

Multiple-tier system – ระบบหลายชั้น – หมายถึง*ระบบเลือกตั้ง*ที่มีชุดของผู้แทนสองชุดหรือมากกว่า ซึ่งได้รับเลือกตั้งเข้าสู่สภาเดียวกัน โดยองค์รวมของผู้เลือกตั้งทั้งประเทศ การมีหลายชั้นอาจหมายถึงการมี*เขตเลือกตั้ง*หลายระดับภายในประเทศ ตัวอย่างเช่น *เขตเดียวเบอร์เดียว*กับเขตภูมิภาค หรือเขตภูมิภาคกับเขตประเทศทั้งประเทศ ระบบที่มีชุดของผู้แทนที่แยกชัดจากกันสองชุด ซึ่งได้รับเลือกตั้งจากระดับเดียวกันก็ถือเป็นระบบหลายชั้นเหมือนกัน *ระบบผสม*ทั้งหมดเป็นระบบหลายชั้น

One Person One Vote One Value (OPOVOV) – หนึ่งคน หนึ่งเสียง หนึ่งมูลค่า – หลักการของการเป็นตัวแทน ซึ่งผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งแต่ละคนเป็นตัวแทนของผู้เลือกตั้งจำนวนเท่ากัน และ*การจัดให้อย่างไม่เสมอกัน*ถูกทำให้เหลือน้อยที่สุด

Open list – บัญชีรายชื่อเปิด – รูปแบบหนึ่งของ*ระบบตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ* ซึ่งผู้เลือกตั้งอาจลงคะแนนให้พรรคการเมืองพรรคหนึ่งหรือกลุ่มการเมืองกลุ่มหนึ่ง นอกจากนั้นยังลงคะแนนให้ผู้สมัครคนหนึ่งหรือบางครั้งหลายคนก็ได้ โดยที่ผู้สมัครเหล่านั้นลงสมัครในนามของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองนั้น ให้ดู *Closed list* กับ *Open list* ด้วย

Out-of-country voting – การลงคะแนนนอกประเทศ –กลไกอย่างหนึ่งที่อำนวยให้ผู้ลงคะแนนซึ่งไม่อยู่ในประเทศเป็นการชั่วคราวหรืออย่างถาวร สามารถลงคะแนนเสียงได้ ดู *external voting* ดู *remote voting* ด้วย

Overhang mandate – อาณัติส่วนขยาย– ให้ดู *Uberhangsmandat*

Panachage – *พานาชาจ* - คำที่ใช้ในประเทศที่พูดภาษาฝรั่งเศส สำหรับ*ระบบตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ* ซึ่งผู้เลือกตั้งอาจลงคะแนนให้พรรคการเมืองพรรคหนึ่งหรือกลุ่มการเมืองกลุ่มหนึ่ง นอกจากนั้นยังลงคะแนนให้ผู้สมัครคนหนึ่งหรือหลายคนได้ ไม่ว่าผู้สมัครเหล่านั้นจะลงสมัครในนามของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองนั้นหรือไม่ก็ตาม ให้ดู *Free list* ด้วย

Parallel System – ระบบคู่ขนาน – หมายถึงระบบเลือกตั้งผสมระบบหนึ่ง ซึ่งการเลือกที่แสดงออกโดยผู้ลงคะแนน ใช้การเลือกตั้งผู้แทนผ่านระบบเลือกตั้งสองระบบที่ต่างกัน ระบบหนึ่งมักเป็น*ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก* อีกระบบหนึ่งมักเป็น*ระบบตัวแทนแบบสัดส่วน* แต่ไม่มีความเกี่ยวข้องกันระหว่างจำนวนที่นั่งที่ได้รับจัดสรรภายใต้ระบบแรก กับการคำนวณผลลัพธ์ในระบบที่สอง ดู *Mixed Member Proportional (MMP)* ด้วย

Party Block Vote (PBV) –คะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค (คพพ.) – เป็นระบบ*คะแนนนำ/เสียงข้างมาก* ที่ใช้การเลือกตั้งแบบ*เขตเดียวหลายเบอร์* ซึ่งผู้เลือกตั้งลงคะแนนแบบ*พรรคการเมืองเป็นศูนย์กลาง*เพื่อเลือกพรรคการเมืองพรรคเดียว และไม่เลือกบรรดาผู้สมัคร พรรคที่ได้คะแนนมากที่สุดจะชนะได้ที่นั่งทั้งหมดใน*เขตเลือกตั้ง*นั้น

Party-centred ballot –เลือกตั้งที่พรรคเป็นศูนย์กลาง – การเลือกตั้งแบบหนึ่งซึ่งผู้ลงคะแนนจะเลือกพรรคหรือกลุ่มการเมือง มากกว่าจะเลือกผู้สมัครเป็นรายบุคคล

Party magnitude – ขนาดของพรรค – สำหรับเขตเลือกตั้งหนึ่งเขต หมายถึงจำนวนเฉลี่ยของผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งจากแต่ละพรรคและกลุ่มการเมือง สำหรับประเทศ หมายถึงค่าเฉลี่ยของขนาดพรรคสำหรับเขตเลือกตั้งทั้งหมด

Personation – การลงคะแนนโดยตัวปลอม – การที่ผู้อื่นแอบอ้างไปลงคะแนนในนามของผู้เลือกตั้งซึ่งมีชื่อตามทะเบียน

Plurality/majority system – ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก- มีฐานอยู่บนหลักการที่ว่าผู้สมัครหรือพรรคการเมืองซึ่งมีคะแนนนำคู่แข่ง (นั่นคือมีคะแนนเสียงมากกว่าคนอื่นใด) หรือได้รับเสียงข้างมาก (เช่น ร้อยละ 50 บวก หนึ่ง – เสียงข้างมากเด็ดขาด) จะได้รับการประกาศให้เป็นผู้ชนะ ระบบนี้อาจใช้ในกรณี*เขตเดียวเบอร์เดียว* ตัวอย่างเช่น กรณี *คะแนนนำกำชัย คะแนนเสียงเผื่อเลือก หรือ ระบบเลือกตั้งสองรอบ* หรือในกรณี*เขตเดียวหลายเบอร์* ตัวอย่างเช่น กรณี *คะแนนเสียงเป็นพวง* และ*คะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค*

Preferential voting system – ระบบการลงคะแนนตามลำดับความชอบ –ระบบเลือกตั้งซึ่งผู้เลือกตั้งเรียงลำดับพรรคหรือผู้สมัครบนบัตรเลือกตั้งตามความชอบของตน *คะแนนเสียงเผื่อเลือก Borda Count คะแนนเสียงเดียวโอนได้*และ*คะแนนเสียงเสริม* ล้วนเป็นตัวอย่างของระบบการลงคะแนนตามลำดับความชอบทั้งสิ้น

Proportional Representation (PR) – การเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน (ตส.) – เป็นตระกูลหนึ่งของ*ระบบเลือกตั้ง* มีพื้นฐานบนหลักการของเจตนาที่จะแปลคะแนนเสียงทั้งหมดของพรรคหรือกลุ่มการเมือง ให้ได้สัดส่วนกับจำนวนที่นั่งในองค์กรที่มาจากการเลือกตั้ง ตัวอย่างเช่น พรรคหนึ่งได้คะแนนร้อยละ 30 ของคะแนนเสียงทั้งหมดพรรคนี้จะได้รับที่นั่งประมาณร้อยละ 30 ด้วย ระบบตัวแทนแบบสัดส่วนทั้งหมด เป็น*แบบเขตเดียวหลายเบอร์* ระบบตัวแทนแบบสัดส่วนมีสองรูปแบบหลักคือ *ระบบตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ* และ*คะแนนเสียงเดียวโอนได้*

Quota – โควต้า– อาจมีความหมายหนึ่งในสองนัยที่แยกชัดดังนี้

ก. จำนวนคะแนนเสียงซึ่งประกันว่าพรรคหรือผู้สมัครที่จะได้รับหนึ่งที่นั่งใน*เขตเลือกตั้ง*นั้นๆ ที่ใช้ระบบตัวแทนแบบสัดส่วน โควต้าที่ต่างกันสามแบบอันเป็นที่นิยมใช้ได้แก่*โควต้าแบบแฮร์ แบบดรูป (*หรือ*ฮาเกนบาค-บิสชอฟฟ์)* และ*แบบอิมพิเรียลี*

ข. จำนวนของที่นั่งในองค์กรที่มาจากการเลือกตั้ง หรือสัดส่วนของผู้สมัครในนามของพรรคหรือกลุ่มการเมือง ซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าจะต้องมาจากการเป็นตัวแทนกลุ่มพิเศษ บ่อยครั้งที่สุดที่มีการบัญญัติเช่นนี้ ก็เพื่อประกันว่าจะมีการส่งลงสมัครและการได้รับเลือกตั้งของสตรีจำนวนหนึ่งเป็นอย่างต่ำ

Regional fiefdom – ภูมิภาคในอาณัติ– สถานการณ์ที่พรรคการเมืองหนึ่งได้รับที่นั่งทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมด ในการเลือกตั้งในภาคทางภูมิศาสตร์ภาคหนึ่งของประเทศโดยเฉพาะ

Remote voting – การลงคะแนนทางไกล – กลไกอย่างหนึ่งที่อำนวยให้ผู้ลงคะแนน สามารถลงคะแนนได้ โดยไม่ต้องไปที่หน่วยเลือกตั้ง ในวันที่กำหนดให้เป็นวันลงคะแนน ดู *Out-of-country voting การลงคะแนนนอกประเทศ* ด้วย

Reserved seats – ที่นั่งสำรอง – หมายถึงที่นั่งซึ่งมีเกณฑ์ชัดเจน เช่น ศาสนา ชาติพันธุ์ ภาษา หรือเพศสภาพ ที่กำหนดเป็นเงื่อนไขการส่งลงสมัครหรือการได้รับเลือกตั้ง

Riding – เป็นคำที่ใช้แทน*เขตเลือกตั้ง*สำหรับบางประเทศ ดู *เขตเลือกตั้ง Electoral district*

Sainte-Laguë Formula – สูตรเซนต์-ลากือ – ทางเลือกหนึ่งสำหรับชุดของตัวหารที่ใช้ในการกระจายที่นั่งในระบบ*ตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ* ซึ่งใช้*วิธีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด* คะแนนเสียงของพรรคหรือกลุ่มการเมืองถูกหารด้วยเลข 1, 3, 5…เรื่อยไป ขณะที่มีการจัดสรรที่นั่งเพิ่มขึ้นให้แก่พรรคนั้นๆ ให้ดู *สูตรของดฮ์อนดท์ D'Hondt Formula* ด้วย

Single-member district –เขตเดียวเบอร์เดียว – หมายถึงเขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครเพียงคนเดียวได้รับเลือกตั้งให้เข้าสู่องค์กรนิติบัญญัติหรือองค์กรที่มาจากการเลือกตั้ง ให้ดู *เขตเดียวหลายเบอร์ Multi-member district* ด้วย

Single Non-Transferable Vote (SNTV) – คะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้ (คอม.) - หมายถึง *ระบบเลือกตั้ง*ที่ผู้ลงคะแนนลงคะแนนให้ผู้สมัครเพียงคนเดียวในการเลือกตั้งแบบ*เขตเดียวหลายเบอร์* ผู้สมัครที่มีคะแนนสูงสุดจะได้รับการประกาศเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง

Single Transferable Vote (STV) – คะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ.) – *ระบบตัวแทนแบบสัดส่วน มีผู้สมัครเป็นศูนย์กลาง และเลือกตามลำดับความชอบ* ที่ใช้การเลือกตั้งแบบเขตเดียวหลายเบอร์ ผู้สมัครผู้ใดที่ได้รับคะแนนเสียงตามลำดับความชอบที่หนึ่ง มากกว่าโควต้าที่ระบุ (ดู*โควต้า ก.*) ผู้นั้นจะได้รับเลือกตั้งทันที ในการนับคะแนนรอบต่อ ๆ ไป จะมีการจัดสรรคะแนนใหม่ โดยเอาคะแนนของผู้สมัครที่โหล่ที่ถูกตัดออกไป และคะแนนของผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งแล้วในส่วนที่เกิน*โควต้า* มากระจายให้ผู้สมัครคนอื่น ๆ จนได้ผู้ชนะการเลือกตั้งครบตามจำนวน

Spoilt votes – บัตรเสีย - ให้ดู *Invalid vote*

State – มลรัฐ –ในคู่มือนี้ เป็นคำแทนหน่วยประชาชาติย่อยของประเทศ มักใช้ในบริบทของสหพันธรัฐ

Stembusaccoord – เป็นคำที่รากศัพท์มาจากภาษาดัทช์ ซึ่งนำมาใช้ใน*ระบบตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ* (List PR) หมายถึงการอนุญาตให้พรรคการเมืองสองพรรคหรือมากกว่าหรือกลุ่มสองกลุ่มหรือมากกว่า ซึ่งรณรงค์หาเสียงแข่งขันกัน สามารถบรรลุข้อตกลงกันได้ที่จะนำคะแนนเสียงของพวกตนมารวมเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์ในการจัดสรรที่นั่งในสภา ให้ดู *Apparentement* และ *Lema* ด้วย

Supplementary vote – คะแนนเสียงเสริม - *ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก เลือกตามลำดับความชอบ มีผู้สมัครเป็นศูนย์กลาง* คล้ายกันกับ*คะแนนเสียงเผื่อเลือก* ถ้าไม่มีผู้สมัครคนใดได้รับคะแนนเสียงตามลำดับความชอบที่หนึ่ง เป็นเสียงข้างมากเด็ดขาด ผู้สมัครทุกคน ยกเว้นผู้สมัครสองคนที่มีคะแนนนำ จะถูกตัดออกไป แล้วนำคะแนนเสียงของผู้ที่ถูกตัดออกไปมาจัดสรรใหม่ตามลำดับความชอบที่สอง สาม ฯลฯ แก่ผู้สมัครสองคนที่เหลืออยู่ ซึ่งผู้ที่ได้คะแนนสูงสุดจะเป็นผู้ชนะ

Supranational institution – สถาบันเหนือรัฐ – หมายถึงองค์การที่ตั้งขึ้นมาโดยประเทศจำนวนหนึ่งตามสนธิสัญญา โดยที่อำนาจเป็นของเจ้าหน้าที่อิสระที่ได้รับการแต่งตั้ง หรือของผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งโดยองค์กรนิติบัญญัติต่าง ๆ หรือของประชาชนของรัฐสมาชิกทั้งหลาย

Threshold – เกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ– หมายถึงระดับการสนับสนุนขั้นต่ำสุด ซึ่งพรรคต้องได้รับเพื่อการมีตัวแทนในองค์กรนิติบัญญัติ เกณฑ์ขั้นต่ำอาจเป็นเกณฑ์ทางการซึ่งเป็นตัวเลขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย โดยปกติมักเป็นอัตราร้อยละของคะแนนเสียงจากบัตรดี หรืออาจเป็นเกณฑ์ที่มีผลหรือเป็นธรรมชาติ ตามคุณสมบัติทางคณิตศาสตร์ของระบบเลือกตั้งที่ใช้อยู่

Two-Round System (TRS) – ระบบเลือกตั้งสองรอบ (ลสร.) – หมายถึงระบบ*คะแนนนำ/เสียงข้างมาก* ซึ่งมีการจัดการเลือกตั้งรอบที่สองขึ้น ถ้าในการเลือกตั้งรอบแรกไม่มีผู้สมัครคนใดได้รับคะแนนเสียงในระดับที่กำหนด โดยปกติกำหนดให้ได้เสียงข้างมากเด็ดขาด (ร้อยละ 50 บวก 1)

ระบบเลือกตั้งสองรอบอาจใช้รูปแบบเสียงข้างมาก-คะแนนนำ ซึ่งเป็นไปได้ที่จะมีผู้สมัครมากกว่าสองคนในการแข่งขันรอบที่สอง ตัวอย่างเช่น ในระบบฝรั่งเศส ผู้สมัครผู้ใดได้รับคะแนนเสียงเกินกว่าร้อยละ 12.5 ของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งตามที่ลงทะเบียนไว้ มีสิทธิที่จะเข้าแข่งขันในรอบที่สอง ผู้สมัครที่ได้คะแนนสูงสุดในรอบที่สองจะได้รับการประกาศชื่อเป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะมีเสียงข้างมากเด็ดขาดหรือไม่ ในอีกทางหนึ่ง *ระบบเลือกตั้งสองรอบ*อาจใช้รูปแบบตัดเชือก ซึ่งมีผู้สมัครสองคนที่มีคะแนนสูงสุดในรอบแรกเข้าแข่งขันในการเลือกตั้งรอบที่สอง

Überhangsmandat –ที่นั่งที่ได้รับเพิ่มขึ้นในองค์กรนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม เป็นกรณีที่พรรคหรือกลุ่มการเมืองได้ที่นั่งในภูมิภาคหนึ่งภายใต้ระบบเลือกตั้งส่วนแรก ซึ่งมักเป็นระบบ*คะแนนนำ/เสียงข้างมาก* เป็นจำนวนที่นั่งมากกว่าที่พึงมีในจำนวนรวม บนพื้นฐานของสัดส่วนของคะแนนที่ได้รับ มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า *Excess mandate อาณัติส่วนเกิน* หรือ *Overhang mandate อาณัติส่วนขยาย*

Upper house – สภาสูง – หนึ่งในสองสภาในองค์กรนิติบัญญัติที่มีสองสภา มักถูกมองว่าประกอบด้วย 'ตัวแทนของภูมิภาค/มลรัฐ' หรือไม่ก็เป็น 'สภากลั่นกรอง' เป็นสภาที่มีอำนาจน้อยกว่าเมื่ออำนาจของสองสภามีไม่เท่ากัน

Wasted votes – คะแนนเสียงสูญเปล่า – หมายถึงคะแนนเสียงจากบัตรดีซึ่งมิได้มีการนำมานับเพื่อให้ผู้สมัครหรือพรรคได้รับเลือกตั้ง

ภาคผนวก ค

ค้นคว้าหาอ่านเพิ่มเติม

Amy, Douglas, *Real Choices: New Voices:* กรณีสำหรับการเลือกตั้งตัวแทนแบบสัดส่วนในสหรัฐ (นิวยอร์ค: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย, 1993)

Andrew, Josephine T. and Jackman, Robert, 'ความโง่ที่เป็นยุทธศาสตร์: ทางเลือกกฎของการเลือกตั้งภายใต้ความไม่แน่นอนสูงสุด' *การเลือกตั้งศึกษา,* 24/1 (2005), หน้า 65-84

Barkan, Joel D., 'การเลือกตั้งในสังคมเกษตร' , *วารสารประชาธิปไตย,* 6 (1995), หน้า 106-116

Birch, Sarah, 'ระบบเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียวและการเปลี่ยนผ่านที่เป็นประชาธิปไตย', การเลือกตั้งศึกษา 24/2 (มิถุนายน 2005), หน้า 281-301

Bogdanor, Vernon, *อะไรคือการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน* อ๊อกซฟอร์ด: Martin Robertson, 1984)

— และ David Budler (บกร่วม), *ประชาธิปไตยกับการเลือกตั้ง* (เคมบริดจ์: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์, 1983)

Colomer, Josep (บก.), *คู่มือของการเลือกระบบเลือกตั้ง* (บาร์ซิงสโตค: พาลเกรฟ, 2004)

— 'มันคือพรรคการเมืองนั่นแหละที่เลือกระบบเลือกตั้ง (หรือกฎที่กลับหัวกลับหางของดีอเวอร์เจอร์)' การเมืองศึกษา, 53 (2005), หน้า 1-21

Dahl, Robert, ว่าด้วยประชาธิปไตย (นิวฮาเวน, คอนเนคติกัต: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเยล, 1998)

Downs, Anthony, ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ของประชาธิปไตย (นิวยอร์ค: ฮาร์เปอร์ แอนด์ โรว์ 1957)

Duverger, Maurice, *พรรคการเมือง: การจัดองค์การและกิจกรรมในรัฐสมัยใหม่* (นิวยอร์ค: จอห์น ไวลีย์, 1954)

Elklit, Jörgen and Nigel S. Roberts, 'ประเภทหนึ่งของตัวมันเองหรือ สี่ระบบเลือกตั้งสมาชิกชดเชยตัวแทนแบบสัดส่วนสองชั้นในปี 1994' วารสารการวิจัยทางการเมืองแห่งยุโรป, 30 (1996), หน้า 217-240

Farrell, David M., *ระบบเลือกตั้ง: การแนะนำเปรียบเทียบ* (ลอนดอนและนิวยอร์ค: พาลเกรฟ, 2001)

Finer, S. E. (บก.), *การเมืองที่เป็นปรปักษ์กับการปฏิรูปการเลือกตั้ง* (ลอนดอน: แอนโธนี วิแกรม, 1975)

Gallagher, Michael, 'การเปรียบเทียบระบบเลือกตั้งตัวแทนแบบสัดส่วน: ส่วนแบ่ง กำหนดขั้นต่ำ ความขัดกัน และเสียงข้างมาก', วารสารรัฐศาสตร์ของอังกฤษ เล่มที่ 22 (1992), หน้า 469-496

Golder, Matt, 'ระบบเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยทั่วโลก 1946-2000', *การเลือกตั้งศึกษา*, 24/1 (2005), หน้า 103-121

Grofman, Bernard กับ Arend Lijphart (บก.ร่วม) กฎหมายการเลือกตั้งและผลที่ตามมาทางการเมือง (นิวยอร์ค: สำนักพิมพ์อะกาธอน, 1986)

Guinier, Lani, *ทรราชย์ของเสียงข้างมาก* (นิวยอร์ค: สำนักพิมพ์เสรี, 1994)

Hermens, Ferdinand, *ประชาธิปไตยหรืออนาธิปไตย การศึกษาตัวแทนแบบสัดส่วน*, พิมพ์ครั้งที่สอง (นิวยอร์ค: บรรษัทจอห์นสันรีพริ้นท์, 1972)

Horowitz, Donald Lo., 'ประชาธิปไตยในสังคมที่แตกแยก', วารสารประชาธิปไตย, 4 (1993), หน้า 18-38

— 'ระบบเลือกตั้ง: หัวเชื้อสำหรับนักตัดสินใจ' วารสารประชาธิปไตย, 14 (2003), หน้า 115-127

Jones, Mark P., *กฎหมายเลือกตั้งกับความอยู่รอดของประชาธิปไตยระบบประธานาธิบดี* (โนเตรอดาม, อินเดียนา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยโนเตรอดาม, 1995)

Lakeman, Enid, *ออกเสียงประชาธิปไตยอย่างไร* (ลอนดอน: เฟเบอร์แอนด์เฟเบอร์, 1974).

Lardeyret, Guy, 'ปัญหากับตัวแทนแบบสัดส่วน', วารสารประชาธิปไตย, 2 (1991). หน้า 30-35

LeDuc, Lawrence, Richard G. Niemi and Pipa Norris (บก.ร่วม), *การเปรียบเทียบประชาธิปไตย 2: การเลือกตั้งและการลงคะแนนเสียงในภาพรวมทั่วโลก* (ทาวซันด์โอ๊คส์, แคลิฟอร์เนีย: เซจ, 2002)

Lijphart, Arend, 'การออกแบบรัฐธรรมนูญสำหรับสังคมที่แตกแยก', วารสารประชาธิปไตย,

15/2 (2004)

— *แบบอย่างของประชาธิปไตย* (นิวฮาเวน, คอนเนคติกัต: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเยล, 1999)

— และ Bernard Grofman (บก.ร่วม), การเลือกระบบเลือกตั้ง: ประเด็นและทางเลือก (นิวยอร์ค: แพรคเจอร์, 1984)

Lovenduski, Joni and Pippa Norris (บก.ร่วม), เพศสภาพและการเมืองระบบพรรค (ลอนดอน: เซจ, 1993)

Mackie, Thomas และ Richard Rose, ปูมระหว่างประเทศของประวัติศาสตร์การเลือกตั้ง (วอชิงตัน, ดีซี: สำนักพิมพ์สภาคองเกรสรายไตรมาส, 1991)

Mackie, Thomas และ Richard Rose, *ทศวรรษของผลการเลือกตั้ง: เกาะติดปูมระหว่างประเทศ ศึกษาในนโยบายสาธารณะ* (กลาสโกว์: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณะ, มหาวิทยาลัยสตราทไคลด์, 1997)

Mainwaring, Scott และ Mathew Shugart, *ลัทธินิยมประธานาธิบดีและประชาธิปไตยในละตินอเมริกา* (เคมบริดจ์: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์, 1997)

Miragliotta, Narelle L., 'ความแตกต่างเล็กๆ น้อยๆ, ผลกระทบมหาศาล: อุทาหรณ์ความสำคัญของการเลือกวิธีสำหรับการโอนคะแนนเสียงส่วนเกินในระบบการลงคะแนนแบบโอนคะแนนเสียงได้ครั้งเดียวในระบบตัวแทนแบบสัดส่วน', การเป็นตัวแทน, 41/1 (2004) [2005], หน้า 15-23

Moser, Robert G. และ Ethan Scheiner, 'ระบบเลือกตั้งแบบผสม และผลระบบเลือกตั้ง: การเปรียบเทียบแบบควบคุมและการวิเคราะห์ข้ามชาติ', *การเลือกตั้งศึกษา: วารสารระหว่างประเทศ*, 23/4 (ธันวาคม 2004), หน้า 575-600

Nishikawa, Misa และ Eric S. Herron, 'ผลกระทบของกฎการเลือกตั้งแบบผสมต่อระบบพรรค', *การเลือกตั้งศึกษา: วารสารระหว่างประเทศ*, 23/4 (ธันวาคม 2004), หน้า 753-768

Nohlen, Dieter, *การเลือกตั้งกับระบบเลือกตั้ง* (เดลี: แม็คมิลแลน, 1996)

— (บก.), *Enciclopedia Electoral Latinamericana* y del Carib (San José, Costa Rica: Instituto Interamericano de Derechos Humanos (IIDH)/CAPEL, 1993)

— et al., *การเลือกตั้งในแอฟริกา* (อ๊อกซฟอร์ด และนิวยอร์ค: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยอ๊อกซฟอร์ด, 1999)

— et al., *การเลือกตั้งในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก* (อ๊อกซฟอร์ด และนิวยอร์ค: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยอ๊อกซฟอร์ด, 2001)

Norris, Pippa, *วิศวกรรมการเลือกตั้ง: กฎของการออกเสียงเลือกตั้งและพฤติกรรมทางการเมือง* (เคมบริดจ์: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์, 2004)

Pitkin, Hanna F., *แนวคิดของการเป็นผู้แทน* (เบิร์กลีย์, แคลิฟอร์เนีย: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย, 1967)

Rae, Douglas W., *ผลพวงทางการเมืองของกฎหมายเลือกตั้ง* (นิวฮาเวน, คอนเนคติกัต: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเยล, 1967)

Reilly, Ben, *ประชาธิปไตยในสังคมที่แตกแยก* (เคมบริดจ์: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์, 2001)

— 'การแผ่ขยายไปทั่วโลกของการเลือกตั้งตามความชอบ: จักรวรรดินิยมสถาบันออสเตรเลีย?', *วารสารรัฐศาสตร์ออสเตรเลีย*, 39/2 (กรกฎาคม 2004), หน้า 253-266

Reynolds, Andrew (บก.) *สถาปัตยกรรมของประชาธิปไตย* (อ๊อกซฟอร์ด และนิวยอร์ค: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยอ๊อกซฟอร์ด, 2001)

— *ระบบเลือกตั้งและการสร้างประชาธิปไตยในแอฟริกาทางใต้* (อ๊อกซฟอร์ด และนิวยอร์ค: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยอ๊อกซฟอร์ด, 1999)

Rule, Wilma และ Joseph Zimmerman (บก.ร่วม) *ระบบเลือกตั้งในมุมมองเชิงเปรียบเทียบ: ผลกระทบว่าด้วยสตรีและชนกลุ่มน้อย* (เวสต์พอร์ต, คอนเนคติกัต: กรีนวู้ด, 1994)

Sartori, Giovanni, *วิศวกรรมรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ: คำถามเจาะถึงโครงสร้าง สิทธิประโยชน์และผลที่ได้* (นิวยอร์ค: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย, 1994)

Shugart, Mathew S. และ John Carey, *ประธานาธิบดีและที่ประชุมสภา: การออกแบบรัฐธรรมนูญและพลวัตการเลือกตั้ง* (เคมบริดจ์: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์, 1992)

Shugart, Mathew S. และ Martin P Wattenberg, ระบบเลือกตั้งสมาชิกแบบผสม: ดีที่สุดของสองโลก? (อ๊อกซฟอร์ด: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยอ๊อกซฟอร์ด, 2004)

Sisk, Timothy D., *การแบ่งอำนาจและการวางตัวเป็นกลางระหว่างประเทศในความขัดแย้งทางชาติพันธุ์* (วอชิงตันม ดีซี: สำนักพิมพ์สถาบันแห่งสันติภาพสหรัฐ, 1996)

Taagepera, Rein และ Mathew S. Shugart, ที่นั่งและเสียงในสภา: ผลและตัวกำหนดของระบบเลือกตั้ง (นิวฮาเวน, คอนเนคติกัต: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเยล, 1989)

ภาคผนวก ง

ผลกระทบของระบบเลือกตั้งว่าด้วยการแปลคะแนนเสียงเป็นจำนวนที่นั่ง

ตัวอย่างที่ 1

นี่คือการเลือกตั้งสมมุติตัวอย่างหนึ่ง (ของคะแนนเสียง 25,000 เสียงที่แข่งกันโดยพรรคการเมืองสองพรรค) ลงรับเลือกตั้งภายใต้กฎกติกาการเลือกตั้งสองชุดที่ต่างกัน: คะแนนนำ/เสียงข้างมากตามระบบคะแนนนำกำชัย (คนช.) ในเขตเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียวรวมห้าเขต กับ ระบบตัวแทนสัดส่วนตามบัญชีรายชื่อ (ตสบ.) ในเขตเลือกตั้งใหญ่เพียงเขตเดียว

	เขตเลือกตั้ง							ที่นั่งที่ได้ชัยชนะ	
	1	2	3	4	5	รวม	%	คนช.	ตสบ.
พรรค ก.	3 000	2 600	2 551	2 551	100	10 802	43	4	2
พรรค ข.	2 000	2 400	2 449	2 449	4 900	14 198	57	1	3
รวม	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	25 000	100	5	5

คำไข: คนช. = คะแนนนำกำชัย; ตสบ. = ระบบตัวแทนสัดส่วนตามบัญชีรายชื่อ โดยการใช้วิธียอดคงเหลือมากที่สุดได้รับการจัดสรรที่นั่งในระบบส่วนแบ่งแบบแฮร์

พรรค ก. ได้รับคะแนนเสียงน้อยกว่าพรรค ข. (ร้อยละ 43 น้อยกว่าร้อยละ 57) แต่ภายใต้ระบบคนช.จะมีชัยชนะได้ที่นั่งสี่ที่ของที่มีอยู่ทั้งหมดห้าที่ ในทางตรงข้ามภายใต้ระบบ ตสบ. พรรค ข. ชนะได้สามที่นั่งและพรรค ก. ได้เพียงสองที่นั่ง ตัวอย่างนี้อาจปรากฏผลสุดโต่งแต่ผลที่เหมือนกันก็จะปรากฏเป็นปกติในการเลือกตั้งแบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก

ตัวอย่างที่ 2

ในตัวอย่างที่สอง ระบบเลือกตั้งสมมุติสองระบบคงใช้ระบบเดิม แต่ตอนนี้มีพรรคเข้าร่วมแข่งขันในการเลือกตั้งห้าพรรคด้วยกันและการกระจายคะแนนเสียงก็เปลี่ยนไปด้วย

	เขตเลือกตั้ง							ที่นั่งที่ได้ชัยชนะ	
	1	2	3	4	5	รวม	%	คนช.	ตสบ.
พรรค ก.	2 000	2 000	2 000	200	50	6 250	25	3	1
พรรค ข.	500	500	500	3 750	500	5 750	23	1	1
พรรค ค.	500	250	750	1 000	3 000	5 500	22	1	1
พรรค ง.	1 000	500	1 700	25	1 025	4 250	17	0	1
พรรค จ.	1 000	1 750	50	25	425	3 250	13	0	1
รวม	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	25 000	100	5	5

คำไข: คนช. = คะแนนนำกำชัย; ตสบ. = ระบบตัวแทนสัดส่วนตามบัญชีรายชื่อ โดยการใช้วิธียอดคงเหลือมากที่สุดได้รับการจัดสรรที่นั่งในระบบส่วนแบ่งแบบแฮร์

ภายใต้ระบบตสบ. ทุกพรรคได้ชัยชนะพรรคละหนึ่งที่นั่ง แม้ในข้อเท็จจริงพรรค ก.จะได้คะแนนมากเกือบสองเท่าของพรรค จ. ตามระบบ คนช. พรรคที่ใหญ่ที่สุด (ก.) สามารถกวาดเสียงส่วนใหญ่ของจำนวนห้าที่นั่งได้ โดยที่เหลือได้คะแนนสูงสุดรองลงมาสองพรรค (ข. กับ ค.) ได้พรรคละหนึ่งที่นั่ง ฉะนั้น การเลือกระบบการเลือกตั้งจึงมีผลอย่างน่าทึ่งในเรื่องส่วนประกอบของสภานิติบัญญัติและยังขยายไปสู่การมีรัฐบาลในระบบรัฐสภาด้วย

ตัวอย่างที่ 3

ในตัวอย่างที่สาม มีพรรคการเมืองแข่งขันสองพรรคเหมือนตัวอย่างแรก แต่ครั้งนี้มีผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งรวม 50,000 คน และมีเก้าอี้ที่จัดสรรให้รวมสิบที่นั่ง ระบบการเลือกตั้งเป็นระบบคู่ขนาน (แบบตสบ.ห้าที่และคนช.ห้าที่) และระบบ ตัวแทนสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (แบบตสบ.ห้าที่และคนช.ห้าที่)

	เขตเลือกตั้ง								ที่นั่งที่ได้ชัยชนะ	
	1	2	3	4	5	เขตเลือกตั้งระดับชาติ 5 ที่นั่ง	รวม	%	คู่ขนาน	สสผ.
พรรค.ก.	2 600	2 600	2 600	2 600	3 100	13 500	27 000	54	พรรค ก.รวม: 8 (คนช: 5 และ ผสส: 3)	พรรค ก.รวม: 5 (คนช:.5 และผสส:.0)
พรรค ข.	2 400	2 400	2 400	2 400	1 900	11 500	23 000	46	พรรค ข.รวม: 2 (คนช: 0 และ ผสส:2)	พรรค ข.รวม: 5 (คนช: 0 และ ผสส: 5)
	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	25 000	50 000	100	10	10

คำไข: คู่ขนาน = ระบบคู่ขนานที่มีองค์ประกอบ ตสบ.กับคนช.; สสผ.= ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม ที่มีองค์ประกอบ ตสบ.กับคนช. (ระบบตสบ.ใช้วิธียอดคงเหลือมากที่สุดของการจัดสรรที่นั่งด้วยส่วนแบ่งแบบแฮร์)

ภายใต้ระบบคู่ขนาน พรรค ก.ได้ชัยชนะแปดที่นั่ง และพรรค ข. ได้ส่วนที่เหลือสองที่นั่ง ทั้งห้าที่นั่งของ คนช.และสามที่นั่งของตสบ.เป็นของพรรค ก. ซึ่งได้ครองเก้าอี้ถึงร้อยละ 80 จากคะแนนเสียงสนับสนุนร้อยละ 54 ภายใต้ ระบบสสผ.ด้วยตสบ.ไปทดแทนสำหรับส่วนที่ไม่มีสัดส่วนเมื่อใช้องค์ประกอบ คนช. การกระจายคะแนนเสียงที่เหมือนกันทำให้ทั้งสองพรรคได้เก้าอี้ห้าที่นั่งเท่ากัน ในตัวอย่างนี้ ภายใต้ระบบสสผ. พรรค ก. มีชัยชนะในการเลือกตั้งแบบคนช. ทั้งห้าที่ ดังนั้นอีกห้าที่ซึ่งนับคะแนนในแบบตสบ.จึงต้องจัดสรรให้พรรค ข.

ผลของระบบสสผ.มีความเป็นสัดส่วนมากกว่า ร้อยละ 50 : 50 ที่นั่งที่กระจายลงไปด้วยคะแนนร้อยละ 54 : 46 การกระจายคะแนนเมื่อเปรียบเทียบกับผลของการเลือกตั้งภายใต้ระบบคู่ขนานนี่จึงแสดงให้เห็นชัดถึงความแตกต่างระหว่างองค์ประกอบ สสผ.ที่ลงในสนามคู่กับระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมากในด้านหนึ่ง และมีการชดเชยสำหรับคะแนนที่ไม่อยู่ในสัดส่วนที่เกิดขึ้นจากตัวมันเองด้วยอีกด้านหนึ่ง

ภาคผนวก จ

การปักปันเขตแดน

แผนภูมิภาพทั้งสองนี้ถูกออกแบบให้อธิบายหลักการที่ว่า ไม่มีวิธีใดโดดๆ ที่จะกำหนดการปักปันเขตแดน *(กำหนดเขตทางภูมิศาสตร์เพื่อการเลือกตั้ง-ผู้แปล)* ได้ ก็เหมือนกับปัญหาอื่นๆ ที่พบในการออกแบบระบบเลือกตั้ง วิธีการทางวิชาการที่ปรากฏชัดเจนและการตัดสินอย่างเลี่ยงไม่ได้มีผลพวงทางการเมืองที่ตามมา และผลที่มาพร้อมกับผลประโยชน์ทางการเมืองสามารถนำไปสู่การถกเถียงเพื่อหาข้อยุติซึ่งเป็นประโยชน์ทางการเมืองต่อทุกฝ่าย

แผนภูมิแสดงให้เห็นผลลัพธ์ของการเข้าไปกำหนดการปักปันเขตแดนในพื้นที่หนึ่งซึ่งมีเมืองและชนบทล้อมรอบ จำนวนประชากรในพื้นที่ซึ่งจะทำให้เข้ากับเงื่อนไขที่จะมีเก้าอี้ส.ส.สองที่นั่ง ร้อยละสี่สิบของประชากรอาศัยอยู่ในเมืองนี้ และร้อยละหกสิบอาศัยอยู่รอบนอก (จำนวนร้อยละของสองอัตรานี้นี้อาจใช้อ้างถึงจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดในเขตนี้ด้วย ซึ่งนำมาใช้เป็นฐานของที่นั่งที่พบในบางประเทศ)

เพื่อให้มีความเรียบง่าย ให้สันนิษฐานว่าทุกคนในเมืองลงคะแนนให้พรรคแรงงาน และทุกคนในชนบทรอบนอกลงคะแนนให้พรรคชาวนา โลกของความเป็นจริงย่อมมีความซับซ้อนกว่านี้ แต่ก็ไม่ได้เปลี่ยนหลักการของคณิตศาสตร์

ในรูปแบบที่ 1 หลักโดนัท เมืองถูกขีดเส้นให้อยู่ในชุมชนเดียวที่มีลักษณะเขตเดียวเบอร์เดียว (SMD) เหมือนๆ กัน โดยมีพื้นที่ที่เชื่อมต่อกับชนบทซึ่งเพิ่มจำนวนผู้เลือกตั้งให้มาอยู่ในระดับใกล้เคียงกันของทั้งสองเขต ชนบทส่วนใหญ่ก่อให้เกิด SMD ลักษณะที่เหมือนๆ กันเป็นอันที่สอง ผลคือชัยชนะในเขตเมืองเป็นของพรรคแรงงาน และชัยชนะในเขตชนบ ทเป็นของพรรคชาวนา

ในรูปแบบที่ 2 หลักเบอร์เกอร์ พื้นที่ถูกแบ่งไปตามแม่น้ำซึ่งวิ่งผ่านกลางตลอด ก่อให้เกิดประชากรสองกลุ่มที่แตกต่างกัน กลุ่มแรกประกอบด้วยส่วนเหนือของเมืองและมีชนบทล้อม

เป็นครึ่งวงกลม ส่วนล่างเป็นกลุ่มที่อยู่ตอนใต้ของเมืองและมีชนบทล้อมเป็นครึ่งวงกลมเช่นกัน ในทั้งสองเขตเลือกตั้งพรรคชาวนามีชัยชนะโดยคะแนนเสียงร้อยละ 60 ต่อร้อยละ 40 ทำให้ได้ที่นั่งทั้งสองที่ไม่น่าประหลาดใจเลยที่พรรคแรงงานจะต้องพยายามเชื้อชวนให้เจ้าหน้าที่ปักปันเขตให้เห็นความมีคุณค่าในทางวิชาการของการมีชุมชนที่มีลักษณะเหมือนๆ กันอยู่ด้วยกันและความเป็นเอกภาพของเมือง ในขณะเดียวกัน พรรคชาวนาก็จะยกเอาความแตกต่างของประชากรและความไม่พึงปรารถนาที่จะให้พรรคตนปราศจากเก้าอี้กลางเขตเมืองมาโต้แย้ง

เมืองและชนบท: สองที่นั่ง รูปแบบที่ 1: โดนัท

ทุกคนในเมืองลงคะแนนให้พรรคแรงงาน
ทุกคนนอกเมืองลงคะแนนให้พรรคชาวนา

เขต ก:	แรงงาน	80%
	ชาวนา	20%
เขต ข:	ชาวนา	100%
ผลลัพธ์:	แรงงาน	1 ที่นั่ง
	ชาวนา	1 ที่นั่ง

เมืองและชนบท: สองที่นั่ง รูปแบบที่ 2: เบอร์เกอร์

ทุกคนในเมืองลงคะแนนให้พรรคแรงงาน
ทุกคนในชนบทลงคะแนนให้พรรคชาวนา

เขต ก:	แรงงาน	40%
	ชาวนา	60%
เขต ข:	แรงงาน	40%
	ชาวนา	60%
ผลลัพธ์:	ชาวนา	2 ที่นั่ง

ภาคผนวก ฉ

เกี่ยวกับผู้เขียน

Andrew Reynolds
แอนดรูว์ เรย์โนลด์ส

แอนดรูว์ เรย์โนลด์ส รองศาสตราจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ธแคโรไลน่า ชาเปลฮิลล์ จบปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยเคพทาวน์และได้ปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียซานดิเอโก เขาวิจัยและสอนรวมโดยมีจุดสนใจอยู่ในเรื่องว่าด้วยการทำให้เป็นประชาธิปไตย การออกแบบรัฐธรรมนูญและการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้ง มีประสบการณ์ในการทำงานกับองค์การสหประชาชาติ International IDEA กระทรวงพัฒนาการระหว่างประเทศของสหราชอาณาจักร กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา สถาบันประชาธิปไตยแห่งชาติ (NDI) สถาบันรีพับลิกันระหว่างประเทศ (IRI) และองค์การเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (OSCE) เขาได้เข้าไปคลุกคลีช่วยเหลือว่าด้วยเรื่องการเลือกตั้งและการออกแบบรัฐธรรมนูญสำหรับประเทศอัฟกานิสถาน แองโกลา พม่า ฟิจิ กายอานา อินโดนีเซีย อิรัก จอร์แดน ไลบีเรีย เนเธอร์แลนด์ ไอร์แลนด์เหนือ เซียร่าลีโอน แอฟริกาใต้ ซูดานและซิมบับเว

เขาได้รับรางวัลจากสถาบันเพื่อสันติภาพแห่งสหรัฐ (USIP) มูลนิธิวิทยาศาสตร์แห่งชาติ และมูลนิธิฟอร์ด ในจำนวนหนังสือหลายเล่มของเขา ได้แก่ '*สถาปัตยกรรมของประชาธิปไตย: การออกแบบรัฐธรรมนูญ การจัดการความขัดแย้ง*' และ '*ประชาธิปไตย*' (ฉบับสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยอ๊อกซฟอร์ด 2002) '*ระบบเลือกตั้งและการเสริมสร้างประชาธิปไตยในแอฟริกาใต้*' (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยอ๊อกซฟอร์ด 1999) 'การเลือกตั้ง '99 แอฟริกาใต้: จากแมนเดลาถึงเอ็มบีกี' (สำนักพิมพ์เซนต์มาร์ติน 1999) และ 'การเลือกตั้งกับการจัดการความขัดแย้งในแอฟริกา' (บก.ร่วมกับ ทิม ซิสค์ USIP, 1998) บทความของเขาได้ปรากฏในวารสารต่างๆ ได้แก่ *World Politics, Legislative Studies Quarterly, Democratization, Journal of Democracy, Politics and Society, Journal of Commonwealth and Comparative Politics* และ *Political Science Quarterly*

Ben Reilly
เบน ไรลี

เบนจามิน ไรลี เป็นผู้บรรยายอาวุโสในคณะเศรษฐศาสตร์และรัฐบาลเอเชียแปซิฟิก ณ มหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย ก่อนหน้านี้เคยเป็นที่ปรึกษาด้านธรรมาภิบาลประชาธิปไตยที่โครงการพัฒนาสหประชาชาติ (UNDP) ในนิวยอร์ค เป็นนักวิจัยตามโครงการแลกเปลี่ยนที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย และเป็นเจ้าหน้าที่โครงการอาวุโสที่ IDEA งานของเขาจับอยู่กับเรื่องสถาบันทางการเมือง การส่งเสริมประชาธิปไตยและการจัดการความขัดแย้ง และเขายังได้ให้คำปรึกษาแก่รัฐบาลและองค์การระหว่างประเทศในประเด็นเหล่านี้อีกมากมาย ปัจจุบันเขากำลังง่วนอยู่กับการเขียนหนังสือเล่มใหม่เกี่ยวกับประชาธิปไตย กลุ่มชาติพันธุ์ และการปกครองในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

หนังสือของเขาได้แก่ *ประชาธิปไตยในสังคมที่แตกแยก: วิศวกรรมการเลือกตั้งสำหรับการจัดการความขัดแย้ง* (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ 2001) *ระบบเลือกตั้งกับความขัดแย้งในสังคมที่แตกแยก* (สภาวิจัยแห่งชาติสหรัฐ 1999) *ประชาธิปไตยและปัญหาความขัดแย้งที่ฝังรากลึก: ทางเลือกสำหรับนักเจรจา* (International IDEA 1998) เขายังได้มีงานตีพิมพ์ในวารสารต่างๆ เช่น *Journal of Democracy, International Political Science Review, International Security, The National Interest, Party Politics, Electoral Studies, Australian Journal of Political Science, Australian Journal of International Affairs, International Peacekeeping, Commonwealth and Comparative Politics, Representation, Asian Survey, Pacific Review, Journal of Pacific History* และ *Pacific Economic Bulletin*

Andrew Ellis
แอนดรูว์ เอลลิส

ปัจจุบัน แอนดรูว์ เอลลิส เป็นหัวหน้าคณะทำงานกระบวนการการเลือกตั้งใน IDEA ณ กรุงสต็อคโฮล์ม เขามีประสบการณ์กว้างขวางในฐานะที่ปรึกษาวิชาการว่าด้วยการเลือกตั้งกับเรื่องที่เกี่ยวกับสถาบันในห้วงการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย เขาทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาอาวุโสให้กับ NDI ในอินโดนีเซียตั้งแต่ปี ค.ศ. 1999 ถึง 2003 ทำงานร่วมกับสมาชิกสภานิติบัญญัติอินโดนีเซียในเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญและการปฏิรูปการเลือกตั้งและกฎหมายเกี่ยวกับการเมือง ทั้งยังได้ร่วมงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนหลายแห่ง (NGOs) และเป็นนักวิพากษ์ทางการเมือง ก่อนหน้านี้เขาได้รับมอบหมายให้เป็นรักษาการหัวหน้าที่ปรึกษาฝ่ายวิชาการ คณะกรรมการการเลือกตั้งปาเลสไตน์ โดยการสนับสนุนของคณะกรรมาธิการยุโรปให้ทำในเรื่องการจัดเตรียมการเลือกตั้งครั้งแรกของปาเลสไตน์ในปี ค.ศ. 1996 และออกแบบกับวางแผนให้กับโครงการช่วยเหลือการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้งในกัมพูชา สำหรับการเลือกตั้งใน ค.ศ. 1998

ก่อนหน้านั้นเขาเคยเป็นรองประธานซึ่งต่อมาก็ได้เป็นเลขาธิการของพรรคเสรีนิยม (Liberal Party) ของ สหราชอาณาจักรและหัวหน้าฝ่ายบริหารของพรรคประชาธิปไตยเสรีนิยมแห่งสหราชอาณาจักร เคยเป็นสมาชิกของพรรคลงรับสมัครเป็นผู้แทนรัฐสภาสหราชอาณาจักรสี่ครั้ง และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภารัฐบาลท้องถิ่นขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง

José Antonio Cheibub
โฮเซ่ แอนโตนิโอ ชีบับ

โฮเซ่ แอนโตนิโอ ชีบับ จบการศึกษาระดับปรัชญาดุษฎีบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยชิคาโก เมื่อ ค.ศ. 1994 เขาได้เป็นรองศาสตราจารย์ทางด้านรัฐศาสตร์ และผู้อำนวยการโครงการระดับปริญญาตรีในสาขาวิเทศศึกษา ณ มหาวิทยาลัยเยล งานวิจัยและงานสอนหนังสือของเขาเน้นไปทางการเมืองเปรียบเทียบ เศรษฐศาสตร์การเมือง และสถาบันในระบอบประชาธิไตย เขาเป็นผู้เขียนร่วมของหนังสือชื่อ *ประชาธิปไตยกับการพัฒนา: สถาบันทางการเมืองกับความเป็นอยู่ที่ดีในโลก 1959-1990* (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ 2000) และปัจจุบันกำลังมีผลงานเรื่อง *ความมั่นคงของระบอบประชาธิปไตยภายใต้ลัทธิรัฐสภากับประธานาธิบดี* ตีพิมพ์ในไม่ช้านี้

Karen Cox
คาเรน ค็อกซ์

คาเรน ค็อกซ์ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยเวอร์จิเนียมีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องในสาขาการเมืองญี่ปุ่นเปรียบเทียบ เธอได้ทำงานวิจัยในโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาระดับปริญญาเอกตามคำเชิญของมูลนิธิญี่ปุ่น (Japan Foundation) ณ มหาวิทยาลัยโตเกียว ผลงานพิมพ์ของเธอได้แก่ 'ผลของปฏิกิริยาในระบบเลือกตั้งสมาชิกผสม: ทฤษฎีกับหลักฐานจากเยอรมนี ญี่ปุ่น และอิตาลี' (และมีผลงานวิชาการร่วมกับเลโอนาร์ด โชพพา (Leonard Schoppa) เรื่อง การเมืองศึกษาเปรียบเทียบ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2002)

Dong Lisheng
ตั้ง หลี่เซ็ง

ตั้ง หลี่เซ็ง เป็นศาสตราจารย์และผู้ช่วยผู้อำนวยการของสถาบันรัฐศาสตร์ของสถาบันจีนแห่งสังคมศาสตร์ เขาเป็นผู้เชี่ยวชาญกระทรวงกิจการพลเรือนของจีนว่าจ้างให้เข้าร่วมโครงการความร่วมมือกับ UNDP ว่าด้วยการเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านของจีนจาก ค.ศ. 1996-2001 ปัจจุบันเขาเป็นสมาชิกของคณะกรรมการจัดระเบียบวาระและการให้คำปรึกษาในโครงการอบรมจีน-อียู ว่าด้วยธรรมาภิบาลของหมู่บ้าน (2003-2006) เขาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้อำนวยการร่วมฝ่ายจีนโครงการศูนย์ยุโรปศึกษาอียู-จีน (กุมภาพันธ์ 2004-มกราคม 2009) ผลงานเขียนของเขารวมถึงคู่มืออบรมการเลือกตั้งสำหรับกรรมการหมู่บ้าน ด้วย

Jørgen Elklit
เจอร์เกน เอลคลิต

เจอร์เกน เอลคลิต เป็นศาสตราจารย์ทางรัฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยอาร์ฮัส เดนมาร์ค เขามีความสนใจและเชี่ยวชาญในเรื่องระบบเลือกตั้งและการบริหารการเลือกตั้งในประเทศประชาธิปไตยเกิดใหม่และที่อื่นด้วย นับตั้งแต่ปี 1990 เขาได้อาสาเข้าไปร่วมในกิจการการเลือกตั้งและให้คำปรึกษาในการส่งเสริมประชาธิปไตยในเอเชีย ยุโรป และแอฟริกา เขาเป็นหนึ่งในคณะกรรมการการเลือกตั้งอิสระ (IEC) ในแอฟริกาใต้ เมื่อปี 1994 งานที่ได้รับมอบหมายเมื่อเร็วๆ นี้คือไปอัฟกานิสถาน แอฟริกาใต้ จีน และเลโซโท หนังสือเล่มล่าสุดของเขาที่ตีพิมพ์คือการสำรวจสมาชิกพรรคการเมืองในเดนมาร์ค (Partiernes medlemmer, เป็นบรรณาธิการร่วมกับลาร์ส บิลเย –Lars Bille – มหาวิทยาลัยอาร์ฮัส 2003)

Michael Gallagher
ไมเคิล กาลลาเกอร์

ไมเคิล กาลลาเกอร์ เป็นรองศาสตราจารย์ในคณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยทรินิตี มหาวิทยาลัยดับลิน เขาเป็นบรรณาธิการร่วมของหนังสือชื่อ *การเมืองของระบบเลือกตั้ง* (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยอ๊อกซฟอร์ด 2005) *การเมือง*ในสาธารณรัฐไอร์แลนด์ พิมพ์ครั้งที่สี่ (บรรณาธิการร่วม, รูทเลดจ์ 2005) และ ประสบการณ์ประชามติในยุโรป (สำนักพิมพ์แมคมิลแลนด์และเซนต์มาร์ติน 1996) และเป็นผู้ร่วมประพันธ์หนังสือ รัฐบาลตัวแทนในยุโรปยุคใหม่ พิมพ์ครั้งที่สี่ (แม็คกรอว์ฮิล 2006)

Allen Hicken
แอลเลน ฮิคเกน

แอลเลน ฮิคเกน เป็นรองศาสตราจารย์ทางรัฐศาสตร์และการเมืองในเอเชียอาคเนย์ ณ มหาวิทยาลัยมิชิแกน และเป็นผู้บรรยายที่ศูนย์ศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กับศูนย์ศึกษาการเมืองด้วย เขาศึกษาเกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองและเศรษฐศาสตร์การเมืองในประเทศกำลังพัฒนา ความสนใจลำดับแรก ๆ ของเขาคือเรื่องพรรคการเมืองกับระบบพรรคในประชาธิปไตยที่กำลังพัฒนา และบทบาทในการกำหนดนโยบาย ภูมิภาคที่เขารู้จักเป็นอย่างดีคือเอเชียอาคเนย์ เขาได้ผลิตงานวิจัยในประเทศไทย ฟิลิปปินส์ และกัมพูชา

Carlos Huneeus
คาร์ลอส ฮุนนีอุส

รองศาสตราจารย์คาร์ลอส ฮุนนีอุส เป็นนักรัฐศาสตร์ที่สถาบันศึกษาระหว่างประเทศ ณ มหาวิทยาลัยชิลี และเป็นผู้อำนวยการบริหารของบรรษัท CERC หนังสือล่าสุดของเขาชื่อ ระบอบปิโนเชท์ (El régimen de Pinochet) (Editorial Sudamericana, 2000) และ ชิลี ประเทศที่แตกแยก *(Chile, un pais dividido) (Catalonia, 2003)*

Eugene Huskey
ยูยีน ฮัสกี

ยูยีน ฮัสกี คือ วิลเลียม อาร์ คีแนน (William R. Kenan) เป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ของสาขารัฐศาสตร์และรัสเซีย ศึกษาที่มหาวิทยาลัยสเต็ตสัน ในฟลอริดา หนังสือและบทความของเขาเป็นการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมายและการเมืองในสหภาพโซเวียตและรัสเซียกับคีร์กิซสถานหลังออกจากสหภาพโซเวียต ในจำนวนผลงานของเขาคือบทความว่าด้วยการเลือกตั้งในคีร์กิซสถานเมื่อ ค.ศ. 1990 1995 และ 2000

Stina Larserud
สตีน่า ลาร์เซรุด

สตีน่า ลาร์เซรุด เป็นนักวิจัยของหนังสือ 'การออกแบบระบบเลือกตั้ง: คู่มือฉบับใหม่ของอินเตอร์เนชั่นแนลไอเดีย' โดยเธอได้ทำงานเป็นหนึ่งในทีมงานของกระบวนการเลือกตั้งที่สำนักงานไอเดียในสต็อคโฮล์ม เธอมีวุฒิเป็นมหาบัณฑิตสาขารัฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยอัปปาลา ในเรื่องการเมืองเปรียบเทียบและการออกแบบสถาบัน และเคยเป็นกรรมการการเลือกตั้งประจำหน่วยของการเลือกตั้งในสวีเดน

Vijay Patidar
วิชัย ปฏิดาร

วิชัย ปฏิดาร เป็นสมาชิกในงานบริการพลเรือนอาวุโสของอินเดีย (บริการบริหารจัดการของชาวอินเดีย) และมีความเชี่ยวชาญในการเลือกตั้งระดับชาติกับระดับจังหวัดในอินเดีย รวมทั้งระดับนานาชาติด้วย เขาได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่การเลือกตั้งระดับหัวหน้าร่วมของการเลือกตั้งในมัธยะประเทศ เคยเป็นที่ปรึกษาซึ่งเป็นส่วนประกอบของภารกิจรักษาความสงบของสหประชาชาติรวมสี่ครั้ง และเป็นหัวหน้าของทีมงานการเลือกตั้งในไอเดีย ด้วย

Nigel S. Roberts
ไนเจล เอส. โรเบิร์ตสฺ

รองศาสตราจารย์ไนเจล เอส. โรเบิร์ตสฺ เป็นอาจารย์สาขารัฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยวิคตอเรีย ณ นครเวลลิงตัน ทีมงานของเขาประกอบด้วยโจนาธาน บอสตัน สตีเฟ่น ลีไวน์ และเอลิซาเบธ แม็คลีย์ โดยได้ร่วมกันทำงานวิจัยมาเป็นเวลาแปดปีภายใต้ทุนสนับสนุนของมูลนิธินิวซีแลนด์เพื่อการวิจัย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารกับผลที่ตามมาทางการเมืองจากการนำระบบผู้แทนแบบสัดส่วนมาใช้ในนิวซีแลนด์ หนังสือล่าสุดของเขาคือ นิวซีแลนด์เลือก: การเลือกตั้งทั่วไปปี *2002* (บก.ร่วม สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยวิคตอเรีย 2003)

Richard Vengroff
ริชาร์ด เวนกร็อฟฟ์

ศาสตราจารย์ ริชาร์ด เวนกร็อฟฟ์ อาจารย์รัฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยคอนเน็คติคัต เป็นผู้เขียนหรือบรรณาธิการหนังสือรวมเจ็ดเล่ม มีบทความตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ กว่า 70 เรื่อง และเป็นบรรณาธิกรณ์ข้อเขียนทางวิชาการจำนวนหนึ่ง งานวิจัยที่ทำอยู่เป็นการมุ่งให้เวลาแก่ประเด็นธรรมาภิบาลประชาธิปไตย การกระจายอำนาจจากส่วนกลาง และการปฏิรูปการเลือกตั้ง ทุนที่ได้รับล่าสุดสองทุนจะใช้ในการศึกษาการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยและอิสลาม และการปฏิรูปประชาธิปไตยระดับอนุประชาชาติในประเทศยุโรปตะวันออกห้าประเทศ

Jeffrey A. Weldon
เจฟฟรีย์ เอ. เวลดอน

เจฟฟรีย์ เอ. เวลดอน เป็นศาสตราจารย์ทางรัฐศาสตร์ ณ สถาบันเทคโนโลยีอิสระแห่งเม็กซิโก (ITAM) และเป็นอาจารย์แลกเปลี่ยนที่ศูนย์ศึกษาสหรัฐ-เม็กซิโก ณ มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียซานดิโอโก เขาได้รับทุนร่วมกับนักวิชาการอื่นๆ ณ ศูนย์ยุทธศาสตร์และนานาชาติศึกษา (CSIS) ตั้งแต่ปี 2001 มีการตีพิมพ์งานว่าด้วยสภาคองเกรสเม็กซิกันและระบบเลือกตั้งของเม็กซิโกอย่างกว้างขวาง

ภาคผนวก ช

กิตติกรรมประกาศ

มีบุคคลและองค์กรจำนวนมากที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำคู่มือเล่มใหม่นี้ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่บริหารจัดการการเลือกตั้ง สมาชิกสภานิติบัญญัติ และสถานทูตทั่วโลก ได้ให้ข้อมูลในขอบเขตที่กว้างขวางว่าด้วยประเด็นต่างๆ นอกจากนี้เราขอขอบคุณผู้มีรายนามต่อไปนี้ที่มีน้ำใจให้เวลา ความคิด และความเข้าใจอันลึกซึ้งไว้เป็นกรอบเค้าโครงของหนังสือนี้ร่วมกัน โฮเซ่ มาเรีย อารานาซ เซ็ม ปาลธีโอซิงห์ จูลี่ บอลลิงตัน บริกาเลีย บาม เวอร์จิเนีย เบราเมนดิ-ไฮน์ ซาราห์ เบิร์ช อังเดร บลายส์ นีเวน แบรนดท์ นัชชา บราวน์ อินกริด บาคสตรอม-โวเซ นิโคลาส ค็อทเทล พิกาส แดช อาชา เอลการิบ เจอร์เกน เอลคลิต อาร์ปิเนห์ กัลฟายัน กีโด แกลลี มาเรีย แกรทซูว์ ลิซา แฮ็กแมน โดนัลด์ แอล. โฮโรวิทซ์ ทอร์ควาโต จาร์ดิม อีฟ โจแฮนสัน สุภัศ กาศยัพ แอนนา แค็ทซ์ เธเรส เพียซ ลาเนลา ล็อตตา แลนน์ สตีเฟน ลีไวน์ อาเรนด์ ลิซฟาร์ต โจฮัน ลินด์ร็อธ อะลองโซ ลูฮัมบิโอ วาเลนติ มาร์ติ ไซมอน แมสซีย์ ริชาร์ด แม็ทแลนด์ อังเดร เมซีอา-อาคอสตา มาร์เซล มิคาลา โฮเซ่ โมลินา ไซมอน ปิแอร์ นานิเตลามิโอ เปาโล นาตาลี ซา งิดี พิพพา นอร์ริส ไซมอน ปาซาโน วิชัย ปฏิดาร คารินา เพอร์เรลลี คอลวิลล์ เพ็ตตี โฮแรม รุกัมบี แอนดรูว์ รัสเซลล์ แม็ทธิว ชูการ์ต ออลก้า ชเวตโซวา ทิโมธี ดี. ซิสค์ บรูโน สเป็ค แอนโตนิโอ สปินเนลลิ ซารา สตาอิโน ไมเคิล สตีด ธอร์ฟวัลด์ สโตเตนแบร์ก มาร์คคุ สุกสี เคท ซัลลิแวน แจน ซุนแบร์ก เรน ทาเกเปรา มาซา เจอร์นสตร็อม แดเนียล โซวาโต และประชนชาวบริติชโคลัมเบียผู้อยู่ในที่ประชุมการปฏิรูปการเลือกตั้ง

พร้อมนี้ขอขอบคุณ นาเดีย ฮานดัล แซนเดอร์ ผู้จัดการงานพิมพ์ของไอเดีย ด้วย

เหนืออื่นใด เราขอแสดงความขอบคุณ สตีน่า ลาร์เซรุด ที่ได้รวบรวมเอกสาร หนังสือ และรายละเอียดทางวิชาการกองมหึมา ที่จำเป็นต่อการสนับสนุนให้คู่มือเล่มนี้ได้ผ่านขั้นตอนต่างๆ จนได้เป็นฉบับต้นร่างขึ้นมาเราไม่สามารถร้องขอนักวิจัยและกองบรรณาธิการให้ทุ่มเทความเสียสละมากหรือดีไปกว่านี้ได้

แอนดรูว์ เรย์โนลด์
เบน ไรลี
แอนดรูว์ เอลลิส
กุมภาพันธ์ 2005

ภาคผนวก ฉ

เกี่ยวกับ International IDEA

ก่อตั้งขึ้นมาเมื่อ ค.ศ. 1995 สถาบันการช่วยเหลือด้านประชาธิปไตยและการเลือกตั้งระหว่างประเทศ (IDEA) เป็นองค์กรระหว่างรัฐบาลที่มีสมาชิกจากประเทศต่างๆ ในทุกทวีป มีเจตจำนงที่จะส่งเสริมประชาธิปไตยที่ยั่งยืนทั่วโลก IDEA มีการทำงานอยู่ตรงกลางระหว่างแนวโน้มการเป็นนักวิเคราะห์และผู้ตรวจสอบ กับผู้ที่มีบทบาทร่วมอยู่ในกระบวนการปฏิรูปการเมือง หรือให้การสนับสนุนประชาธิปไตยทั้งในประเทศตนเองและต่างประเทศ IDEA ทำงานร่วมกับระบอบประชาธิปไตยทั้งที่จัดตั้งขึ้นใหม่และจัดตั้งขึ้นนานแล้ว โดยการช่วยพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันและวัฒนธรรมประชาธิปไตย ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับชาติ และทำงานในลักษณะหุ้นส่วนที่มีแนวเดียวกันของสถาบันต่างๆ

IDEA มีวัตถุประสงค์เพื่อ:

ช่วยเหลือประเทศในการสร้างความสามารถเพื่อพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันประชาธิปไตย

- จัดเวทีเพื่อให้มีการสานเสวนาระหว่างนักวิชาการ ผู้จัดทำและผู้ปฏิบัติด้านนโยบายทั่วโลก
- สังเคราะห์งานวิจัยและประสบการณ์ภาคสนาม และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้งานได้เพื่อช่วยปรับปรุงกระบวนการประชาธิปไตย
- ส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบและประสิทธิภาพในการจัดการการเลือกตั้ง
- อำนวยความสะดวกแก่การศึกษาประชาธิปไตยของประเทศ การตรวจสอบและการส่งเสริมโดยพลเมืองในท้องถิ่น

สถาบันช่วยเหลือประชาธิปไตยและการเลือกตั้งระหว่างประเทศ (IDEA)
สตร็อมบอร์ก เอส. 103 34 สต็อคโฮล์ม สวีเดน
โทรศัพท์ : +46 8 698 37 00
โทรสาร : +46 8 20 24 22 อีเมล์: info@idea.int
เว็บไซต์ : www.idea.int

ดัชนีคำ

ก

กฎข้อบังคับการเลือกตั้ง 215
กฎหมายเลือกตั้ง: คำจำกัดความ 215
กรณีศึกษา 5
กระบวนการสันติภาพ 18
กอร์, อัล 167
กัมพูชา:
การเลือกตั้งเป็นที่ยอมรับ 199
บัตรเลือกตั้ง 77
ระบบ ตสบ. 76
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
สภา (นิติบัญญัติ) แห่งชาติ 76
กัวเตมาลา : ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
กานา:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
ลสร. 167
กาบอง:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
ลสร. 65
กายอานา:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
การขึ้นทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง:
การออกแบบระบบเลือกตั้งและ 6
ที่เป็นปัจจุบัน 11
การจัดเขตอย่างบิดเบี้ยว 45:
คำนิยาม
การจัดสรรที่นั่ง:
โควต้าแบบดรูป 79, 91, 215
โควต้าแบบแฮร์ 84, 87, 124, 139, 216
เฉลี่ยสูงสุด 76
วิธีเซนต์-ลากือ 124, 221
วิธีเศษการหารสูงสุด 76, 79, 84, 85, 124, 126, 139
ดฮ์อนดท์, สูตรของ 111, 214
การจัดให้อย่างไม่เสมอกัน 32, 45, 111, 218
การซื้อเสียง 136
การตัดข้ามรอยแบ่งแยก 214
การทำประชามติ:
บทบัญญัติสำหรับ 8
บทบาทของ 28
ให้ดู ภายใต้ชื่อของประเทศต่างๆ ด้วย
การนับคะแนนตามลำดับความชอบ 16
การเป็นตัวแทน:
เชิงพรรณนา 11
ทางภูมิศาสตร์ 11
ทางอุดมการณ์ 11
สถานการณ์ทางการเมืองแบบพรรค 11
การเป็นตัวแทน, ข้อพิจารณาว่าด้วย 154-58
การริเริ่มของพลเมือง 8, 28
การเลือกตั้งที่พรรคเป็นศูนย์กลาง 220
การลงคะแนนตามลำดับความชอบ 169-71, *170, 220*
การเลือกตั้ง:
กระบวนการเลือกตั้งยั่งยืน 16
การจัดหลีก 158
การปกครองในอนาคต หาก 11
การเลือกตั้ง...มีความหมาย 11
ความมั่นคงของบัตร 158
ความสามารถเข้าถึง 11
ค่าใช้จ่าย 16, 164, 171
จังหวะเวลาของ 158
จำลอง 22
ในระยะเปลี่ยนผ่าน 160
เพิ่ม...การมีส่วนร่วม 11
เรื่องการบริหาร 6, 16
หนึ่งคนหนึ่งคะแนนเสียง 16
หลังความขัดแย้ง 160
องค์กรจัดการการเลือกตั้ง /คณะกรรมการการเลือกตั้ง 25
ออกมาใช้สิทธิ 152, 159
อำนาจ...องค์กรที่มาจากการเลือกตั้ง 11
การเลือกตั้งในระยะเปลี่ยนผ่าน 21, 160
การเลือกตั้งหลังความขัดแย้ง 18, 21, 160
กาตาร์: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
เกณฑ์ขั้นต่ำ *222*
ให้ดู ภายใต้ชื่อของประเทศและระบบเลือกตั้ง ด้วย

กรีซ:
การออกเสียงแบบบังคับ 159
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
ระบบ ตสบ. *177*
กรีนแลนด์:
ระบบ คนช. 176
ออกจากสหภาพยุโรป (อียู) 176
กลุ่มต้อยอภิสิทธิ์: ระบบเลือกตั้ง และ 6
กินี (โกนากรี):
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน 133
กินี-บิสเซา:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
ลสร. 167
กินี, อิเควทอเรียล:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 164
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
กิ๊บสัน, กอร์ดอน 20
เกรนาดา: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
เกิร์นซีย์:
ระบบ คพ. 46
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
แกมเบีย:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
ลสร. 167
เกาหลีเหนือ: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
เกาหลีใต้:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน 133
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 164
โกตดิวัวร์: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*

ข

เขตเลือกตั้ง 215
เขต 214 *ให้ดู* เขตเลือกตั้ง *ด้วย*
ขนาดของพรรค 220
เขตเลือกตั้ง 220
เขตเลือกตั้ง 231
เขตเลือกตั้ง, คำนิยาม 215
เขตเลือกตั้ง / *Circonscription* 213
เขตเลือกตั้ง
ขนาดเขตเลือกตั้งเฉลี่ย 212
เส้นแบ่งเขต, การออกแบบระบบเลือกตั้งและ 6, 10, 191
พื้นที่ติดกัน: คำนิยาม 217
คำนิยาม 215
ลักษณะต่างกัน 216
เป็นเนื้อเดียวกัน 217
ขนาด:
การเปลี่ยนแปลง 24
คำจำกัดความ 6, 215
เฉลี่ย 212
ชนกลุ่มน้อยและ 155
เขตเดียวหลายเบอร์ 219
เขตเดียวเบอร์เดียว 192, 221

ค

คนพลัดถิ่น 261
ความขัดแย้ง:
การจัดการ: ระบบเลือกตั้ง และ 7, 12, 202
การเปลี่ยนผ่านภายหลัง 23, 74,161
การเลือกตั้งภายหลัง 20, 23, 161
การสร้างการเมืองใหม่หลังจาก 18
ความคิดเห็นสาธารณะ 22
ความสัดส่วน, ดัชนี 218
คองโก (กินชาซา): ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
คองโก (บราซซาวิล):
การเลือกตั้งท้องถิ่น 144
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
ลสร. 65, 66
คอซอวอ
การเลือกตั้ง 2001, 192
ระบบ ตสบ. 115
คอโมโรส, หมู่เกาะ:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 164
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
ลสร. 65
คอลลอร์ เด เมโล, ประธานาธิบดี 169
คะแนนนำกำชัย (คนช.):
การลงคะแนนที่ผู้สมัครเป็นศูนย์กลาง 41
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 164-69
การอภิปราย 41-45
การไม่ตรงกันของคะแนน/ที่นั่ง 43, 45, 116
ข้อดี 42-43, 153
ข้อเสีย 43, 44-45, 153
เขตเดียวเบอร์เดียว 32,41
เขตเดียวหลายเบอร์ 32
ความถี่ของการใช้ 34, 35, 36, 37
ความเรียบง่าย 42, 43
คะแนนเสียงสู่ที่นั่ง, ผลกระทบต่อ 188, 189, 190
คะแนนทับทวี 214
คำนิยาม 32, 216
การออกมาใช้สิทธิ์ 152
ความไม่เที่ยงธรรม 43, 44, 118
ตระกูลของ 3
บัตรเลือกตั้ง 48, 165, 166, 193
ประเทศที่ใช้ 41, 42
ผู้สมัครอิสระ 43
ฝ่ายค้านและ 42
พรรคการเมืองที่มีฐานเสียงกว้างและ 42
พรรคการเมืองและ 6-7, 43, 44, 187
พรรคที่สามและ 42
พรรคสุดโต่งและ 42
พรรคเล็กๆ และ 43
พรรคชนกลุ่มน้อยและ 43, 44
ภูมิภาคในอาณัติ 45
ภูมิศาสตร์และ 42
รัฐบาลผสม 42
รัฐบาลพรรคเดียวและ 42
ที่นั่งแถม 42
สตรีและ 43
สังคมที่แตกแยก 42
เส้นแบ่งเขตเลือกตั้งและ 45-46, 191
เสียงแตก 45
องค์ประกอบ ตสบ.ที่เพิ่มให้แก่ 24
คะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ):
การทำให้ซับซ้อนขึ้นของ 91, 98
การนับคะแนน 91, 98
การเมือง 'เชิงอุปถัมภ์' และ 78
การให้การศึกษาผู้ลงคะแนน 193
การอภิปราย 90, 97
ข้อดี 91
ข้อเสีย 95, 97
ความถี่ของการใช้ *34*, 37, 38, 72
คำนิยาม 33, 221
โควต้า 91
โควต้าแบบดรูป 91
เจ้าของตำแหน่งต้องคอยเอาใจ 95
ตระกูลระบบ 4
ทางเลือกที่ใช้บัญชีรายชื่อ 91
บัตรเลือกตั้ง 95, 193
ผู้สมัคร, การเลือก 91
ผู้สมัครอิสระ 91
พรรคการเมืองและ 97
ภูมิศาสตร์และ 91
มูลค่าส่วนเกินที่จะโอน 97
ระยะสั้นนิยม 95
เส้นแบ่งเขตเลือกตั้งและ 191
คะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้ (คอม.):
การเมืองเชิงอุปถัมภ์ 148
การอภิปราย 144, 148
ขนาดของเขตเลือกตั้ง 105-106
ข้อดี 144
ข้อเสีย 148
เขตเลือกตั้ง 144, 148
ความถี่ของการใช้ *34*, 36, 37, 38
คำนิยาม 34, 221
บัตรเลือกตั้ง 193
ประเภทของ 5
พรรคการเมืองและ 141, 148
พรรคเสียงข้างน้อยและ 141, 148
เส้นแบ่งเขตเลือกตั้งและ 191
คาซัคสถาน:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน 133
ลสร. 65, 133
คานธี, อินทิรา 52
คาร์โดโซ, ประธานาธิบดี เฟอร์นันโด เฮนริเก 110
คาริบเบียน, หมู่เกาะ 36, 42
คาลเดรา, ราฟาเอล 165
คีร์กิซสถาน:
กลโกงการเลือกตั้ง 201
การปฏิรูประบบเลือกตั้ง 69
การลงประชามติ 55
การเลือกตั้ง:
1995 70
2000 70
การเลือกตั้ง, การเปลี่ยนแปลงกฎ 68, 70, 71
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 68, 70, 71
การเลือกตั้งสภานิติบัญญัติ 70
การเลือกตั้งสภาท้องถิ่น 71
คณะกรรมการการเลือกตั้ง 71
คณะกรรมการภาษา 70
ชนกลุ่มน้อย 71
ชาวรัสเซียใน 70, 71
ฝ่ายค้าน 71
ฝ่ายตุลาการ 71
พรรคการเมือง 71
เพทุบายการเลือกตั้ง 68, 71
รัฐธรรมนูญ 70
ระบบ คอม. 71
ระบบ ตสบ. 70
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
ลสร. 65, 68, 71
ศาลรัฐธรรมนูญ 70
สภานิติบัญญัติ 70
สมัชชาผู้แทนประชาชน 70
คิวบา: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
คู่มือ:
การใช้ 3-5
องค์กรนิติบัญญัติและ 4
จุดเน้นของ 4
จุดประสงค์ของ 2, 3, 4
ทางเลือกที่นำมาอภิปราย 3
ผู้ออกแบบระบบเลือกตั้งและ 4-5
คูลอฟ, เฟลิกส์ 70
คูเวต:
ระบบ คพ. 46
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *205*
เคนยา:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 167, 172
เงื่อนไขการกระจาย 137-38
บัตรเลือกตั้ง 166
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *206*
ระบบ คนช. 45
ลสร. 167
สหภาพแห่งชาติแอฟริกัน 45
คีรีบาส:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 163
ระบบ คพ. 66
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *204*
เคปเวิร์ด:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *205*
ลสร. 167
เคย์แมน, หมู่เกาะ:
ระบบ คพ. 46
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *205*
แคนาดา:
การปฏิรูประบบเลือกตั้ง 22, 23
การเลือกตั้ง 1993 43
คะแนนเสียงที่เที่ยงธรรมแห่งแคนาดา 21
พรรคประชาธิปไตยใหม่ (เอ็นดีปี) 19
พรรคอนุรักษ์ก้าวหน้า 37
พรรคอนุรักษ์นิยม 21
รัฐบาลแห่งสหพันธรัฐ 21
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *205*

ระบบ คนช. 35, 37, 43
ให้ดู บริติชโคลัมเบีย, ออนตาริโอ *ด้วย*
แคเมอรูน:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 130
ระบบ คพพ. 47
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *205*
โควต้า:
คำนิยาม 221
สูตร: การเปลี่ยนแปลง 24
ให้ดู โควต้าและระบบเลือกตั้งภายใต้ชื่อประเทศและปัจเจกบุคคล ด้วย
โครงสร้างบัตรเลือกตั้ง 6, 213
โคลอมเบีย:
ชนกลุ่มน้อย 155
ระบบ ตสบ. 173
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *205*
วุฒิสภา 173

ง

เงื่อนไขการกระจาย 171-172, 214

จ

จาเมกา: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *205*
เจอร์ซี: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *205*
จอร์แดน:
การปฏิรูประบบเลือกตั้ง 201
ระบบ คอม. 37, 144
ระบบคะแนนเสียงเป็นพวง คพ. 45
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *205*
จอร์เจีย:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *205*
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน 133
ลสร. 65, 133, 167
จิบูติ:
การเลือกตั้ง:
1997 58
2003 31
ระบบ คพพ. 31, 58
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *205*
สหภาพเพื่อรัฐบาลผสมเสียงข้างมาก 58
จีน:
กฎหมายจัดตั้งคณะกรรมการของชาวบ้านฉบับเฉพาะกาล 182
การลงทะเบียนผู้เลือกตั้ง 184
การเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้าน 182-84
คณะกรรมการ 182
คณะกรรมการเลือกตั้งหมู่บ้าน 182
คอมมูนของประชาชน 182
บัตรเลือกตั้ง 186
รัฐธรรมนูญ 182
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *205*
สภาประชาชนแห่งชาติ 182
ให้ดู ไต้หวัน *ด้วย*

ฉ

เฉิน ซุ่ยเปียน 167

ช

ชนกลุ่มน้อย:
การกีดกันในระดับชาติของ 11
การเป็นตัวแทนของ 155-56
ที่นั่งสำรอง 156
ระบบเลือกตั้งและ 8, 155-56
การส่งเสริมในระดับท้องถิ่นของ 8
ให้ดู ภายใต้ชื่อประเทศและระบบเลือกตั้ง *ด้วย*
ชาด:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *205*
คคพพ. 58
ชิลี:
การทำประชามติ 102
การปฏิรูป 23, 101, 201
การสร้าง 23
ข้อมูลว่าด้วย 205
การรัฐประหารโดยกองทัพ 100, 164
การลงทะเบียน 103
การเลือกตั้ง:
1989 102
2001 103
2004 103
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 103, 164
การลงคะแนน 103
เกณฑ์ขั้นต่ำ 102
พรรคคริสเตียนเดโมแครต 102, 103
พรรคความพร้อมเพรียงเพื่อประชาธิปไตย 102, 103, 104
ประชาธิปไตย, การเปลี่ยนผ่านสู่ 100, 102, 103
ผลประโยชน์ของชนชั้นนำ 100-103
พรรคการเมือง 103
พรรคคอมมิวนิสต์ 102
พรรคประชาธิปไตย 101
พรรคฟื้นฟูชาติ (อาร์เอ็น) 101, 102
พันธมิตรเพื่อชิลี 101,102
พรรคร่วมรัฐบาล 101, 102,
ระบบ ตสบ. 100-101, 105
ระบบเลือกตั้ง 23, 100, 102
ระบบสองชื่อ 100-102
ลสร. 101
ลสร./ Ballotage. 101
วุฒิสภา 100, 103
ศาลฎีกา 100
สภาผู้แทนราษฎร 100
สหภาพอิสระเพื่อประชาธิปไตย (ยูดีไอ) 101, 102
สังคมนิยม 101
พรรคราดิกัลส์ 101
หัวหน้าพรรค 102
ชุมชน:
การเป็นตัวแทนของ 157
ทะเบียน (ที่จดแยกตามแต่) 257
เช็ก, สาธารณรัฐ:
ระบบ ตสบ. 177
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *205*

ซ

ซันโตส, โฮเซ่ ดอส 67
ซามัว:
ชนกลุ่มน้อย 155
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 205
ซาวิมบี, โจนาส 67
ซาอุดิอาราเบีย: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 205
ซิมบับเว:
ระบบทะเบียนรายชื่อชุมชน 157
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 205
ซีเรีย, สหพันธรัฐอาหรับ:
คพ. 45
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 205
ซีล สลาบเบิร์ท, เฟรเดอริค แวน 83
ซูการ์โน, ประธานาธิบดี 85
ซูดาน:
การสร้างประชาธิปไตยใน 161
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 205
ลสร. 133
ซูรินาเม: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 205
ซูฮาร์โต, ประธานาธิบดี 85
เซเชลส์, หมู่เกาะ:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 205
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน 133
เซนต์คิตส์ และ เนวิส: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 205
เซนต์-ลากือ, วิธี 123, 221
เซนต์ลูเซีย: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 205
เซนต์วินเซนต์ และเกรนาดีนส์:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 205
เซนต์เฮเลนา: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 205
เซเนกัล:
การถ่ายโอนอำนาจที่เป็นประชาธิปไตย 139
การเลือกตั้ง:
1993 141
1998 139
2000 139
2001 140
การเลือกตั้งท้องถิ่น 142
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 139
เขตเลือกตั้ง 139
โควต้าแบบแฮร์ 139
พรรคแอฟริกันเพื่อประชาธิปไตยและสังคมนิยม 141
พรรคสังคมนิยม 139
พันธมิตรรวมพลังก้าวหน้า 140
ฝ่ายค้าน 139, 141
ระบบ คพพ. 133, 139, 140, 141
ระบบคู่ขนาน 58, 133, 139-141
ระบบ ตสบ. 141
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 205
รัฐบาลผสม เอสโอพีไอ 140, 141
ลสร. 139
วิธีเศษการหารสูงสุด 139
สภา (นิติบัญญัติ) แห่งชาติ 140
สหภาพเพื่อประชาธิปไตยใหม่ 140
เซาโตเม่ และแปร็งซิเปอ:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ลสร. 167
เซียร์ราลีโอน :
การเลือกตั้ง, 1996 192
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ระบบ ตสบ. 77
ลสร. 167
แซมเบีย:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 164
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 205
โซโลมอน, หมู่เกาะ: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
โซมาเลีย: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ไซปรัส:
ระบบ ตสบ. 177
ระบบทะเบียนชุมชน 157
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ลสร. 167
สมาชิกรัฐสภายุโรป 177
ญจ
ไซปรัส (เหนือ): ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206

ญ

การจัดระดับชั้นผู้สมัคร 147
การฉ้อราษฎร์บังหลวง 22, 146, 147
การปฏิรูประบบเลือกตั้ง 146-48
การเลือกตั้ง:
1996 147
2000 147
2003 148
เขตเลือกตั้ง 147
ฝ่ายค้าน 148
พรรคการเมือง 147
พรรคโคไมโตะ 148
พรรคประชาธิปไตย 148
พรรคประชาธิปไตยเสรี (แอลดีพี) 146, 147, 148
ระบบ คนช. 147
ระบบ ตสบ. 147
ระบบพรรคสองพรรค 146-47, 148
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน 36, 133, 147-148
สภาไดเอ็ต 146, 147
สภาผู้แทนราษฎร 146
สภาสูง 172
สมัครได้ทั้งสองระบบ 147

ด

ดรู้ป, โควต้าแบบ 79, 91, 215
ดฮ์อนดท์, สูตรของ 111, 215
ให้ดูภายใต้ชื่อของประเทศที่ใช้ด้วย
ดัชนีของความไม่เป็นสัดส่วน 217
ดีอุฟ, ประธานาธิบดี อับดู 139
ดูแวร์แยร์, มอริซ III
เดนมาร์ก:
บัตรเลือกตั้ง 109

ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ระบบ ตสบ. 151, 175, 177
สมาชิกรัฐสภายุโรป 175
เดอเคลิร์ก, เอฟ. ดับลิว 79
โดมินิกา: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
โดมินิกัน, สาธารณรัฐ: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206

ต

ตสบ./ Apparentement 115, 212
ตสบ./ panachage 220
ตสบ./ Stembusaccord 222
ตรินิแดดและโตบาโก: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ตองกา:
ระบบ คพ. 46
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ตะวันออกกลาง: ระบบ คนช. 39
ติมอร์ตะวันออก:
พรรคการเมือง 73
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน 133
ลสร. 167
ตุรกี:
การเลือกตั้ง, 2002 106
เกณฑ์ขั้นต่ำ 32, 76, 106
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ตูนีเซีย:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 165
ระบบคู่ขนาน 58, 133
ระบบ คพพ. 58, 133
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ตูวาลู:
ระบบ คพ. 46
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
เติกส์กับหมู่เกาะเคคอส:
ผู้มาใช้สิทธิ 152, 159
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
เติร์กเมนิสถาน:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ลสร. 65
โตเกเลา: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
โตโก:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ลสร. 65
ไต้หวัน:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 165, 167
ชนกลุ่มน้อย 156
ระบบ คอม. 133, 144
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน 133

ถ

ถอดถอน 28
ถือเสียงข้างมากเด็ดขาด, คำนิยาม 218

ท

ทักษิณ ชินวัตร 137
ทาจิกิสถาน:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน 133
ลสร. 65, 134
ที่นั่งสำรอง 221
แทนซาเนีย:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ลสร. 167
ไทย, ประเทศ:
การปฏิรูประบบเลือกตั้ง 24, 134
การเลือกตั้ง:
2001 137
2005 137
เขตเลือกตั้ง 136, 137
คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) 134
พรรคการเมือง 134-5, 136-7
พรรคไทยรักไทย 137
รัฐบาลผสม 134
รัฐธรรมนูญ, 1997 134, 136, 137
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ระบบ คอม. 136, 137, 144
ระบบผสม 46, 58
ระบบ คพ. 46, 134
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน 133, 136
วิกฤติเศรษฐกิจ 136
วุฒิสภา 134, 136, 137, 172
สภาผู้แทนราษฎร 134, 136
สภาร่างรัฐธรรมนูญ (ซีดีเอ) 136, 137

น

นาอูรู: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 205
นามิเบีย:
คนขาว 77
ดามารา 77
นามา 77
ในฐานะหนึ่งเขตเลือกตั้ง 90
บาสเตอร์ 77
ตส. ใน 8
พรรคการเมือง 8
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ลสร. 167
สตรี 154
โอวัมโบ 77
เฮเรโร 77
นายกเทศมนตรี: 9
นิการากัว:
แซนดินิสต้าพ่ายเลือกตั้ง 199
บัตรเลือกตั้ง 109
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
นิวซีแลนด์:
การจัดสรรที่นั่ง 130
การลงประชามติ 18, 23, 128, 199
การปฏิรูประบบเลือกตั้ง 13, 15, 22, 23, 128, 131, 197, 199
การเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน 128-31
การลงคะแนนทางไกล 159
การเลือกตั้ง:
1978 13
1981 13
1996 130
2002 130
เกณฑ์ขั้นต่ำ 106, 130
คณะกรรมการแห่งราชอาณาจักรว่าด้วย
ระบบเลือกตั้ง 128, 130, 131
คะแนนเสียง 'สูญเปล่า' 122
ชนกลุ่มน้อย 121, 155
ชาวหมู่เกาะแปซิฟิก 131
ชาวเอเชียใน 131
บัตรเลือกตั้ง 129
พรรคเครดิตสังคม 128
พรรคแรงงาน 128, 130
เมารี 131, 157
รัฐบาลผสม 130
ระบบ คนช. 13, 128, 130
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
ระบบ สสผ. 15, 37, 116, 116, 117, 128, 130
สตรี 131
นิอูเอ: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206
นีอัสเซอะ, มุสตาฟา 141
เนเธอร์แลนด์:
การลงคะแนนนอกประเทศ 159
เกณฑ์ขั้นต่ำ 107
ในฐานะหนึ่งเขตเลือกตั้ง 72
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ระบบ ตสบ. 175
สมาชิกรัฐสภายุโรป 175
อาณานิคม 202
เนเธอร์แลนด์แอนทิลลิส: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
เนปาล:
ภูมิภาคที่มีผู้แทนมากเกิน 156
ระบบ คนช. 41
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ไนจีเรีย:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 167, 171
เงื่อนไขการกระจาย 171-72
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ลสร. 167
ไนเจอร์: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
นอร์เวย์: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 206

บ

บอตสวานา:
ผู้นำตามประเพณี 173
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
บอร์ดา, ระบบการนับแบบ (นบ.):
การให้การศึกษาผู้ลงคะแนน 193
ความถี่ของการใช้ 34-38
คำนิยาม 34, 151, 213
ที่ปรับปรุง, คำนิยาม 218
บัตรเลือกตั้ง 192
ประเภทของ 4
บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา:
ระบบ คล. 60
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
การลงคะแนนนอกประเทศ 161
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 164
บราซิล:
การกระจายความมั่งคั่งใหม่ 112
การจัดให้อย่างไม่เสมอกัน 111
การปฏิบัติแบบอุปถัมภ์ 112
การเลือกตั้ง, 2002 110
การเลือกตั้งใหม่ 112
เกณฑ์ขั้นต่ำ 111
เขตเลือกตั้ง:
ขนาด 110, 111, 112
หนึ่งเขตหลายเบอร์ 112
ความไม่เท่าเทียมระหว่างภูมิภาค 111
คะแนนเสียงตามลำดับความชอบ 112
โควต้า 111, 113
เซา เปาโล 111
ผู้แทนราษฎร 110, 111
ผู้ลงคะแนนกับผู้แทน, ความสัมพันธ์ระหว่าง 112
ผู้ว่าการมลรัฐ 110
ผู้สมัคร, การลงคะแนนให้ 108, 115
ภูมิภาค 110, 111
ภูมิศาสตร์ 111, 112
มินาส เกอแรส์ 111
พรรคการเมือง 111-113, 169
ระบบ คพ. 110
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ระบบประธานาธิบดี 110-112, 169
ระบบ ตสบ. 108, 110-112
ระบอบทหาร 110
รัฐธรรมนูญ 111,114
วุฒิสภา 110
ลสร. 110
สภาผู้แทนราษฎร 110, 111, 112
สหพันธรัฐนิยม 113
สูตรของดฮ์อนดท์ 110
หนึ่งคน หนึ่งเสียง หนึ่งมูลค่า 111
อมาปา 111
บริติชโคลัมเบีย:
การลงประชามติ 20
การปฏิรูประบบเลือกตั้ง 17
การเลือกตั้ง:
1967 19
2001 19
แถลงการณ์เบื้องต้นถึงประชาชนแห่งบริติชโคลัมเบีย 20
พรรคการเมือง 19
พรรคประชาธิปไตยใหม่ 19
พรรคเสรีนิยม 19
ระบบ คนช. 19
ระบบ คอ. 20, 90
สภานิติบัญญัติ 19, 20
สภาพลเมืองว่าด้วยระบบเลือกตั้ง 18, 19-21, 90
บริติชเวอร์จิน, หมู่เกาะ: ระบบเลือกตั้ง 151, 207
บรูไนดารุสซาลาม: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207

บังคลาเทศ:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ระบบ คนช. 41
บัตรคะแนน
ผู้สมัครเป็นศูนย์กลาง 213
ลับ 11, 16
บัลแกเรีย:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ลสร. 167
บาร์เบโดส: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ลสร. 65, 167
บาห์เรน: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
บัตรเลือกตั้ง:
การออกแบบ 193
การออกแบบระบบเลือกตั้งและ 5
ความซับซ้อนและ 11
ให้ดูในส่วนชื่อของประเทศและระบบเลือกตั้งด้วย
บาฮามาส: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
บุช, ประธานาธิบดี จอร์จ ดับลิว 167
บูเทเลซี, มังโกโซโท 79
บูรุนดี: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
เบนิน: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
เบลิซ:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ระบบ คนช. 41
เบอร์กินา ฟาโซ: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
เบอร์มิวดา: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
เบลเยี่ยม:
การลงคะแนนแบบบังคับ 160
เกณฑ์ขั้นต่ำ 177
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ระบบตสบ. 175
สมาชิกรัฐสภายุโรป 175, 177
สตรี 154
อาณานิคม 202
โบลิเวีย:
การปฏิรูประบบเลือกตั้ง 201
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ระบบ สสผ. 37, 116, 154
สมาชิกสำรอง 194
สตรี 154
พรรคสำนึกแห่งปิตุภูมิ / CONDEPA 154

ป

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, 1948 17
การปฏิรูประบบเลือกตั้ง:
กลไกสำหรับ 22-23
การได้เปรียบของพรรคและ 22
การปฏิรูปการเมืองและ 1
ความเป็นสัดส่วน, แนวโน้มสู่ 26
ชนชั้นนำทางการเมืองและ 22
ทั่วโลก III, 26
ธรรมาภิบาล, วิกฤติของ 22
บริบททางการเมืองและ 22
ประชาธิปไตย, การเปลี่ยนผ่านสู่และ 22
วิกฤติทางการเมืองและ 1
การปฏิรูประบบเลือกตั้ง:
การจำลองแบบทางวิชาการ 24
การตอบสนองต่อ 25
การเปลี่ยนแปลงที่เพิ่งเกิดขึ้น 26
การยอมรับ 201
ข้อแนะนำในการปฏิบัติใช้ 25
ข้อบกพร่อง, ที่มาแก้ไขภายหลัง 201
ข้อเสนอสำหรับ 201
ความเข้าใจ 23-24
ความเปลี่ยนแปลงทีละน้อยและ 197
ใครเป็นคนออกแบบ 18
นานาปัญหา 25
แนวโน้มของ 25
ประสบการณ์ของที่อื่น, การเรียนรู้จาก 197
ผลได้ทางการเมืองและ 201
ผู้ปฏิรูป 23, 24
พรรคการเมืองและ 187
ระบบในอดีตและ 201
แรงต้านต่อ 23
การประเมินผลกระทบ 25
ส่วนประกอบการออกแบบ 28
ประชาชาติ: การรวมศูนย์, ระดับของ 9
ประชาธิปไตย:
การทำให้แน่นแฟ้น 201, 214
ฝ่ายค้านและ 15
สถาบัน 2, 8
ให้ดู ประชาธิปไตยที่ฝังราก และ ประชาธิปไตยใหม่ด้วย
ประชาธิปไตย:
การเปลี่ยนผ่านสู่ 22, 197
ขบวนการสู่ 3, 200
ประชาธิปไตยทางตรง 188
ประชาธิปไตยที่มั่นคงแล้ว:
การปฏิรูป 2
ระบบเลือกตั้ง 37
ระบบ ตส. 72, 73
ประชาธิปไตยใหม่:
การเมืองใน 201
การจัดหลีกการเลือกตั้งใน 158
การเลือกระบบเลือกตั้ง 1, 197, 201
การสร้าง 160
ความแตกแยกทางสังคม 72
ผู้ลงคะแนน, การประเมิน.....ต่ำไป 198
พรรคการเมือง 187
ระบบ คนช. 202
ระบบ ตส. 72, 77
ระบบ ตสบ. 77
ระบบผสมและ 33
ระบบในอดีตและ 201
ลำดับความสำคัญ 1
สตรีและ 43
ปากีสถาน:
ชนกลุ่มน้อย 155
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน 133
ระบบทะเบียนชุมชน 157
ปานามา:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 165
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 205
ระบบเลือกตั้งพันทาง 151
ปาปัวนิวกินี:
การลงคะแนนตามลำดับความชอบ 63
การเลือกตั้ง 63
การปรับตัวเข้าหากันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ 61, 62-63
สภาพพร้อมรับผิด 63
ความรุนแรงของการเลือกตั้ง 63
พรรคการเมือง 8, 187
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ระบบ คล. 37, 60, 62, 63, 197
ระบบ คนช. 8, 45, 62, 63
ออสเตรเลียและ 50
ปารากวัย:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 164
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ปาเลสไตน์, องค์การปลดปล่อย (พีแอลโอ) 55
ปาเลสไตน์:
การนับคะแนน 56
การเลือกตั้ง:
ทศวรรษ 1940 55-56
ทศวรรษ 1970 56
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 164
ข้อตกลงชั่วคราว 55
ข้อตกลงออสโล 55-56
ชนกลุ่มน้อย 56, 155
ชาวซามารีแตน 56
นครกาซา 56
บัตรเลือกตั้ง 165
ผู้สมัครอิสระ 56
พรรคการเมือง 55
ฟาตาห์ 55, 56
ระบบเลือกตั้ง 55-56
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ระบบ คนช. 55
เวสต์แบงก์ 56
ระบบ คพ. 55
สภานิติบัญญัติ 55, 56
อาณัติของอังกฤษ 56
ผู้มีอำนาจหน้าที่ทางบริหาร 55
อิสราเอลและ 55
ฮามาส 55
ปาเลา: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ปิโนเชต์, นายพลออกุสโต 23, 100, 101, 102
เปรู:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ลสร. 169
วุฒิสภา 169
สตรี 154
สภาผู้แทนราษฎร 169
แปซิฟิกใต้ 41
โปแลนด์:
เกณฑ์ขั้นต่ำ 107
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ระบบ ตสบ. 108, 197
ลสร. 167
โปรตุเกส:
ระบบ ตส. 72
ระบบ ตสบ. 177
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 207
ลสร. 167

ผ

ผู้แทน, สภาพพร้อมรับผิดของ 14
ผู้ลงคะแนน:
การเปลี่ยนแปลง, การยอมรับ...ของ 201
การเลือกตั้งจำลองและ 25
การให้ศึกษาแก่ 25, 75, 193
กลุ่ม, การการตัดข้าม 12
ความเที่ยงธรรมและ 13
การเลือกผู้สมัคร 14
รัฐบาล, การมีอิทธิพลต่อ 14
อิทธิพล, การทำให้มี...สูงสุด 14
ผู้สมัคร:
พรรคการเมือง, ความสัมพันธ์กับ 15, 188
ผู้สนับสนุน, ความสัมพันธ์กับ 13, 187, 188
ผู้สมัครอิสระ 13
ผู้อพยพ 160

ฝ

ฝรั่งเศส:
อาณานิคม 65, 201
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ภูมิศาสตร์ 176
ระบบ ตสบ. 176, 199
สมาชิกรัฐสภายุโรป 175, 176
ลสร. 65-66, 138, 167, 175, 199
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ลงคะแนนกับผู้แทน 175

พ

พม่า:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ระบบ คนช. 41
พรรคการเมือง:
การควบคุมของผู้นำ 8, 15
การจัดการความขัดแย้งและ 12
การแยกเป็นมุ้งเล็กมุ้งน้อย 15, 164
การรวมกันในระดับภูมิภาค 31-32
การรวมตัวของ 7
การเลือกตั้ง, การทำให้คล้องจองกัน 164
การส่งเสริม 10, 14-15, 200
การให้ทุน 187
ความเป็นชาติพันธุ์และ 160
บุคลิกภาพและ 160
ผู้นำกับนักกิจกรรม 8
ผู้สมัคร, ความสัมพันธ์กับ 15, 187
การบริหารจัดการ 28
พันธมิตรระหว่าง 7
ระบบเลือกตั้งและ 7, 187
วินัยของ 7

สมาชิกที่ได้รับเลือกตั้ง, ความสัมพันธ์กับ 28, 164
ความกว้างของแรงดึงดูดใจ 12-13, 15, 187, 200
หลังความขัดแย้ง 160
ให้ดู ภายใต้ชื่อของประเทศและระบบเลือกตั้งด้วย
พิทคายน์, หมู่เกาะ:
ระบบคอม. 37
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208

ฟ

ฟ็อกซ์, ประธานาธิบดี วินเซ็นเต 123
ฟอล์คแลนด์, หมู่เกาะ:
ระบบ คพ. 46
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ฟีจิ:
การปฏิรูประบบเลือกตั้ง 25
คณะกรรมการว่าด้วยระบบเลือกตั้ง 18
ความพอประมาณระหว่างชาติพันธุ์ 25
ชุมชน 157
บัตรเลือกตั้ง 60
ระบบ คล. 25, 37, 60, 197
ระบบทะเบียนชุมชน 157
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ฟินแลนด์:
การลงคะแนนเสียงทางไกล 157
ระบบ ตสบ. 108, 115, 151-52, 179
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ลสร. 167
ฟิลิปปินส์:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 164, 167
ระบบผสม 46
ระบบ คพ. 46
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน 133
ฟูจิโมริ, ประธานาธิบดี อัลแบร์โต 169
เฟร, ประธานาธิบดีเอดูอาร์โด 100, 102

ภ

ภูฏาน: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ภูมิภาคในอาณัติ 221

ม

มลรัฐ: คำนิยาม 222
มอนเซอร์รัต: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
มอย, ประธานาธิบดีดาเนียล อารัป 172
มอริเชียส:
คณะกรรมการระบบเลือกตั้ง
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ระบบ 'ผู้แพ้ที่คะแนนดีที่สุด' 156
ระบบ คพ. 46
มอริเตเนีย:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ลสร. 65-66
มอลตา:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ระบบ คอ. 37, 90, 98, 174, 179
มาซีโดเนีย:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ลสร. 167
มาตากัสการ์
ระบบผสม 25
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
มาลาวี:
การเลือกตั้ง 2004 31-32
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 164-65
'กลุ่มผลประโยชน์' 173
แนวร่วมสามัคคีประชาธิปไตย 31-32
พรรคคองเกรส 31-32
พันธมิตรเพื่อประชาธิปไตย 32
ระบบ คนช. 44
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
สภาสูง 173
มัลดีฟส์:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ระบบ คพ. 46
มาลี:
การเลือกตั้งท้องถิ่น 181
ระบบ คพพ. 65
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ลสร. 202
มาเลเซีย:
รัฐบาลบาริซัน 42
ระบบ คนช. 41, 42
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
มาร์แชล, หมู่เกาะ:
การลงคะแนนทางไกล 158
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
เม็กซิโก:
การแบ่งแยกอำนาจ 123
การปฏิรูประบบเลือกตั้ง 22-23, 123-27
การปฏิวัติ 123, 127
การเป็นตัวแทนมากเกิน 126
การเลือกตั้ง:
1979 125
1982 125
1985 125
1988 123, 125
1994 123, 125
1997 125, 126
2000 124, 126
2003 125
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 164-65
การเลือกตั้งใหม่ถูกห้าม 123, 126-27
การสรรหาผู้สมัคร 127
เกณฑ์ขั้นต่ำ 124
เขตเลือกตั้ง 123, 124
โควต้าแบบแฮร์ 124
พรรคกรีนส์ 124
พรรคการเมือง 127
พรรคกิจประชาชาติ (พีเอเอ็น) 124
พรรคปฏิวัติเชิงสถาบัน (พีอาร์ไอ) 123, 124, 126, 127
พรรคแห่งการปฏิวัติประชาธิปไตย 155
รัฐบาลผสม 124
ระบบ คนช. 123, 124
ระบบ ตสบ. 123, 124, 126
ระบบประธานาธิบดี 123, 127
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ระบบ สสผ. 37, 116, 116, 116-17
วิธีเศษการหารสูงสุด 124, 125-26
วุฒิสภา 123, 124, 125
ศาลเลือกตั้งแห่งสหพันธรัฐ (ไอเอฟอี) 124, 126
สตรี 155
สภาคองเกรส 123
สภาผู้แทนราษฎร 124, 125, 126
สภาพพร้อมรับผิด 127
สูตรของ ดฮ์อนดท์ 127
แมน, เกาะ: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
แมนเดลา, เนลสัน 79, 80
ไมโครนีเซีย: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
โมนาโก: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
โมลโดวา: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
มองโกเลีย:
พรรคประชาชนปฏิวัติมองโกเลีย 27
ระบบ คพ. 46
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ลสร. 34
โมร็อกโก: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
โมซัมบิก:
การเลือกตั้งเป็นที่ยอมรับ 199
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ระบบหลายชั้น: คำนิยาม 219
ลสร. 167

ย

ยิบรอลตาร์:
ระบบ คจ. 150
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ยุโรป:
ระบบ คนช. 37
ระบบ ตส. 72
ระบบ ตสบ. 37, 115, 202
ยุโรปตะวันออก:
ระบบคู่ขนาน 37
ระบบ ตสบ. 37
ยูแกนดา:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ลสร. 167
สตรี 154
ยูเครน:
ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 159
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 208
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน 133
ลสร. 167
เยเมน:
ลสร. 167
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
เยอรมนี:
กลุ่มสุดโต่ง 106
เกณฑ์ขั้นต่ำ 106
พรรคประชาธิปไตยเสรี 75
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
ระบบ ตสบ. 175
ระบบ ตส.สสผ. 37, 116, 116,
ไวมาร์ 75
สภาสูง 172
สมาชิกรัฐสภายุโรป 175
ให้ดู เยอรมนีตะวันออก ด้วย
เยอรมนีตะวันออก:
ระบบ ตสบ. 107
เลือกตั้ง, 1990 107

ร

รวันดา:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
เลือกตั้งประธานาธิบดี 164-65
สตรี 154
รัฐบาล:
ความรับผิดชอบ 14
ฝ่ายค้านและ 15
รัฐบาลท้องถิ่น, การเลือกตั้งของ 9
รัฐบาลผสม:
คนช.และ 14
ระบบเลือกตั้งและ 6, 163
ตส.และ 13, 14
รัฐบาลพรรคเดียว 163
รัฐสภายุโรป:
พระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนโดย
การลงคะแนนโดยตรงและถ้วนหน้า 175, 177
มติคณะกรรมการบริหารที่ 8964/02 177
การเลือกตั้ง 174
1979 175, 176
2004 175, 176, 179
ระบบ ตสบ. 174
สมาชิกรัฐสภายุโรป, จำนวนของ 174
กลุ่มพรรค 175
ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 175
รัฐสภาสก็อตแลนด์ 180
รัสเซีย: ลสร. 167
รัสเซีย, สหพันธรัฐ:
เกณฑ์ขั้นต่ำ 106
พรรคการเมือง 187
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน 35, 133
ลสร. 167
ระดับต่างๆ ของเกณฑ์ขั้นต่ำ: การเปลี่ยนแปลง 23-24
ระบบการเป็นตัวแทนแบบสัดส่วน:
การเปลี่ยนผ่านหลังความขัดแย้ง 74-75
การอภิปราย 72-99
'การเอาคะแนนเสียงมากองรวมกัน' 75-76
เกณฑ์ขั้นต่ำ 106-107
ขนาดของเขตเลือกตั้ง 98, 105-106
ขนาดของพรรค 106
ข้อดีของ 72-74
ข้อเสียของ 73-74
เขตเดียวหลายเบอร์ 72

ความซับซ้อน 74
ความถี่ของการใช้ 34, 34, 34-35, 36, 37
ความเป็นสัดส่วนและ 99
ความมีเสถียรภาพและ 74-75
สภาพพร้อมรับผิดและ 75
ความแปรผันในเรื่อง 151-52
คะแนนเสียงที่สูญเปล่า 73
คำนิยาม 218
ชนกลุ่มน้อยและ 76, 155
ตระกูลย่อยของ 4, 33
ที่นั่งแถม 72
แนวโน้มสู่ 26
บัญชีรายชื่อพรรค 33
บัตรเลือกตั้ง 77
ประเด็นเกี่ยวเนื่องกับ 98-115
ประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเดียว 78, 116,
เป้าประสงค์ของ 33
ภูมิภาคในอาณัติ 74
ภูมิศาสตร์และ 99
พรรคการเมืองและ 8, 74, 75
พรรคเสียงข้างน้อย 74, 106
รัฐบาลผสม 13, 14, 74, 163
รูปแบบของ 74
ลำดับความชอบ 33
สตรีและ 44, 106, 154
สองชั้น 151
สมาชิกกับเขตเลือกตั้ง 99
เสียงข้างมากพรรคเดียวและ 13, 14
ให้ดู การเป็นตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ คะแนนเสียงเดียวโอนได้ ด้วย
ระบบกึ่งประธานาธิบดี 163-64
ระบบคะแนนนำเขตเดียวเบอร์เดียว
ให้ดู ระบบคะแนนนำกำชัย
ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก:
การแบ่งแยกทางชาติพันธุ์และ 11
การอภิปราย 41-67
ข้อดี 42-43
ข้อเสีย 43
เขตเดียวเบอร์เดียว 32
เขตเลือกตั้ง 32
ความถี่ของการใช้ 33, 35, 36
ความเป็นสัดส่วนและ 31
ความเรียบง่าย 42, 43
คำนิยาม 41, 216
ชนิดของ 32
ตระกูลย่อยของ 3-4, 32
ประเทศที่ใช้ 41, 42
ผลลัพธ์ไม่เที่ยงธรรม 43, 45, 118
ฝ่ายค้านและ 42
พรรคหัวรุนแรงและ 42
พรรคการเมืองและ 8, 9
รัฐบาลพรรคเดียว 15
ลสร. และ 169, 171
สตรี 77
สภาพพร้อมรับผิดของผู้แทนและ 14
สังคมที่แบ่งแยก 42
เสียงข้างมากที่ประดิษฐ์ขึ้น 218
เสียงข้างมากทางนิติบัญญัติและ 15
องค์ประกอบ ตส.ที่เพิ่มให้แก่ 25
ให้ดู คะแนนเสียงเผื่อเลือก, คะแนนเสียงเป็นพวง, คะแนนนำกำชัย, คะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค, การเลือกตั้งสองรอบ ด้วย
ระบบคะแนนเสียงเป็นพวง (คพ.):
การอภิปรายถึง 45, 46
ข้อดี 46
ข้อเสีย 46
เขตเดียวหลายเบอร์ 32
เขตเลือกตั้ง:
ขนาด 106
เขตเดียวหลายเบอร์ 32
เส้นแบ่งเขตและ 191
ความถี่ของการใช้ 23-38
คำนิยาม 213
ตระกูลของ 4
บัตรเลือกตั้ง 193
ประเทศที่ยกเลิก 46
พรรคการเมืองและ 46, 58
ระบบคะแนนเสียงเป็นพวงสำหรับพรรค (คพพ.):
การเป็นตัวแทนของชาติพันธุ์ 58
การอภิปรายถึง 58
ขนาดเขตเลือกตั้ง 106
ข้อดี 58
ข้อเสีย 58
ความถี่ของการใช้ 33, 36, 36, 37
คำนิยาม 220
ตระกูลของ 4, 32
เส้นแบ่งเขตเลือกตั้งและ 191
ระบบคะแนนเสียงเผื่อเลือก (คล.):
การนับคะแนน 60
การให้การศึกษาผู้ลงคะแนน 193
การอภิปราย 58
ข้อดี 60-61
ข้อเสีย 61
เขตเลือกตั้งและ 191
ความถี่ของการใช้ 33, 34, 35, 36. 37, 38
คอ. และ 169, 171
คะแนนเสียงเดียวโอนได้ (คอ.) และ 105-106
คำนิยาม 212
เงื่อนไขการกระจาย 171
ตระกูลของ 4
ในฐานะ'การลงคะแนนตามลำดับความชอบ' 58-59
ในฐานะระบบเสียงข้างมาก 58
บัตรเลือกตั้ง 59, 193
ประเทศที่ใช้ 60
ระบบคะแนนเสียงเสริม 169, 171, 222
ระบบตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ.):
การจัดสรรที่นั่ง 75-76
การทำของ 75-76
การลงทะเบียนผู้ลงคะแนน 192
การเอาคะแนนเสียงมากองรวมกัน 75-76
การอภิปราย 75-76, 78, 90
เกณฑ์ขั้นต่ำ 75-76
ข้อดี 75-76, 153
ข้อเสีย 76, 90, 153
เขตเดียวเบอร์เดียว 77
เขตเดียวหลายเบอร์ 75
ความถี่ของการใช้ 36, 37, 38, 72
คะแนนเสียงสู่ที่นั่ง, ผลกระทบต่อ 228, 229, 230
ค่าใช้จ่าย 191, 195,
คำนิยาม 218
ตระกูลของ 4
บัตรเลือกตั้ง 75, 83, 109, 193
บัญชีรายชื่อแบบปิด 14, 75, 90, 107, 109, 187, 193, 213
บัญชีรายชื่อแบบเปิด 75, 90, 107, 109, 115, 188, 219
บัญชีรายชื่อเสรี 75, 107, 193, 216
ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง 78, 159, 192
ตสบ./ Apparentement 115, 212
ตสบ./Stembusaccoord 90
ความง่ายในการบริหาร 192-93
เลมา 217
ประธานาธิบดีและ 192
ที่นั่งที่ว่างลงระหว่างการเลือกตั้ง 193
สตรี 77, 115, 154
สมาชิกรัฐสภายุโรป 175, 176
เส้นแบ่งเขตเลือกตั้ง 192
อำนาจของผู้นำและ 78
ระบบตามลำดับความชอบ 165, 169, 198
บัญชีรายชื่อแบบปิด 14, 75, 90, 107, 109, 187, 193, 213
บัญชีรายชื่อแบบเปิด 75, 90, 107, 109, 115, 188, 219
บัญชีรายชื่อเสรี 75, 107, 193, 216
ระบบประธานาธิบดี:
ความสัมพันธ์ประธานาธิบดี/ฝ่ายนิติบัญญัติ 9, 16, 164-64
ฐานเสียงภูมิภาค, การสร้างแรงดึงดูดใจนอก 171
พรรคการเมืองและ 9
ระบบเลือกตั้ง และ 10,163, 164-171, 197
ระบบผสม:
การอภิปราย 115-143
ความถี่ของการใช้ 35
ความสัมพันธ์ท้องถิ่น/ชาติ 187
คำนิยาม 218
ชนิดของ 33
ชั้นทั้งหลาย 151-52
ตระกูลย่อย 4
แนวโน้มสู่ 25
พันทาง 152
ระบบพันทาง 217
ระบบรัฐสภา:
ความสัมพันธ์ฝ่ายนิติบัญญัติ/ฝ่ายบริหาร 163
สภาล่าง/สภาบน, ระบบเลือกตั้งที่ต่างกันสำหรับ 172-73
ระบบเลือกตั้ง:
กรอบของสถาบันการเมืองและ 9-11
การกีดกัน 199
การจัดการความขัดแย้งและ 7, 202
การจำแนกชนิดของ 1-5, 32
การตอบสนองของ 200
การนับคะแนนเสียง 193
การปรับตัวที่จำเป็น 23
การประเมินผล 2
การประเมินอิทธิพลของ...ต่ำไป 201
การแผ่กระจายไปในภูมิภาค 60
การมาใช้สิทธิเลือกตั้ง 152, 159
การยักย้าย 5
การรวมทุกฝ่าย, ความสำคัญของ 199
การลงทะเบียนผู้ลงคะแนนและ 192
การเลือก:
กระบวนการ 200
การได้เปรียบของพรรคและ 1, 2
ข้อจำกัดของ 2
ความเข้ากันได้ในระยะยาวและระยะสั้น 201
ความสำคัญของ 1, 6, 10
ค่าใช้จ่ายและ 16
แง่มุมด้านบริหาร 16
ชีวิตทางการเมือง, ผลต่อ 1, 2
ในฐานะกระบวนการทางการเมือง 2
ภูมิหลังของ 1-2
มาตรฐานระหว่างประเทศและ 16
ลักษณะบังเอิญ 1
การเลือกปฏิบัติทางการเมืองและ 13-14
การให้การศึกษาแก่ผู้ลงคะแนน 193
การให้เงินทุน 191
การออกแบบ:
เกณฑ์สำหรับ 6, 10, 17
คำแนะนำเกี่ยวกับ 197-199
รายการสำหรับตรวจ 203
ความชอบธรรม, การสร้าง 199
ความซับซ้อนของ 16
ความถี่ของการใช้ 34-38
ความเที่ยงธรรม 13
ความเป็นสัดส่วนและ 31
ความยั่งยืน 191
ความเรียบง่าย 198
ความสนใจที่เพิ่มขึ้น 24
ความสัมพันธ์ฝ่ายนิติบัญญัติ/ฝ่ายบริหารและ 10
คะแนนเสียงสู่ที่นั่ง, ผลกระทบต่อ 228-30
ค่าใช้จ่าย 191,194, 195
คำนิยาม 215
โครงสร้างพื้นฐาน, เวลาที่ต้องการเพื่อจัดตั้ง 160
แง่มุมด้านบริหาร 191-194
จุดก่อกำเนิดของ 17
ชาติพันธุ์กลุ่มน้อยและ 17
ตระกูลของ 4, 31
ในฐานะยาครอบจักรวาล 201
ในฐานะสถาบันทางการเมือง 2-3
ธรรมาภิบาลและ 14, 163-188
นวัตกรรม 198
บริบททางสังคมและการเมือง 8
ประเภทของ 4, 31
ปัจจัยแวดล้อมและเวลา 198
ปัญหาที่ไม่น่าเกิดและ 203
ผลทางกลไก 7-8
ผลทางจิตวิทยา 8-9, 25
ฝ่ายค้านกับ 15
พรรคการเมืองและ 8, 187-88
พฤติกรรมการลงคะแนนและ 17
ภูมิภาคที่มีตัวแทนมากเกินไป 156
รัฐบาลที่มีประสิทธิภาพและ 13
รัฐบาลที่มีเสถียรภาพและ 13-14
ลักษณะของ 6

ลำดับความสำคัญ, การจัด 17
วันออกเสียงเลือกตั้ง, จำนวนของ 193
สภาพพร้อมรับผิด 188
สมัชชาพลเมืองว่าด้วย 18
ให้ดู ภายใต้ชื่อระบบเลือกตั้งแต่ละระบบ ด้วย
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน::
ข้อดีและข้อเสีย143, 153
ความถี่ของการใช้ 34, 35, 36, 37
คะแนนเสียงสู่ที่นั่ง, ผลกระทบต่อ 229, 230
คำนิยาม 220
ตระกูลของ 4
ที่นั่ง/คะแนนเสียง 147
บัตรเลือกตั้ง 133, 138, 192
ประเทศที่ใช้ 33, 143
ระบบคะแนนนำ/เสียงข้างมาก 133
องค์ประกอบ ตส. 133
อภิปรายถึง 133, 143
ระบบคะแนนเสียงจำกัด (คจ.)
การนับคะแนนเสียง 150
ข้อดีและข้อเสีย 151
ความถี่ของการใช้ 36, 37, 38
คำนิยาม 33, 218
ประเภทของ 4
เส้นแบ่งเขตเลือกตั้งและ 191
ระบบเลือกตั้งสองรอบ (ลสร.):
การบริหารการเลือกตั้ง, แรงกดดันต่อ 66
การไม่รู้หนังสือและ 66
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 65, 164, 167
การอภิปราย 65, 66
ข้อดี 66, 151
ข้อเสีย 65, 151
คล. และ 66
ความถี่ของการใช้ 34, 35, 36, 37
ความสามารถในการบริหารและ 193
คะแนนนำ/เสียงข้างมาก 65
คะแนนเสียงแตก 66
ค่าใช้จ่าย 16, 193
คำนิยาม 223
ตระกูลของ 4
บัตรเลือกตั้ง 192
ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง 66, 167
ระบบ คนช. และ 66
คพพ. และ 65
เลือกทั้งพวงและ 65
เส้นแบ่งเขตเลือกตั้ง 191
ระบบสมาชิกเพิ่มเติม 212
ระบบสหพันธรัฐ 8, 9
ระบบประธานาธิบดีและ 10
ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม(สสผ.):
การอภิปราย 116, 122
ขนาดขององค์กรนิติบัญญัติ 95
ข้อดีและข้อเสีย 117, 153
ความถี่ของการใช้ 34, 35, 36, 37
ความผิดปกติของการลงคะแนนเชิงยุทธศาสตร์ 122
คะแนนเสียงสู่ที่นั่ง 122, 228, 229
คำนิยามของ 33, 218
ตระกูลของ 4, 33
ที่นั่งชดเชย 116, 117
บัตรเลือกตั้ง 129, 192
ประเทศที่ใช้ 116
ภูมิศาสตร์และ 117
พรรคการเมือง 117
อาณัติส่วนขยาย 117
ระบบอำนาจนิยม 11, 18, 160
รัฐสภานิยม: ประธานาธิบดีนิยมและ 9
รามอส, ฟิเดล 165
รูอิซ-ทาเกล, ประธานาธิบดีเอดูอาร์โด เฟร 100, 103
โรบินสัน, ประธานาธิบดีเมรี 169
โรมาเนีย:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
ลสร. 167

ล

ลสร./ ballotage 103, 213
ลสร.: principe 167
ลักเซมเบิร์ก:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
สมาชิกรัฐสภายุโรป 175
ลัตเวีย:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
ระบบ ตสบ. 177
ละตินอเมริกา:
การลงคะแนนแบบบังคับ 160
ระบบประธานาธิบดี 9, 165
ระบบ ตสบ. 9, 35
ระบบ ตส. 72
ลสร. 167, 169
ลากอส, ริคาร์โด 103
ลาว:
ระบบ คพ. 46
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
ลาวิน, โจควิน 103
ลำดับความชอบ, ที่สอง 32
ลิกเตนสไตน์: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
ลิจฟาร์ต, อาเรนด์ 35
ลิทัวเนีย:
ระบบ ตสบ. 177
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน 133
ลสร. 133, 167
ลิเบีย: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
ลูลา ดา ซิลวา, ลูอิซ อินาซิโอ 110
เลโซโท:
การลงประชามติ 120
การปฏิรูประบบเลือกตั้ง 14, 23, 120, 197
การเลือกตั้ง 1998 13-14, 43
เขตเลือกตั้ง 119, 120
คณะกรรมการการเลือกตั้งอิสระ 120
คองเกรสเพื่อประชาธิปไตย 14
ทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 120
ที่นั่ง, จำนวนของ 119
ที่นั่งชดเชย 119, 120, 121
ผู้มีอำนาจหน้าที่ทางการเมืองชั่วคราว (ไอพีเอ) 119, 120
ฝ่ายค้าน 119, 120
พรรคแห่งชาติบาโซโท (บีเอ็นพี) 43, 118
รัฐธรรมนูญ 120
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
ระบบ คนช. 14
ระบบคู่ขนาน 119
ระบบ สสผ. 37, 116, 118-120, 121
เลโซโทคองเกรสเพื่อประชาธิปไตย (แอลซีดี) 118, 119
องค์กรนิติบัญญัติ 121
สภา (นิติบัญญัติ) แห่งชาติ 118, 119, 120
เลบานอน:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
ระบบ คพ. 46, 157
เลือกตั้งซ่อม 194
โลกที่กำลังพัฒนา:
การออกแบบระบบเลือกตั้ง III 200
ความผูกพันต่อภูมิภาค 78
ไลบีเรีย:
การเลือกตั้ง, 1997 192
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209

ว

วานูอาตู:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
ระบบ คอม. 37. 144
วิธีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 216
ลสร. 116
วิธีเศษการหารสูงสุด 75, 77, 84, 85, 124, 125, 138, 217
เวเนซูเอลา:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 165, 167
ที่นั่งชดเชย 120
ระบบ ตส. 37, 115, 121
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
เวียดนาม:
ระบบ ลสร. 65
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209

ศ

ศรีลังกา:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 169
บัตรเลือกตั้ง 168
พรรคการเมือง 108
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209

ส

สถาบันเหนือรัฐ: คำนิยาม 222
สไปก์ต, จอร์จ 25
สภาบน:
การเลือกตั้ง 8, 172
คำนิยาม 223
โครงสร้าง 172
ชนกลุ่มน้อย 172
ผู้นำโดยประเพณี 172
ระบบสหพันธรัฐ 172
เหตุผลสำหรับการมี 172
สภาล่าง 218
สภาแห่งมลรัฐ/สหพันธรัฐ 180
เกณฑ์ขั้นต่ำ 135
สโลวัก:
ชนกลุ่มน้อย 156
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
ระบบ ตสบ. 177
ลสร. 167
สวาซิแลนด์: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
สวิตเซอร์แลนด์:
ระบบ ตสบ. 115, 151, 193
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
สวีเดน:
การลงคะแนนทางไกล 158
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
ระบบ ตสบ. 108, 177
สมาชิกรัฐสภายุโรป 177
สหภาพโซเวียต ให้ดู สหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต
สหภาพยุโรป (อียู) 16 ให้ดูสภายุโรปด้วย
สเปน:
ระบบ คจ. 150
ระบบ ตสบ. 177
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
สหภาพรัฐสภาระหว่างประเทศ 43-44
สหภาพสาธารณรัฐสังคมนิยมโซเวียต, อดีต :
การเลือกตั้งที่สืบทอดมา 202
จำนวนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง 159
ระบบผสม 33
ลสร. 65, 167
สหพันธรัฐ/มลรัฐ 180
สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
สหราชอาณาจักร:
ความเที่ยงธรรม 13
คณะกรรมการว่าด้วยระบบเลือกตั้ง 18
ตส. 144
พ.ร.บ. การเลือกตั้งรัฐสภายุโรป, 1999 176
พรรคการเมือง 14
พรรคแรงงาน 155, 176
พรรคอนุรักษ์นิยม 176
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
ระบบ คนช. 41-42, 176
ระบบ ตสบ. 176
ลอนดอน 61, 169
วุฒิสภา 173
สตรี 155
สมาชิกรัฐสภายุโรป 175, 176
อาณานิคม 202
สหรัฐอเมริกา:
พระราชบัญญัติสิทธิการลงคะแนน 156
การเลือกตั้ง, 2000 167
ซานฟรานซิสโก 60-61
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
ระบบ คนช. 37, 37, 41-42, 167
เลือกตั้งประธานาธิบดี 167
วุฒิสภา 9, 172-73
สัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางการเมืองและพลเมือง

1966 16
สิงคโปร์:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 164-65
ที่นั่งสำหรับผู้แพ้ที่คะแนนดีที่สุด 58
ระบบ คพพ. 58
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
สูตรเลือกตั้ง: ที่นั่งและ 6, 215
เส้นแบ่งเขตเลือกตั้ง:
การขีด 191-192, 213, 231-232
การยักย้าย 155
เวลาที่จำเป็นในการจัดทำ 160
เสียงข้างมากที่ประดิษฐ์ขึ้น, คำนิยาม 218

อ

องค์กรจัดการการเลือกตั้ง (อีเอ็มบี) (หรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง กกต.), คำจำกัดความ 215
องค์กรนิติบัญญัติ:
ที่มีสองสภา 172, 213
เสียงข้างมากที่ทำงานได้ใน 13
องค์กรนิติบัญญัติที่มีสองสภา:
สภาได้รับเลือกตั้งแตกต่างกัน 9
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การเลือกตั้ง 144, 148
องค์กรประชาคมพัฒนาแอฟริกาทางใต้ 13, 118
องค์กรเหนือชาติ:
การเลือกตั้ง 174
พรรคการเมืองและ 174
ออนตาริโอ 20
ออสเตรเลีย:
การลงคะแนนแบบบังคับ 160
ที่นั่งว่างลงระหว่างการเลือกตั้ง 160
บัตรเลือกตั้ง 87
ปาปัวนิวกินีและ 62
พรรคแรงงาน 155
ระบบ คล. และ 12, 32, 41, 61, 174, 193
ระบบ คอ. 12, 90-91, 174
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
ลสร. 32
วุฒิสภา 12, 61, 90-91, 98, 172-73, 174
สตรี 121
สภานิติบัญญัติเขตปกครองเมืองหลวง 90-91
สภาผู้แทนราษฎร 172-73
ออสเตรีย:
ตสบ. 176
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
ลสร. 167
ออสโล, ข้อตกลง, 1993 55
อันดอร์รา:
ระบบ คพพ. 133
ระบบคู่ขนาน 133
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 209
อังเดร, คาร์ล 91
อัฟกานิสถาน:
การเลือกตั้งสองรอบ (ลสร.) 167
บัตรเลือกตั้ง 168
ระบบเลือกตั้ง ข้อมูลว่าด้วย 209
ระบบคะแนนเสียงเดียวโอนไม่ได้ (คอม.) 37, 144
สตรี 154, 155
อัลเยนเด, ประธานาธิบดี ซาลวาดอร์ 163
อาเคฟ, ประธานาธิบดีอัสการ์ 68, 70
อาณัติส่วนขยาย /Überhangsmandat 223
อายล์วิน, แพทริซิโอ 102, 103
อาร์เจนตินา:
พรรคนิยมเปรอง 155
พรรคสหประชาชาติถึงรากถึงโคน (ยูซีอาร์) 155
ระบบ ตส. 72
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
ลสร. 167
สตรี 155
อาร์เซอร์ไบจาน:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน 133
ลสร. 167
อาร์เมเนีย:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
ระบบเลือกตั้งคู่ขนาน 133
ลสร. 167
อาราฟัต, ยัสเซอร์ 55
อารูบา: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
อิตาลี:
การฉ้อราษฎร์บังหลวง 22
การทำประชามติ 26
การปฏิรูประบบเลือกตั้ง 26
รัฐบาลผสม 74
ระบบ ตสบ. 176
ระบบ สสผ. 25, 37, 116, 116
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
สมาชิกรัฐสภายุโรป 176, 177
อินเดีย:
การเลือกตั้ง:
1977 52
1989 52
1996 53
1999 53
2004 53
คณะกรรมการการเลือกตั้ง 53
คณะกรรมาธิการแห่งชาติเพื่อทบทวนการทำงานของรัฐธรรมนูญ 53
ชนกลุ่มน้อย และ 51, 156
ที่นั่งสำรอง 52
บัตรเลือกตั้ง 48
ประชากร 35, 49
ประชาธิปไตยได้รับการปกป้อง 49-50
พรรคการเมือง 8
พรรคคองเกรส 49. 50, 51, 51, 52
พรรคคองเกรสแห่งชาติ 53
พรรคชะนะตะ ดาล 53
พรรคภารติยะ ชะนะตะ 50 51 53
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
ระบบ คนช. 50-54
รัฐธรรมนูญ 49, 50
ราชยสภา (สภาบน) 49, 172
โลกสภา (สภาล่าง) 49, 51, 52
สตรี 52
สภาจัดทำรัฐธรรมนูญ 49
อินโดนีเซีย:
การจัดสรรผู้สมัครลงที่นั่ง 86
การลงคะแนนนอกประเทศ 159
การเลือกตั้ง:
1955 84
1999 86
2004 87
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 87, 167, 171
เขตเดียวเบอร์เดียว 88
เขตเลือกตั้ง 72
คณะกรรมการการเลือกตั้ง 86, 87
โควต้าแบบแฮร์ 84, 85, 87
เงื่อนไขการกระจาย 171-72
ฉ้อราษฎร์บังหลวง 84
ชวา 85, 88
นิติบัญญัติ 84, 173
พรรคการเมือง 187
ภูมิภาคหมู่เกาะรอบนอก 84, 87
ระบบ คอม. 87, 146
ระบบ ตส. 35, 76, 84, 85, 86, 115,
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
รัฐธรรมนูญ 84, 86
ลสร. 87, 167
วิธีเศษการหารสูงสุด 84, 85
สตรี 87, 88
สภาจัดทำรัฐธรรมนูญ 84
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ 87, 173
สภาภูมิภาค 87
หนึ่งคนหนึ่งเสียงหนึ่งมูลค่า 87
ห้ามมิให้มีพรรคการเมืองภูมิภาค 87
อิสลาม 84
อิมพีเรียลี, โควต้าแบบ 217
อิรัก: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
อิสราเอล:
เกณฑ์ขั้นต่ำ 75
ในฐานะเขตเลือกตั้งเขตเดียว 72, 78, 105
รัฐบาลผสม 74
ระบบ ตสบ. 115
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
อิหร่าน: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
อียิปต์:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
ลสร. 65
อุซเบกิสถาน:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
ลสร. 65
อุรุกวัย: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
เอกัวดอร์:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 167 169
พรรคการเมือง 187
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
ลสร. 167
เอเชีย:
ระบบคนช. 37, 41
ระบบคู่ขนาน 37
ระบบ ตสบ. 115
เอเชียกลาง:
การเลือกตั้งด้วยการแซ่ซ้อง 68
ลสร. 167
เอธิโอเปีย: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
เอริเทรียระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
เอลซัลวาดอร์: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
เอสโตเนีย:
ระบบ คอ. 90-91
ระบบ ตสบ. 177
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
แองกวิลลา: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
แองโกลา:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
ลสร. 66-67, 167
สงครามกลางเมือง 66-67
แอนติกาและบาร์บูดา: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
แอฟริกา:
ระบบคะแนนนำกำชัย (คนช.) 37, 41, 44
ระบบตัวแทนแบบสัดส่วน (ตส.) 72
ระบบตัวแทนแบบสัดส่วนที่ใช้บัญชีรายชื่อ (ตสบ.) 33, 37, 115
ระบบผสม 72
โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง 187
ลสร. 167
สตรี 44
ให้ดูชื่อของประเทศด้วย
แอฟริกากลาง, สาธารณรัฐ:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
ลสร. และ 65
แอฟริกาใต้:
กวาซูลู-นาตาล 79, 80
กองกำลัง 118
การแบ่งแยกผิว 80
การปฏิรูประบบเลือกตั้ง 23
การเลือกตั้ง:
1994 192
2004 31
การเลือกตั้งเป็นที่ยอมรับ 200
คณะกรรมการการเลือกตั้งอิสระ (ไออีซี) 83
คณะกรรมาธิการแห่งประธานาธิบดี 23
คนขาว 77, 81
คนดำ 81
คนผิวสี 81
ความรุนแรง 80
คะแนนเสียงสูญเปล่า 31
โควต้าแบบดรูป 79
ชาวอินเดีย 82
ซูลู 77, 81
โซซ์ซา 77, 81
โซโท 77, 81
แนวร่วมเสรีภาพ (เอฟเอฟ) 62, 63, 64
ทุสวานา 61, 64
คณะทำงาน 83
บัตรเลือกตั้ง 83
ประชาธิปไตย, การเปลี่ยนไปสู่ 79
เปดี 77, 82
ตส. ใน 8, 14, 23, 31, 77 ให้ดู ระบบ ตสบ. ด้วย
ภูมิศาสตร์ 83

พรรคการเมือง 8
พรรคคองเกรสแห่งชาติแอฟริกัน (เอเอ็นซี) 31, 79, 155, 200
พรรคประชาชาติ (เอ็นพี) 62, 63
พรรคประชาธิปไตย (ดีพี) 62, 63, 64-65
พรรคประชาธิปไตยคริสเตียนแอฟริกัน 76, 80
พรรคคองเกรสรวมแอฟริกาแห่งอาซาเนีย (พีเอซี) 79, 80
พรรคเสรีภาพอินกาธา 79, 80
รัฐธรรมนูญ 22, 79, 80
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
ระบบเลือกตั้ง 22, 31, 79-83
ระบบ คนช. 80, 81, 200
ระบบ สสผ. 82
ระบบ ตสบ. 77, 78, 79, 107, 152, 180, 187, 200
บัญชีรายชื่อภูมิภาค 82
วิธีเศษการหารสูงสุด 79
เวนดา 77, 81
สภาผู้แทนจังหวัดแห่งชาติ 8
สภาบน 172
สภา (นิติบัญญัติ) แห่งชาติ 22, 77, 79, 81, 82
สภาพพร้อมรับผิด 23, 82
สภาพพร้อมรับผิดของเขตเลือกตั้ง 83
สภาองค์กรบริหารส่วนจังหวัด 82, 83
สวาซี 77, 81
สตรี 83, 154-55
เอ็นเดเบลี 77, 82
แอลบาเนีย:
บัตรเลือกตั้ง 137
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
ระบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม (สสผ.) 37, 117
ลสร. 67
แอลจีเรีย:
แนวร่วมกอบกู้อิสลาม 67
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
ลสร. 66-67
โอเชียเนีย:
ระบบ คล. 60, 198
ระบบ คนช. 35, 37
โอมาน: ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
โอพีโอวีโอวี-หนึ่งคน หนึ่งเสียง หนึ่งมูลค่า 219
โอเอสซีอี - องค์การเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป 16
ไอซ์แลนด์:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 164-65
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
ไอร์แลนด์, สาธารณรัฐแห่ง:
การจัดระดับชั้นผู้สมัคร 93, 94
การทำประชามติ 93
การปฏิรูปการเลือกตั้งได้รับพิจารณา 93, 95
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 60, 93, 169
ความเติบโตทางเศรษฐกิจ 94
คุณลักษณะของ 95
ชาวอังกฤษและ 93
ดาเอล 93
ที่นั่งแถม 94
ผู้สมัครอิสระ 94
พรรคการเมือง 94
พรรคเล็กพรรคน้อย 94
ฟีแอนนา ฟาอิล 93, 94
รัฐธรรมนูญ 93
ระบบ คนช. และ 93
ระบบ คล. 60, 93, 169, 198
ระบบ คอ. 37, 91, 94, 96, 97, 174, 176, 177
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย 210
เลือกตั้งซ่อม 194
ไอร์แลนด์เหนือ:
การเลือกตั้ง:
1998 12
2003 12
การเลือกตั้งตามข้อตกลงกู๊ดไฟรเดย์ (วันศุกร์ก่อนอิสเตอร์ 12)
ระบบ คอ. 12, 90, 176, 198
สมาชิกรัฐสภายุโรป 176

ฮ

ฮอนดูรัส:
การเลือกตั้งประธานาธิบดี 164-65
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *210*
ฮังการี:
ระบบ ตสบ. 178
ระบบผสม 151-52
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *210*
ระบบ สสผ. 37, 116-117
สมาชิกรัฐสภายุโรป 179
ฮาเกนบาค-บิสชอฟฟ์, โควต้าแบบ 216
เฮติ:
ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *210*
ลสร. 65, 167
แฮร์, โธมัส 91
แฮร์, โควต้าแบบ 84, 85, 87, 124, 138
โฮลี ซี (นครรัฐวาติกัน): ระบบเลือกตั้ง, ข้อมูลว่าด้วย *210*